

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
KËSHILLI KOMBËTAR I TERRITORIT

MIRATOHET

KRYETAR I K.K.T-së

Z. EDI RAMA

MINISTËR I INFRASTRUKTURËS DHE ENERGJISË

Z. DAMIAN GJIKURI

Kryetar i Këshillit Bashkiak

Znj. Zana Elezi

Miratur me Vendim të Këshillit Bashkiak

Nr. 18 Datë 05.03.2018

Kryetar i Bashkisë

Z. Basir Çupa

PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR I BASHKISË KLOS

STRATEGJIA TERRITORIALE

Miratur me Vendim të Këshillit Kombëtar të Territorit Nr. 1, Datë 27.04.2018

DPKZHT: Endri Stafa

KONSULENT "IDRA Sh.P.K.": Enkelejd Pashaj, Nr. Liç. N.A.

Përmbajtja

I. GJENDJA EKZISTUESE DHE PROBLEMATIKAT E TERRITORIT.....	7
1 Vështrim i përgjithshëm.....	7
1.1 Historik i përgjithshëm i zhvillimit të Klosit.....	7
1.2 Profilet e njësive administrative.....	8
1.2.1 Njësia Administrative Klos.....	8
1.2.2 Njësia Administrative Suç.....	11
1.2.3 Njësia administrative Gurrë.....	13
1.2.4 Njësia Administrative Xibër.....	15
2 Instrumentet dhe çështjet që influencojnë planifikimin e territorit	17
2.1 Strategjitë dhe plane të hartuara më parë.....	17
2.1.1 Dokumenti i zonës funksionale Burrel – Klos 2013	17
2.1.2 Strategjia e Zhvillimit Rajonal Qarku Dibër 2012-2017	17
2.1.3 Plani i përgjithshëm vendor i Bashkisë Klos (2013- i pa miratuar).....	18
2.1.4 Strategjia e Zhvillimit bashkia Klos 2012-2030	18
2.1.5 Analiza e instrumenteve në nivel kombëtar dhe detyrimet që rrjedhin prej tyre	18
3 Veçoritë Fizike dhe Mjedisore	20
3.1 Topografia dhe Relievi.....	20
3.1.1 Të përgjithshme.....	20
3.2 Tipare të relievit	22
3.2.1 Përshkrime të relievit	23
3.3 Klima	25
4 Mjedisë dhe Ekosistemet	26
4.1 Gjeologjia e territorit të bashkisë Klos	26
4.1.1 Tiparet gjeologjike kryesore të bashkisë Klos.....	27
4.1.2 Kushtet hidrogeologjike.....	28
4.1.3 Kushtet gjeologo-inxhinierike dhe rreziqet gjeologjike	30
4.2 Vështrim mbi veprimtarinë sizmike dhe veçoritë e tërmeteve.....	34
4.3 Mineralet në Bashkinë Klos	35
4.3.1 Mineralet Metalore	35
4.3.2 Rruga e arbrit dhe burimet natyrore të trevës së Matit	36
4.4 Aspekte gjeomjedisore në Bashkinë Klos.....	38
5 Turizmi dhe peisazhi i Klosit	43
5.1 Gjeomonumentet e Bashkisë Klos	44
5.2 Mbi Tipologjinë e kullave.....	1
5.3 Vallja Matjane.....	1
5.4 Monumentet e kulturës	1
5.5 Itineraret gjeoturistike dhe zonat e mbrojtuar	3
6 Përdorimi i Tokës dhe Infrastruktura	1

6.1	Sistemet territoriale dhe përdorimi i tokës.....	1
6.2	Furnizimi me ujë të pijshëm, kanalizimet e ujërave të zeza dhe infrastruktura e vadtjes dhe e kullimit të ujërave për tokat bujqësore.....	2
6.3	Rrugët dhe transporti.....	5
7	Analiza Metabolike e Flukseve	7
7.1	Fluksi i Ujit	8
7.2	Fluksi i energjisë	10
7.2.1	Energjia Elektrike.....	10
7.2.2	Energjia diellore.....	13
7.2.3	Energjia e Erës	13
7.2.4	Energjia e biomasës.....	13
7.2.5	Efienca e energjisë në ndërtim	14
7.3	Fluksi i Ushqimit.....	14
7.3.1	Prodhimi i Kulturave Bujqësore.....	14
7.3.2	Prodhimi i Blegtorisë	15
7.3.3	Konsumi i ushqimit	15
7.4	Fluksi i mbetjeve.....	17
7.4.1	Menaxhimi i mbetjeve në vend.....	19
7.4.2	Menaxhimi i mbetjeve të rrezikshme në vend.....	20
7.4.3	Industria e riciklimit.....	20
7.4.4	“Varrezat” e Automjeteve	20
8	Zhvillimi Social dhe Ekonomik	20
8.1	Analiza dhe Vlerësimi Demografik.....	20
8.1.1	Shpërndarja, përqendrimi dhe lëvizjet mekanike dhe natyrore në vite të popullsisë.....	20
8.1.2	Sektorët Ekonomike	27
8.1.3	Situata Social-Ekonomike	31
9	Situata financiare e bashkisë.....	37
9.1	Te ardhurat, Shpenzimet dhe Investimet.....	37
9.1.1	Gjetje dhe Rekomandime.....	38
9.1.2	Shpenzime	39
9.1.3	Investimet.....	40
9.1.4	Asetet Vendore.....	40
10	Analiza SWOT	41
10.1	Pikat e forta	41
10.2	Pikat e Dobëta	41
10.3	Oportunitetet	42
10.4	Rreziqet.....	42
II.	VIZIONI I BASHKISË KLOS	43
III.	PARIMET E PLANIT STRATEGJIK	43
IV.	DREJTIMET E ZHVILLIMIT DHE DIMENSIONET URBANE TË PLANIFIKIMIT.....	44

11	Drejtimit e zhvillimit	44
11.1	Drejtimi i zhvillimit të Industrisë	45
11.2	Zhvillimi i Bujqësisë dhe Hubit të Grumbullimit	46
11.3	Zhvillimi i Turizmit	47
11.4	Sistemet territoriale te propozuara.....	48
12	Dimensionet urbane të zhvillimit	50
13	Objektivat strategjike për dimensionet e zhvillimit	53
13.1	INFRASTRUKTURA.....	54
13.1.1	O.S.1 Përmirësimit te Rrugëve:	55
13.1.2	O.S.2 Përmirësimi i qendrave të Njësive Administrative.....	57
13.1.3	O.S.3 Përmirësimi i infrastrukturës arsimore dhe shëndetësore me shërbime te denja për qytetarët e Klosit.	60
13.2	ZHVILLIMI SOCIO-EKONOMIK	60
13.2.1	O.S.1 Rritja e potencialit te Bashkisë se Klosit për krijimin e klimës së favorshme për tërheqjen e investimeve.....	61
13.2.2	O.S.2 Rritja dhe fuqizimi i mbështetjes institucionale dhe infrastrukturore për zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë, si motor zhvillimi ekonomik të Bashkisë	62
13.2.3	O.S.3 Promovimi i Bashkisë si destinacion turistik (malor, historik-kulturor dhe i agroturizmit) 62	
13.3	CILESIA E JETES	63
13.3.1	O.S.1. Përmirësimi i infrastrukturës fizike dhe asaj burimore për zhvillimin e kulturës në Bashkinë e Klosit.....	64
13.3.2	O.S.2. Përmirësimi i infrastrukturës dhe programeve për zhvillimin e sporteve ne Bashkinë e Klosit duke ju përgjigjur kërkesave në rritje të komunitetit me fokus sidomos rininë	64
13.3.3	O.S.3 Përmirësimi i përdorimit dhe efijencës së kujdesit social për qytetarët e Klosit.....	65
13.4	MIREQEVERISJA	65
13.4.1	O.S.1 Transparenca, lehtësia dhe liria e aksesit në aktet e organeve të bashkisë, lirinë e informacionit si dhe garantimi e një drejtësie administrative.	65
13.4.2	O.S.2 Rritja e përgjegjshmërisë në vendimmarrje, kontrollin dhe përmirësimin e ofrimit të shërbimeve administrative si dhe miradministrimin e financave vendore në bashkinë Klos.....	65
13.4.3	O. S.3 Pjesëmarrja, nëpërmjet dhënies së mundësive të të gjithë aktorëve të marrin pjesë në procesin e vendim marrjes.	66
13.5	MJEDISI	67
13.5.1	O.S.1 Përmirësimi i Mjedisit të Tokës dhe përdorimit të qëndrueshëm të saj.	67
13.5.2	O.S.2 Përmirësimi i mjedisit ujor	71
14	Vizioni i Qytetit te Klosit	71
15	Dëgjesa dhe Forume mbi Strategjine	73
15.1	Dëgjesa Publike mbi Strategjinë – 19/07/2017	73
15.2	Takimi i Forumit te Bashkerendimit te Planifikimit ne Nivel Vendor (FBPV)	75
16	Plani i veprimeve strategjike	76
V. ANEKS		86
17	Anketa e Vlerësimit e qytetarëve	86

Lista e Hartave

Harta 1: Pozicionimi Gjeografik i Bashkisë Klos.....	7
Harta 2: Harta e Nj.A. Klos.....	10
Harta 3: Harta e Nj. A. Suç.....	13
Harta 4: Harta e Njesisë Administrative Gurrë.....	15
Harta 5: Harta e Njesisë Administrative Xibër.....	17
Harta 6: Harta e Zhvillimit Rajonal Dibër-Mat-Klos-Bulqizë	18
Harta 7: Harta e Hierarkisë së Qendrave.....	19
Harta 8: Harta e Shqipërisë dhe pozicionimi i Bashkisë së Klosit	21
Harta 9: Harta topografike e Bashkisë Klos	23
Harta 10: Harta e Qafave.....	25
Harta 11: Harta gjeologjike e Bashkisë Klos	27
Harta 12: Harta hidrogeologjike Bashkia Klos	28
Harta 13: Harta e zonimit për përshtatjen ndërtuese të trojeve Bashkia Klos,	31
Harta 14: Harta e rrezikut Gjeologjik Bashkia Klos.....	32
Harta 15: Harta e pasurive minerale Bashkia Klos	36
Harta 16: Harta Gjeomjedisore Bashkia Klos.....	40
Harta 17: Harta e gjeomonumenteve Bashkia Klos.....	45
Harta 18: Harta e Monumenteve te Trashëgimisë Kulturore dhe Historike	2
Harta 19: Harta e zonave te mbrojtura	1
Harta 20: Harta e Sistemeve territoriale e Bashkisë Klos,	1
Harta 21: Harta e kategorive të përdorimit të tokës për Qytetin e Klosit.....	2
Harta 22: Harta e Furnizimit me Ujë të Pijshëm.....	4
Harta 23: Harta e kanalizimeve te qytetit te Klosit	4
Harta 24: Ndarja e rrjetit rrugor sipas kategorisë përkatëse të kodit rrugor	5
Harta 25: Bashkia Klos dhe Rruga e "Arbrit"	6
Harta 26: Harta e Fluksit te Ujit.....	10
Harta 27: Harta e fluksit te energjise elektriek	13
Harta 28: Harta e Fluksit te Ushqimit	17
Harta 29: Harta e Fluksit te Mbetjeve	19
Harta 30: Harta e Shpërndarjes se Popullsisë	21
Harta 31: Harta e Raportit Urban-Rural ne rajonin e Bashkisë Klos,.....	22
Harta 32: Harta e parashikimeve ekonomike dhe demografike	25
Harta 33: Harta e Bonitetit,	29
Harta 34: Harta e Pozicionimit të Zonave Ekonomike.....	30
Harta 35: Harta e mbulimit te territorit me sherbim arsimor	33
Harta 36: Harta e shperndarjes se qendrave shendetesore:	35
Harta 37: Harta e Vizionit të Përgjithshëm- Infrastruktura	45
Harta 38: Harta e Vizionit të Bujqësisë.....	46
Harta 39: Harta e Vizionit të Turizmit.....	47
Harta 40: Harta e konvertimit te tokes bujqesore	49
Harta 41: Harta e Përgjithshme e Vizionit.....	50
Harta 42: Harta e Vizionit te Infrastruktures.....	54
Harta 43: Hartë e zonimit funksional të qendrës së fshatit Suç.....	59
Harta 44: Harta e Përmirësimit të cilësisë së jetës.....	63
Harta 45: Harta e vizionit të përgjithshëm, Mjedisit	67
Harta 46: Propozim i Zgjerimit te Qytetit te Klosit.....	72
Harta 47: Harta e Fazimit e Zbatimit te Projekteve.....	83

Lista e Tabelave

Tabela 1: Tabela e Përbërjes Administrative së Bashkisë Klos	7
Tabela 2: Përbërja e Popullsisë së qendrave të banuara të Nj.A. Klos	8
Tabela 3: Popullsia e Njesisë së Suçit	11
Tabela 4: Popullsia e Njesisë Gurrë	13
Tabela 5: Popullsia e Njesisë Xibër	15
Tabela 6: Tabela e monumenteve të kultures.....	1
Tabela 7: Tabela e konsumit të ujit për Bashkinë Klos	9
Tabela 8: Bilanci energjistik për 2016	11
Tabela 9: Përdorimi i energjisë si mjet ngrohje.....	12
Tabela 10: Hece të planifikuara në Bashkinë Klos	12
Tabela 11: Prodhimi i kulturave bujqesore për Nj.A. të Bashkisë Klos.....	14
Tabela 12: Prodhimi i blegtorisë për Nj.A. të Bashkisë Klos.....	15
Tabela 13: Prodhimet blegtorale.....	15
Tabela 14: Konsumi i produkteve bujqesore dhe blegtorare.....	15
Tabela 15: Konsumi i mbetjeve të ndryshme sipas tipologjisë	18
Tabela 16: Konsumi i mbetjeve urbane dhe jo urbane në Nj.A të Bashkisë së Klosit	19
Tabela 17: Popullsia e Bashkisë Klos për vitin 2016	20
Tabela 18: Grup moshat, ndryshimi i popullsisë, dendësia dhe madhësia mesatare e njësisë ekonomike	22
Tabela 19: Tabela e Raporti Gjinnor,	23
Tabela 20: Projektioni i popullsisë për Bashkinë Klos deri në vitin 2031	25
Tabela 21: Inventari i kafshëve në fermë në Bashkinë e Klosit	28
Tabela 22: Struktura ekonomike e Bashkisë së Klosit,	28
Tabela 23: Niveli i arsimor i popullsisë në Bashkinë Klos, bashkitë fqinje dhe në rang vendi,	31
Tabela 24: Niveli i arsimor sipas njësive administrative në Bashkinë Klos,.....	32
Tabela 25: Nderesat e Bashkisë Klos në vite,	37
Tabela 26: Tipet e ndertesave të Bashkisë Klos	37
Tabela 27: Të ardhurat e Bashkisë,	38
Tabela 28: Shpenzimet e bashkisë Klos 2014-2017.....	39
Tabela 29: Tendencat e shpenzimeve,	40
Tabela 30: Tabela e konvertimit nga toke bujqesore.....	49
Tabela 31: Tabela me akset kryesore rrugore turistike,.....	56
Tabela 32: Tabela e përbërjes së mbeturinave në rajonin.....	68
Tabela 33: Planet Strategjike për Bashkinë Klos për 15 vitet e ardhshme.....	76

Lista e Grafikëve

Grafiku 1: Tre elementet që banorët e Nj.A. Klos vlerësojnë më shumë tek komuniteti i tyre, dhe Tre problemet kryesore që banorët e Nj.A. Klos identifikojnë tek komuniteti i tyre	9
Grafiku 2: Tre elementet që banorët e Nj.A. Suç vlerësojnë më shumë tek komuniteti i tyre (majtas), dhe Tre problemet kryesore që banorët e Nj.A. Suç identifikojnë tek komuniteti i tyre (djathtas)	12
Grafiku 3: Elementet që banorët e Nj.A. Gurrë vlerësojnë më shumë tek komuniteti i tyre (majtas), dhe problemet kryesore që banorët e Nj.A. Gurrë identifikojnë tek komuniteti i tyre (djathtas).....	14
Grafiku 4: Elementet që banorët e Nj.A. Gurrë vlerësojnë më shumë tek komuniteti i tyre (majtas), dhe problemet kryesore që banorët e Nj.A. Gurrë identifikojnë tek komuniteti i tyre (djathtas)	16
Grafiku 5: Diagrame me tregues të temperaturës dhe reshjeve	26
Grafiku 7: Fondi pyjor për banor, dhe sipas fshatrave	43
Grafiku 8: Ndarja e pyjeve sipas përdorimit.....	43
Grafiku 9: Akseset në ujë të pijshëm dhe kanalizime në bashkinë Klos, Burimi: Bashkia e Klosit.....	3
Grafiku 10: Niveli i kënaqësisë së banorëve të Klosit nga shërbimi i furnizimit me ujë dhe kanalizime të ujërave të zeza.....	3

Grafiku 11: Konsumi familjar kundrejt konsumit total nder vite	11
Grafiku 12: Profili i perdorimit vjetor te energjise	12
Grafiku 13: Potenciali për eksport për Bashkine Klos	16
Grafiku 14: Koeficienti i varësisë së përgjithshme në Bashkinë Klos	24
Grafiku 15: Grafiku i varësisë së të rinjve dhe të moshuarve.....	24
Grafiku 16: Norma e ndryshimit të PPB për Qarkun Dibër, krahasuar me atë të Shqipërisë, në %.....	27
Grafiku 17: Përqindja e fëmijëve 6-15 vjeç të regjistruar në arsimin e detyruar (majtas).....	32
Grafiku 18: Përqindja e fëmijëve 15-18 vjeç të regjistruar në arsimin e mesëm, Bashkia Klos (djathtas).....	32
Grafiku 19: Fëmijët Romë të përfshirë në kujdesin parashkollor, 2013-2015, Bashkia Klos ,	33
Grafiku 20: Numri i Banorëve për 1 mjek (majtas) dhe 1 infermiere/mami (djathtas) në Bashkinë e Klosit, ..	34
Grafiku 21: Niveli i Papunësia në Bashkine e Klosit (%).....	36
Grafiku 22: Niveli i papunësisë tek të rinjtë në Bashkinë e Klosit (%)	36
Grafiku 23: Të ardhurat e Bashkisë	38
Grafiku 24: Të ardhurat e Bashkisë Klos.....	38
Grafiku 25: Shpenzimet e bashkisë Klos 2014-2017.....	39
Grafiku 26: Të ardhurat dhe shpenzimet e Bashkisë Klos	40
Grafiku 27: Tre drejtimet kryesore te zhvillimit	44
Grafiku 28: Vlerat kryesore të turizmit sipas qytetareve	48
Grafiku 29: Problemet kryesore që komuniteti i Bashkisë Klos	53
Grafiku 30: Problematikat që vlereson me shume komuniteti.....	53
Grafiku 31: Kënaqësia e banorëve nga shërbimet publike.....	55
Grafiku 32: Si e shikon komuniteti gjendjen ekonomike ne 5 vitet e fundit.....	61
Grafiku 33: Sa të lehtë e ka komuniteti të gjeje pune në zonën e tij	61
Grafiku 34: Vlerësimi i qytetarëve për komunitetin ku jetojnë.....	64
Grafiku 35: Gjërat pozitive që vlerësojnë me shumë qytetarët tek komuniteti i tyre	64

Lista e Figurave

Figura 1: Rilevim i Bashkisë se Klosit	22
Figura 2: Vatër e fuqishme erozionale përgjatë lumit Mat	33
Figura 3: Problematikat gjeomjedisore, Burimi: Autori	38
Figura 4: Stoqet e mineralit të kromit	38
Figura 5: Shfrytëzimi i stoqeve të sterileve të kromit	39
Figura 6: Pamje nga Uzina e Ferrokromit.....	40
Figura 7: Pamje nga marrja e inerteve në lumin Mat, Burimi: Autori.....	41
Figura 8: Pamje e mbetjeve të flakura kudo, në lumë në terraca lumore, në toka bujqësore, etj.....	41
Figura 9: Skema e flukseve për zonat urbane	8
Figura 10: Skema e Drejtimeve te Zhvillimit.....	50
Figura 11: Infografik – Qendra e fshatit	58
Figura 12: Infografik – Elementët e piacës,	58
Figura 13: Infografik – Funksionet në afërsi të piacës së fshatit,	60
Figura 15: Zgjerimi i qytetit te Klosit ne 3D	72
Figura 15: Foto gjate prezantimit te Strategjise dhe Vizionit, 19.07.2017.....	73
Figura 16: Pamje e diges se HEC-it ne qytetin e Klosit	74
Figura 17: Gjate diskutimit me banoret, 19.07.2017	74
Figura 18: Gjate Prezantimit te IDRA-s ne FBPV.....	75

I. GJENDJA EKZISTUESE DHE PROBLEMATIKAT E TERRITORIT

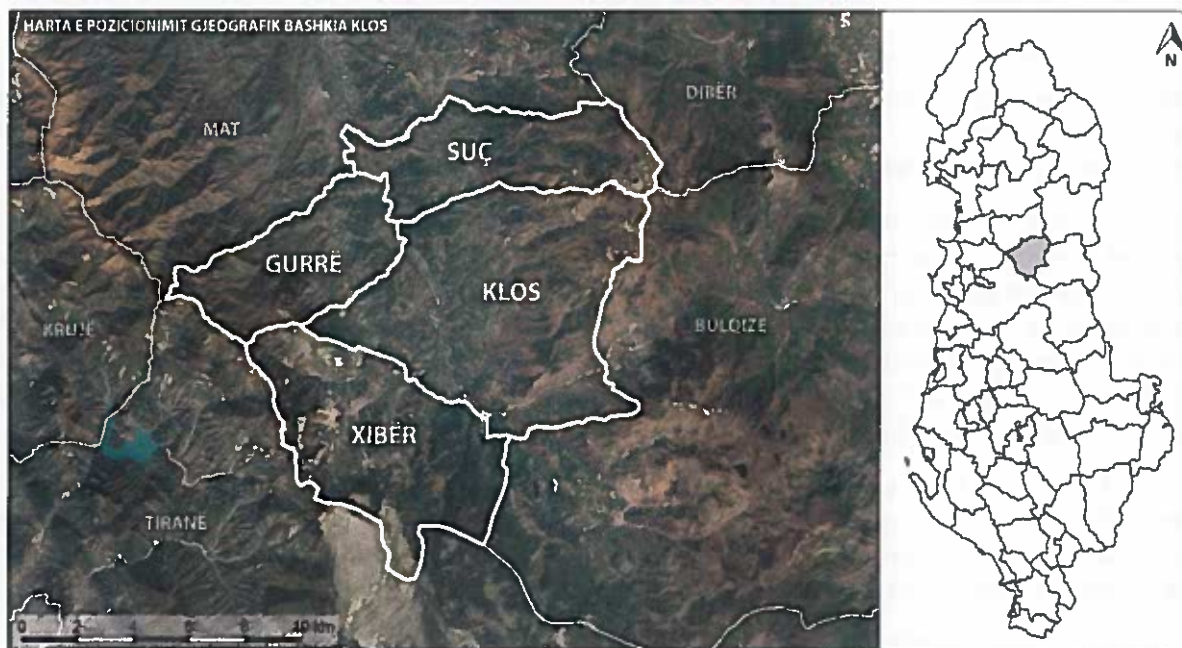
1 Vështrim i përgjithshëm

1.1 Historik i përgjithshëm i zhvillimit të Klosit

Bashkia Klos ndodhet në zonën Verilindore të Shqipërisë dhe është pjesë e Qarkut Dibër, së bashku me 3 bashki të tjera: Dibër, Mat dhe Bulqizë. Ajo kufizohet në perëndim me Bashkinë e Tiranës dhe Matit, në lindje me Bashkinë e Bulqizës dhe Dibrës. Klosi konsiderohet si një bashki rurale e cila ka nën administrimin e saj 30 fshatra, në një sipërfaqe prej 357.5 km², kurse vetëm qyteti i Klosit ka një sipërfaqe prej 114 km².

Bashkia e Klosit shtrihet në Luginën e Klosit, e cila përshkohet nga lumi Mat, në lartësi nga 270 m deri në mbi 2100 m mbi nivelin e detit. Relievi karakterizohet nga vargje malore, grumbuj malorë dhe kreshta, pllaja male të veçuara, kodra, lugina lumenjsh, qafa dhe gropa. Gjithsesi, pjesën më të madhe të relievit e zënë kodrinat (55%), dhe nga zona malore, të cilat ndodhen në kufijtë lindorë dhe perëndimorë.

Harta 1. Pozicionimi Gjeografik i Bashkisë Klos

BURIMI: PËRPUNIM I AUTORIT

Tabela 1. Tabela e Përbërjes Administrative së Bashkisë Klos

Njësitë administrative	Përbërja
Klos	Qyteti Klos. Fshatrat: Pleshë, Cerrujë, Patin, Bershë, Fullqet, Bel, Unjatë, Darsë, Fshat, Bejnë, Shëngjun, Klos-Katund, Plani i Bardhë
Gurrë	Fshatrat: Rripë, Shulbatër, Dom, Gurrë e Vogel, Gurrë e Madhe, Mishtë
Suç	Fshatrat: Suç, Kurdari, Kurqelaj, Skënderaj, Kujtim
Xibër	Fshatrat: Xibër-Murrizë, Shkallë, Xibër-Hane, Ketë, Guri i Bardhë, Petralbë

BURIMI: PËRPUNIM I AUTORIT

Tokat janë kryesisht malore dhe tokë kullotë. Bimësia është shumë e pasur, nga llojet e bimëve mesdhetare evropiane. Nën-rajoni verilindor është i karakterizuar nga lëndina dhe pyje të shumtë. Nga këndvështrimi i ndërtimit gjeologjik, zona e Klosit karakterizohet nga formacione të ndryshme shkëmbinjsh

gëlqeror dhe magnetik, veçanërisht ata ultra bazik. Përveç këtyre janë të përhapur gjerësisht dhe lloje të tjerë shkëmbinjsh. Nga këndvështrimi hidrografik aty gjenden lumi i madh i Matit dhe një sërë liqenesh, nga të cilët më të njohurit janë si më poshtë: Liqene natyral akullnajore: Liqeni i Bardhë dhe i Zi dhe Liqeni i Balgjajve.

Zona e Klosit gjithmonë në histori është konsideruar një zonë strategjike për arsye të relievit, pasurive natyrore dhe pozicionit, kurse sot merr vlera sidomos nga Rruga e Arbrit. Aktualisht Klosi bën pjesë në aksin rrugor Tiranë-Peshkopi, në një distancë 110 km nga Tirana dhe 80 km nga Peshkopia, dhe përshkohet rreth 18 km nga rruga nacionale.

Klosi ka qenë një qendër e rëndësishme me hershmëri historike, tregtare dhe politike që në kohërat antike dhe mesjetare. Këtë e tregojnë rrënojat e shumta arkeologjike që gjenden rreth Petralbës dhe në Xibër mbi malin e Darsit. Nga studimet arkeologjike janë gjetur rrënoja qytezash dhe objekte të ndryshme prej guri (si mprehës, thike), ene prej qeramike, monedha bronzit etj. Rëndësinë që ka pasur Klosi në këto periudha e gjejmë edhe në Toponime që i kemi sot e kësaj dite, si "Maja e Qytezës", "Dyqanet e Venedikasve", "Kodra e Pazarit", "Majë Kisha", "Dangat e Llaheshit", "Murgërie" etj. Klosi ka qenë një nyje e rëndësishme e Rrugës që lidhte krahina të rëndësishme të Shqipërisë njëra me tjetrën si Dibrën, Tiranën, Durrësin, Krujën etj.

1.2 Profilet e njësive administrative

1.2.1 Njësia Administrative Klos

NJA Klos shtrihet në jug-lindje të rrethit të Matit me një sipërfaqe prej 114 km². Njësia e Klosit përbehet nga qyteti i Klosit (që është qendra e bashkisë) dhe 13 fshatra të cilët janë: Bejne, Klos Katund, Shën Gjoni, Plan i Bardhë, Fshati Fshat, Dars, Bel, Unjatë, Fullqet, Bershi, Patin, Cerujë dhe Pleshë.

Kufizohet në veri me komunën e Suçit në Jug me komunat e Xibrit dhe Martaneshit, në lindje me bashkinë Bulqizë, në Perëndim me komunat Xibër e Gurrë. Territori i bashkisë Klos është i përbërë nga zona fushore, zona kodrinore dhe ajo malore. Zona fushore përbëhet nga lugina e Klosit e cila shtrihet paralel në dy anët e lumit të Matit, në kuota që variojnë nga 240 deri në 265 m mbi nivelin e detit. Zona kodrinore përbën rreth 55% të sipërfaqes me kuota nga 265 deri në 600 mbi nivelin e detit, ndërsa zona malore varion nga 600 m deri në 1500 m mbi nivelin e detit. Qyteti i Klosit është një pikë nyje që lidh Dibrën me Tiranën, me një distancë 60 km larg Peshkopisë, 30 larg Burrelit dhe 120 km larg Tiranës.

Kjo njësi ka një popullsi prej 11,223 banorësh, ku në qytetin e Klosit ndodhen 2,322 dhe në fshatrat përreth 8,921. Lëvizjet demografike të cilat janë karakteristike për rajonin e Dibrës vihen re dhe në Klos. Kryesisht lëvizja ka pasur tendencën drejt qendrës urbane të Burrelit dhe asaj metropolitane në Tiranë e Durrës. Emigrimi është i dukshëm sidomos tek të rinjtë dhe burrat kryesisht drejt Greqisë, Italisë dhe Anglisë.

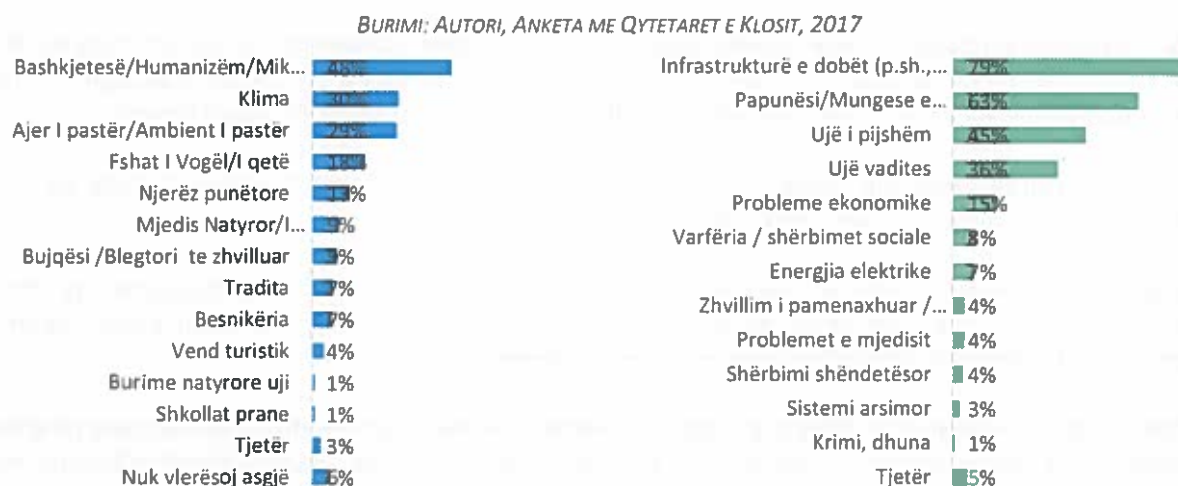
Tabela 2: Përbërja e Popullsisë së qendrave të banuara të Nj.A. Klos

Nj.A. Klos	
Qyteti/Fshati	Popullsia
Klosi - Qytet	2,322
Fullqet	1,457
Pleshë	662
Cerrujë	926
Patin	857
Bershë	630
Bel	456
Unjatë	482
Darsë	978
Fshat	474
Bejnë	939
Shëngjoni	166
Klos-Katund	458
Plani i Bardhë	416
Total	11,223

BURIMI: PËRPUNIM I AUTORIT

Grafiku 1: Tre elementet që banorët e Nj.A. Klos vlerësojnë më shumë tek komuniteti i tyre, dhe Tre problemet kryesore që banorët e Nj.A. Klos identifikojnë tek komuniteti i tyre

Në aspektin e Arsimit, Njësia Administrative Klos, megjithëse me traditë të mirë në këtë drejtim, ka në përbërje të saj një plejadë e madhe njerëzish të mirë arsimuar veçanërisht me arsim të lartë. Mirëpo kushtet për zhvillimin e arsimit nuk janë aspak të kënaqshme. Institucionet arsimore përbëhen nga një shkollë e mesme dhe shtatë shkolla nëntëvjeçare.

Sipas anketës së zhvilluar me banorët e bashkisë Klos, veçanërisht banorët e njësisë Klos vlerësojnë bashkëjetesën, klimën dhe ambientin si tre elementet më pozitive të komunitetit të tyre, kurse si probleme kryesore përmendin infrastrukturën, papunësinë dhe ujin e pijshëm. (Grafiku 1).

1.2.1.1 Përbërja e fshatrave:

PLESH: Është ndërtuar përgjatë luginës së përrenjve. Ka qenë me ndërtime të shpërndara, Ndërkaq me ndërtimin e rrugës përgjatë luginës shtëpitë e banimit u ndërtuan përgjatë saj. Lartësitë variojnë nga 347- 550 metër mbi nivelin e detit. Në vitin 1984 ka pasur rreth 80 shtëpi.

PATIN: Ndërtuar në luginë me lartësi relievi më të mëdha dhe në rritje me sistem të shpërndarë. Në stadin e tanishëm ka një lagje kryesore të mbledhur në kurrizin kodrinor me lartësi deri në 500 metër mbi nivelin e detit. Lagja e skajshme është ajo me emrin Gosarak. Patini në vitet tetëdhjetë të shekullit të kaluar numëronte 158 shtëpi banimi.

CËRUJA: E vendosur në një kurrizore midis Pleshës dhe përroit të Bejnës. Ndërtimet janë bërë në kurrizore relievi, në grumbuj shtëpish në kresht. Ndërtimet janë me sistem të shpërndarë. Lartësitë, 400 metër, deri në 500 metër mbi nivelin e detit. Relievi është zotëruar ndaj aty gjenden dhe gjurmët e një kalaje (kalaja e Cerujës). Në vitet tetëdhjetë të shekullit të kaluar Cëruja kishte 90 shtëpi banimi.

BEJNI: Fshat i ndërtuar rrotull një kodre (543 metër) me ndërtime kryesisht në anën juglindore, në formë të një harku. Në vitet tetëdhjetë të shekullit të kaluar Bejni kishte 75 shtëpi banimi.

BERSHINI: I vendosur në krahun verilindor të rrugës automobilistike. Ndërtimet janë në kurrizin e relievit. Lartësitë variojnë nga 470 metër mbi nivelin e detit. Dy lagje janë të grumbulluara në relievin kurrizor. Në vitet tetëdhjetë të shekullit të kaluar Bërsheni i kishte 52 shtëpi banimi.

KLOS-KATUND: I shpërndarë në luginë përreth përroit të Klosit që zbret nga kreshti (maja e Lepurit : 1541 metër) Ndërtimet janë të shpërndara dhe pa kriter. Lartësitë variojnë nga 347 metër e në rritje. Kjo pikë i takon në ndërprerje të rrugës automobilistike kombëtare me atë që shkon për në Gur të Bardhë. Në vitet tetëdhjetë të shekullit të kaluar kishte 115 shtëpi banimi.

1.2.2 Njësia Administrative Suç

Njësia e Suçit ndodhet në luginë, në anën verilindore të rrugës automobilistike nacionale Tiranë – Peshkopi. Ndërtesat në përgjithësi janë të shpërndara. Ato që janë në krahë të rrugës janë të sistemuara. Platforma e relievit është me një shtrirje të butë dhe harmonike, nga 189 metër deri në 225 metër mbi nivelin e detit. Nj.A. Suç ka afërsisht 3400 banorë dhe 5 fshatra: Suç, Skenderaj, Kudari, Kucelaj, Kujtim. Numrin më të madh të banorëve e ka Suçi me pak më shumë se 1000, dhe Skenderaj me afërsisht 900 banorë, fshatrat e tjera kanë rreth 400-500 banorë (Tabela 3).

Tabela 3: Popullsia e Njesisë së Suçit

NJ.A. Suç	
Fshati	Popullsia
Suç	1,040
Skenderaj	880
Kudaria	580
Kucelaj	410
Kujtim	480
Total	3,390

BURIMI: NJËSIA ADMINISTRATIVE SUÇ, PËRPUNIM I AUTORIT

Sikurse në pjesën tjetër të Bashkisë, edhe këtu emigrimi ka qenë mjaft i theksuar në fillim të viteve 90 në drejtim të Greqisë, Italisë dhe Anglisë, por edhe drejt qyteteve të tjera me të mëdha të Shqipërisë. Mjaft familje sot kanë si burim kryesor të ardhurash, remitancat.

Njësia ka në total gjashtë punonjës, përfshirë dhe ata të punësuar tek ujësjellësi dhe shërbimet kryesore që ofron janë administrative: vërtetime, ndihma ekonomike etj. Aktiviteti kryesor janë bujqësia dhe blegtoaria të cilat janë kryesisht ekonomi private. Familjet që merren me blegtori nuk kanë prodhim të konsiderueshëm, kurse bujqësia, përveç se në Kudari, zhvillohet për prodhim vetjak. Kudaria ka prodhimin më të mirë të tokës dhe zë 30% të tregut të Burrelit me fruta perime dhe në fakt bujqësia vlerësohet edhe nga komuniteti si e dyta ndër pikat e forta të kësaj njësie. (Grafiku 2)

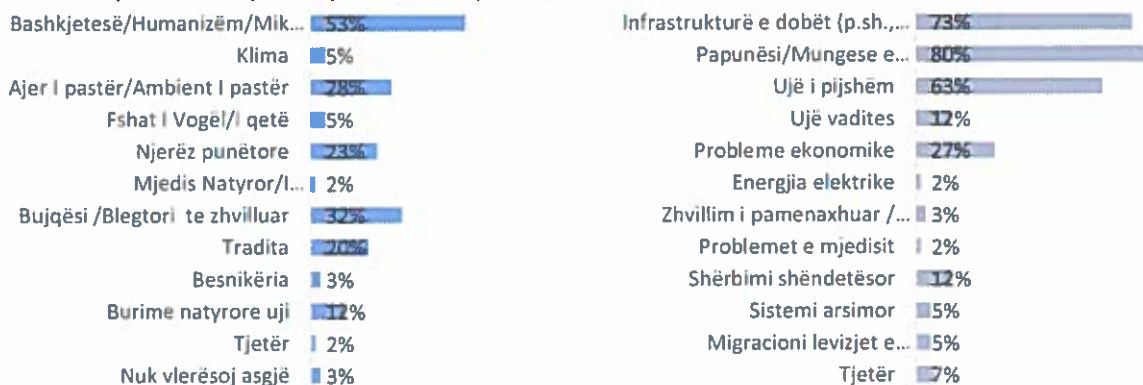
Suçi ka gjithsej 94.6 km rrugë. Transporti zhvillohet me furgona private të licencuar. Gjithsej janë 17-20 furgona dhe çmimi i biletës është 150 lekë deri në Klos. Aktualisht infrastruktura është në cilësi shumë të ulët. Vetëm rruga Suç-Kudari është shtruar se fundmi (4 km asfalt), të tjerat janë thuajse të paasfaltuara. Problem mbeten mbetjet të cilat aktualisht nuk kanë asnjë administrim.

Sa i përket ujit të pijshëm, në 1996 është zhvilluar një projekt në Kudari për të pajisur me ujë të pesta fshatrat e Suçit. Ujësjellësi ka dy depozita: depozitën primare në Suç dhe sekondare në Kudari. Por projekti nuk u përfundua dhe aktualisht fshataret janë lidhur vetë nga depozita primare në Suç, dhe paguajnë një tarifë mirëmbajtje të depozitës. Kjo depozitë mban 120 m3 ujë. Gjithsesi tubacioni kryesor prej çeliku që e merr ujin nga burimi lart është i amortizuar shumë dhe ka nevojë për ndërhyrje. Liqenet e Balgjajt janë burimi kryesor për vaditjen e tokave.

Kjo njësi ka gjithashtu asete të shumta natyrore dhe historike si kishë, tuma ilire, kulla të vjetra, xhami dhe Liqenet akullnajore të Balgjajt, të cilat vlerësohen edhe nga komuniteti si ndër asetet më të rëndësishme (Grafiku 2).

Grafiku 2: Tre elementet që banorët e Nj.A. Suç vlerësojnë më shumë tëk komuniteti i tyre (majtas), dhe Tre problemet kryesore që banorët e Nj.A. Suç identifikojnë tek komuniteti i tyre (djathtas)

BURIMI: AUTORIT, ANKETA ME QYTETARET E KLOSIT, 2017

Në njësinë administrative Suç operojnë tre kopshte, dy shkolla fillore dhe një shkollë e mesme. Gjithashtu çdo fshat ka qendrën e vet shëndetësore. Suç i ka tokat tërësisht të pa azhornuara, dhe problemi komplikohet nga lëvizja demografike para 100 viteve. Ka mungesë hartografike, por jo konflikte mes familjesh pasi kufiri mes pronash është trashëguar brez pas brezi. Tre problemet kryesore që shfaq komuniteti janë infrastruktura, papunësia dhe furnizimi me ujë të pijshëm (Grafiku 2). Ndërkohë që prioritetet për zhvillim të zonës janë azhornimi dhe sistemimi dixhital i hartave të pronësisë, infrastruktura dhe zhvillimi i bujqësisë, sidomos përmes vaditjes.

1.2.2.1 Profili i fshatrave

KURDARI: Një nga fshatrat kryesore të Njësisë së Suçit, Shtrihet në krahun verilindor të lumit Mat dhe rrugës automobilistike. Është larg nga rruga kryesore deri në 3 km. Në tërësi është i sistemuar të tarracës lumore, përgjatë përroit të Lucës. Lartësitë ndryshojnë nga 225 – 601 metër. Relievi në tërësi është i butë. Në vitet tetëdhjetë të shekullit të kaluar, Kurdari kishte 220 shtëpi banimi.

KËRQELAJ: Ndodhet në veri të Kurdarisë me sistem të shpërndarë të shtëpive të banimit. Lartësitë janë deri në 450 metër.

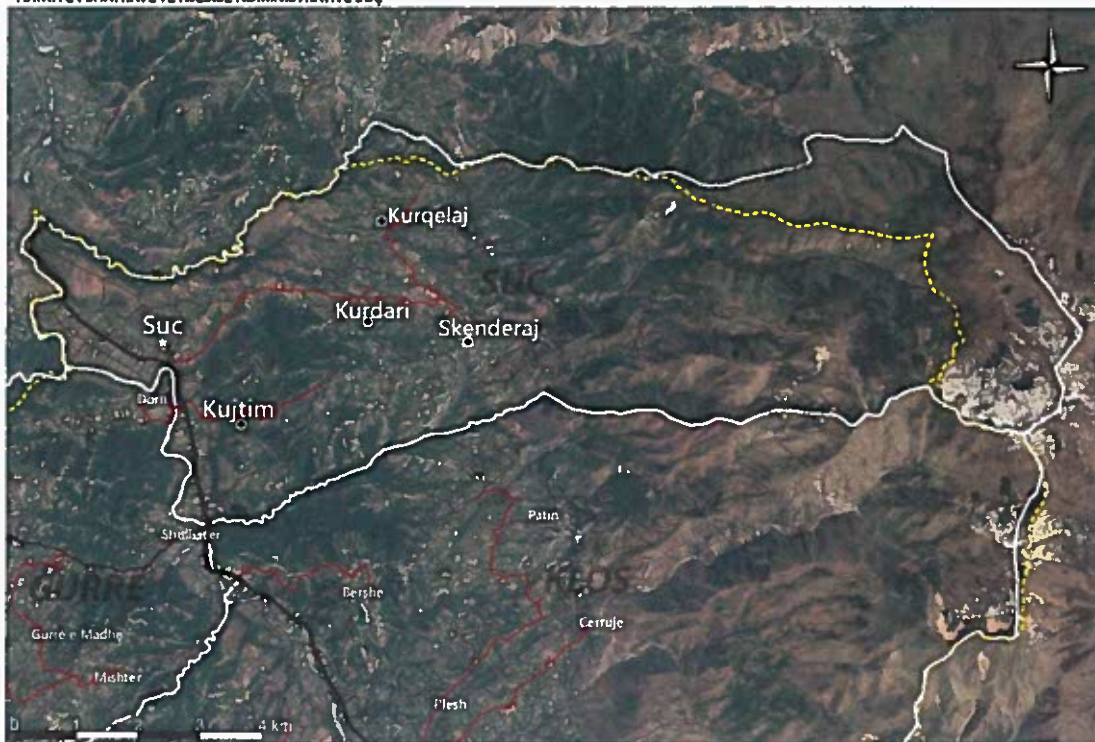
SHULBATËR: Ndodhet në një kryqëzim, në jugperëndim të rrugës kryesore dhe asaj që shkon për në Rripë (në NJAV të Gurrës). Ka një lagje tipike klasike të grumbulluar dhe gjysmë të sistemuar, ku ndodhet në nga Kullat Tipike Matjanë, tani e përmirësuar në standarde historike për turizmin, e vendosur në kurriore të relievit. Lartësitë në fushëtirën e ngushtë pranë lumit arrijnë deri në 205 metër . Në vitet tetëdhjetë të shekullit të kaluar Shulbatër kishte 40 shtëpi banimi.

DOM: Në jugperëndim të Matit, në tarracën lumore shtrihet Dom. Ka shtëpi të sistemuara me planimetri të rregullt. Ndodhet një dhera të plleshme anës lumit. Në vitet tetëdhjetë të shekullit që shkoi Dom kishte 40 shtëpi.

Harta 3: Harta e Nj. A. Suç

HARTA E FSHATRAVE TË NJËSISË ADMINISTRATIVE SUÇ

BURIMI: PËRPUNIM I AUTORIT

1.2.3 Njësia administrative Gurrë

Nj.A. Gurrë ndodhet në veri-perëndim të bashkisë së Klosit dhe ka gjashtë fshatra në përbërje. Në total njësia ka rreth 4,200 banorë. Edhe në këtë njësi numri i popullsisë është ulur ndjeshëm pas viteve 90 për arsye të emigrimit kryesisht në Itali dhe Greqi. Gjithsesi vitet e fundit, ky emigracion ka qenë i ulët, dhe popullsia nuk ka ndryshime të ndjeshme. Njësia Administrative aktualisht ofron shërbime administrative (qendër me një ndalesë).

Tabela 4: Popullsia e Njësies Gurrë

NJ.A. Gurrë	
Fshati	Popullsia
Gurrë e vogël	1,056
Gurrë e madhe	846
Mishtër	830
Rripë	845
Dom	365
Shulbatër	345
Total	4,287

BURIMI: PËRPUNIM I AUTORIT

Në total kjo njësi ka 284 Ha kullote dhe aktiviteti kryesor është bujqësia dhe blegtoaria. Prodhimi është për përdorim vetjak: një familje ka mesatarisht 3-4 dynym tokë dhe nuk arrin dot ta nxjerrë në treg. Të mbjellat kryesore janë misër/fasule/pemëtar. Në total kjo njësi ka gjashtë dyqane dhe xhiro mujore për to është mjaft e vogël. Gjithashtu punëtorë të minierave që banojnë në Gurrë janë të pakët, rreth 40 veta janë në total të punësuar në këtë sektor.

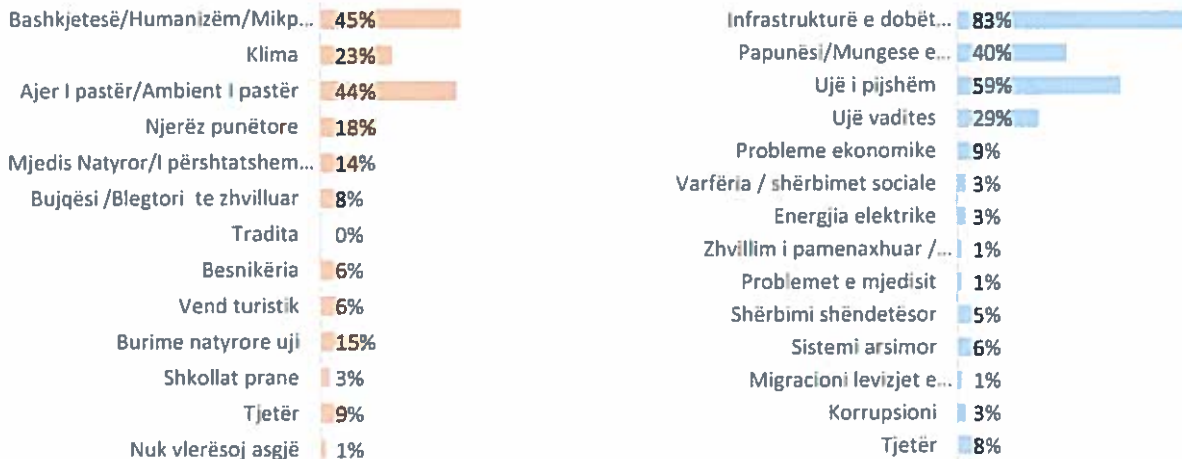

Gjerat që komuniteti vlerëson më shumë janë bashkëjetesa, ajri i pastër, dhe mjedisi (Grafiku 3).

Njësia ka një çerdhe, 6 kopshte, dhe 5 shkolla fillore, kurse transporti është zgjidhur me furgona private.

Infrastruktura e dobët dhe e degraduar krijon vështirësi jo vetëm për fëmijët për ndjekjen e shkollës, por edhe për të gjithë sektorët e tjerë: edhe ato pak bujq që prodhojnë për të nxjerrë në treg, nuk arrijnë ta transportojnë prodhimin deri në Burrel, për arsye të transportit.

Grafiku 3: Elementet që banorët e Nj.A. Gurrë vlerësojnë më shumë tëk komuniteti i tyre (majtas), dhe problemet kryesore që banorët e Nj.A. Gurrë identifikojnë tek komuniteti i tyre (djathtas)

BURIMI: AUTOR, ANKETA ME QYTETARET E KLOSIT, 2017

Furnizimi me ujë të pijshëm gjithashtu është një problem parësor i njësisë pasi nga tre ujësjellësa që ka njësia, vetëm njëri funksionon normalisht. Në Rripë dhe Gurrë të Vogël, ujësjellësi është shumë i amortizuar dhe 50% e banorëve nuk arrijnë të furnizohen me ujë. Ujësjellësi në Gurrë të Madhe ka rezultuar të jetë jashtë parametrave dhe ka shtëpi që nuk furnizohen dot prej tij: Shën Bater dhe Domi aktualisht kanë ujë të pijshëm. Gjithashtu këto dy fshatra janë të vetmet që kanë sistem vaditje, tek të tjerat është mjaft problem, kurse dhe infrastruktura ekzistuese, si p.sh rezervuari i Rripës, ka nevojë për pastrim.

Për arsye se këto sektorë janë kaq bazikë dhe të nevojshëm, gjithashtu edhe 3 prioritetet kryesore të njësisë janë infrastruktura, kanalet e vaditjes dhe ujësjellësi.

1.2.3.1 Profili i fshatrave

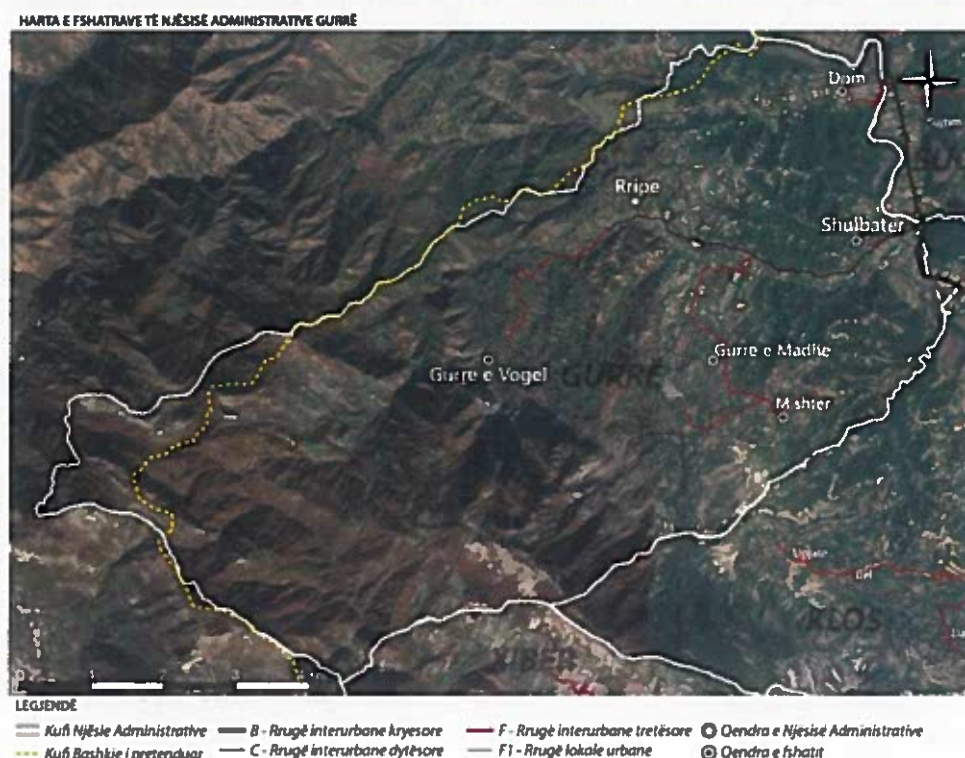
RRIPA, e vendosur në krahun verior të luginës dhe të përrenjve të Gurrës së Madhe. E ndërtuar me një sistem të shpërndarë në perëndim të kodrës së Rripës, ku ndodhet edhe qendra e NJAV të Gurrës. Ka pasur 88 shtëpi në vitet tetëdhjetë të shekullit të kaluar.

GURRA E MADHE. Është një fshat me shtirje të madhe, me sistem të shpërndarë, për midis relievit rrëzë malit ka shtëpi të shpërndara por edhe kulla tipike të Matit deri në tre kate. Zë një sipërfaqe prej 7 km². Ka pasur 180 shtëpi banimi shekullin e kaluar.

GURRA E VOGËL. Zë një sipërfaqe prej 4,5 km², me shtëpi të shpërndara. Ka vetëm një lagje të grumbulluar. Në vitet tetëdhjetë të shekullit të kaluar Gurra e Vogël kishte 130 shtëpi.

Harta 4: Harta e Njesisë Administrative Gurrë

PËRPUNIM I AUTORIT

1.2.4 Njësia Administrative Xibër

Nj.A. Xibër ka në total afërsisht 3,200 banorë dhe 6 fshatra: Xibër Murrizë, Xibër Hane, Shkallë, Guri i Bardhë Petralbën dhe Ketën. Popullsinë më të madhe e ka Xibër Murrizë me 850 banorë dhe Xibër Hanë me 800 banorë. Fshatrat e tjerë kanë 550 ose më pak banorë, kurse Petralba ka më rreth 250 banorë.

Në fillim të viteve 90' ish komuna ka pasur rreth 10 mijë banorë, por migrimi ka larguar shumicën e popullsisë. Vitet e fundit kjo lëvizje është ngadalësuar, duke e mbajtur popullsinë konstante në rreth 3,200 banorë.

Tabela 5: Popullsia e Njesisë Xibër

NJ.A. Xibër	
Fshati	Popullsia
Xibër Murrizë:	850
Xibër Hane:	800
Shkallë:	550
Ketë:	400
Guri i Bardhe:	400
Petralba:	250
Total	3,250

BURIMI, PËRPUNIM I AUTORIT

Nj.A. kryen shërbime administrative si dhënie certifikatash, vërtetimesh etj., por bashkëpunon ngushtë me Bashkinë për mirëmbajtjen e rrugëve dhe infrastrukturës, megjithëse deri tani investimet në këtë sektor kanë qenë të vogla. Infrastruktura vazhdon të mbetet problemi më shqetësues i komunitetit e cila ndikon në zhvillimin e të gjithë sektorëve të tjerë. Aktualisht infrastruktura është shumë e degraduar dhe bujqit me shumë vështirësi arrijnë ti çojnë produktet në treg. Gjithashtu, pamundësia e lëvizjes ka bërë që banorët ta kenë të pamundur të punësohen në Klos dhe Burrel pasi largësia dhe kosto e transportit e bën të papërballueshme.

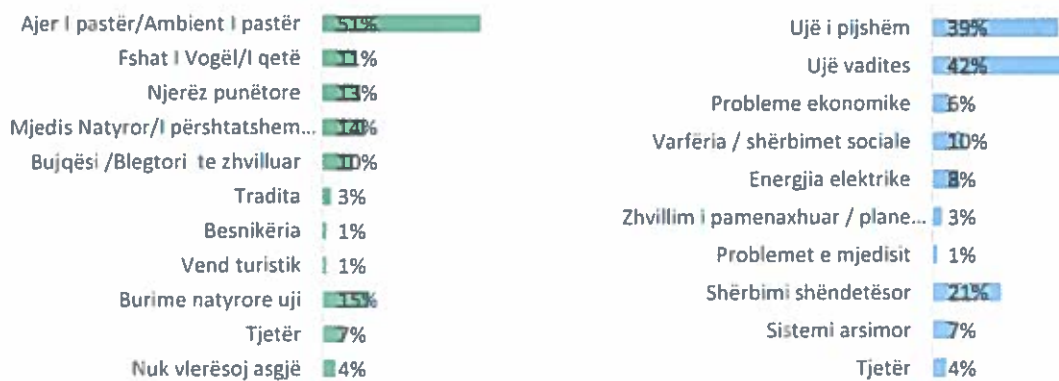
Aktivitetet kryesore ekonomike janë bujqësia dhe blegtoaria. Prodhimi bujqësor është i shumëllojshëm: arrore, patate, fasule dhe veçanërisht domatet. Një familje ka afërsisht 1.5-2 dynym tokë, dhe shumica prodhojë vetëm për konsum personal.

Nj.A. ka nga një shkollë fillore në çdo fshat, dy nëntëvjeçare në Xibër Murrizë, dhe një dhe gjimnaz në Xibër Hanë. Ka një qendër shëndetësore, e cila mbulohet me një mjek dhe katër infermiere. Gjithashtu Njësia ka ambulanca në secilin fshat.

Furnizimi me ujë të pijshëm është gjithashtu mjaft problematik krahas infrastrukturës, pasi deri sot asnjë fshat nuk ka lidhjen me ujin e pijshëm. Aktualisht Nj.A. ka zhvilluar një projekt me Bashkinë për të ndërtuar një ujësjellës që do të shërbente dy fshatrave: Ketës dhe Xibër Hanës, kurse një ujësjellës tjetër do të mendohet të përfshijë 4 fshatrat e tjera: Petralbën, Gurin e Bardhë, Shkallën dhe Xibër Murrizën. Gjithashtu problem mbeten kanalet vaditëse për tokat bujqësore të cilat nuk janë prekur asnjëherë dhe nuk po e lejojnë shfrytëzimin e tokave bujqësore. Gjithashtu mbetjet nuk kanë asnjë menaxhim dhe asnjë sistem mbledhjesh, gjë që e ve në rrezik të mëtejshëm cilësinë e natyrës të zonës.

Grafiku 4: Elementet që banorët e Nj.A. Gurrë vlerësojnë më shumë tëk komuniteti i tyre (majtas), dhe problemet kryesore që banorët e Nj.A. Gurrë identifikojnë tek komuniteti i tyre (djathtas)

BURIMI: AUTORI, ANKETA ME QYTETARET E KLOSIT, 2017

Njesia ka mjaft asete kulturore dhe natyrore si: Kalaja e Petralbës në fshatin e Petralbës, Kalaja Ilire në Shkallë, Shtëpia e Pjetër Budit në Gurin e Bardë, dhe 4-5 kulla matjanë të cilat janë mbi 200 vjeçare.

Tre prioritetet kryesore të cilat njësia i konsideron të domosdoshme për zhvillimin e saj janë: infrastruktura, ujësjellësi, dhe kanalet vaditëse.

1.2.4.1 Profili i fshatrave

KETË. Fshat periferik në shpat të malit, poshtë kreshtave që ndajnë Klosin me Tiranën. Lartësitë arrijnë deri në 1100 metër. Shtëpitë janë të shpërndara e një pjesë e tyre janë braktisur. Ka pasur 30 shtëpi.

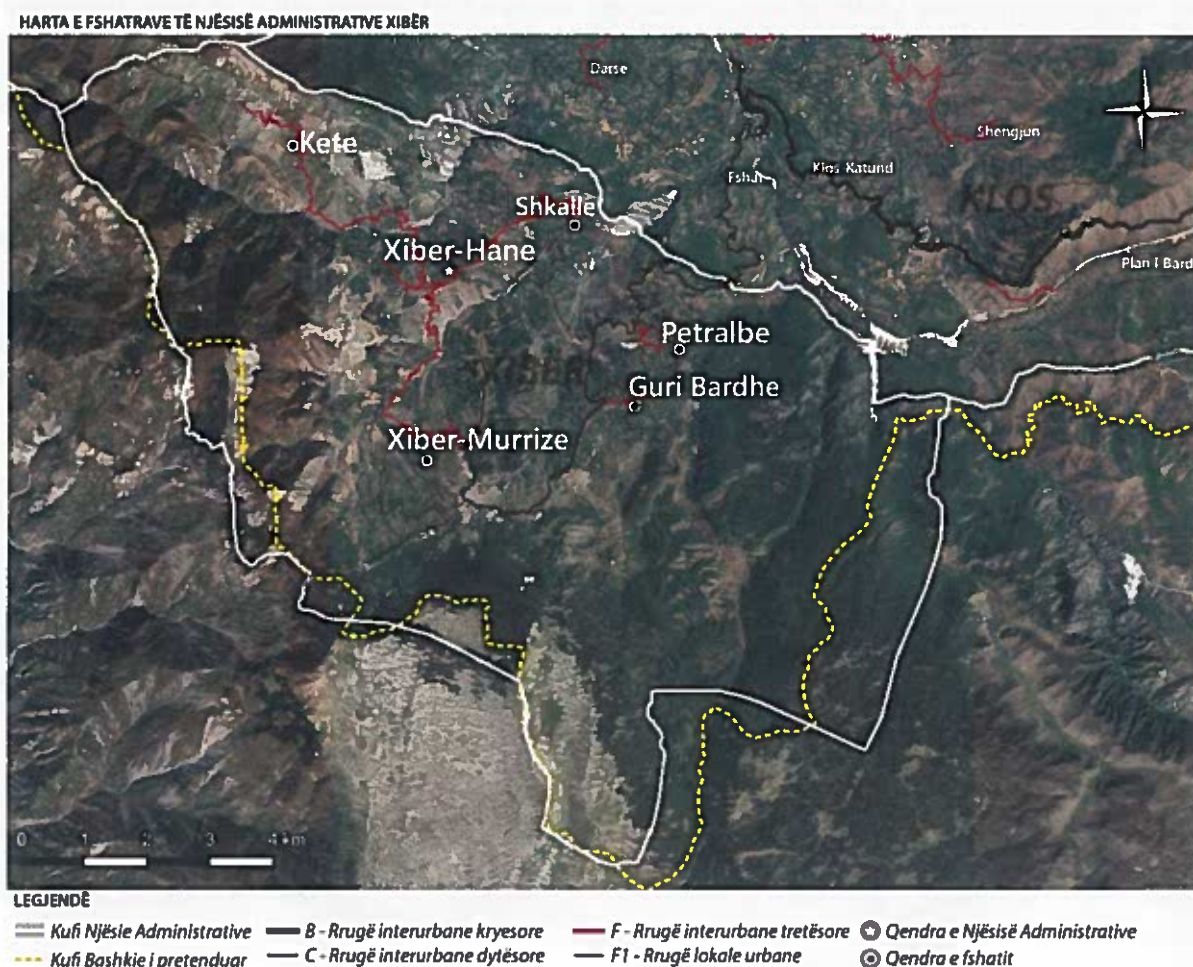
XIBËR HANË. Ka një shtirje të madhe që arrin në 3 km². Ka një sistem të shpërndarë po edhe më grumbuj shtëpish. Relievi ka lartësi mesatare rreth 1000 metër mbi nivelin e detit. Relievi nuk është i thyer. Fshati ndodhet në rrjedhën ujore të Përroit të Xibër Hanës. Ka pasur 110 shtëpi.

XIBËR MURRIZË. Ka një shtrirje të gjerë dhe të shpërndarë. Në një faqe relievi që rritet deri në lartësinë 1400 metër.

GURI BARDHË Është një nga vendbanimet historikë të Bashkisë së Klosit, aty ka qenë rezidencë e Kastriotëve. Lartësitë arrijnë deri në 1206 metër mbi nivelin e detit. Ndodhet në jug të rrjedhës së Matit, në luginë e përroit të Gurit të Bardhë që zbrit nga kreshtat veriorë të Malit me Gropa. Në qendër krahë rrugës ka grumbuj shtëpish të sistemuar ndërsa anash, të shpërndarë. Ka pasur 180 shtëpi, në vitet tetëdhjetë të shekullit të kaluar.

Harta 5: Harta e Njësive Administrative Xibër

BURIMI: PERPUNIM I AUTORIT

2 Instrumentet dhe çështjet që influencojnë planifikimin e territorit

2.1 Strategjitë dhe plane të hartuara më parë

Dokumentet që janë marrë parasysh për hartimin strategjisë dhe vizionit të Bashkisë Klos, në nivel kombëtar dhe rajonal janë si më poshtë:

2.1.1 Dokumenti i zonës funksionale Burrel – Klos 2013

Dokumenti i zonës Funksionale Burrel- Klos 2013, u hartua me qëllimin e lidhjes organike dhe bashkëpunimit të këtyre dy njësive me qëllim ofrimin e shërbimeve komplementare. Ky është i pari projekt i cili mori në analizë specifikisht faktorët ekonomikë dhe mjedisorë, si ndikues kryesorë të zhvillimit të zonës Mat-Klos. Kjo analizë pati për produkt disa projekte të cilat ishin nevojë për thjeshtëzimin e shërbimeve në këto bashki, dhe analiza socio-ekonomike ka akoma të dhëna të vlefshme.

2.1.2 Strategjia e Zhvillimit Rajonal Qarku Dibër 2012-2017

Strategjia e zhvillimit të Territorit të Bashkisë Klos, është hartuar nga UNDP në kuadër të "Forcimit të qeverisjes Lokale në Qarkun e Dibrës" dhe financuar nga Ambasada Holandeze. Vizioni i Strategjisë së Zhvillimit Rajonal për Rajonin e Dibrës është "Kthimi i Rajonit të Dibrës në një rajon ku individët dhe bizneset të jenë të aftë dhe të suksesshëm, të përfitojnë nga burimet natyrore dhe të zhvillohen ekonomikisht duke siguruar një jetë cilësore për vete dhe familjet e tyre". Një nga objektivat strategjike fokusohet tek zhvillimi i turizmit në rajon. Objektivi strategjik dy thekson "të zgjerojë pjesën prodhuese të ekonomisë rajonale, veçanërisht në fushat ku mund të gjenerohen të ardhura siç janë agro-biznesi, turizmi, energjia elektrike, etj., duke siguruar shërbimet bazë për bizneset dhe krijimin e një klime miqësore.

2.1.3 Plani i përgjithshëm vendor i Bashkisë Klos (2013- i pa miratuar)

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Klos, u hartua nga vetë Bashkia Klos gjatë vitit 2013. Me gjithë kërkesën e vazhduar të bashkisë nuk u arrit të miratohej as detyra e projektimit të Këshillin Kombëtar të Territorit (KKT). Ky plan përfshinte vetëm 129 ha si pjesë e bashkisë së Klosit para reformës administrative territoriale. Në këtë plan bashkia orientonte zhvillimin urban të orientuar jo vetëm brenda qendrës urbane Klos por dhe në të trembëdhjetë fshatrat të cilat ishin pjesë e kësaj bashkie.

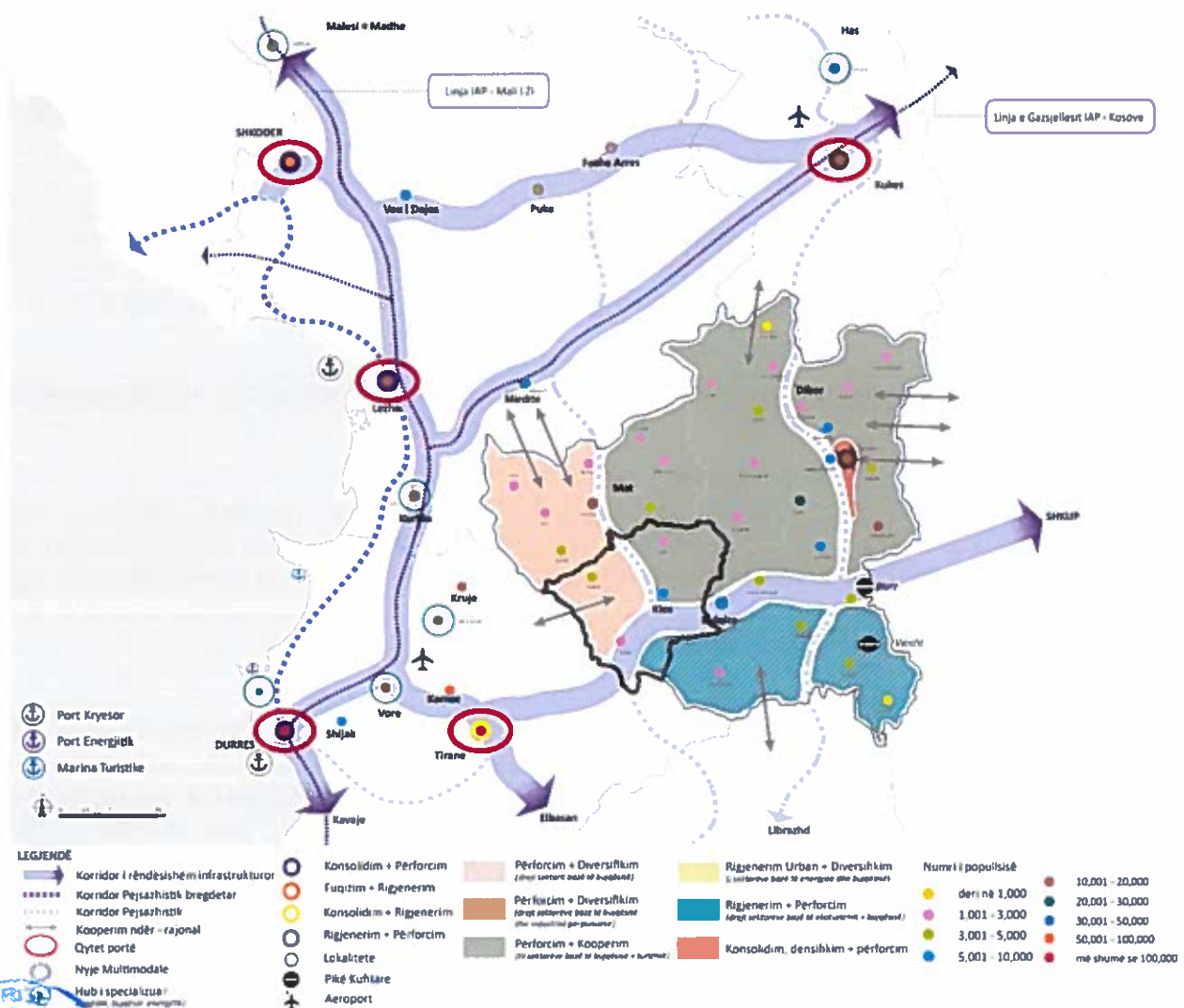
2.1.4 Strategjia e Zhvillimit bashkia Klos 2012-2030

Ky dokument strategjik është konsultuar dhe ka marrë për bazë planin strategjik të zhvillimit të bashkisë Klos për vitin 2012-2030, hartuar nga FLAG-u dhe mbështetur nga VNG-ja (Shoqata e Bashkive të Holandës). Ky plan strategjik është vizualizimi në letër dhe në projekt i vizionit për zhvillimin e bashkisë Klos, një strategji e cila na jep demonstron synimin e bashkisë, që kjo të jetë një Strategji e Zhvillimit të Qëndrueshëm për NJA Klos. Gjithashtu janë marrë në konsideratë dhe planet strategjike të hartuara për NJA. –të e tjera pjesë të Bashkisë së re Klos.

2.1.5 Analiza e instrumenteve në nivel kombëtar dhe detyrimet që rrjedhin prej tyre

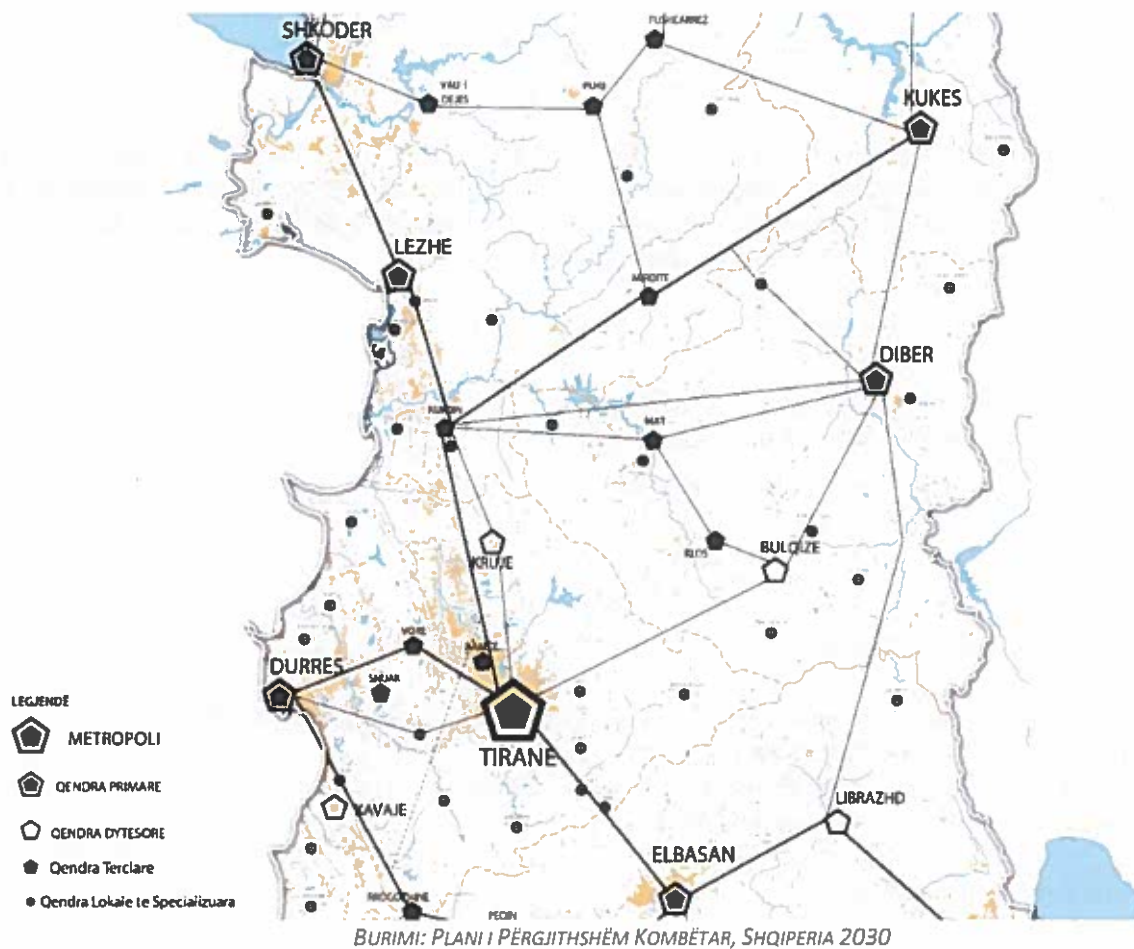
Plani i Përgjithshëm Kombëtar (PPK) jep orientimin metodologjik, dhe drejtimit strategjike urbane për të gjithë vendin, por vlen edhe në kontekstin e instrumentit të planifikimit territorial për secilën bashki. Plani i Përgjithshëm Kombëtar është instrumenti më i lartë në hierarkinë e Planifikimit të Territorit, si i tillë do të shërbejë në koordinimin dhe bashkërendimin e politikave dhe planeve sektoriale Kombëtare duke i dhënë atyre një perspektive territoriale. Brenda këtij kuadri, Bashkia Klos futet tek rajoni i specializuar Dibër-Mat-Klos-Bulqizë i cili i kushton një vëmendje të veçantë rivlerësimit të aseteve dhe zhvillimin e burimeve natyrore.

Harta 6: Harta e Zhvillimit Rajonal Dibër-Mat-Klos-Bulqizë

BURIMI: PLANI I PËRGJITHSHËM KOMBËTAR, SHQIPERIA 2030

Harta 7: Harta e Hierarkisë së Qendrave

Vlerat e specializimit të rajonit janë nxjerrja dhe përpunimi i pasurive minerare, së bashku me industrinë e përpunimit të tyre. Gjithashtu ky rajon ka dhe vlera në drejtim të turizmit malor, natyror dhe balnear. Përsa i përket sistemit urban, qendrat e këtij rajoni janë kategorizuar si më poshtë:

- Bashkia Diber si qendër primare
- Bashkia Bulqizë si qendër sekondare
- Bashkitë Mat dhe Klos si qendra terciare

3 Veçoritë Fizike dhe Mjedisore

3.1 Topografia dhe Relievi

3.1.1 Të përgjithshme

Bashkia e Klosit shtrihet në luginën e Matit, në rrjedhën e sipërme të këtij lumi. Është një nga përkimet më të afërta johistorikë të kësaj Bashkie, që me pozicionimin e saj shtrihet përafër në qendrën gjeometrike e gjeohapësinor të Shqipërisë. Bashkia e Klosit kufizohet në Veri, me Bashkinë e Burrelit, Lindje me Bashkinë e Dibrës dhe atë të Bulqizës dhe Tiranës, kurse në Jugperëndim me Tiranën.

3.1.1.1 Gjeometria e pozicionimit të bashkisë në gjeografinë gjithë shqiptarë

Koordinatat Gjeografike të gravitetit gjeometrik të Bashkisë: Koordinatat Karteziane në Projeksionin Gauss Kryger. Elipsoidi i Krasovskit: $X = 4596$ km dhe $Y = 4\,424$ km

Koordinatat gjeografike

1. $\Phi = 40^{\circ}31'$

2. $\Lambda = 20^{\circ}05'$

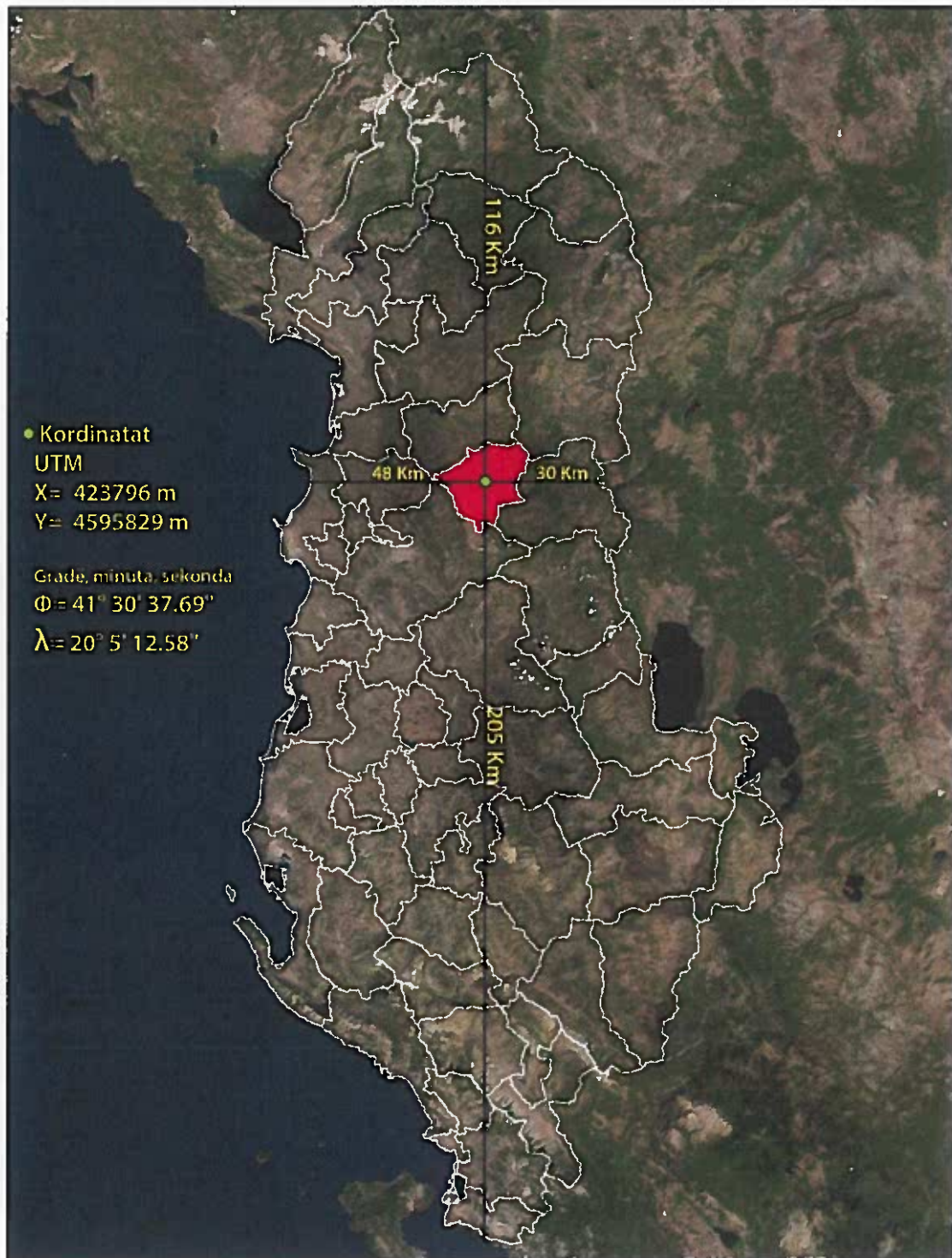
Kurse largësitë nga skajet e kufijve janë:

1. Largësia nga graviteti gjeometrik i Klosit deri në kapuçin e epërm të Marlulës = 130 km
2. Largësia deri në skajin kufitar lindor = 30 km
3. Largësia deri në skajin e kufirit të buzëdetit Adriatik = 52 km
4. Largësia deri në skajin kufitar jugor = 204 km

Këto të dhëna ilustrohen në Hartën 8.

Harta 8: Harta e Shqipërisë dhe pozicionimi i Bashkisë së Klosit

BURIMI: PERPUNIM I AUTORIT

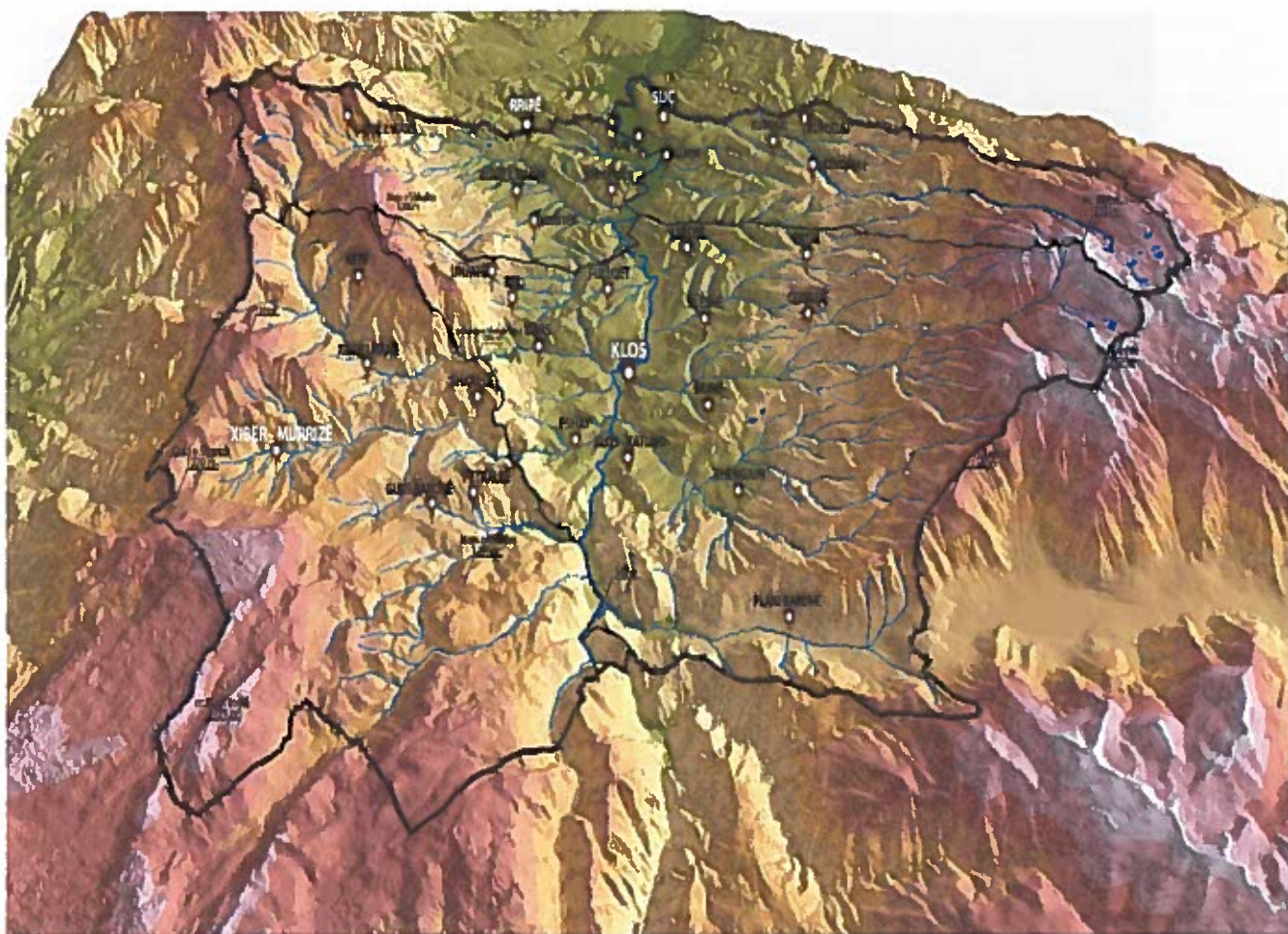
3.2 Tipare të relievit

Shtrirja e Bashkisë në vështrim të Relievit përbën një hinkë tipike shumë të veçantë. Relievi ngrihet në tre anë të saj prej lartësish tepër malore ;

1. Në Verilindje Kreshti dhe kurrizi malor i Balgjit dhe Allamanit (lartësitë deri 2100 metër)
2. Në Juglindje Malësia e Martaneshit dhe Mali me Gropa (1739 metër)
3. Në jugperëndim: kreshti ndarës malor: Qafë Murriz, Llapush, maja e Batrës Mali i Letmit, Qafë Shtamë.

Dalja e ujë rrjedhës tre drjetimshe derdhet përkah veriut në vijim të luginës lumore të lumit Mat. Format e relievit janë një ulje lartësish drejt luginës lumore nga 2100 metër (Balgjaj, Allami) në verilindje deri në 199 metër në luginën e Matit.

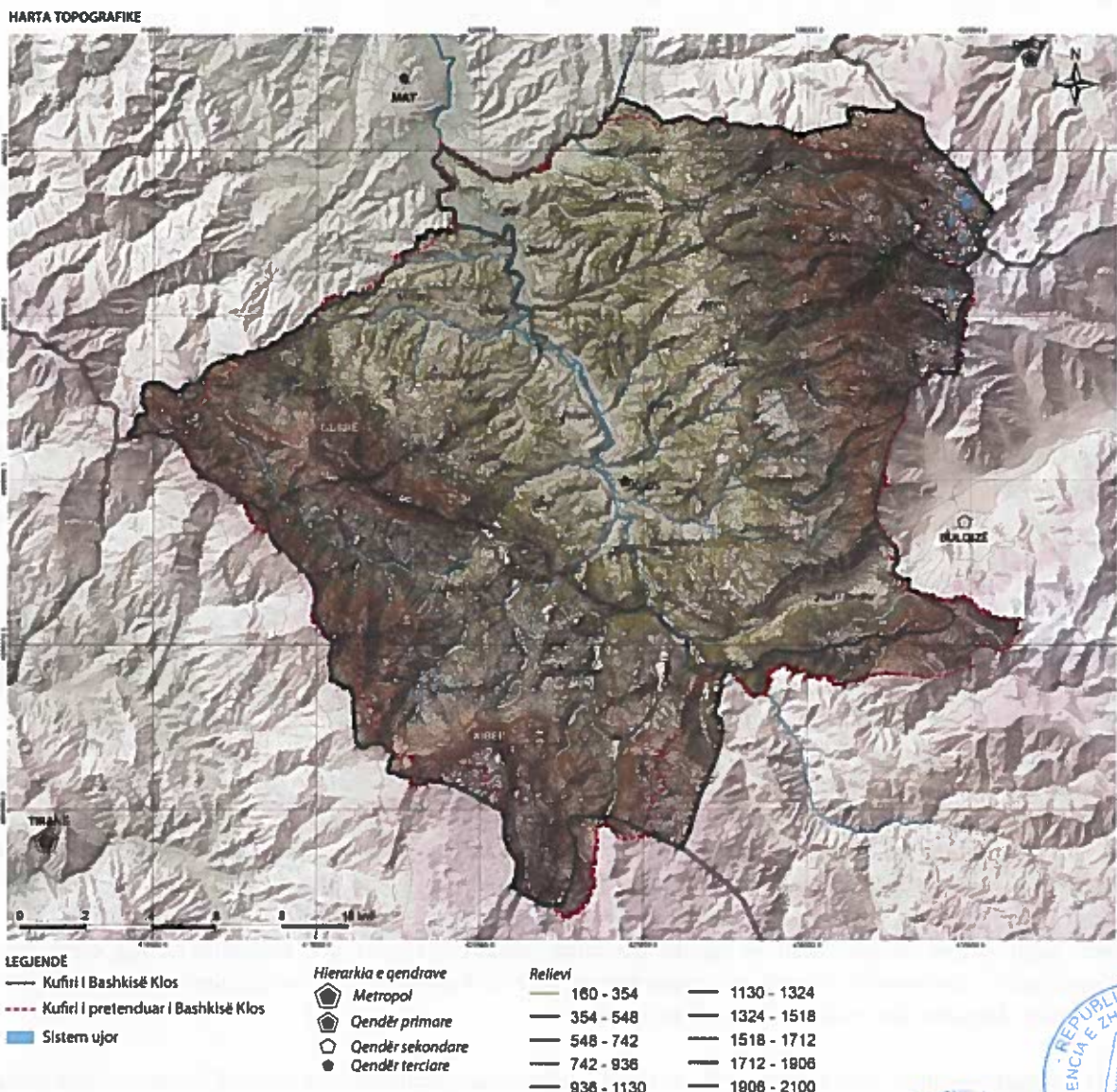
Figura 1: Rilevim i Bashkisë se Klosit

BURIMI: PERPUNIM I AUTORIT

Harta 9: Harta topografike e Bashkisë Klos

BURIMI: PERPUNIM I AUTORIT

3.2.1 Përshkrime të relievit

3.2.1.1 Përshkrimi relievit kufitar lindor

Mali i Balgjajt (Allamanit) ngrihet mbi Klos.

Ujërrjedha e tij zbret në Mat. Kufiri ndarës i relievit me Bashkinë e Bulqizës, fillon në Qafë Bull, në majë të Lepurit (1541 metër), tek qafa e Lamës, në drejtim Veri lindor të majës së Kreshtës (2100 metër) maja e Gurrave të Zeza (2079 metër) e më tej në drejtimin verilindor : Qafa e Klogjtn në përfshirje të liqeneve akullnajore (liqeni Dhive, i Hysen Begut,) Pastaj kufiri kthen në drejtimin të veriperëndimit në lartësinë 1942 metër (maja e Kotecit të Ramës), (Maja e shkëmbit të Farkës 1773 metër) Burimi i gjarprit 1510 metër. Ujërrjedha e prroit të Lusës e ka fillimin në platformën akullnajore të liqeneve të Balgjajt me zbritje në Kuradari e Suç

3.2.1.2 Përshkrimi i relievit kufirit jugor

Relievi jugor përcjell ujërrjedhën tjetër të Bashkisë së Klosit, si një kresht vijimor veriperëndim - juglindje. Në Juglindje përkon me malin me Gropa, në lartësitë 1739 metër (Maja e Kusit të Vogël) duke vijuar mandej me

luginën e përroit të Sheut që zbret në Gur të Bardhë (lartësia : maja e Shkallës 1206 metër). Në drejtim të Lindjes, kufiri përfshin Planin e Bardhë dhe luginën e tij poshtë lartësive 1025 metër .

3.2.1.3 Përshkrim i relievit kufitar të krahur perëndimor të bashkisë

Duke u nisur nga jugperëndimi si kënd fillestar i ujë rrjedhës është Qafa e Murritzit (Qafa e Arbërit) 1220 metër që vijon më tej me majën e Sukës 1705 metër, maja e Lamarës 1450 metër. Relievi bie e ujrë rrjedhin në drejtim të verilindjes për në lumin Mat. Prej majës së Lamarës relievi vijon në drejtim të Jugperëndimit, pastaj në veriperëndim, me përfshirje të malit të Letmit, drejt Qafështamës.

Lugina lumore e matit

Lugina lumore fillon me gjethen ujore të përrenjve të parë që vijnë nga origjina e burimeve të para të Matit. Bashkisë së Klosit i përket rrjedha e sipërme të Matit. Degët e përrenjve që zbresin nga Peshku deri në lartësitë 900 metër në Stavec përfshijnë kufirin lindor të Bashkisë. Dega përrenjve më në jug është ajo e Sheut që zbret në veri të rënies së lartësive nga Mali me Gropa që zbret në krahë të Gurit të Bardhë. Dega e Xibër Murritzit (përroi i Shkallës, i Xibër Murritzit) zbresin nga lartësitë 1500 metër. Më në veri është ujërrjedha e përroit të Xibër Hanës që vjen nga këta që mandej bashkohen me lumin Mat, në Klos. Në veri rrjedh përroi i Fullqetit një degë e të cilit vjen nga Gurra e Madhe dhe tjetri nga Unjatë.

Ujrat rrjedhin përgjatë lartësive nga maja e Llapushit (1558 metër) Përroi i Shulbatrës bashkohet me Matin në lartësinë 200 metër. Ky përrua krijon luginën e Ripës në veri (405 metër) . Në veri të NJAV të Gurrës rrjedh përroi i Lusës nga lartësitë 1450 metër (Lamarës), maja e Sukës (1705 metër), Përroi i Gurrës së Vogël derdhet në Mat.

Rrjedha e Sipërme e Matit në lindje plotësohet nga përroi i Planit të Bardhë (prej lartësive të 1025 metër). Në verilindje rrjedh një degë përroi nga maja e Lepurit (kreshti ndarës me Bulqizën) i cili bashkohet me Matin në lartësinë 347 metër . Në veri rrjedh përroi i Bejnit që mbledh ujrë nga Patini dhe Cëruja. Kjo degë i ka fillimet e rrjedhës në lartësitë 2100 metër, pranë majës së Kreshtës dhe liqenet e Balgjajt : 2000 metër.

Përroi i Suçit, përroi i Lucës, kalon në luginën për midis Mallunzës në veri dhe Kurdarisë në Jug, duke ardhur nga grumbulli i liqeneve të Balgjajt, 12 liqene të ndodhur në lartësinë 1950 metra, liqene me një bukuri të rrallë, midis Miçekut dhe majës së Kotecit të Ramës.

Mali i Balgjajt ndodhet midis pellgut të Burrelit në perëndim dhe malit të Homeshit në lindje, më lartësi 2101 Relievi është i copëtuar. Majat më të larta janë: maja e Micekut (2100 m), maja Gurrat e Zeza (2079 m), maja e Arnishtës (2073 m) etj. Proceset akullnajore e kanë përpunuar kurrizin e tij dhe kanë formuar cirqe, lugje e kreshta akullnajore, në të cilat gjenden rreth 15 liqene akullnajore të përhapura kryesisht në pjesën veriore dhe qendrore të kurrizit. Shpati perëndimor i malit është më i pjerrët se ai lindor. Bimësia natyrore është relativisht e dendur. Siç dallohet vija ujore që rrjedh në një reliev tepër malor zbret në Lumin Mat dhe mbush rrjedhën e Sipërme të tij. Lartësia mbi nivelin e detit në Mat (referohu në Shulbatër, breg i lumit: 199 metra.) Rritja deri në malin e Balgjajt (Allamanit) është në lartësi relative nga niveli i lumit Mat, 1910 metër. Kjo skemë relievi është mbresëlënëse në pikë vështrim të pejsazhit brenda Bashkisë së Klosit në luginën e Matit të Sipërm.

Ndërkaq, fronti ndarës i Relievit së bashkisë së Klosit, me Bashkinë e Tiranës dhe të Krujës në veri është një kresht malor ndër më të njohurit në Shqipëri sepse ai ndërlidh dhe kryen bashkimin e vijimësisë së Maleve të Skënderbeut me Malin me Gropa dhe në përgjithësi me masivin e Martaneshit. Ai ndan gjithashtu ujërrjedhën e Madhe të Ishmit dhe Erzenit, me atë të matit. Dy nga Qafat Historike të kalimit nga ujërrjedha e Tiranës me atë të Matit janë : Qafë Shtama, dhe Qafa e Murritzit. Ndërkohë qafa të tjera në vijim të këtij kreshti janë:

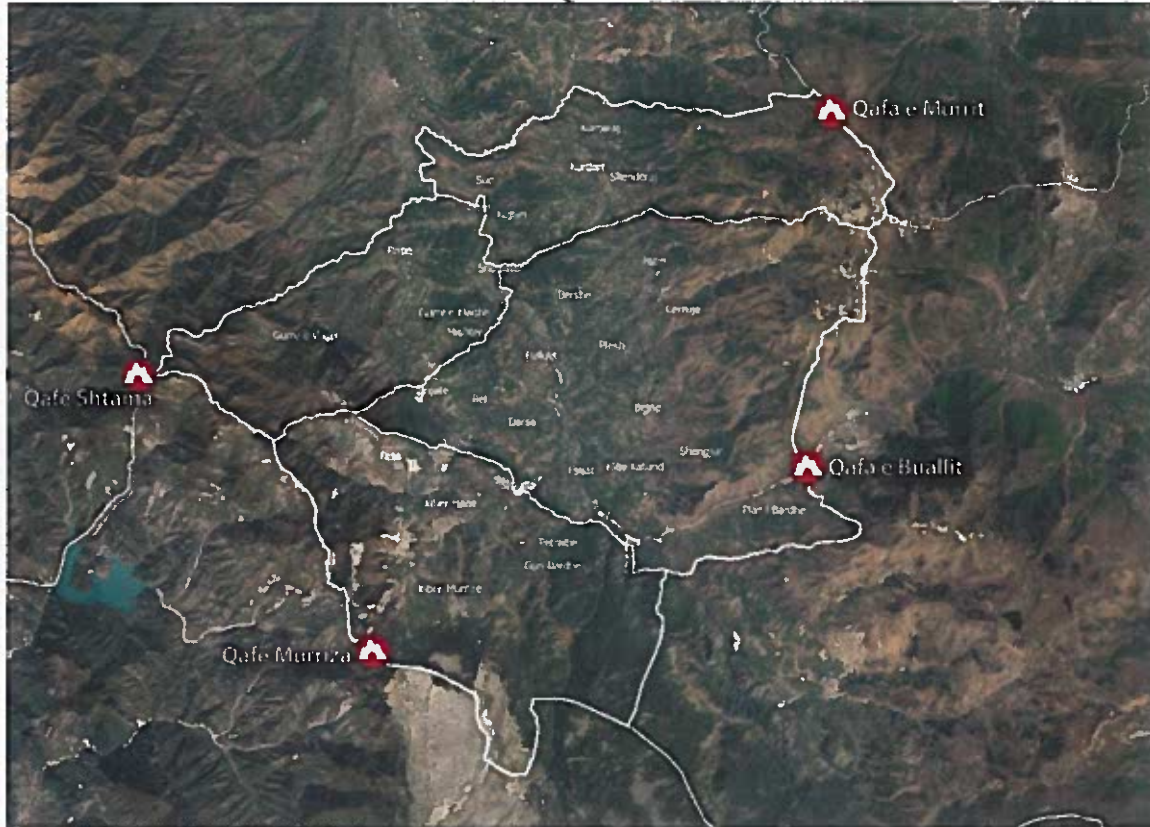
1. Qafë Shtama : (1235 metër m.n.d.)
2. Qafa e Hithit (ku fillon ujërrjedha që zbret në Bruzje (1400 metër .m.n.d.)
3. Qafa e Gurrës së Ftohtë, (1240 metër m.n.d.) (ku fillojnë e zbresin ujrë në veri drejt Gurrës së Vogël)
4. Qafa e Murritzit (1260 m.n.d.)

Veçojmë dy qafat Historike atë të Qafë Shtamës që lidh Krujën me Burrelin dhe Qafën e Murrizit që është edhe rruga historike e Arbërit, me fillesë së saj në Dyrrah (Durrës- Tiranë- Shkalla e Tujanit- Zall Bastar- Qafë Murriz- Gur i Bardhë- Ura e Vashës- Plan i Bardhë- Qafë Bull. Më poshtë tregohet harta ku evidentohet të gjitha qafat kryesore natyrore të bashkisë Klos:

Harta 10: Harta e Qafave

Harta e Qafave

BURIMI: PERPUNIM I AUTORIT

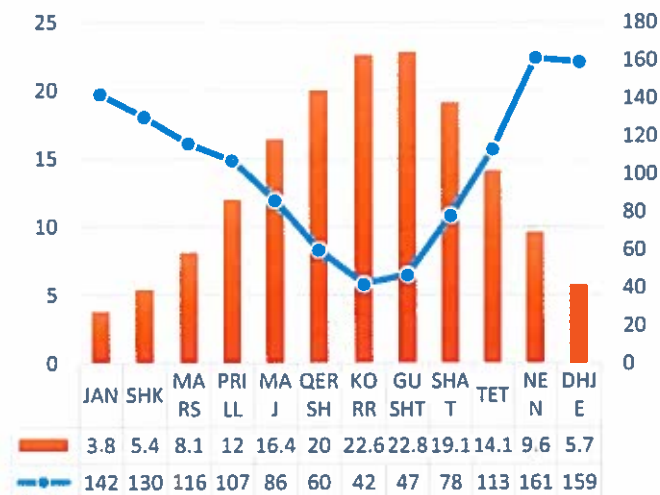
3.3 Klima

Temperatura vjetore dhe sezonale, reshjet, era dhe rreziku i saj për pyjet në territorin e bashkisë. Të dhëna për temperaturat dhe reshjet jepen në tabelat e mëposhtme. Siç shihet, temperatura mesatare vjetore luhetet në rreth 13.3 °C, ndërsa ato minimale 4.4 °C dhe maksimalet 22.5 °C (mesataret shumëvjeçare). Mund të thuhet, që temperatura, nuk përben ndonjë rrezik serioz për bimësinë pyjore në zonë. Edhe reshjet paraqiten të bollshme dhe me një shpërndarje thuajse uniforme, çka e bën shumë favorizuese situatën për bimësinë pyjore në zonë. Sasia mesatare vjetore e tyre llogaritet në 1660 mm shi/vit. Ditët me rrebeshtë shiu janë të pranishme, kryesisht në vjeshtë-dimër. Nga të dhënat e paraqitura në tabelën e mëposhtme (reshje, temperaturë, lagështirë, diellëzim) shihet se situata paraqitet shumë favorizuese për pyjet në zonë¹

¹ Gjeografia fizike e Shqipërisë I, 1990

Grafiku 5: Diagrame me tregues të temperaturës dhe reshjeve

BURIMI: SHERBIMI GJEOLOGJIK SHQIPETAR, PËRPUNIM I AUTORIT

Kushtet stacionale

Territori është një luginë e ngushtë në përgjithësi, i cili ndikohet nga erërat që fryjnë sipas drejtimeve perëndim-lindje, dhe në ato të drejtimeve të ndërmjetme. Territori ndikohet prej klimës kontinentale, për shkak të lartësisë mesatare mbi nivelin e detit (700 m). Megjithatë, dominancën e saj, zona e ka prej klimës kontinentale. Bimësia pyjore përbehet kryesisht prej ahut, pishës së zezë, dushqeve (qarri, bunga), dhe më pak shkoza, mëlleza, panja, akacia etj.

4 Mjedisi dhe Ekosistemet

4.1 Gjeologjia e territorit të bashkisë Klos

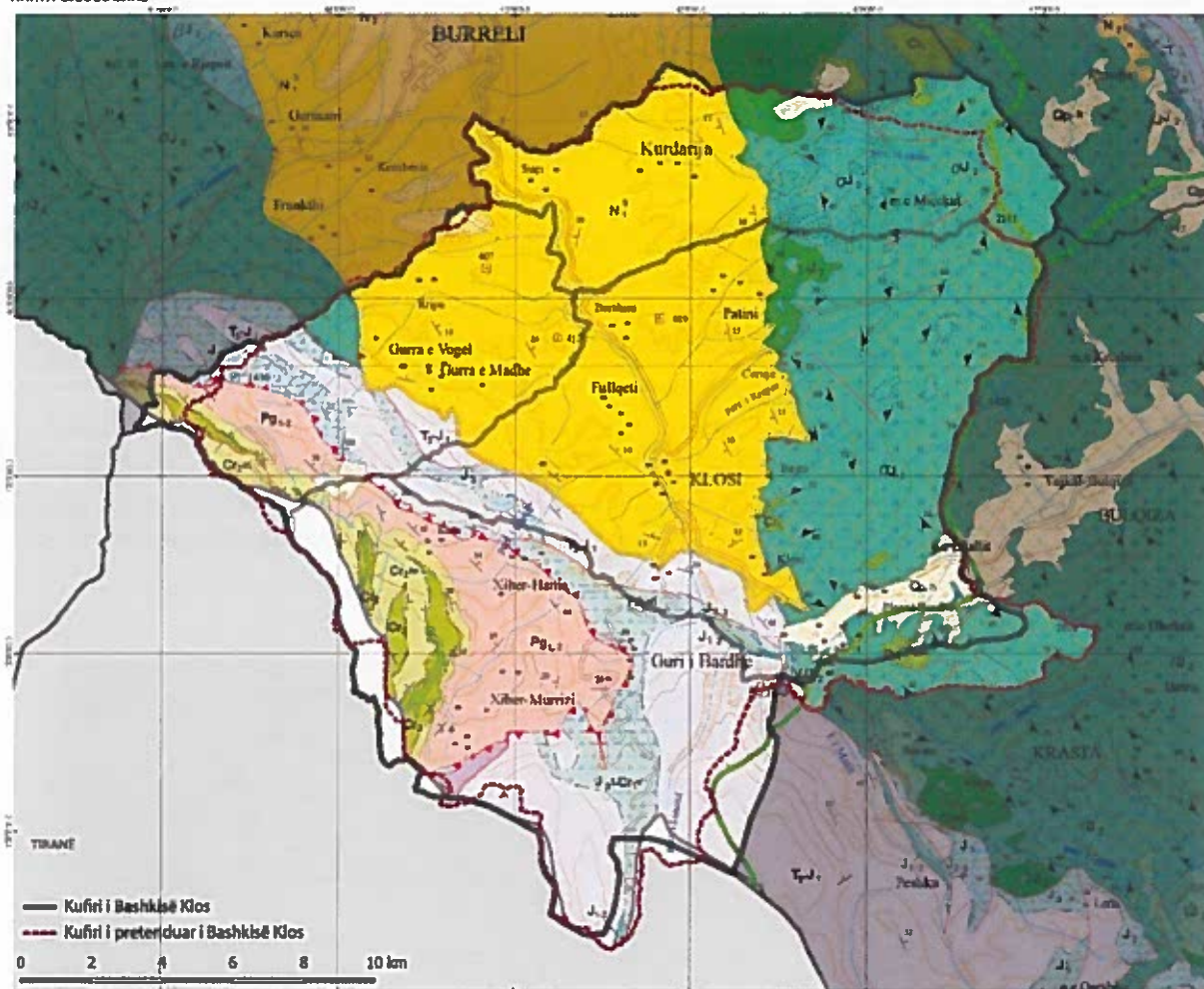
Gjeologjia e territorit të Bashkisë Klos është e larmishme, dhe në aspektin stratigrafik përfaqësohet nga formacione sedimentare, magmatike e metamorfike. Formacionet më të vjetra janë kryesisht terrigjene, të moshës së Ordovikianit, Silurianit e Devonianit. Përhapje të gjerë kanë formacionet mesozoike dhe kenozoike, të përfaqësuara kryesisht nga grupe formacionale karbonatike, flishore e molasike.² Në grupet formacionale magmatike të rajonit, vendin kryesor e zënë ofiolitet, por takohet edhe magmatizmi efuziv e intruziv paleozoik, vullkanizmi i Triasikut të poshtëm dhe të mesëm, si dhe magmatizmi granitik e granosienitik parakretak, etj.

² Kujtim Onuzi

Harta 11: Harta gjeologjike e Bashkisë Klos

HARTA GJEOLGJIKE

LEGJENDE

- Ca Pliocen. Depozitime të përziera shkëlqyeshme në zonën e Burrelit.
- H Miocen i Sipërm. Ranorë, argile, konglomerate dhe tyme në Gropën e Burrelit.
- Pg Paleocen-Eocen. Mergelë të luma dhe fashë alevrolite-ranorë-mergelë në zonën e Madhe dhe Alpeve Shqiptare dhe fashë alevrolite në nënzonën e Kurbanit.
- Dp Mesozoik. Ndërthurje fashë alevrolite argile-ranorë-gëlqerore.
- D Kretak i Sipërm. Gëlqerorë me ruzditë dhe gëlqerorë të doktrinuar në zonën e Mëdhe.
- D Gëlqerorë shërborë dhe pishorë bërthamë me gëllqerorë, gëlqerorë turiditë dhe shërborë në zonën Kurbani-Cukak.
- D Kretak i Poshtëm. Gëlqerorë dolomitë, oolitë në zonën e Kurbanit.
- D Fashë gëlqerorë-argile-mergelë në nënzonën e Kurbanit dhe gëlqerorë konglomeratë e konglomeratë në zonën e Mëdhe.

- D Triasik i Sipërm-Valentinian. Konglomerate alevrolite, ndërthurje mergelë-ranorë-konglomeratë.
- D Jurasik i Sipërm. Brekë alevrolite, ranorë shërborë.
- D Triasik i Epërm-Jurasik i Poshtëm. Gëlqerorë me vegetacione gëlqerorë skarnitë, gëlqerorë me O. Proterozoi, gëlqerorë dhe dolomitë.
- D Triasik i Poshtëm. Gëlqerorë, ranorë argile, ranorë, gëlqerorë ranorë, konglomeratë.
- D Jurasik i Mesëm. Shërborë metamorfikë (amfibolitë, paragnejs, ranorë kuarc-mërgelë).
- D Serpentinizim, serpentinitë brekë, brekë serpentinitë, gëllqerorë eulitidë, of.

- D Jurasik i Mesëm. Mergelë, gëlqerorë, gëlqerorë alevrolite gëlqerorë kuarc.
- D Jurasik i Mesëm. Gëlqerorë.
- D Jurasik i Mesëm. Durtë.
- D Jurasik i Mesëm. Lartëse plagioklasë.
- D Jurasik i Mesëm. Hordhëndë shërborë (përkatëse alevrolite).
- D Jurasik i Mesëm. Sekurancë mantelë kryesore hordhëndë me ndërthurje të malla durtë në pjesën e sipërme.
- D Jurasik i Mesëm. Hordhëndë, urdull mantelë me ndërthurje të malla durtë në pjesën e sipërme.
- D Triasik i Mesëm-Jurasik i Poshtëm. Hordhëndë vullkanorë-mantelë.

BURIMI: SHËRBIMI GJEOLGJIK SHQIPTAR, PËRPUNIM I AUTORIT

4.1.1 Tiparet gjeologjike kryesore të bashkisë Kloss

4.1.1.1 Gropa Burrel-Matit

Është e gjatë 40km dhe arrin një gjerësi që varjon nga 5-15km nga jugu në veri. Relievi i saj është kodrinor, që lëviz në kuotat 150-500m. Ajo fillon nga Klossi e përfundon në Rrëshen, me shtrirje VP-JL. Në lindje të ultësirës vendoset masivi ultrabazik i Bulqizës, si dhe Gëlqerorët e Kretës, kurse në perëndim zotërojnë Gëlqerorët Triasikë-Jurasikë dhe ofiolitet e malit të Skënderbeut e periferisë së tij. Struktura e gropës së Burrelit është tipike brahisinklinale. Në disa raste struktura e brendshme e kësaj grope komplikohet me shkëputje tektonike. Depozitimet neogjenike lokalizohen në gropën e Burrelit, si dhe në trajta fragmentare në rajonin Valikardhe-Çerenec.

4.1.1.2 Kuaternari në anët e lumit Mat

Depozitimet e Pliocenit të sipërm – Kuaternarit, i përkasin facies detare-kontinentale. Ato takohen në territor në përmasa të kufizuara. Këto depozitime kryesisht liqenoro-proluviale, që përfaqësohen nga ndërthurje të argjilave, alevroliteve dhe me pak nga ranorët e konglomeratet dhe torfa. Depozitimet e Pliocenit të sipërm –

Kuaternarit takohen në të dy anët e lumit Mat, në shpatet malore, luginat, përroskat e masivëve ultrabazikë në trajtën e eluvioneve, proluvioneve, deluvioneve dhe koluvioneve, etj.

4.1.1.3 Magmatizmi

Veprimtaria magmatike në rajon është zhvilluar gjatë Paleozoit dhe Mesozoit. Prodhimet magmatike i përkasin facieve vullkanike, intruzive dhe subvullkanike. Ndërmjet tyre veçohen shkëmbinjtë magmatike të moshës paleozoike, ata të Triasikut të poshtëm dhe të mesëm dhe ofiolitet jurasike.

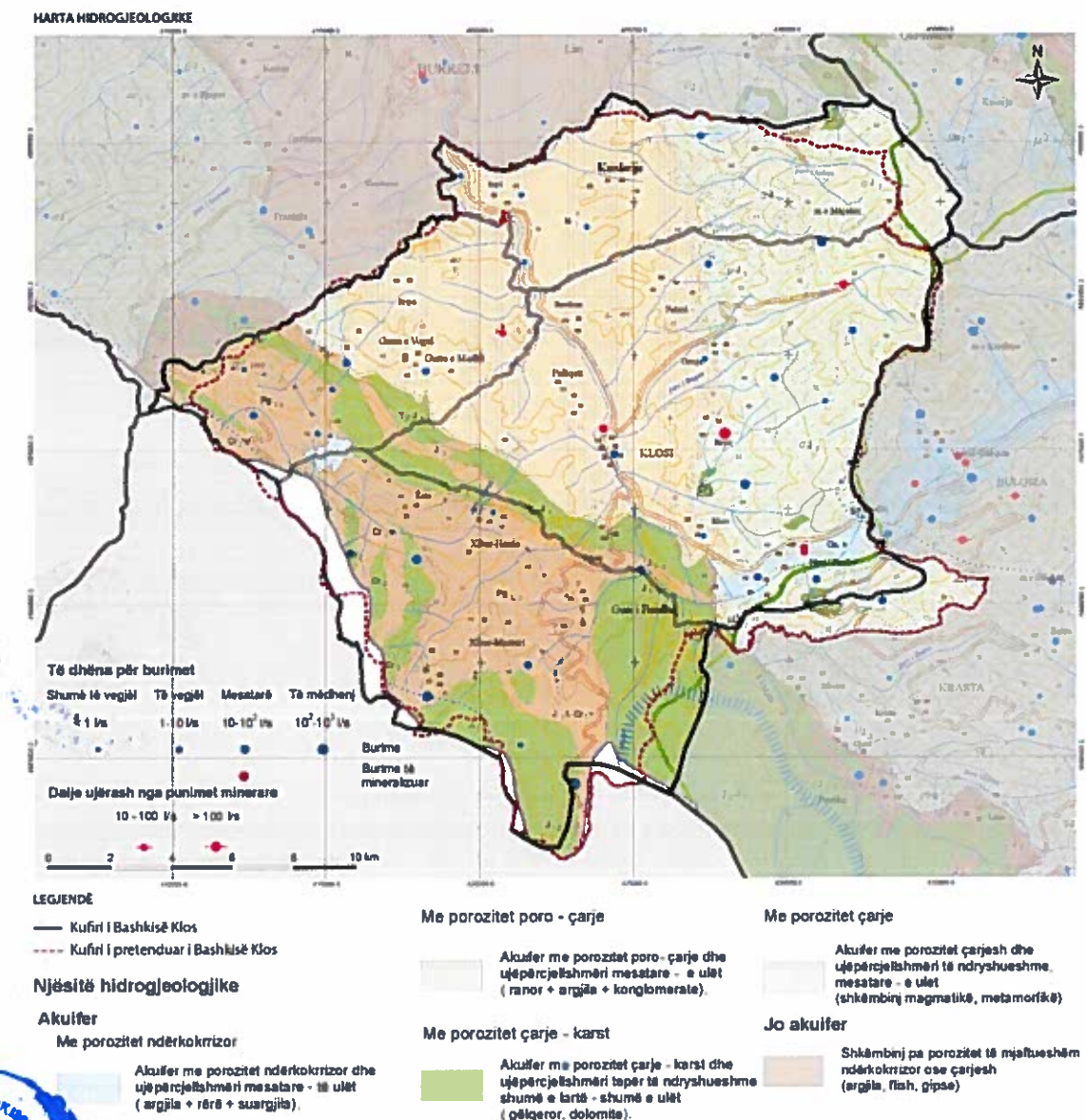
4.1.2 Kushtet hidrogeologjike

Në Bashkinë Klos kanë përhapje akuiferë të llojeve të ndryshme. Sipërfaqen më të madhe në shkallë Bashkie e kanë akuiferët karbonatikë karstikë. Akuiferët me porozitet ndërkorrizor, kanë sipërfaqe më të kufizuar dhe shtrihen në zonat fushore, pranë grykëderdhjeve të lumenjve dhe në tarracat e tyre. Akuiferët me porozitet ndërkorrizor dhe ujë përcjellshmëri të lartë përhapen dhe gjejnë vend në këtë territor.

4.1.2.1 Akuiferët e shkrifët me ujë përcjellshmëri mesatare - të ulët

Akuiferët e shkrifët me ujë përcjellshmëri mesatare - të ulët lidhen me depozitimet Kuaternare të përbëra nga zhure, zhavorre, rëra, brekcie shpatore etj. Lidhja hidraulike e ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore nuk është e mirë. Rezervat e shfrytëzueshme në këto akuiferë janë të pakta. Lumi Mat, i cili kalon pranë Qytetit të Klosit në shtratin e tij ka depozitime të zhavorreve, trashësia e të cilave mendohet të jetë maksimumi 5m.

Harta 12: Harta hidrogeologjike Bashkia Klos

Disa shpime hidrogeologjike të kryer në Suç, Rreth Baz e Bërshi kanë rezultuar me tregues hidrodinamikë të mëposhtëm:

- Prurja varjon nga 0.06 l/s deri në 0.15 l/s,
- prurja specifike e tyre është rreth 0.04 l/s*m.

Në këto zona të akuiferit ai është artezian. Vlerat e koeficientit të filtrimit variojnë nga 1.35 deri 4.15 m/ditë, ujë përcjellshmëria 1.20 – 4.15m²/ditë. Uji është i një cilësie shumë të mirë. Ai është pa ngjyrë, pa erë transparent dhe me shije të mirë, karakterizohet nga përmbajtja brenda normave të aprovuara për jonet të Fe²⁺³⁺, të nitriteve dhe të amoniakut. Vlerat e Fe²⁺³⁺ janë rreth 0.2mg/l, nuk kanë përmbajtje NH dhe NO. Mineralizimi i përgjithshëm është rreth 658.2mg/l, mbetja e thatë 423mg/l, fortësia e përgjithshme 4.14° gjermanë dhe PH rreth 7,7. Burimet ujore shërbejnë për furnizim me ujë të pijshëm të komuniteteve të vegjël.

Akuiferë me porozitet çarje-karst me ujëmbajtja shumë të ndryshueshme-shumë e lartë-e ulët.

Akuiferët me porozitet çarje-karst me ujëmbajtja shumë të ndryshueshme-shumë e lartë-e ulët kanë përhapje të gjerë. Sipërfaqja që ky tip akuiferi shtrihet në rreth është 278km². Ato përhapen në anën lindorë të Malit me Gropa, në malin e Dejës, dhe në zonën Fushë Bulqizë-Selishtë-Guri i Vashës. Në këto akuiferë ka burime me prurje të mëdha, siç është burimi i Shutresë, rreth 2.5m³/s, në fshatin Urakë të rrethit Mat. Disa nga akuiferët më të rëndësishëm në qark po i përshkruajmë më poshtë.

Burimi i Gurit të Bardhë

Burimi i Gurit të Bardhë buron në veri të Malit me Gropa. Ky burim del nga gëlqerorët që kontaktojnë tektonikisht me flishin e suitës Krasta. Është burim me origjinë karstike. Ky burim ka patur tentativë për tu kaptazhuar e përdorur për furnizim me ujë të qytetit Klos. Janë kryer edhe investime, por janë ndërprerë. Prurja minimale burimit është Q=93 l/s, ndërsa prurja maksimale është Q=1160 l/s. Prurja mesatare e tij vlerësohet Q=570 l/s. Uji ka veti të mira fiziko- kimike. Ai është pa erë, pa shije, pa ngjyrë, transparent. Mineralizimi i përgjithshëm është Mp=237,9 mg/l dhe mbetja e thatë Mth=148 mg/l. Fortësia e përgjithshme është Fp=5,96° gjermanë, temperatura është 6,3°. Cilësia e ujit të burimit që rrjedhin nga Mali me Gropa është shumë e mirë, ai është ujë i tipit hidrokarbonat kalciumi.

Jo akuifer me porozitet të pamjaftueshëm për të lejuar qarkullimin e ujit nëntokësorë në sasi të shfrytëzueshme

Këtu përfshihen depozitimet e Holocenit dhe të flishit.

Çashmëria e shkëmbinjve

Çarjet e krijuar nga agjentët atmosferike kanë gjithashtu përhapje në zonën dhe rajonin për rreth. Përhapjen deri në thellësi rreth 40-60m dhe kanë vlera të ndryshme të azimuteve dhe këndeve të rënies. Tipet e çarjeve duke u gërshetuar midis tyre lejojnë qarkullimin e ujërave nëntokësore dhe formojnë zonën e sipërme hidrodinamike të ujërave pa presion. Sasia dhe regjimi i tyre është i lidhur drejtpërsëdrejti me kushtet klimatike. Drenimi i ujërave në këtë zonë bëhet në formë burimesh të vegjël me regjim që ndryshon shumë në varësi të stinëve.

Burimet ujore sipërfaqësore

Lumi i Matit - ka një gjatësi të madhe. Ai fillon në JL të masivit të Martaneshit nga ku buron dhe lumi i Matit. Lumi i Matit nga i cili ka marrë emrin dhe baseni buron nga mali i Kaptinës së Martaneshit. Ai ka një gjatësi prej 144km, një sipërfaqe pellgu ujëmbledhës 2441km² dhe një lartësi mesatare të pellgut prej 746m. Që nga burimet e deri në afërsi të Klosit, Mati kalon nëpër gryka të ngushta. Përtej Klosit lumi hyn në një luginë të gjerë në veri të Burrelit e deri në grykën e Shkopetit ai njësohet më liqenin e Ulzës dhe atë të Shkopetit, të cilët shërbejnë si rregullatorë artificialë të regjimit të Matit. Pas grykës së Shkopetit Mati fillon zgjerohet derisa hapet në fushën bregdetare. Prurja mesatare shumëvjeçare e lumit Mat në derdhje në det është 103 m³/sek, gjë që i përgjigjet një moduli prej 42.2 l/s/km². Koeficienti i rrjedhjes për të gjithë pellgun ujëmbledhës është 0.8. Ushqimi nëntokësor përfaqëson 30% të rrjedhjes vjetore, ndërsa ai sipërfaqësor është 70%. Prurjet e tij maksimale lidhen me reshjet e shiut e shkrirjen e borës. Prurja maksimale me përsëritje një herë në 100 vjet në grykëderdhje është 3100m³/sek. Ujrat e lumit të Matit kanë mineralizim të ulët (220mg/l)

4.1.3 Kushtet gjeologo-inxhinierike dhe rreziqet gjeologjike

4.1.3.1 Formacionet litologjike, inkuadrimi gjeologjik i tyre

Në territorin e Bashkisë Klos në sipërfaqe shfaqen shkëmbinj rrënjësorë, si dhe dhera të Kuaternarit të tipit mbulesor. Dhërat e Kuaternarit në fushe përhapjen e tyre, kanë trashësi të tillë që nuk mund të neglizhohen gjatë kryerjes së ndërtimeve. Sipas studimit të prof. N.Konomi³ kemi përshtatur një klasifikim gjeologo – litologo – inxhinierik të shkëmbinjve dhe dherave. Në këtë klasifikim shkëmbinjtë ndahen në tre grupe:

1. Shkëmbinj të fortë;
2. Shkëmbinj mesatare;
3. Shkëmbinj të butë.

Kriteri i ndarjes së tyre është rezistenca në shtypje një boshtore (Rsh), e cila për shkëmbinjtë e fortë ka vlera më të mëdha se 500 bar (ose kg/cm^2), për shkëmbinjtë mesatare 50 – 500 bar dhe për shkëmbinjtë e butë < 50 bar. Dherat janë klasifikuar në tre grupe:

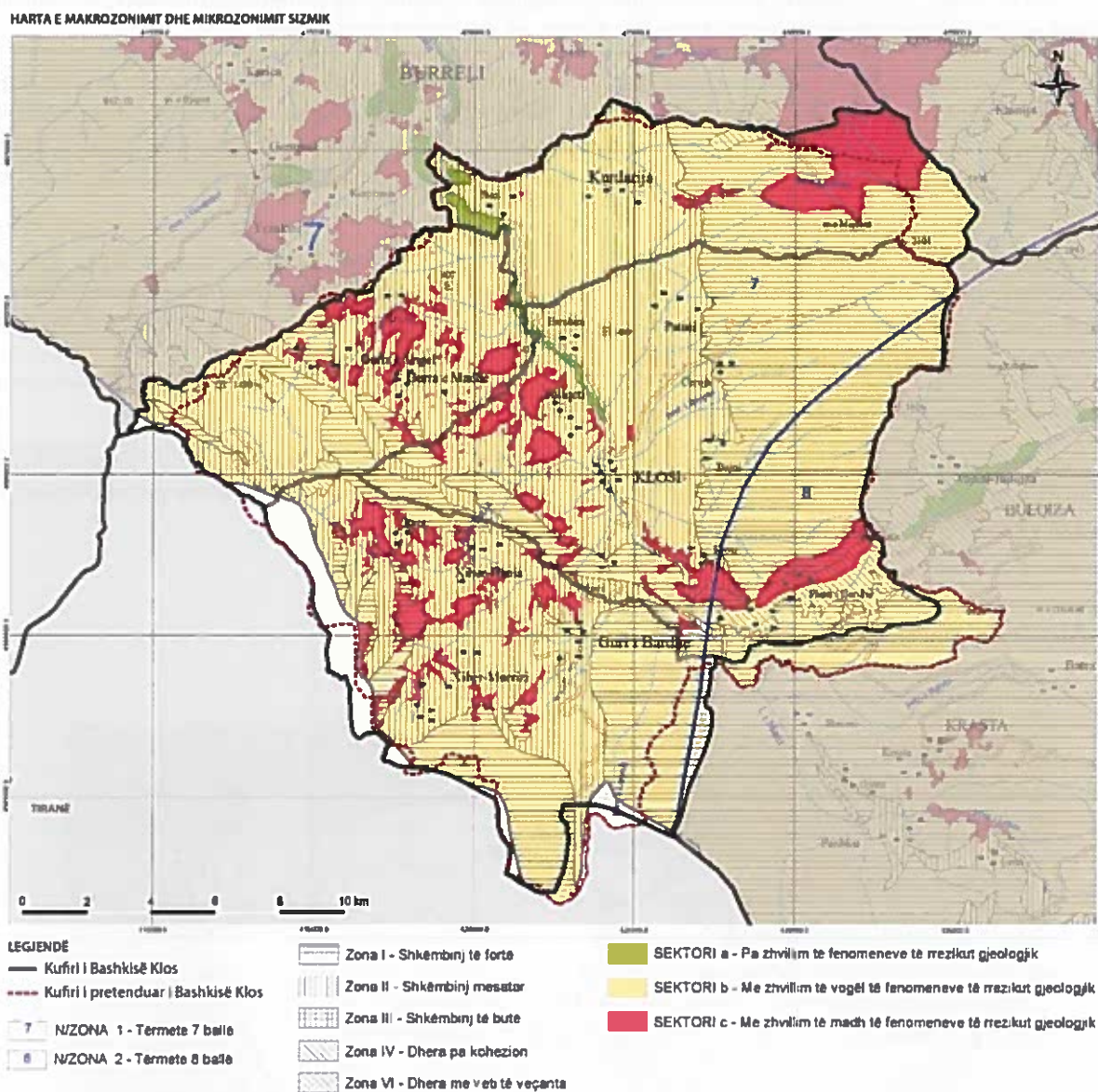
1. Dhëra pa kohezion;
2. Dhëra me kohezion;
3. Dhëra me veti të veçanta.

Kriteri i ndarjes së dherave ka qenë kohezioni (forcat lidhëse midis kokrrizave përbërëse). Nëse dherat janë pa kohezion (rërat, zhavorret, etj.), kokrrizat përbërëse të tyre lëvizin lirisht të pavarura nga njëra-tjetra, në mënyrë të menjëhershme, sapo mbi to të veprojnë ngarkesa të lindura si rezultat i aplikimit të ndërtimeve mbi to. Kurse në dherat me kohezion (argjilat, suargjilat, surërat), kokrrizat përbërëse të tyre janë të lidhura me forca kohezive midis tyre, për pasoje sjellja e tyre ndaj ngarkesave të ndërtimeve të ngritura mbi to, është e ngadalte, e shtrire në kohë, dhe ato paraqesin sjellje uniforme ndaj këtyre ngarkesave. Dhërat me veti të veçanta janë dhera të dobët, ose dhera që paraqesin veti të ndryshme në drejtime të ndryshme të aplikimit të forcave mbi to. Nga pikëpamja gjeologo – inxhinierike, këto formime kërkojnë në mënyrë kategorike përmirësim të vetive gjeoteknike gjatë hapjes së themeleve për ndërtim.

³ Nikolla Konomi v.1988

Harta 13: Harta e zonimit për përshtatjen ndërtuese të trojeve Bashkia Klos,

BURIMI: SHËRBIMI GJEOLGIK SHQIPTAR, PËRPUNIM I AUTORIT

Shkëmbinjtë e forte, Rsh >500 bar (në hartë ngjyrosen me ngjyrë të kuqe)

Shkëmbinjtë magmatikë intruzivë ultrabazikë (lu): Përfaqësohen nga harcburgitë, dunite, lercolite, etj. Takohen në masivët ultrabazikë të Bulqizës, Lurës dhe Skënderbeut dhe janë datuar si të moshës jurasike. Në pjesën perëndimore të masivit të Skënderbeut takohen harcburgit-lercolitet mantelike me ndërthurje të rralla dunitesh në pjesën e sipërme, ndërsa në masivët ultrabazikë të Bulqizës e Lurës përbërësit petrologjik baze janë harcburgitet me ndërthurje dunitesh në pjesën e sipërme. Në masivin e Bulqizës me vazhdim drejt Klosit në prerjen e tektoniteve dallohen:

1. A - Harcburgite dhe dunite të freskëta;
2. B - Harcburgite dhe dunite pak të serpentinizuara;
3. C - Harcburgite dhe dunite të serpentinizuara deri shumë të serpentinizuara;
4. D - Serpentinitet
5. E - Damarët e pirokseniteve

Shkëmbinjtë ultrabazikë plagjioklazikë ndodhen tërësisht gjatë kontaktit të shkëmbinjve ultrabazikë me ato gabrorë në formën e një brezi të zgjatur me trashësi nga disa cm deri në 3-4 m. Serpentinitet janë formuar nga ndryshimi i harcburgiteve dhe duniteve. Përhapen gjerësisht në sektorët lindorë të masivit në kontakt me serinë vullkanogjeno-sedimentare si në Dodaj.

Shkëmbinjtë metamorfike rreshpore (Rm): Gjejnë përhapje në forme brezi me trashësi nga disa dhjetëra metra deri në 450m, duke përbërë (së bashku me shkëmbinjtë metamorfike gëlqeroro rreshporë) melanzhin tektonik mbi të cilin ka lëvizur masivi i Malit me Gropa në drejtim të perëndimit.

Shkëmbinjtë bazikë (Eb): I përkasin serisë damarore ultrabazikë dhe përbehet nga llojet e ndryshme ultrabazikë e bazike me përhapje në të gjithë masivin. Në territorin tonë takohen në fshatrat Gurra e Vogël-German-Stojan të vendosura tektonikisht mbi shkëmbinjtë e masivit ultrabazik të Skënderbeut. Kanë trashësi 100 deri 1000-1500 m. Përfaqësohen nga gabrodiabazet, diabazet, llavobrekciët gabrodiabazike, bazaltet, porfiritet diabazike, etj.

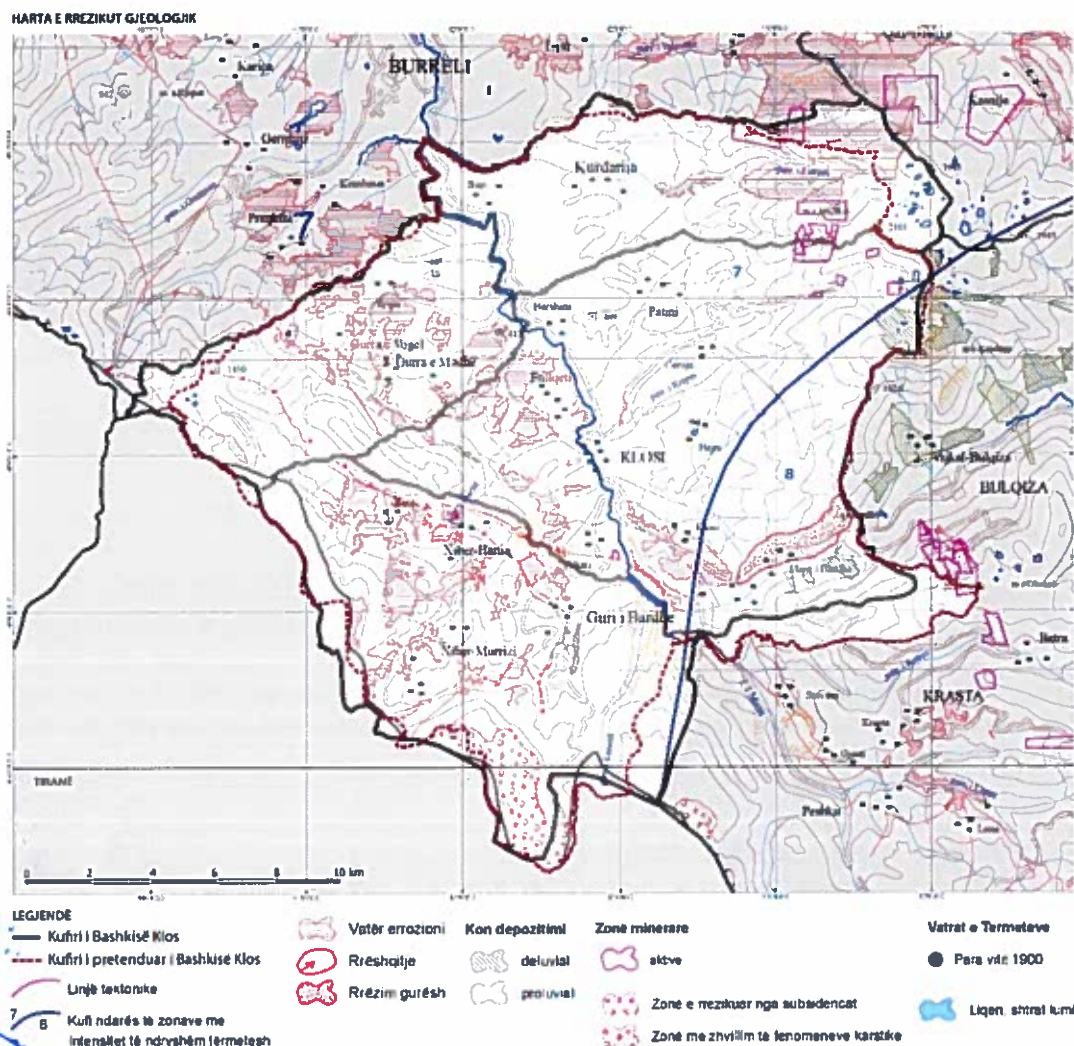
Shkëmbinjtë bazikë gabroidë (Ib): Takohen në Cërurjë, Patin, Vinjollë, zona Madhesh-Qafa e Ulzës, Krej në formën e brezave të ngushtë dhe masive të vegjël me ngjyrë gri të gjelbër, mezokrate, melanokrate, teksture masive e rrallë gnejsore e brezore. Në kufi me dunitet e peridotitet takohen gabrot olivinike, traktolitët, gabronoritët, gabropiroksenitet dhe gabrot amfibolike.

Kushtet gjeologjike – inxhinierike të trojeve të ndërtimit

Për vlerësimin e kushteve gjeologjike – inxhinierike të trojeve të ndërtimit, rolin kryesor e luajnë vetitë fiziko mekanike (ose gjeoteknike) të tyre. Gjithashtu rol të madh ka edhe pozicioni gjeografik dhe gjeomorfologjik i tyre. Për këtë arsye për trojet e ndërtimit do të trajtohen dy çështje:

- A – Kushtet gjeomorfologjike
- B – Vetitë fiziko – mekanike (gjeoteknike)

Harta 14: Harta e rrezikut Gjeologjik Bashkia Klos

BURIMI: SHËRBIMI GJEOLLOJIK SHQIPTAR, PËRPUNIM I AUTORIT

Vetitë fiziko – mekanike (gjeoteknike)

Të dhënat gjeoteknike janë nxjerrë nga literatura e studimeve gjeologo – inxhinierike të realizuara në

territorin e Bashkisë Klos. Sikurse është thënë në kapitullin e inkuadrimin gjeologjik të formacioneve litologjike shfaqen gjashtë tipa të ndryshme litologjike:

- Shkëmbinj të fortë
- Shkëmbinj mesatar
- Shkëmbinj të dobët
- Dhëra pa kohezion
- Dhëra me kohezion
- Dhëra me veti speciale

Fenomenet e rrezikut gjeologjik, përhapja dhe përshkrimi i tyre

Në territorin e Bashkisë Klos gjejnë përhapje shumë elementë të rrezikut gjeologjik, të cilat krijojnë shqetësime dhe dëmtime të veprave inxhinierike që kryhen në këtë territor. Më poshtë po përshkruajmë këto rreziqe, duke dhënë edhe fushe përhapjen e tyre.

Rrëshqitjet - Janë një fenomen i përhapur në Bashki. Në hartën e përhapjes së rreziqeve gjeologjike, janë hedhur rreth 30 rrëshqitje të njohura, por kjo nuk do të thotë se në këtë territor nuk ekzistojnë rrëshqitje të tjera. Gjithashtu duhet theksuar se territore të ngjashme me ato, ku kemi konturuar rrëshqitjet e njohura, janë po aq të rrezikshme sa ato në të cilat ende nuk ka ndodhur rrëshqitje, por me krijimin e kushteve edhe ato shpate rrezikohen nga i njëjti fenomen. Nga një analizë e kryer për të gjitha rrëshqitjet e ndodhura deri tani në Bashkinë Klos, rezulton se shumica e rrëshqitjeve bien në formacionet argjilore, por dhe në shpatet me pjerrësi 10°-20° si dhe në shpatet e ekspozuar. Gjithashtu, shumica e rrëshqitjeve bien në zonat urbane dhe tokë arë, në distanca të afërta nga shtrati lumit ose përroit. Rrëshqitjet kanë prekur si shkëmbinj të bazamentit, ashtu edhe mbulesën e dherave të Kuaternarit. Faktorët kryesorë të ndodhjes së tyre janë pasive (ndërtimi gjeologjik, litologjia, struktura, tektonika, etj.) dhe aktive (erozioni, përmbajtja e lartë e ujrave nëntokësore, reshjet e dendura të shiut, ndërhyrjet e njeriut me ndërtime të ndryshme, etj.)

Rrëzimet - Ndodhin në zonën malore, atje, ku pjerrësia e shpatit i kalon 40°, dhe ku kemi vendosje të shkëmbinjve më të fortë mbi ata më të butë në profilin e shpatit. Situata të tilla janë të shumta në territorin e Bashkisë. Ky fenomen ndihmohet edhe nga zhvillimi i madh i tektonikave bllokore dhe ndrydhëse, të cilat e kanë copëtuar së tepërmi bazamentin shkëmbor.

Figura 2: Vatër e fuqishme erozionale përgjatë lumit Mat

Shembjet - Ose të ashtuquajturat subsidenca. Përputhen me zonat minerare të braktisura. Klasifikohen si fenomene rreziku me kërcënuese se të gjithë elementet e tjerë të rrezikut gjeologjik. Kanë ndodhur dhe rrezikojnë të ndodhin në fushat minerare dhe punimet e braktisura etj. Shfrytëzimi i shtresave në thellësi, ka krijuar hapësira boshe nëntoke, të cilat rrezikojnë shembjen e materialit të sipërndodhur dhe për pasojë deformimin e sipërfaqes së tokës nga ai real. Këto janë zona tepër të rrezikshme për objektet inxhinierike, sepse shembja ndodh në mënyrë të menjëhershme dhe vertikalisht. Për pasojë ndodhin cedime nga disa mm,

deri në disa metra të cilat mund të rezultojnë katastrofike si për veprat inxhinierike, ashtu edhe për banorë. Fenomene të tilla janë evidentuar në Klos, ku dallohet qartë dëmtimi i disa objekteve. Në këto zona nuk duhen lejuar ndërtimet mbi to. Edhe në rastet kur ndërtimet janë kryer, duhet të merren masa për largimin e banoreve prej tyre dhe prishjen e këtyre objekteve inxhinierike.

Vatrat e erozionit - Është fenomeni më i përhapur në territorin e Bashkisë Klos. Zona të tëra, kryesisht në fushë përhapjen e formacioneve argjilore e flishore, janë të prekura nga ky fenomen, i cili nga ana e tij është ndihmuar në një masë shumë të madhe nga shpyllëzimet e shumta që u bënë gjatë viteve '80 – '90 të shekullit të kaluar. Erozioni shfaqet në formën e dy tipeve kryesore: erozion sipërfaqësor dhe erozion fundor. Erozioni sipërfaqësor prek zona të mëdha të shpateve të lumit Mat.

Në këtë mënyrë ata bëjnë thellim të shtretërve të tyre me shpejtësi të madhe dhe i bëjnë të paqëndrueshëm shpatet anësore të tyre. Në këtë rast krijohet një proces zinxhir midis erozionit dhe fenomeneve të rrëshqitjeve duke u kombinuar me njeri – tjetrin dhe duke qenë shkaktare të njeri – tjetrit.

Shtretërit e lumenjve - Janë trajtuar si fenomene rreziku gjeologjik për vetë natyrën e tyre të paqëndrueshme. Kjo natyrë rrjedh nga dy aspekte:

1. përbërja litologjike, e cila në shumicën e rasteve është e tipit dhera pa kohezion; dhe
2. prezenca e lartë e ujrave rrjedhës sipërfaqësore, të cilët kanë energji e cila varet nga stadi i zhvillimit të lumit dhe nga sasia e reshjeve që bie në territor.

Këto zona (shtretërit e lumenjve) përbëjnë rrezik për veprat inxhinierike të ndërtuara mbi to, por në raste të veprave rrugore, ato kalohen me ura, të cilat ndodhen nën kërcënim të vazhdueshëm të këtij elementi rreziku.

Kone depozitimi - Janë trajtuar si fenomene rreziku dhe janë konturuar në territorin e qarkut dy tipa konesh depozitimi: deluviale dhe proluviale. E përbashkëta e tyre është grumbullimi në terriore jo shumë të gjera i copërave me rrumbullakim të keq, të cilat shpesh ndodhen në kufijtë e ekuilibrit natyror, i cili mund të prishet nga çasti në çast.

4.2 Vështrim mbi veprimtarinë sizmike dhe veçoritë e tërmeteve

Tektonika

Nga pikëpamja tektonike kemi të bëjmë me zonë tektono-strukturore Gropa e Burrel-Matit. Rajoni në studim preket nga forcat tektonike orogjenike. Shkëputjet tektonike janë shumë aktive, dhe në reliev shprehen me kontraste të theksuara. Pasojë e tyre janë dhe lëvizjet e shpeshta sizmike, që tronditin zonën. Si pjesë përbërëse e një strukture neogjenike në zhvillim, zona në studim preket nga forcat tektonike orogjenike dhe sidomos nga ato Neotektonike.

Epiqendrat e tërmeteve përqendrohen kryesisht gjatë shkëputjeve ose zonave të shkëputjeve aktive. Përcaktimi i zonave sizmogjenë ose zonave të burimeve sizmike, siç quhen ndryshe, përbën hapin e parë fundamental në analizën probabiliste të rrezikut tërmetor. Zonat e burimeve sizmike paraqesin terrene me tipare të përbashkëta sizmologjike dhe Neotektonike; kjo nënkupton që sizmiciteti në një zonë të burimeve sizmike të jetë uniformisht i shpërndarë në të gjithë zonën dhe tërmetet e ardhshëm mund të ndodhin kudo në zonë. Kështu, zonat e burimeve sizmike përcaktohen nga dy instrumente fundamentalë: nga profili i sizmicitetit dhe nga regjimi tektonik i sotëm i rajonit në shqyrtim.

Nga studimet e kryera këto 20 vitet e fundit janë përcaktuar 4 modele sizmotektonike, ndër të cilët modeli sizmotektonik nga Sulstarova, Aliaj e Muço (2005b) i përfaqësuar me 9 zona të burimeve sizmike është pranuar bazë për llogaritjen e rrezikut sizmik të Shqipërisë që paraqitet në këtë studim.

Nga konsideratat e regjimit tektonik të sotëm dhe të dhënat e katalogut të tërmeteve (Sulstarova etj., 2005a), sizmiciteti rajonal është ndarë në 9 zona të burimeve sizmike (Sulstarova etj., 2005b), që përfshijnë njëfarë ripërcaktim të 8 zonave të trajtuara për Shqipërinë (Aliaj, 2003) së toku me një zonë që modelon tërmetet në rajonin e Shkupit (Talaganov etj., 2003), si dhe në modelin sizmotektonik të vitit 2004 (Aliaj etj., 2004), të cilat janë:

1. Zona Lezhë-Ulqin (LU) me $M_{max}=7.2$;
2. Zona e Ultësirës Pranadriatike (PL) me $M_{max}=7.0$;
3. Zona e Bregdetit Jonian (IC) me $M_{max}=7.0$;
4. Zona Korçë-Ohër (KO) me $M_{max}=6.9$;
5. Zona Elbasan-Dibër-Tetovë (EDT) me $M_{max}=6.9$;

6. Zona Kukës-Peshkopi (KP) me $M_{max}=6.5$;
7. Zona Shkodër-Tropojë (ST) me $M_{max}=6.5$;
8. Zona Pejë-Prizren (PP) me $M_{max}=6.8$;
9. Zona e Shkupit (SK) me $M_{max}=6.5$.

Vlerësimet e magnitudës më të lartë janë bërë për çdo zonë të burimeve tërmetore, duke marrë në konsideratë tërmetin më të madh të vërtetuar në zonën në shqyrtim, madhësinë e tërmeteve të ndodhur në brezat sizmike përkatës, dhe logjikën tektonike të ndodhjes së tërmeteve të mëdhenj. Vlerësimet më të mira të M_{max} janë bërë duke marrë në konsideratë tërmetet më të mëdhenj të njohur në mjedise tektonike të ngjashme. Vatrast të tërmeteve të Shqipërisë përqendrohen kryesisht përgjatë shkëputjeve aktive, të cilat janë 3 zona shkëputje aktive gjatësore dhe 2 tërthore si më poshtë: Shkëputje me mbihipje joniane-Adriatiku, me shtrirje në drejtim VP-VVP;

- Zona e shkëputjes normale Elbasan-Dibër (drejtimi VL).

4.3 Mineralet në Bashkinë Klos

Në Bashkinë Klos janë kërkuar, zbuluar dhe studiuar me punime mbi 9 nëntë apo dhjetë lloje minerale si:

- Mineralet metalore: Kromi, Bakri, Boksiti, Hekuri, Mangani, Nikeli sulfur, Platini, Polimetalet.
- Mineralet jo metalore: Gëlqerorët, Gurët dekorativë, Argjilat, Bojërat e dheut, Kuarcitet, Inertet, Shkrifërimet, Olivinitet, Magnezitet, Pirofiliti, Travertinat, Talku,
- Lëndët e para energjetike: Qymyret.

4.3.1 Mineralet Metalore

Mineralizimet e bakrit

Në rajonin e Bashkisë Klos, mineralizimet e bakrit takohen në pjesën veri lindore të saj.

Objekti i mineralizimeve të bakrit Hirsim

Ndodhet në VP të fshatit Cerjan. Në ndërtimin gjeologjik marrin pjesë: shistet argjilo-silicore me ndërtësia të holla gëlqerorësh, alevrolitësh e shiste tufitike, silicorë radiolaritikë, si dhe shkëmbinj efuzivë bazikë, të përfaqësuar nga diabaze kokrrizëvogël dhe mesëm. Shkëmbinjtë efuzivo-mesatar përfaqësohen nga bazalte-andezitet dhe andezite me tekstura bajamore me një trashësi prej 100-120 m. Mineralizimi sulfur vendoset mes shkëmbinjve efuzivë, diabazeve e spiliteve të kuarcëzuara e kloritizuara, përfaqësohet nga pirit e rrallë kalkopirit. Gjatësia e linzave rreth 100 m, trashësia 0.30-7.00 m, me përmbajtje $Cu = 0.10-2.19\%$, $Zn = 0.29-1.50\%$ (Manjani E; Kita N .1989).

Përdorimi i mineralit të bakrit: Bakri, si element, bën pjesë në grupin e metaleve me ngjyra, prandaj edhe industria e përpunimit të tij quhet "industria e metaleve me ngjyra". Bakri është një nga metalet e dobishme, i cili përdoret shumë në degë të ndryshme të ekonomisë, në sajë të vetive shumë të çmueshme të tij, sidomos të përçueshmërisë elektrike, përpunimit të shpejtë e me lehtësi, dhënies së formave, të petëzimit etj.

Vendburimi Bulqizë-Batër-Klos

Ndodhet në rrethin e Bulqizës, rreth 135km nga Tirana. V.b. është zbuluar në vitin 1942, ka filluar shfrytëzimi më 18 shkurt 1948. Ka pasur shfrytëzim intensiv gjatë viteve 1960-1990, Prodhimi maksimal është realizuar në vitin 1986, me 486606 ton krom (v.b. Bulqizë). Nga vendburimi Bulqizë-Batër janë nxjerrë mbi 19.5 milion ton krom, me cilësi mbi 41 % $Cr_2 O_3$, prej të cilave (nga Bulqiza 14 milion ton) dhe (nga Batra 5.5 milion ton).

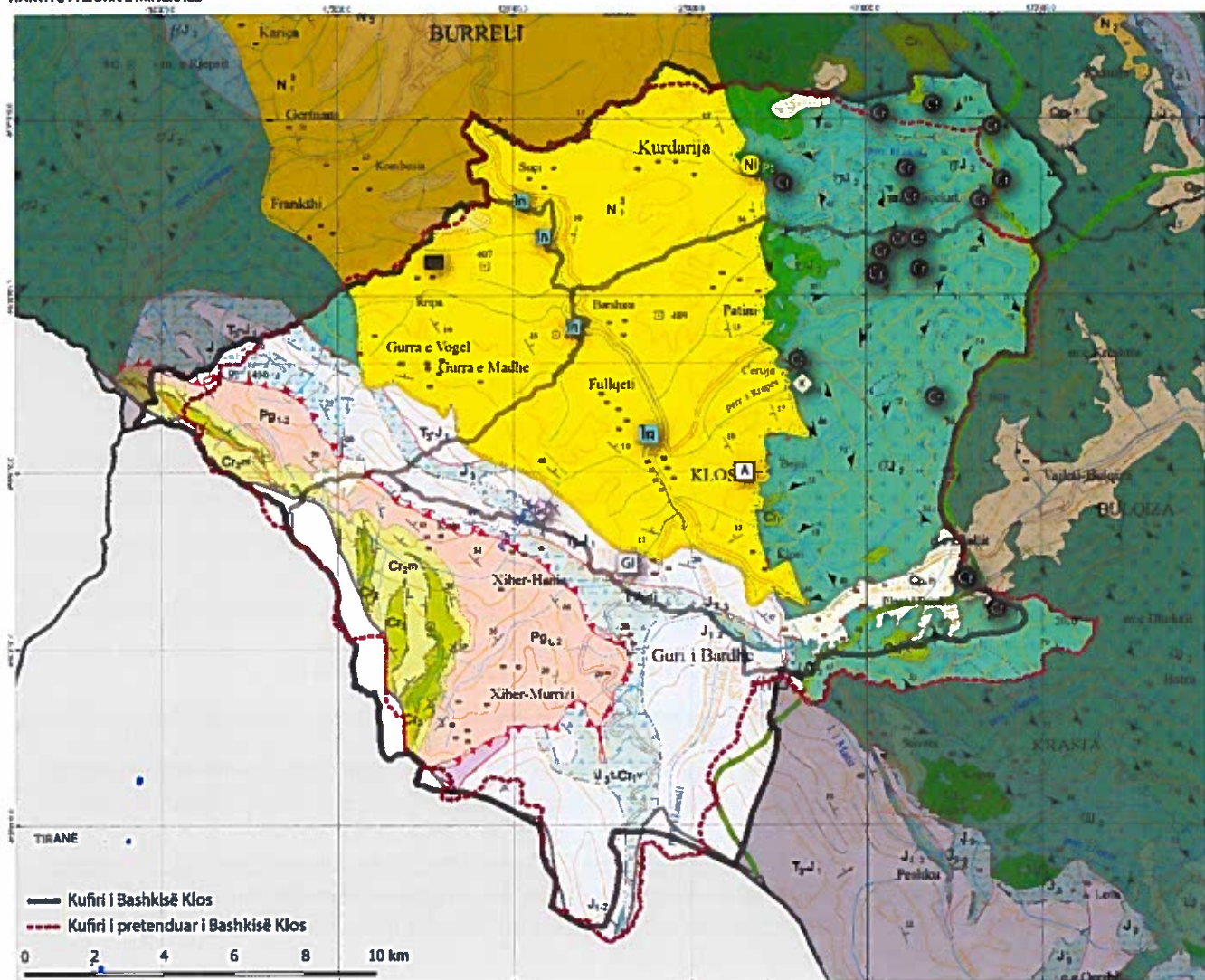
Lëndët e para energjetike - Qymyret

Në rajonin e Klosit më i studjuar është objekti Rripë, në gropën e Burrel - Klosit. Vendoset në pjesën aksiale të këtij sinklinali. Shtresat qymyrore kanë rënie afërsisht horizontale, formojnë një sinklinal të shtrirë me zhytje të përgjithshme me drejtim VP rreth $330-335^\circ$, me kënde $5-6^\circ$. Shkëmbinjtë rrethues janë: argjila, alevrolite, ranorë me ndërthurje të shpeshta, midis të cilëve vendosen pakot e holla të qymyreve, shisteve qymyrore, shiste argjilore-qymyrore.

Harta 15: Harta e pasurive minerale Bashkia Klos

HARTA E PASURIVE MINERALE

LEGJENDË

Minerale metalorë

● Krom

● Argjilë

● Gurë dekorativë

● Gëlqerorë

Minerale jometalorë

A Argjilë

Gd Gurë dekorativë

Gl Gëlqerorë

K Kuarcite

Lëndë e parë energjitike

■ Oqmyr

BURIMI: SHËRBIMI GJEOLGIK SHQIPTAR, PËRPUNIM I AUTORIT

Kërkimin e naftës dhe gazit në territorin e Klosit

Ashtu si dhe të gjithë mineralet e tjerë të ngurtë dhe hidrokarburet përbëjnë një pasuri shumë të madhe të resurseve ekonomike të vendit tone. Bashkia Klos për vetë ndërtimin gjeologjik që ka, paraqet interes për kërkimin e shtritimeve të naftës dhe gazit. Studimet gjeologjike në këto blloqe kanë qenë të tipeve të ndryshëm, dhe kanë zgjidhur detyra të shtruara për çdo etapë, duke filluar nga studimet tematike regjionale, rievimet në shkallë të ndryshme e deri në punimet e ndryshme të kërkimit për naftë e gaz. Nga punimet gjeofizike krahinore, ato gravimetrike kanë mbuluar pjesën më të madhe të territorit të qarkut.

4.3.2 Rruga e arbit dhe burimet natyrore të trevës së Matit

Kjo rrugë, në themelime të saj qysh në kohët romake ishte arterie kryesore e rrugës "Via Egnatia". Rruga e Arbit, lidh qendrat Tiranë-Bulqizë-Peshkopi (Dibër) nga territori shqiptar me qendrat Dibër e Madhe-Mavrovë-Gostivar-Tetovë-Shkup nga territori i Maqedonisë, si dhe pjesa e kufirit të Jazhincë-Glloboçicë me Ferizajn-Prishtinën-Mitrovicën, Kaçanikun dhe Elez Hanin nga pjesa e Kosovës. Në dhjetë korridoret e shpallura në programet evropiane, Korridori-8, ku përfshihet edhe kjo rrugë e quajtur si Korridor-8c, klasifikohet si ndër akset më të pa studiuar, për pasojë dhe ndër më të përjashtuarit në agjendat e projekteve evropiane. Do të

mund të aktivizojë me dhjetëra nivele turistike, me qindra fabrika e miniera në vend, ku në një hektar tokë ndodhen pothuaj dhjetë miniera me vlerë industriale, me mijëra e milionë njerëz të gatshëm dhe me nevojë të lartë komunikimi me njerëzit e me natyrën. Në këtë rrugë pritet të ketë një komunikacion të dendur prej më së paku 7,000 automjete. Ndërsa, në një afat prej 4 apo 5 vjetësh, aq sa do të zgjatë ndërtimi i autostradës, mendohet se do të rritet fluksi në mbi 10,000 automjete në ditë.

Në bazë të dhënave, që zotërojnë ekipi i inxhinierëve Maqedonas, nga kjo vijë rrugore do të ketë qarkullim ditor mbi 7,000 vetura, kurse gjatë periudhës së verës mbi 17,000 vetura.

Duhet theksuar, se 90% e pasurive që përmenden ndodhen në skajin jugor dhe lindor të luginës së Matit, vetëm 10-20km nga porta e qafe Murrizës dhe vetëm 40-60km nga metropoli Tiranë-Durrës. Vendburimet kryesore të kromit ndodhen në Shkallë-Qafe Burreli-Manazdre, Bater-Lugu i Gjatë-Fushe Lope-Theken (Martanesh), por dhe rezervat gjeologjike prognoze të përllogaritura nga specialistët e fushës, ndodhen afër dhe për rreth këtyre vendburimeve të njohura.

Gëlqerorët e mërmëritur të Triasit të sipërm, gëlqerorët pllakor të Triasit të mesëm, ranorët pllakore të Kretë-Paleogjenit, mjaft të përdorshëm në kushtet e sotme të ekonomisë së tregut, ndodhen në rajonin Xibër-Llapush-Qafështame, në krah të rrugës së Arbërit, vetëm 10-12km larg, me sasi prej disa dhjetëra milion m³ dhe në cilësi, që herë-herë, përsa i përket shkallës së mermerizimit, shkon deri në mermer kristalin.

Po ashtu, ndahen edhe gëlqerorët e mërmëritur të Kretës së poshtme të vendburimit Lis, në sasi prej disa milion m³, me ngjyrë të kuqërremtë karakteristike. Gëlqerorët e mërmëritur të vendburimit Lis, janë shtresë trashë deri në masiv me mjaft leverdishmëri për shfrytëzim. Mineralet sulfite të bakër-nikelit ndodhen në rajonin Qaf Dardhe-Ceruje-Shahinaj, Staveç-Kraste. Duhet theksuar se vëmendja ndaj tyre sa vjen e rritet. Firma të huaja prestigjioze kanë shfaqur interes për kërkim-vlerësimin e mëtejshëm të tyre.

Argjilat industriale ndodhen në Shoshaj dhe Shëngjin, në sasi prej disa milion tonësh. Argjilat e Shoshajve, duke u bazuar në vetitë fiziko-mekanike dhe përbërjen kimike të tyre, janë të përshtatshme për prodhim tullash dhe tjegullash. Argjilat kanë kushte të mira tekniko-minerare, për pasoje, shfrytëzimi i tyre nuk kërkon shpenzime të mëdha.

Duhet theksuar, se për të ardhmen mbetet e hapur perspektiva për kërkimin, vlerësimin dhe rivlerësimin e mineraleve dhe shkëmbinjve industrial të territorit të rrethit të Matit për të zbuluar dhe vënë në shërbim të ekonomisë rajonale dhe të vendit, potenciale të reja mineral mbajtëse dhe fusha të reja kërkimi, zbulimi e shfrytëzimi.

Sipas planifikimeve tona, të ardhurat nga turizmi dimëror mendohet të arrijnë sa dhjetë fabrika prodhuese. Kjo rrugë në shekuj nuk ka shërbyer vetëm për transport udhëtarësh, por veçanërisht për transport mallrash. Me zhvillimin e ekonomisë së vendit, veçanërisht pas viteve '50, në Mat morën zhvillim të vrullshëm investimet në industrinë e kromit, energjetike, mekanikën bujqësore, etj.

Qysh në vitin e parë parashikohet të përfitohen të ardhurat. Ato nga viti në vit parashikohen të rriten, sepse do të rritet dhe numri i mjeteve që kalojnë, për shkak të zhvillimit industrial të fjetur, turistik dhe atij bujqësor. Natyrisht që të gjitha shtesat e qarkullimit mjeteve janë në favor të interesit të shtetit apo aksionarëve. Përfitimi i shtetit apo aksionarëve është marrë ajo midis vitit tretë-katërt dhe vitit të pestë të bilancit. Mendohet që shpenzimet vjetore të mirëmbajtjes do të jenë të ulta, për shkak të qëndrueshmërisë së parashikuar së shtresave gjeologjike. Kështu, shtesat e mjeteve, vlerat e ulta të mirëmbajtjes dhe të ardhurat e tjera do të formojnë përsëri rezervë në interes të shtetit apo aksionarëve.

Në llogaritjen e mësipërme, vetëshlyerja e financimeve parashikohet normalisht në kufijtë e 13 vjetëve. Kjo mënyrë llogaritje shërben si bazë për vetëshlyerjen. Në llogaritjen klasike është marrë sasia e kalimit të mjeteve në kufijtë minimal. Në vitin e parë është llogaritur të kalojnë mesatarisht $N = 10,000$ mjete/ditë.

Në këtë rrugë pritet të ketë një komunikacion të dendur prej më së paku 10,000 automjete. Ndërsa, në një afat prej 4 apo 5 vjetësh, aq sa do të zgjatë ndërtimi i autostradës, mendohet se do të rritet fluksi në mbi 12,000 automjete në ditë. Nga aspekti i qarkullimit dhe lidhjeve rrugore, ndërtimi i kësaj rruge do të lehtësonte në masë të madhe lëvizjen e mbi një milion e gjysëm banorëve nga Tirana, Klosi, Bulqiza, Peshkopia, Dibra, Qendra e Zhupës, Rostushës, Kërçovës, Gostivarit, Tetovës dhe vendeve të tjera në Shqipëri, Maqedoni dhe Kosovë.

Në kuadrin e qarkullimit ekonomik kapitelet bankare, shtetërore dhe private aktivizohen, duke ndërtuar rrjetet prioritare të infrastrukturës në shërbim të prioriteteve të tjera ekonomike. Në planin ekonomik vendas hapen fronte pune dhe punësohen gjithë kategoritë profesionale ndërtimore. Investimet konçesionare në infrastrukturë me burim financimi biznesi vendas paraqesin interes kombëtar dhe në kuadrin se vlerat ekonomike qarkullojnë brenda strukturave bankare vendore.

4.4 Aspekte gjeomjedisore në Bashkinë Klos

Objektivat e studimit

1. Objektivi kryesor i këtij studimi është evidentimi i problematikave gjeomjedisore të Bashkisë, duke dhënë përfundimet e duhura, të cilat do të shërbejnë për sensibilizimin e pushtetit Qendror e Lokal, në minimizimin e mundshëm të tyre.
2. Krijimi i bazës së të dhënave gjeomjedisore (data-base) të Bashkisë, përbën një objektiv të rëndësishëm të këtij studimi.
3. Pasqyrimi i problematikave gjeomjedisore me anë të hartave gjeomjedisore në shkallë 1:100,000, me shenjat konvencionale përkatëse është një tjetër objektiv i realizuar në këtë studim.

Problematikat gjeomjedisore i kemi trajtuar në dy aspekte si burim ndotje dhe Ndotje.

Industria minerare si burim ndotje

Industria minerare, kryesisht ajo e shfrytëzimit të mineralit të kromit, përbënte një nga sektorët më të rëndësishëm të ekonomisë. Industria minerare ishte e përqendruar në rrethet Bulqizë e Mat, ku ishin hapur një numër i madh minierash për shfrytëzimin e mineralit të kromit në vendin tonë, por ndikimi dhe kërkime të tilla kishte edhe në rajonin e Klosit. Minierat e hapura për shfrytëzimin e mineralit të kromit me një aktivitet prej dhjetëra vitesh, kishin të punësuar një numër të konsiderueshëm punonjësish. Në këto vendburime ishin kryer punime të shumta si: kanale, galeri, shpime kërkim-zbulimi, por nuk

Figura 3: Problematikat gjeomjedisore, Burimi: Autori

përbënin objekte për shfrytëzim dhe numri i të punësuarve ishte më i reduktuar. Mbas viteve '90, shumë miniera e mbyllën aktivitetin e tyre dhe sot janë në punë një numër i madh subjektsh private që shfrytëzojnë shumë objekte kromi. Nga vetë metoda e shfrytëzimit të mineralit të kromit krijohen impakte mjedisore. Shfrytëzimi në qiell të hapur (me karriera), pikësëpari çon në deformimin e ambientit, duke krijuar gropa, kanale dhe stoqe materiali, si dhe zhveshjen e tij nga bimësia. Shfrytëzimi nga nëntoka krijon hapësira të mëdha nëntokësore, që shpesh, me kalimin e kohës shërben duke paraqitur rrezik serioz. Në hyrje të galerive të shfrytëzimit krijohen stoqe të konsiderueshme dhe të sterileve.⁴

Figura 4: Stoqet e mineralit të kromit

Stoqet e mineralit të kromit

Në të gjitha minierat, në hyrje të galerive të shfrytëzimit të mineralit, janë formuar stoqet e mineralizimit të kromit si dhe stoqet e sterileve të formuara gjatë shfrytëzimit. Stoqet e

⁴ Strategjia e Zhvillimit të Industrisë Minerare për periudhë 15 vjeçare).

mineralit janë të përkohshëm, pasi minerali transportohet në destinacion. Megjithatë, duke qenë se minerali ka përmbajtje të lartë të përbërësve krom, nikel, kobalt, etj., edhe ndikimet në mjedis qoftë gjatë qëndrimit në stok apo edhe gjatë transportit janë të konsiderueshme. Në minierat e vjetra, me aktivitet të konsiderueshme të nxjerrjes së mineralit janë krijuar stoqe me volume dhjetëra mijëra m³.

Këto stoqe prej një kohe shumë të gjatë janë të ekspozuara ndaj agentëve atmosferikë nën ndikimin e të cilave në vazhdimësi shpëlahen dhe transportohen nga ujërat sipërfaqësorë në drejtim të lumenjve e në vazhdimësi në basenat e hidrocentraleve apo dhe në det. Nga studimet gjeokimike të kryera në rajonin e gropës së Burrel-Klosit rezulton që nën këtë efekt përmbajtjet e përbërësve të kromit, nikelit, kobaltit të jenë shumë mbi normat e lejuara. Nga analizat e kryera, përmbajtja e elementit të kromit lëviz nga 100ppm, deri në 2400ppm, me një përmbajtje mesatare rreth 400 ppm, shifër kjo mjaft e lartë në krahasim me standardet evropiane.

Për rajone të veçanta, kjo përmbajtje është shumë e lartë, kryesisht në tarracat lumore ku dhe depozitimi i mineraleve të rëndë është më i madh. I njëjti fenomen ndodh dhe me përqendrimet e elementeve shoqërues të mineraleve të kromit, nikelit dhe kobaltit. Vlera mesatare e përmbajtjes së nikelit në rajonet e gropës së

Figura 5: Shfrytëzimi i stoqeve të sterileve të kromit

Burrelit është rreth 390ppm, kur normat e lejuara në disa vende të Evropës janë rreth 140ppm. Kohët e fundit, për shkak të rritjes së interesit për mineralin e kromit, në stoqet e vjetra po rivlerësohen për seleksionimin dhe nxjerrjen e mineralit të mbetur. Kjo përbën një rrezik potencial, pasi në stoqe, siç shihet dhe nga fotot punojnë njerëz të pa kualifikuar dhe aq më keq fëmijë që çdo ditë rrezikojnë jetën.⁵

Ndotja nga ish-fabrikat e pasurimit të kromit

Fabrikat e pasurimit Bulqizë, Krastë, Klos

Ujërat e fabrikës së pasurimit të kromit, mineralizimin e kromit që i shoqëron e dekantojnë

në dampën e ngritur për këtë qëllim. E kundërta ka ndodhur në ish fabrikën e pasurimit të kromit në Krastë të Martaneshit, e cila nuk ka pasur një dampë dekantimi e për rrjedhojë, mbetjet e pasurimit janë derdhur në lumin e Matit, të cilat kanë shkaktuar një impakt negativ, që më së pakti ka rezultuar në dëmtimin e rritjes së troftës natyrale një specie peshku tipike për ujërat e pastër dhe të ftohtë.

Impianti i pasurimit të kromit në Klos ka një teknologji me cikël të mbyllur të suspensës së rëndë me ferrosilic, që minimizon ndotjen. Megjithatë, edhe këtu depozitohet një stok inertesh me përmbajtje kromi që me kalimin e kohës nën ndikimin e agentëve atmosferikë krijon një impakt negativ.

Dampat e fabrikave të pasurimit

Përfaqësojnë mbetje industriale të industrisë përpunuese të mineralit të kromit. Në fabrikën e pasurimit të kromit në Bulqizë është krijuar një dampë me disa mijëra m³ mbetje nga pasurimi i mineralit të kromit. Po ashtu në Komsit është krijuar një stok disa mijëra m³ mbetje nga industria e shkrirjes së mineralit të kromi të quajtura skorje të ferrokromit. Që të dyja këto mbetje teknologjike janë trajtuar në vende të veçanta në funksion të ruajtjes së ambientit. Në këtë drejtim deri diku ja kanë arritur qëllimit. Megjithatë, ekspozimi i tyre për një kohë shumë të gjatë nën ndikimin e agentëve atmosferike ka krijuar edhe impakt negative. Mineralizimi i shpëlarë në vazhdimësi depërton në shtresat e tokës duke krijuar një impakt në ujërat nëntokësorë. Nga ana tjetër, duke shpëlarë në vazhdimësi edhe ujërat sipërfaqësorë njësoj si në stoqet e minierave transportojnë elementë të dëmshëm në ujërat e lumenjve për në tokat bujqësore nëpërmjet sistemit të vaditjes apo në basenat e hidrocentraleve.⁶

⁵ ANTEA CEMENT SH.A. Gjendja e rezervave dhe perspektiva e kërkimit të mineraleve dhe shkëmbinjve industriale të Shqipërisë.

⁶ Ministria e Mjedisit. Raport për gjendjen e mjedisit 2011

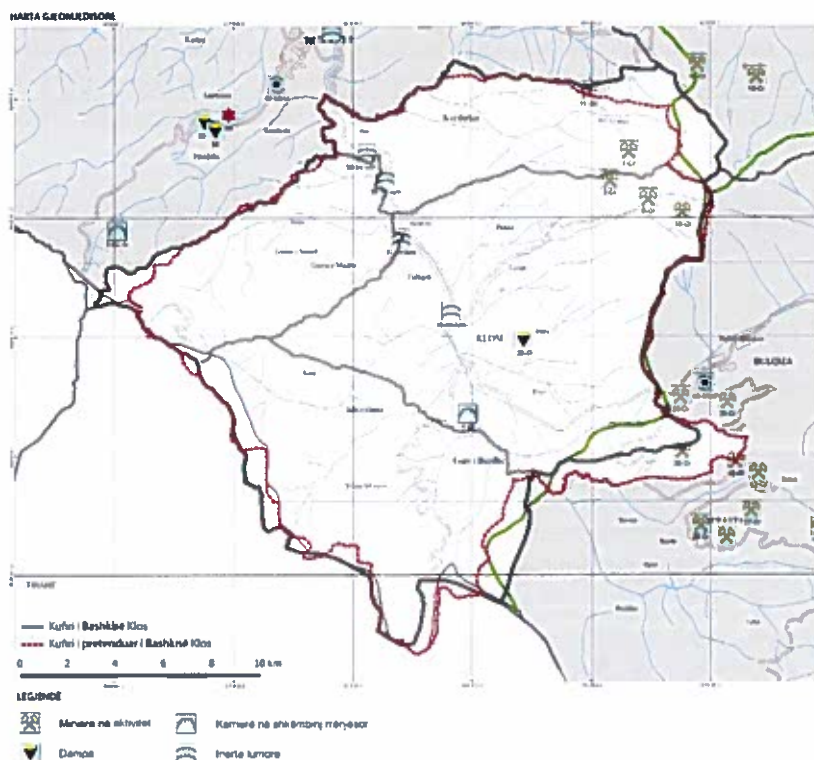
Figura 6: Pamje nga Uzina e Ferrokromit

Shfrytëzimi i karrierave në gurët gëlqerorë, burim ndotje

Hapja e karrierave për shfrytëzimin e gurëve gëlqerorë ka ndikuar në prishjen e ekuilibrave natyrorë. Nuk respektohet asnjë norme në punimet që kryhen, duke mos përdorur lagjen me ujë për të eliminuar pluhurin që shkaktohet nga përdorimi i lëndëve plasëse, përpunimit të materialit nga makineritë e thyerjes, transportit të tij në subjektet që do ta përdorin kryesisht për industrinë e ndërtimit. Reja e pluhurit që krijohet nga ky aktivitet ndot në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe të vazhdueshme ajrin, ujërat sipërfaqësorë, tokat bujqësore, pa mohuar ndikimin negativ në shëndetin e punonjësve që punojnë në këto karriera dhe në banorët e qendrave pranë tyre. Nga shfrytëzimi që i është bërë kësaj zonë për nxjerrjen e mermerit, është prishur pothuajse peisazhi dhe nga punimet e kryera krijohet shumë pluhur.⁷

Harta 16: Harta Gjeomjedisore Bashkia Klos

BURIMI: SHËRBIMI GJEOLLOJIK SHQIPTAR, PËRPUNIM I AUTORIT

⁷ Ministria e Mjedisit. Raport për gjendjen e mjedisit 2011

Shfrytëzimi i interneteve lumore, burim ndotje.

Shfrytëzimi i inerteve të lumenjve krijon impakt në rritjen e efektit gjërryes erozional të shpateve dhe dyshemesë së lumenjve, dëmtimin e këmbëve të urave, të tokave përreth, etj. Inertet në lumin Mat, si dhe shtretërit e përrenjve janë shfrytëzuar pa asnjë lloj kriteri në shumë raste pa licenca të rregulla të shtetit. Edhe në ditët e sotme vazhdon shfrytëzimi i tyre, objekte shfrytëzimi që lidhen me aluvionet e shtratit të lumit Mat, si dhe në shtretërit e përrenjve, duke marrë prej tyre sasi të konsiderueshme inertesh (proluvionesh) në një kohë kur nevojat për materiale inertë duhen siguruar nga guroret. Sot aktualisht në Klos kemi dy impiante për përpunimin dhe prodhimin e inerteve, aktualisht në fshatin Zenisht dhe Klos.

Figura 7: Pamje nga marrja e inerteve në lumin Mat, Burimi: Autori

Marrja e materialit në shtratin e lumit kryet edhe në afërsi të urave, dhe kjo ka çuar në erodimin e shtratit dhe zbulimin e këmbëve të urave si në foto 24 nga ana tjetër shfrytëzimi i këtyre inerteve ka çuar në prishjen e ekuilibrit të brigjeve të shtratit të lumit dhe erodimin e tokave bujqësore.⁸

Mbetjet urbane, burim ndotje

Në Bashkinë Klos, mbetjet nuk riciklohen, shumë pak groposen dhe në të shumtën e rasteve depozitohen në zona të caktuara dhe digjen. Kjo sjell një ndotje të lartë të ajrit që thithin çdo ditë qytetarët e Klosit. Situata përkeqësohet akoma dhe më shumë po të shtohet fakti se mbetjet e rrezikshme të sektorit industrial depozitohen në të njëjtat vende me mbetjet urbane të Bashkisë, duke u trajtuar në të njëjtën mënyrë. Aktualisht, komuniteti aty po përballet me transformimet ekonomike, të cilat janë shoqëruar me rritjen e konsumit prej popullsisë së të mirave materiale, dhe për rrjedhojë, edhe me rritjen e sasisë së mbetjeve të gjeneruara prej këtij konsumi. Gjithashtu, në këtë të fundit faktor, ndikues kanë qenë dhe vazhdojnë të jenë ritmet e rritjes së popullsisë dhe migrimet e saj për në qytet. Është rritur sasia e mbetjeve prej ambalazheve, ndërkohë që ndërtimet dhe prishjet e infrastrukturës kanë sjellë rritjen e volumit të mbetjeve inerte. Sasi të konsiderueshme të mbetjeve, shpesh, edhe të rrezikshme, janë trashëguar nga industria e të kaluarës, ndërkohë që mjaft biznese private kanë filluar të lulëzojnë, duke gjeneruar mbetje të shumëllojshme. Administrimi i mbetjeve është një problem i madh për zonën tonë, si pasojë e disproporcionit që ekziston ndërmjet rritjes së vazhdueshme të sasive të mbetjeve të gjeneruara nga aktivitetet jetësore dhe industriale. Për më tepër administrimi i mbetjeve përbën një sfidë të madhe për qeverisjen lokale, e cila gjatë këtyre viteve është përballur me mangësi të mëdha të njohjes dhe të zbatimit të kuadrit ligjor përsa përket administrimit të mbetjeve.⁹

Figura 8: Pamje e mbetjeve të flakura kudo, në lumë në terraco lumore, në toka bujqësore, etj.

⁸ Vlerësimi i gjendjes mjedisore të lumenjve nëpërmjet monitorimit kimik Maj 2002- Mars 2004

⁹ Shkupi D., Lleshi B., etj. 2003

Mbeturat e qytetit të Klosit

Mbeturat e qytetit të Klosit hidhen prej vitesh përgjatë rrugës që të çon në Koms, shumë pranë varrezave të Dëshmorëve.

Për qytetarët që kalojnë përditë, aty thonë se kjo situatë është kthyer në një makth për ta, ndaj kërkojnë zhvendosjen e këtij vendi të grumbullimit të mbetjeve urbane apo ndërtimin e një landfilli. Ndonëse firma e pastrimit mundohet ti mbulojë këto mbeturina herë pas here, janë fëmijët që kërkojnë për skrap që i zbulojnë ata, madje i djegin në mes të ditës. Vendgrumbullimi i mbeturinave pranë varrezave të Dëshmorëve shërben edhe për hedhjen e kafshëve të ngordhura.

Megjithëse përpjekjet dhe përmirësimet në fushën e menaxhimit të mbetjeve përsëri mbetet problem depozitimi i tyre në vendet e papërshtatshme dhe veçanërisht djegia e tyre në mjedise të hapura, tymi dhe gazet e të cilës përbëjnë problem serioz për shëndetin dhe mjedisin përreth. Problem mbetet mungesa e sistemit të grumbullimit dhe depozitimit të mbetjeve urbane në zonat rurale.

Hotspot, ish uzina e Fe – Cr

Kriteret e përdorura për përcaktimin e riskut mjedisor dhe njerëzor në vendin tqnë janë vendosur në bazë të tre faktorëve kryesorë: risqet për popullsinë, risqet për mundësinë e zhvillimit të turizmit, risqet dhe kërcënimet që lidhen me biodiversitetin dhe ekosistemet. Për thellimin më tej të përpunimit të mineralit të kromit u ngrit uzina e prodhimit të ferrokromit në Koms të rrethit të Matit. Në këtë uzinë realizohej shkrirja e mineralit të kromit dhe prodhimi i ferrokromit më të gatshëm për industrinë dhe me çmime më të lira për tregun. Efekti i impaktit mjedisor në këtë rast është më i lartë. Krahas mineraleve të kromit, nikelit, hekurit futen edhe minerale të tjerë si kuarc dhe boksit. Nga analizat gjeokimike të kryera në rajonin përreth uzinës së ferrokromit kemi të njëjtat rezultate të larta të përmbajtjes së elementeve të kromit, nikelit dhe kobaltit. Njëkohësisht, punëtorët që kanë punuar për furnizimin me lëndë të pare të furnaltave kanë rezultuar me silikozë, për shkak të ndotjes së ajrit nga pluhuri i silicit nga mineral i kuarcit. Kriteret e përdorura për përcaktimin e riskut mjedisor dhe njerëzor në vendin tonë janë vendosur në bazë të tre faktorëve kryesorë: risqet për popullsinë, risqet për mundësinë e zhvillimit të turizmit, risqet dhe kërcënimet që lidhen me biodiversitetin dhe ekosistemet të lidhura me anë të fragmentimit. Uzina e Shkrirjes së Ferrokromit ka zhvilluar aktivitetin e saj nga vitin 1976 deri në vitin 1996. Nga aktiviteti i saj prodhues janë shkarkuar në atmosferë për çdo ton ferro - krom të prodhuar rreth 1000m³ gaz. Përbërësit kryesorë të gazit janë CO (55-70%), CH (1.8-6%), CnHm (9-14%), CO (6-12%) dhe N (7-10%). Shkarkimet e furrave elektrike përmbajnë, gjithashtu, elementë toksikë të tilla si CO, NOx, NH dhe POM, si në gjendje të gaztë, ashtu edhe në formë grimcash. Prej disa dekadash, në këtë zonë është grumbulluar një sasi e madhe e skorieve dhe mbeturinave teknologjike të kësaj uzinë me përmbajtje metalesh të rënda të rrezikshme për shëndetin e njerëzve. Problemet e identifikuara në këtë zonë kanë të bëjnë me mbeturinat e akumuluar gjatë kësaj periudhe punë të kësaj uzine. Mbeturat e procesit të prodhimit gjatë viteve janë shpërndarë në zonën përreth uzinës. Analizat kimike në ujë kanë përcaktuar se uji është i ndotur, ekspertet kanë sqaruar se rrezikshmëria e këtyre zonave tek njerëzit lidhen me kontaktin e tyre fizik. Nëse pranë këtyre zonave jetojnë banorë rrezikshmëria e jetës është e madhe.

Zona urbanë Klos dhe ajri në të

Studimet konkrete për përbërjen e ajrit në zonën e Klosit nuk ka. Për cilësinë e ajrit ndikon shkarkimi i gazrave dhe puseve në mjedisin përreth. Cilësia e ajrit prishet dhe nga lëvizja e automjeteve që nuk janë pak por dhe nga djegia e mbeturinave dhe mbetjeve urbane. Por në kuptimin relativ, Klosi, duke qenë midis dy maleve me një distance që shkon 2 - 3 km larg njeri - tjetrit që shpërbejnë në lëvizjen e përsheptuar të masave ajrore. Shpejtësia e erës këtu arrin deri në 60 - 70 m/s dhe është relativisht më e lartë sesa zonat fushore. Minierat ndodhen 5-6km në vijë ajrore larg nga qyteti, dhe cilësia e ajrit nuk është problematike për banorët. Por duhet theksuar se ndotje nga punimet e minierës në aspektin rajonal ndikon, por për qytetin është e papërfillshme, sepse nuk gjen në Klos një ditë të qetë që të jetë pa lëvizje ere, shkak që çon në pastrimin e ajrit. Atmosfera e jashtme mbi tokë nuk mund të këtë ndikim nga punimet që do të kryhen në tokë.

Sipërfaqet pyjore dhe jo pyjore

Pyjet zënë rreth 30% të territorit, tokat bujqësore 28%, sip.inproduktive 8%, dhe ato me bimësi pyjore 16%, bimalet 4%, inproduktive 8% etj. Nga grafiku i mësipërm rezulton se territori është shumë pak i mbuluar me bimësi pyjore, gjë që e bën atë shumë të ekspozuar ndaj efekteve erozive.

Grafiku 6: Fondi pyjor për banor, dhe sipas fshatrave

BURIMI: MINISTRIA E BUJQËSISË

Administrimi dhe e drejta e përdorimit të pyjeve dhe kullotave

Pavarësisht nga pronësia e shtetit mbi pyjet, banorët kanë ruajtur të paprekur kufijtë e tyre tradicionale ndërmjet njeri – tjetrit. Kjo ka bërë që pyjet të cilët kanë kufij të njohur e të pranuar nga palët në fshat, janë të ruajtura dhe në gjendje mjaft të mirë. Në tabelën e mëposhtme, jepet mënyra e përdorimit të pyjeve për disa nga fshatrat Bashkisë.

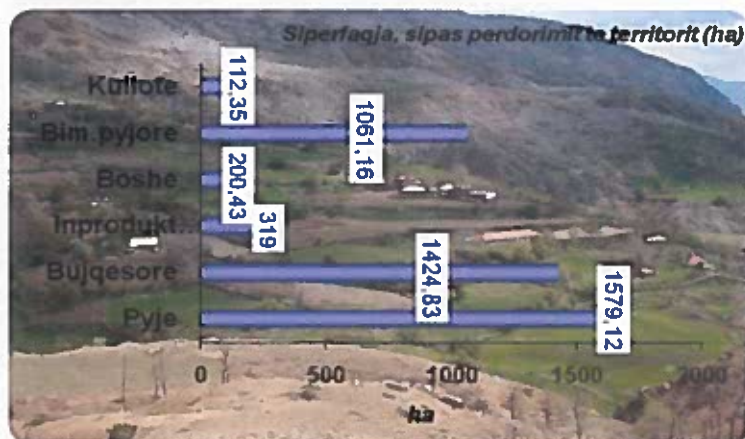
Siç shihet pjesa më e madhe e pyjeve

administrohet nga grupe përdoruesish (familje), me 945,71 ha, ose 60% të fondit pyjor të komunës, ndërsa pyjet që përdoren nga fshati (bashkërisht) zënë 633,43 ha, ose 40% të këtij fondi. Mënyra e përdorimit të

pyjeve, kryesisht behet në mbështetje të traditës së mëparshme. Pra, pyjet konsiderohen si pronë e një fisi/familje, dhe si të tilla të drejtat kryesore në përdorimin e tyre i ka ky fis/familje. Këto zona-pronë, nuk janë të mbyllura, por në to kanë disa të drejta përdorimi edhe banorë të tjerë të fshatit, kryesisht në ato të kullotjes.

Vegjetacioni dhe biodiversiteti

Vegjetacioni paraqitet në gjendje të dobët por me një larmi llojesh pyjore. Ndikim kryesor në gjendjen e tij kanë banorët, të cilët i janë rikthyer traditës e tyre në administrimin e sipërfaqeve pyjore. Llojet kryesore në zonë janë Ahu, Panja, Krekëza, Pisha e zezë, Qarri, Bunga, Mëlleza, Shkoza e zezë, Verrini, Gështenja, Arra, Qershia, etj.

Grafiku 7: Ndarja e pyjeve sipas përdorimit

BURIMI: MINISTRIA E MJEDISIT

5 Turizmi dhe peisazhi i Klosit

Ekoturizmi forcë për zhvillim

Turizmi mund të shikohet një mjet tepër i nevojshëm për zhvillimin dhe ruajtjen e pasurive natyrore të një vendi. Përdorimi i turizmit, si një forcë për ndryshim është një ide, që sot po funksionon jo vetëm në botë dhe aq më tepër ka vlerë për një vend si yni apo për një zonë si Klosi. Ai po klasifikohet si punëdhënësi numër një në botë.

Tendencat aktuale të paraqitura nga Turistët Evropianë: Turistët Evropian bëjnë pushime të shkurtra, duke i bërë planet e udhëtimit dhe rezervimin e tyre afër datës së nisjes, për të vizituar vende të afërta dhe të ngjashme me vendet e tyre, duke organizuar paketat e tyre me ndihmën e internetit për të siguruar transport, akomodim dhe vizita të leverdishme në destinacione të zgjedhur. Turizmi kulturor dhe turizmi aktiv (Turizmi i shëndetit, i sporteve, i natyrës, vizita në zonat rurale) janë në rritje duke marrë një rol të rëndësishëm si komplementare të aktiviteteve turistike të diellit & detit tashmë të stabilizuara. Turizmi Kulturor konsiderohet një pjesë integrale e Produktit Turistik Evropian, ndërsa shumica e vizitorëve përfshijnë disa aktivitete kulturore gjatë vizitave të tyre, veçanërisht kur ushqimi, vera, dhe përjetimi i mjedisit të jetesës së një destinacioni janë të përfshira.

Potencial i trashëgimisë kulturore

Studimet dhe zhvillimet e kohëve të fundit po dëshmojnë tashmë se turizmi me fokus trashëgiminë kulturore, është një segment me zhvillim të shpejtë në industrinë e turizmit. Orientimi i turistëve të huaj dhe rritja e tendencës së lëvizjes turistike drejt vendeve me trashëgimi kulturore, ka nxjerr në pah nevojën e analizës së lidhjeve midis destinacioneve dhe potencialeve që ato ofrojnë, me kënaqësinë e turistëve. Një numër domethënës shtëpish tradicionale, shtëpish pritjeje, vend pushimesh ekzistojnë në Bashkinë e Klosit që mund të shërbejnë si fillesa për qëndrime disa ditore. Prej sa mund të nis të zhvillohet në shkallë të vogël turizmi rural. Guidat turistike janë po aq të mundshme. Duke qenë se rruga Arbërit ka patur aktivitet të plotë deri në vitet '60 ka bërë që variantet mbi dymijë vjeçare, të shoqëruara me ura, kala, karakollë, kalldrëme ruhen pjesërisht deri në ditët e sotme. Sot, ato shfrytëzohet nga banoret e Xibrit, Gurit të Bardhë, Valit të Martaneshit, si varianti më i shkurtër me Tiranën dhe Durrësin.

Vlerat e trashëgimisë kulturore materiale

Trashëgimia kulturore materiale përfaqëson një bashkësi vlerash kulturore dhe historike të trashëguara, të shprehura përmes tipologjive të ndryshme arkeologjike arkitekturore, historike, artistike etj. Në Bashkinë e Klosit, si pjesë e trashëgimisë kombëtare ndodhen rreth 20 objekte kulturore, që për nga vlerat e tyre gëzojnë statusin ligjor të monumentit të kulturës. Këto evidentohen si vendbanime arkeologjike, kala, varre monumentale, banesa, ura, objekte kulti, etj. Krahas këtyre, ndodhen edhe objekte të tjera, që ndonëse kanë vlera kulturore me rëndësi kombëtare, nuk mbrohen me status të veçantë.

Objektet e kultit kristian (kishat)

Materiale dokumentare si edhe burimeve të tjera të shkruara, shprehin zhvillimin e jetës kulturore të Klosit dhe trevave të saj edhe nëpërmjet ngritjes së një morie veprash kulti me vlera arkitekturore dhe artistike. Përveç rëndësisë që paraqesin në aspektin religjioz (fetar), objektet e kultit janë në qendër të interesit të vizitorëve vendas dhe të huaj.

5.1 Gjeomonumentet e Bashkisë Klos

Klasifikimi i gjeomonumenteve

Gjeomonumentet janë klasifikuar sipas 10 kriterëve të mëposhtme:

1. **Gjeomonumente Stratigrafike.** Këtu futen prerjet stratigrafike unike e klasike të shkëmbinjve karbonatikë në prerje të plota të formacionit molasik në gropat e brendshme, si edhe prerje të formacioneve më të vjetra në Shqipëri, si ato Paleozoike.
2. **Gjeomonumente të shkëmbinjve magmatikë, metamorfikë e sedimentarë,** me veçori tipike petrologjike, tekstura e struktura të tyre. Këtu inkludohen prerje të stratifikimit të ofioliteve në zonën Mirdita e amfibolitit në dysheme të tyre.
3. **Gjeomonumente me vlera mineralogjike e ekonomike,** vendburime unike si ai i Bulqizës dhe me vlera tipike gjenetike për vendin tonë e më gjerë si mineralizimet e grupit të platinut, disa vendburime të bakrit sulfur, etj.
4. **Gjeomonumente tektono-strukturore ku hyjnë:** rrudhosjet e shumta të shkëmbinjve karbonatikë dhe atyre ultrabazikë, strukturat antiklinale e sinklinale me forma të rregullta, thyerjet regjionale, etj.
5. **Gjeomonumentet gjeomorfologjike dhe peisazhet.** Ky është grupi më i madh i gjeomonumenteve dhe takohet pothuajse në të gjithë trevën e bashkisë së Klosit. Këtu inkludohen fenomenet erozionale, të cilat paraqesin interes estetik dhe gjenetik, fenomenet karstike ku bëjnë pjesë shpellat, fushat e peisazhet karstike, sidomos në shkëmbinjtë karbonatikë të platformave neritike, gjurmët akullnajore në lartësitë e maleve, të cilat përfaqësohen nga liqenet mahnitëse akullnajore, cirqet dhe morenat e shumta, etj.
6. **Gjeomonumente të pllakave tektonike dhe të shkallës kontinentale-oqeanike,** të tilla si kontakti midis pllakës Afrikane dhe Euroaziatike, apo shenja të hapjes oqeanike të Ofioliteve të Mirditës.
7. **Gjeomonumente historike,** të cilat përbëjnë gjetjet e para apo janë objekt diskutimesh në gjeologji.
8. **Gjeomonumente paleoambientale,** të cilat shprehen me transgresionet, pushimet në sedimentim apo me format e shumëllojta të sedimentimit në formacionet molasike.
9. **Gjeomonumente Paleobotanike** të shprehura me gëlqerorë stromatolitikë, me mbetje të bimësisë së ngutësuar në shtresat e qymyreve, etj.

10. Me zbulimin në mikroskop të sferoliteve është evidentuar edhe grupi i **gjeomonumenteve të astroproblemeve**.

Sipas klasifikimit të bërë dhe të cituar më sipër, gjeomonumentet e takuara në Bashkinë e Klosit janë të rëndësisë ndërkombëtare, nacionale dhe lokale. Për nga origjina e tyre, dominojnë gjeomonumentet me origjinë: stratigrafike, gjeomorfologjike (erozionale-lumore, karstike, neotektonike-lumore, akullnajore), tektono-strukturore, paleobotanike, paleoambientale. Konkretisht kemi gjeomonumentet e klasifikuara si më poshtë:

Gjeomonumente me vlera ndërkombëtare:

1. Burimet dhe kanionet e Klosit.
2. Kepi i Skënderbeut.

Burimet dhe kanionet e Klosit

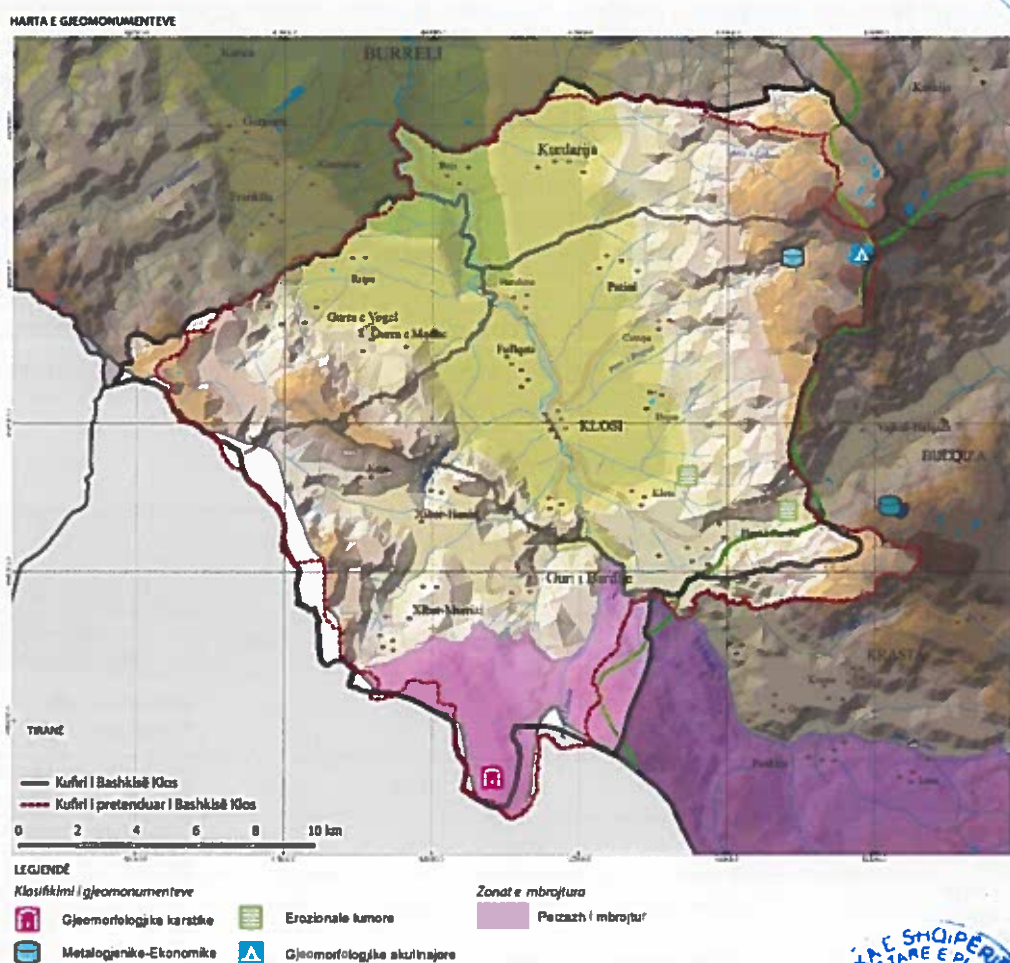
Gjeomonument erozional lumor dhe hidrogeologjik.

Kepi i Skënderbeut, Varosh.

Gjeomonument erozional dhe historik.

1. Burimi i Kërçinit	7. Shpella e Urës së Qytetit
2. Kroji i mbretit - Sorokol	8. Gurra dhe shpella e Zerqanit
3. Liqenet akullnajore të Balgajit	9. Guri i Vashës
4. Qafa e Buallit	10. Kanioni i Flinit
5. Lugina akullnajore e planit të Bardhë	11. Kroji i Gjeneralit
6. Liqeni i zi, liqen akullnajor, në Martanesh	12. Burimi i Shutresë

Harta 17: Harta e gjeomonumenteve Bashkia Klos

5.2 Mbi Tipologjinë e kullave

Kullat matjane janë trashëgim i cilësive të kalave ilire e arbërore. Ato ndërtohen si fortesa në vende të larta ose mbi kodra nga ku kishte pamje të gjere të zonës. E veçanta e këtyre banesave është mbi të gjitha ky pozicioni strategjik i cili zgjidhet për arsye mbrojtjeje dhe për të parë rrezikun në kohe. Përmes sharapoteve dhe frëngjive jepeshin sinjale bashkëpunimi apo kundërshtimi në rast rreziku. Kullat dallohen për karakterin e theksuar mbrojtës. Tipi më i lashtë i kullës është ndërtuar me gurë tipike të zonës dhe breza druri përforcuese. Strehe është e gjere dhe dritaret e vogla. (FIG). Ndërkohe tipi më i ri është ndërtuar me po të njëjtët gurë por pa breza, dhe me fasade të lyster me gëlqere. Raporti i strehës dhe dritareve nuk ndryshon. Gjithsesi duhet theksuar që përdorimi i gëlqeres në fasade është shumë i hershem. Banesat tip kulle kanë qene të shumta, aq sa pothuajse të gjitha godinat e hershme të kësaj zone kanë pasur këtë tipologji. Madhësia dhe lartësia e kulla dëshmon për rëndësinë dhe prestigjin e familjes. Kati i parë zakonisht shfrytëzohej për të strehuar bagëtitë, ndërsa katet e sipërme për banim. Në faqen kryesore të dhomës (odes) së mikut vendosej oxhaku karakteristik me përmasa të mëdha, dhe që zakonisht punohej me gdhendje artistike. Në përgjithësi mjediset e brendshme ishin të errëta për arsye të dritareve të vogla dhe frëngjive mbrojtëse. Në katin e tretë, zakonisht ndodheshin dy cikma me sharapote (konsol) nga jashtë. Pjesa e sharapotes kishte gurë të përzgjedhur shumë të rregullt, meqenëse zinte pjesën kryesore. Nuk ka të dhëna të sakta se kur ka lindur kjo tip banesë, por fakti që funksion kryesor ka mbrojtjen, nuk përjashton faktin që të ketë lindur edhe para armeve.

5.3 Vallja Matjane

Mati është i njohur për vallen dyshe të burrave ose "Zebekcja", siç e quajnë vendasit. Vallja dyshe e burrave është e njohur dhe në Dibër.

Veshjet popullore

Veshjet popullore në përgjithësi dhe kostumet popullore në veçanti, vlerësohen të jenë një thesar i traditave të kulturës popullore shqiptare. Uniteti ekonomik dhe shoqëror i një zone, ka sjellë afrime edhe në veshjen e krahinave, që bëjnë pjesë në këtë unitet. Ato konsiderohen si objekte etnografike të përdorimit të përditshëm ose në raste festash, të përbëra prej materialeve të tilla si liri, leshi, lëkura, pambuku, mëndafshi, etj. Nëpërmjet studimit të veshjeve popullore matjane, ne njihemi jo vetëm me një aspekt shumë të rëndësishëm të mënyrës së jetesës, por edhe me aspekte të tjera si zhvillimi ekonomik, shoqëror, kulturor e artistik i fshatrave e qyteteve në zonat e ndryshme, ku këto veshje janë mbajtur. Trashëgimia dhe ruajtja e kostumeve popullore të zonave të veçanta të trevave të Matit e të Klosit, fshatit dhe qytetit, është një element mjaft i rëndësishëm për t'u vlerësuar.

Një fakt tjetër shumë i rëndësishëm është edhe prodhimet bujqësore e blegtorale të një cilësi të lartë (Bio), si; Mjalti, Mishi, Djathi, Bulmetrat, frutat dhe Perimet e zonës. Me këto elementë do të hartohet në formën e një aneksi të veçantë një hartë dhe 'guidë' e thjeshtë, e cila të mundësojë ekspozimin e këtyre resurseve të zonës, dhe të nxisë turizmin në zonë.

5.4 Monumentet e kulturës

Bashkia Klos numëron në total 21 monumente kulture, të cilat i rrisin vlerat për zhvillimin e turizmit kulturor dhe e bëjnë këtë turizëm si kryesorin në qytet. Tabela më poshtë i liston ato.

Tabela 6: Tabela e monumenteve të kulturës

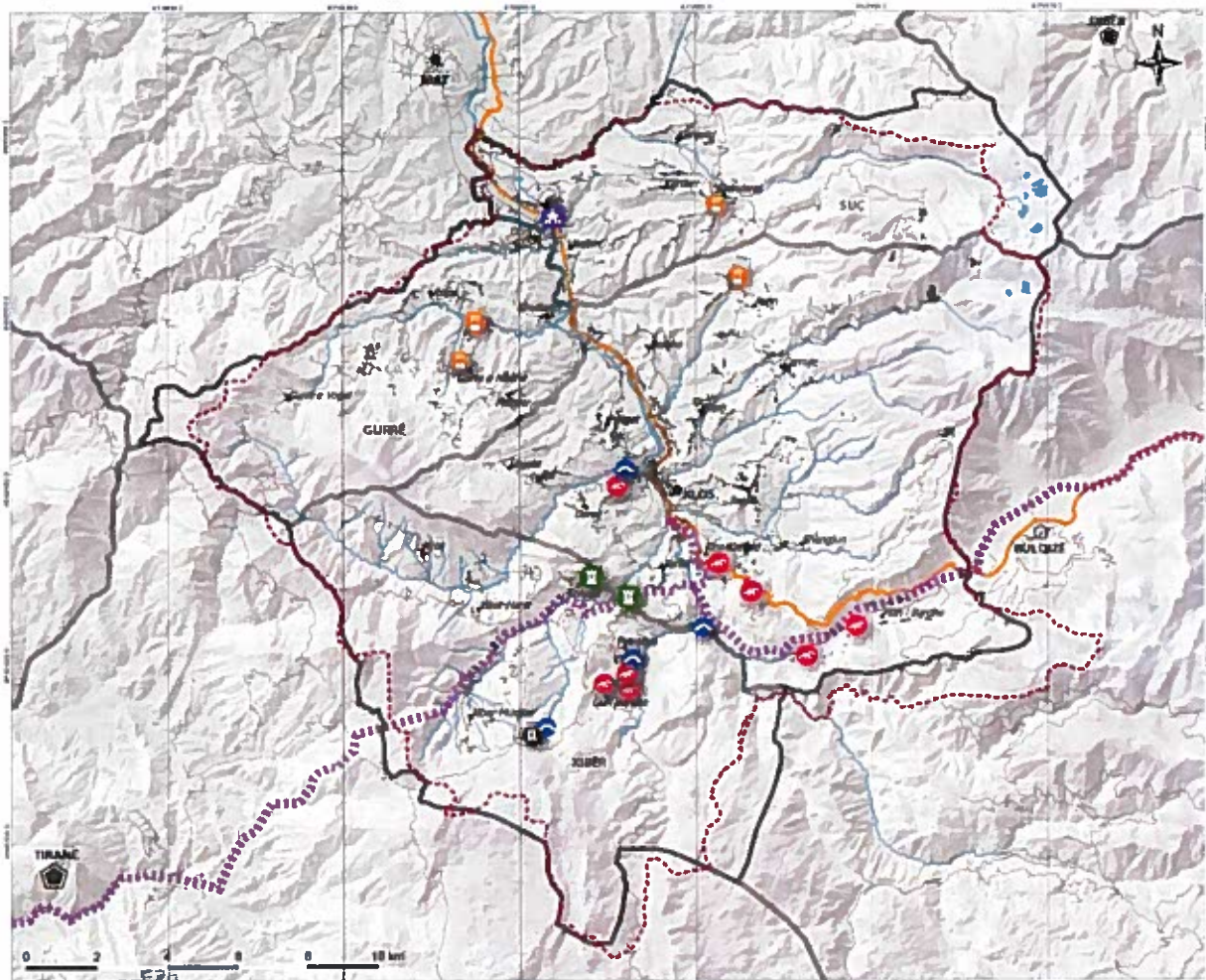
LISTA E MONUMENTEVE TË KULTURËS - BASHKIA KLOS							
NR.	EMËRTIMI I MONUMENTIT	KATEG.	ADRESA				TË DHËNA TË SHPALLJES
			FSHATI	NJ. A.V	BASHKIA	QARKU	INSTITUCIONI/ NR. VENDIMIT/ DATA
1	Kalaja e Skënderbeut (Petralba)	I	Guribardhë	Xibër	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/nr.1886/ dt.10.06.1973
2	Kalaja e Xibrit	I	Xibër	Xibër	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/nr.1886/ dt.10.06.1973
3	Ura në hyrje të fshatit Dars	I	Dars	Klos	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/ Urdhëres/ 08.01.1977
4	Ura e Vogël tek Gurat e Kodrës	I	Gur i Bardhë	Xibër	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/ nr. 786/1/ 05.11.1984
5	Ura e Gurit të Hënës	I	Gur i Bardhë	Xibër	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/ nr.2509/1/ dt. 30.06.1983

6	Ura e Vashës mbi Lumin Mat	I	Fshat	Klos	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/ nr.2509/1/ dt. 30.06.1983
7	Kalldrëmi i vjetër tek Gurra e Kodrës	I	Gur i Bardhë	Xibër	Klos	Dibër	Komiteti i Kulturës dhe Arteve/ nr. 8/ dt/18.12.1987
8	Rrënojat e Kishës dhe Varri Monumental i Suçit	I	Suç	Suç	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës/ Urdhëres/ 08.01.1977
9	BaNesa e Rexhep Karait (Prone e Sinan Allushit)	I	Dars	Klos	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/nr.1886/ dt.10.06.1973
10	BaNesa e Asllan Hutës (Prone e Shefqet Gjashit)	I	Plani Bardhë	Klos	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës/ Urdhëres/ 08.01.1977
11	BaNesa e Jakup Kurtit	I	Plani Bardhë	Klos	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës/ Urdhëres/ 08.01.1977
12	BaNesa e Bajram Allushit	I	Klos-katund	Klos	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës/ Urdhëres/ 08.01.1977
13	BaNesa e Rexhep Lleshit	I	Klos-katund	Klos	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës/ Urdhëres/ 08.01.1977
14	BaNesa e Abdi (Veli) Domit	I	Gur i Bardhë	Xibër	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës/ Urdhëres/ 08.01.1977
15	BaNesae Shaqir (Elmaz) Dezhgjiut	I	Gur i Bardhë	Xibër	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës/ Urdhëres/ 08.01.1977
16	BaNesa e Xhelal Bodes	I	Gur i Bardhë	Xibër	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe e Kulturës/ Urdhëres/ 08.01.1977
17	Kulla e Elamz Korbit	I	Gur i Bardhë	Klos	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/nr.1886/ dt.10.06.1973
18	Kulla e Sule Lekursit	I	Gur i Bardhë	Xibër	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/nr.1886/ dt.10.06.1973
19	Kulla e Mehmet Safës	I	Kurdari	Suç	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/nr.1886/ dt.10.06.1973
20	Kulla e Dullë Çelës	I	Patin	Klos	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/nr.1886/ dt.10.06.1973
21	Kulla e Allaman Çanit	I	Patin	Klos	Klos	Dibër	Ministria e Arsimit dhe Kulturës/nr.1886/ dt.10.06.1973

Harta 18: Harta e Monumenteve te Trashëgimisë Kulturore dhe Historike

LEGJENDË

— Kufiri i Bashkisë Klos	Hierarkia e qendrave	Monumente kulture
--- Kufiri i pretenduar i Bashkisë Klos	Metropol	Banesë tradicionale
— Rrugë kryesore kombëtare	Qendër primare	Rrënojat e kishës dhe varri monumental i Suçit
--- Rruga e Arbërit	Qendër sekondare	Urë antike
— Sistem urban	Qendër terciare	Kalldrëm i vjetër
— Sistem ujor		

BURIMI: INSTITUTI I MONUMENTEVE TE KULTURES, PERPUNIM I AUTORIT

5.5 Itineraret gjeoturistike dhe zonat e mbrojtuar

Turizmi rural e malor

Paraqesin interes gjeomonumentet si:

- Ultësirat e Bizës e Balesë,
- Mali me Gropa,
- Shpella e Bizës,
- Lugina e Valit,
- Liqenet e Vervjakut,
- Liqenet e Balgjajt,
- Vend-hapjet e minierave,
- Burimet e Gurit të Bardhe, etj.

Zona në fjale karakterizohet nga një gjeodiversitet dhe biodiversitet mjaft karakteristik. Dallojmë dy nivele zonale:

Niveli i parë kuotat 600-1200m mbi nivelin e detit, ku hyjnë:

- Pllaja e Shahinajve,

- Ultësirat e Balesë dhe te Bizës,
- Lugina e Linosit
- Lugina e Valit,

Ky nivel i përket natyrës së qetë, me klimë kurative, me ajër të pastër, me pyje dhe burime ujore karakteristike;

Niveli mbi 1200m, ku futen:

- Malet e larta me liqene,
- Cirqe e morena akullnajore, me fusha e shpate karakteristike, me kurizore erozionale.

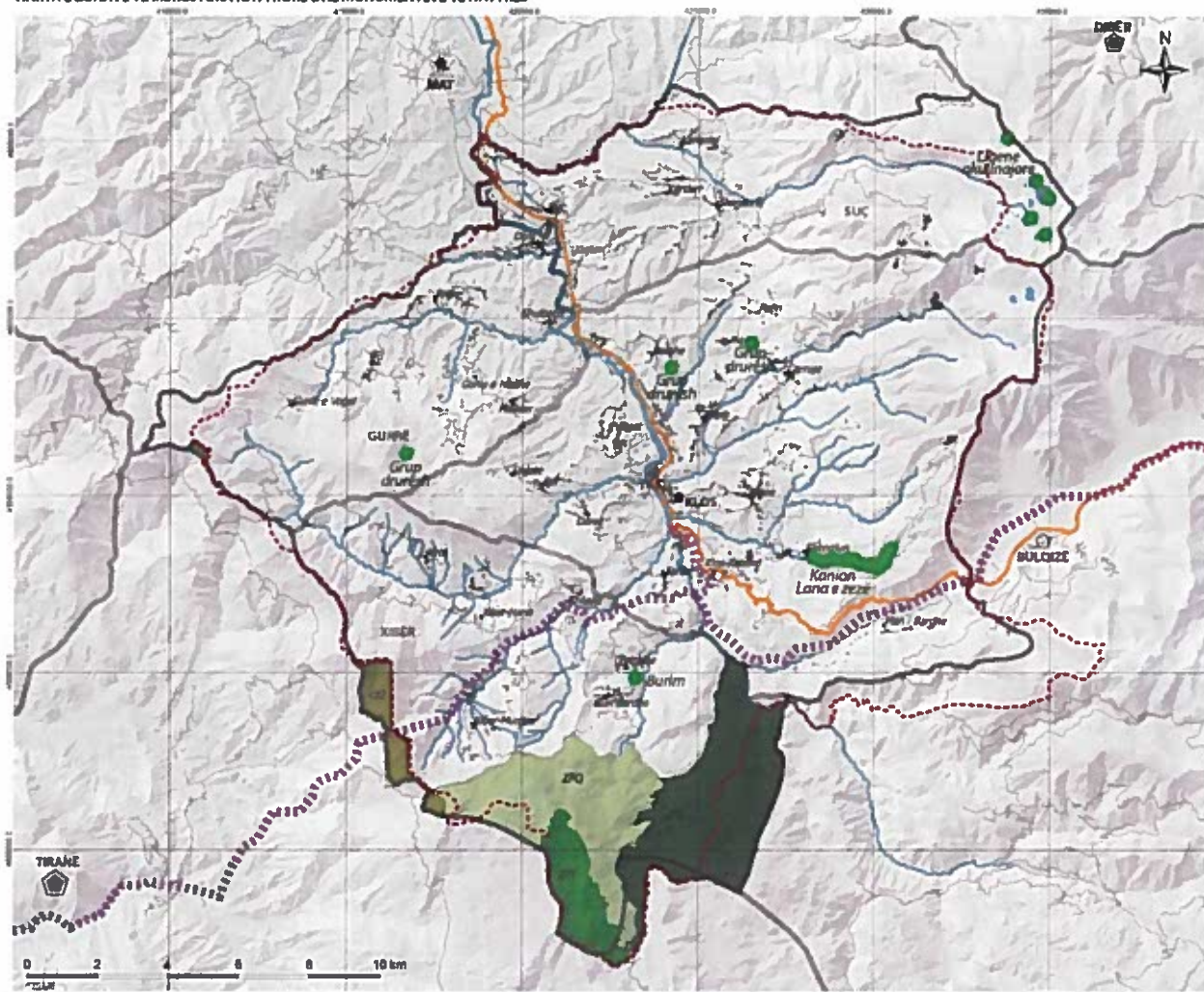
Ky nivel është i përshtatshëm për turizmin malor;

- Kullotat tipike Alpine të mbuluara me barin karakteristik;

- Bimët e shumta mjekësore e aromatike, që rriten në lugine dhe në shpatet e kreshtat malore.

Harta 19: Harta e zonave të mbrojtura

HARTA E ZONAVE TË MBROJTURA NATYRORE DHE MONUMENTEVE TË NATYRËS

LEGJENDE

- Kufiri i Bashkisë Klos
- - - Kufiri i pretenduar i Bashkisë Klos
- Rrugë kryesore kombëtare
- Rrugë e Arbërit
- Sistem urban
- Sistem ujq

Hierarkia e qendrave

- Metropol
- Qendër primare
- Qendër sekondare
- Qendër terciare

Zonimi i zonave të mbrojtura

- ca2
- ZPQ
- ZPT
- ZQ
- ZR
- Monument natyre

BURIMI: PERPUNIM I AUTORIT

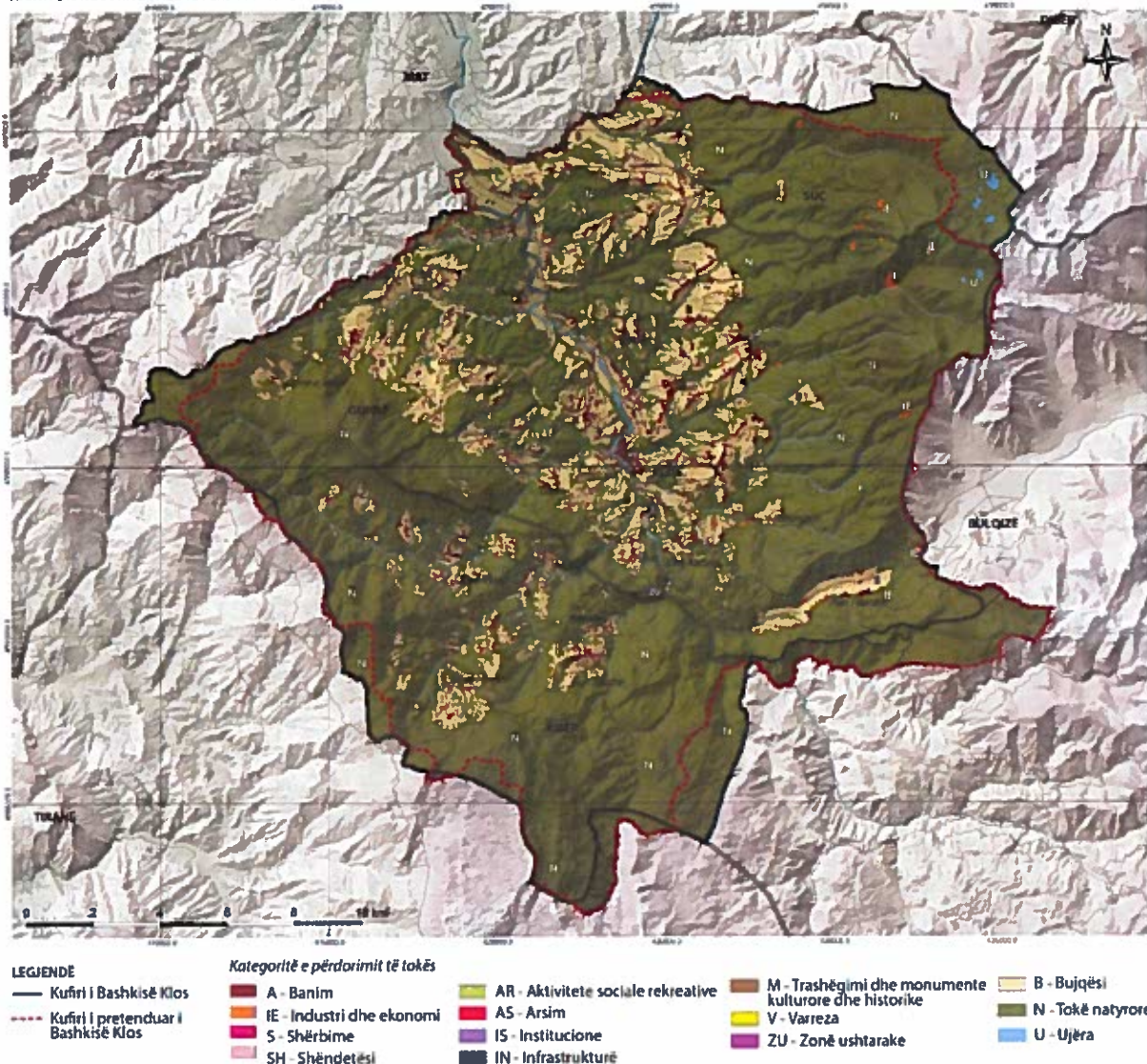

6 Përdorimi i Tokës dhe Infrastruktura

6.1 Sistemet territoriale dhe përdorimi i tokës

Harta 20: Harta e Sistemeve territoriale e Bashkisë Klos,

HARTA E KATEGORIVE BAZË TË PËRDORIMIT TË TOKËS

BURIMI: AKPT, PËRPUNIM I AUTORIT

Në lidhje me Sistemet territoriale dhe përdorimi i tokës në kuptimin e vizionit dhe strategjisë duhet të përmendim faktin se në materialin e paraqitur, ne kemi dhënë si objektiva:

Rivlerësim i Studimit urbanistik të qytetit të Klosit si dhe te zonave rurale përreth pjesa e Vizionit për hartimin e PDV i cili do të studioj në detaje "land use" e zonës ,

Shtimin e sipërfaqeve publike te gjelbëruara ,

Ndërtimi i një shëtitoreja ne qytet ,

Krijimi i një Stacioni (Agjencie) te grumbullimit të automjeteve ,

Parametrat e Zhvillimit të Rrugëve të cilat lidhen drejtpërsëdrejti me plotësimin e kërkesave të standardit sipas "parametrat gjeometrik të trafikut" që praktikisht merren me « Right of way » (e drejta e pronësisë të rrugës) siç është ilustruar në materialin e shkruar për infrastrukturën (Tabelat e kërkesës të standarteve)

Plani i Ri i Zhvillimit të qytetit dhe Infrastrukturës Rrugore për Qytetin e Klosit kërkon që shtrirja e qytetit në anën tjetër të lumit dhe gjithë zhvillimet e kësaj zone , janë probleme thelbësore të « Sistemi territorial dhe përdorimit të tokës të cilat do të zbërthehen në PDV,

Trajtimi i nevojës të Sheshit të stacionit të parkimit mjeteve publike të qytetit i cili gjithashtu duhet të trajtohet me PDV , dhe veçanërisht në se do marrim në konsideratë dhe kalimi të rrugës hekurudhore , ku mund të parashikohet dhe ndërtimi i një stacioni hekurudhor për mallra dhe pasagjerë me të gjithë sistemet e shërbimit, përfshire dhe atë doganor.

Rikualifikimi urban i qendrave të Fshatrave dhe sistemit rrugor brenda tyre.

Nënvizojmë se të gjitha problemet e lartpërmendura janë trajtuar në pikat 3 dhe 4 në kuadrin e përgjithshëm infrastrukturor dhe siç e kemi përmendur dhe në “qëllimet” e mësipërme ato duhet të trajtohen në mënyrë specifike në PDV.

Harta 21: Harta e kategorive të përdorimit të tokës për Qytetin e Klosit

HARTA E KATEGORIVE BAZË TË PËRDORIMIT TË TOKËS

BURIMI: AKPT, PËRPUNIMI AUTORIT

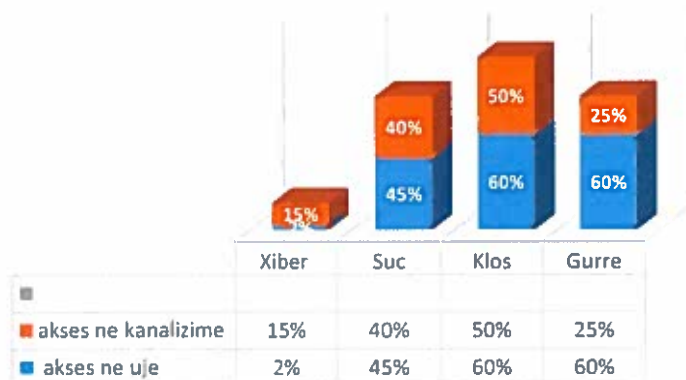
6.2 Furnizimi me ujë të pijshëm, kanalizimet e ujërave të zeza dhe infrastruktura e vaditjes dhe e kullimit të ujërave për tokat bujqësore

Bashkia Klos ka burime të pasura ujore natyrale si prrenjë, liqene dhe lumenj. Nga kjo perspektive, prezenca e burimeve ujore në këtë zonë nuk ka qenë një sfidë për banoret. Në fakt të gjitha familjet kanë akses në ujë të pijshëm, por pjesa më e madhe e tyre e ka siguruar këtë akses individualisht nëpërmjet puseve apo burimeve natyrore, nuk mund të flasim për aksesin në sistemin e rrjetit të ujit të pijshëm. Vetëm NJA Klos dhe Gurrë kanë akses në masën 60% në rrjetin e furnizimit me ujë. Si një e tërë bashkia Klos ka një akses në shërbimet e furnizimit me ujë në nivelin e 41%, që është nën mesataren kombëtare prej 81%.

Përsa i përket aksesit në sistemin e kanalizimeve të ujërave të zeza, duket se vetëm NJA Klos dhe Suç siguron një akses të tillë, për të paktën rreth 45% të banorëve të saj. Njësit e tjera të Qeverisjes Vendore që përbëjnë edhe pse kanë investuar për akses në sistemin e furnizimit me ujë të pijshëm kanë mbetur prapa në

kanalizimet e ujërave të zeza. Aksesit i banorëve në të gjithë bashkinë Klos është në sistemin e ujërave të zeza është në nivelin e 32.5%, shumë më poshtë mesatares kombëtare prej 51%.

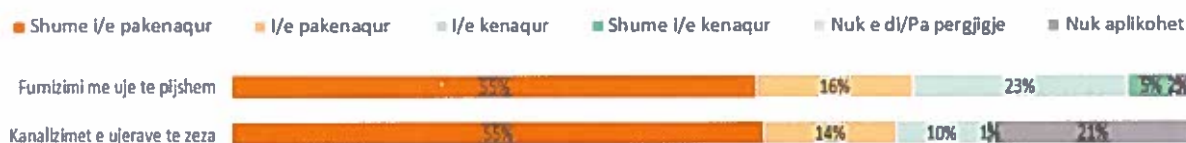
Një nga arsyet është nevoja për investime madhore për ndërtimin e sistemit të kanalizimeve, këto investime janë zëvendësuar me (gropa septike) nga banorët.

Grafiku 8: Aksesit ne ujin e pijshëm dhe kanalizime ne bashkinë Klos, Burimi: Bashkia Klos

Grafiku i mësipërm tregon mospërputhjen mes aksesit së popullatës në sistemin e ujit dhe rrjetit të kanalizimit por gjithashtu edhe mes tyre. Duhet që Bashkia Klos si dhe zyrtarët publikë lokalë të zgjedhin të mbështesin zhvillimin e qëndrueshëm, veçanërisht në sektorin e shërbimeve dhe investimeve të dy këta komponentë janë vendimtarë.

Grafiku 9: Niveli i kënaqësisë së banorëve të Klosit nga shërbimi i furnizimit me ujë dhe kanalizimeve të ujërave të zeza

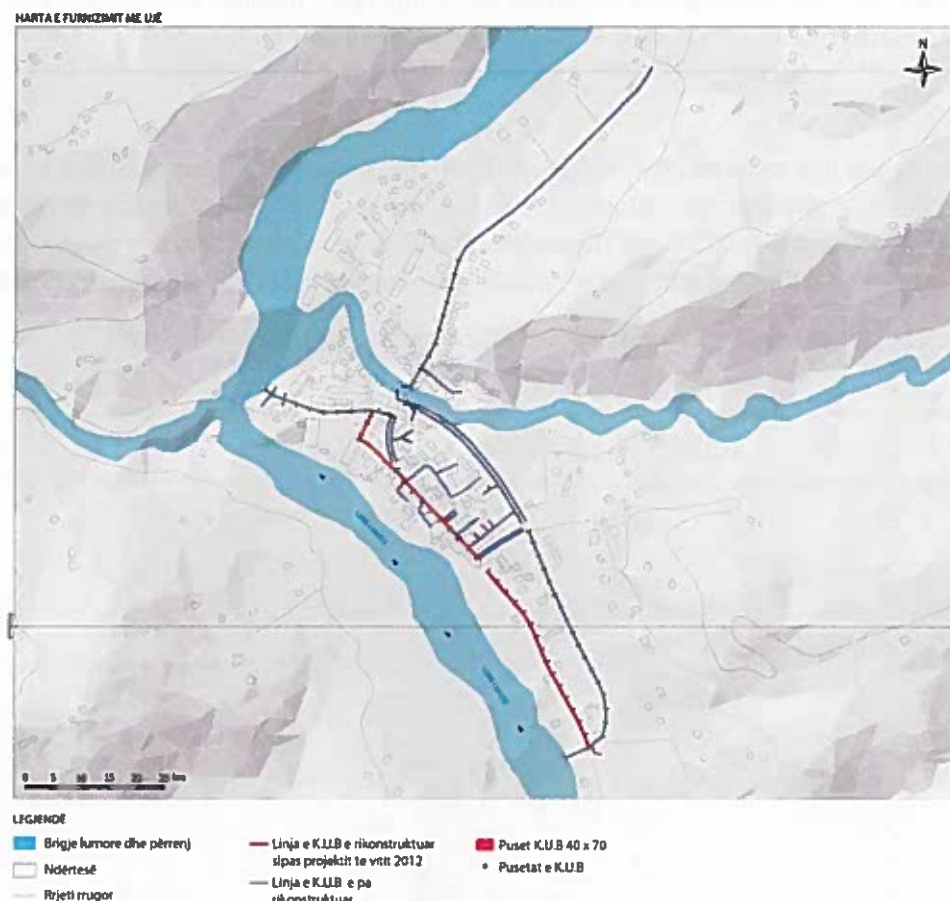

BURIMI: ANKETA ME QYTETARËT E KLOSIT 2017, AUTORI

Mesatarisht Bashkia Klos, ka 10 orë mbulimi me shërbim në ujë të pijshëm në 24 orë, për pjesë e popullsisë e cila ka akses në rrjetin e ujësjes. Pjesa më e madhe e investimeve në sistemet e ujësjes janë të reja dhe të realizuara kryesisht nga FSHZH si ujësjes në NJA-në Gurrë, Suç, Klos Investime të kryera me grantet konkurruese (FZHR). Përsa i përket sistemit të kanalizimeve të ujërave të zeza në bashkinë e bashkia Klos mbulon 90 familje, pjesa tjetër e banorëve kanë vetëm gropa septike.

Harta 22: Harta e Furnizimit me Ujë të Pijshëm

BURIMI: BASHKIA KLOS, PËRPUNIM I AUTORIT

Harta 23: Harta e kanalizimeve të qytetit të Klosit

BURIMI: BASHKIA KLOS, PËRPUNIM I AUTORIT

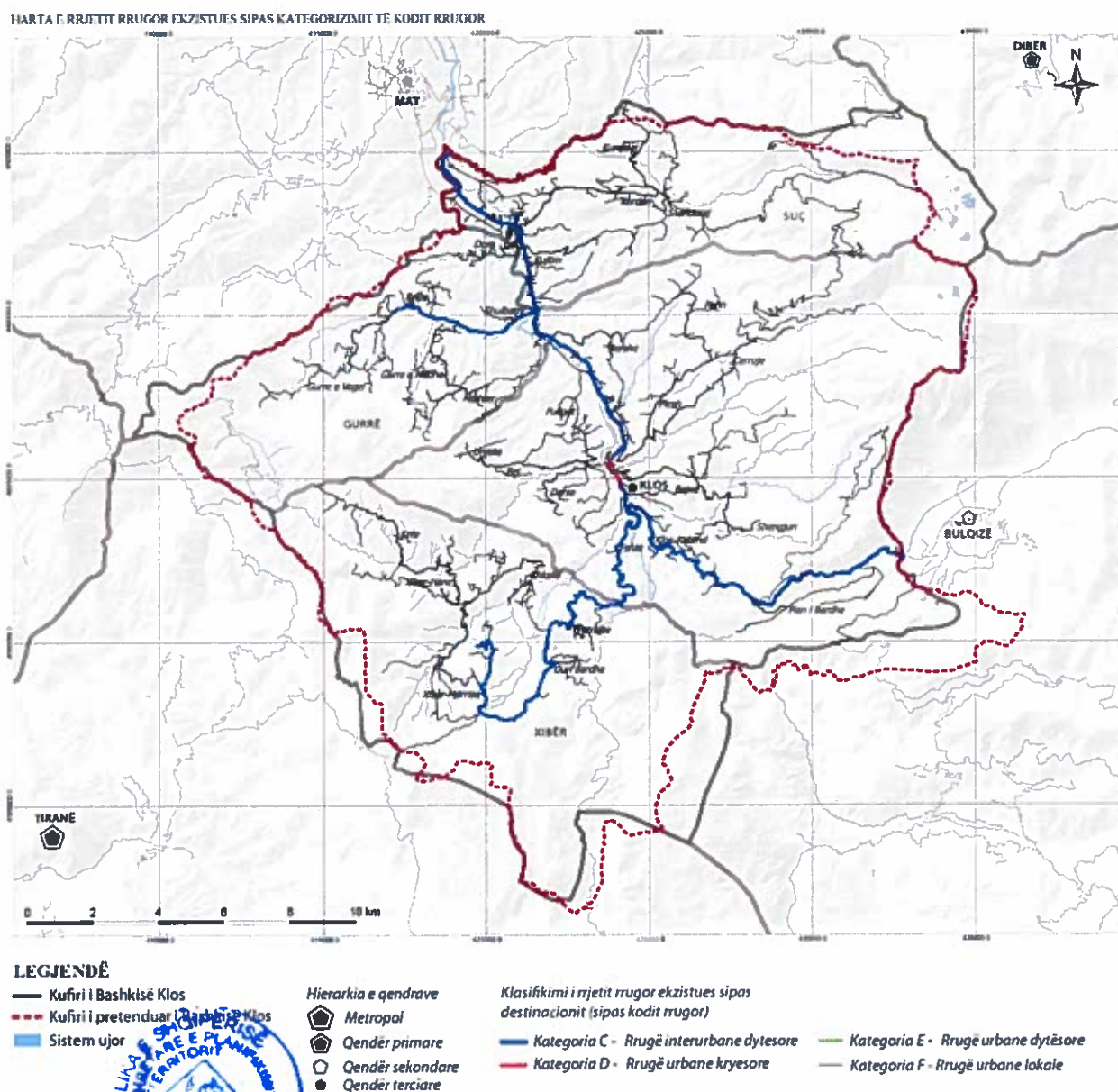

Përsa i përket Furnizimi me ujë të pijshëm, kanalizimet e ujërave të zeza dhe in frastruktura e vaditjes dhe e kullimit të ujërave për tokat bujqësore në materialin në vazhdim këtë problem ne mendojmë se në këtë fazë e kemi trajtuar si probleme të infrastrukturës rrugore sepse se infrastruktura e shpërndarjes ujit të pijshëm dhe kanalizimet e ujërave të zeza është pjesë e projekteve të para në këtë drejtim.

6.3 Rrugët dhe transporti

Bashkia Klos është një nga katër bashkitë e Qarkut Dibër dhe gjendet në zonën qendrore të Shqipërisë siç duket dhe në hartën e Rrjetit Rrugor Shqiptarë. Bashkia gjendet në aksin rrugor Tirane–Peshkopi, në një distance 110 km nga Tirana dhe 80 km nga Peshkopia, dhe përshkohet nga 18 km nga rruga nacionale e aksit të lartpërmendur. Bashkia Klos, ndodhet në një pozicion strategjik, në shtrirjen të gjurmës Rrugës të Arbrit.

Harta 24: Ndarja e rrjetit rrugor sipas kategorisë përkatëse të kodit rrugor

BURIMI: PËRPUNIM I AUTORIT

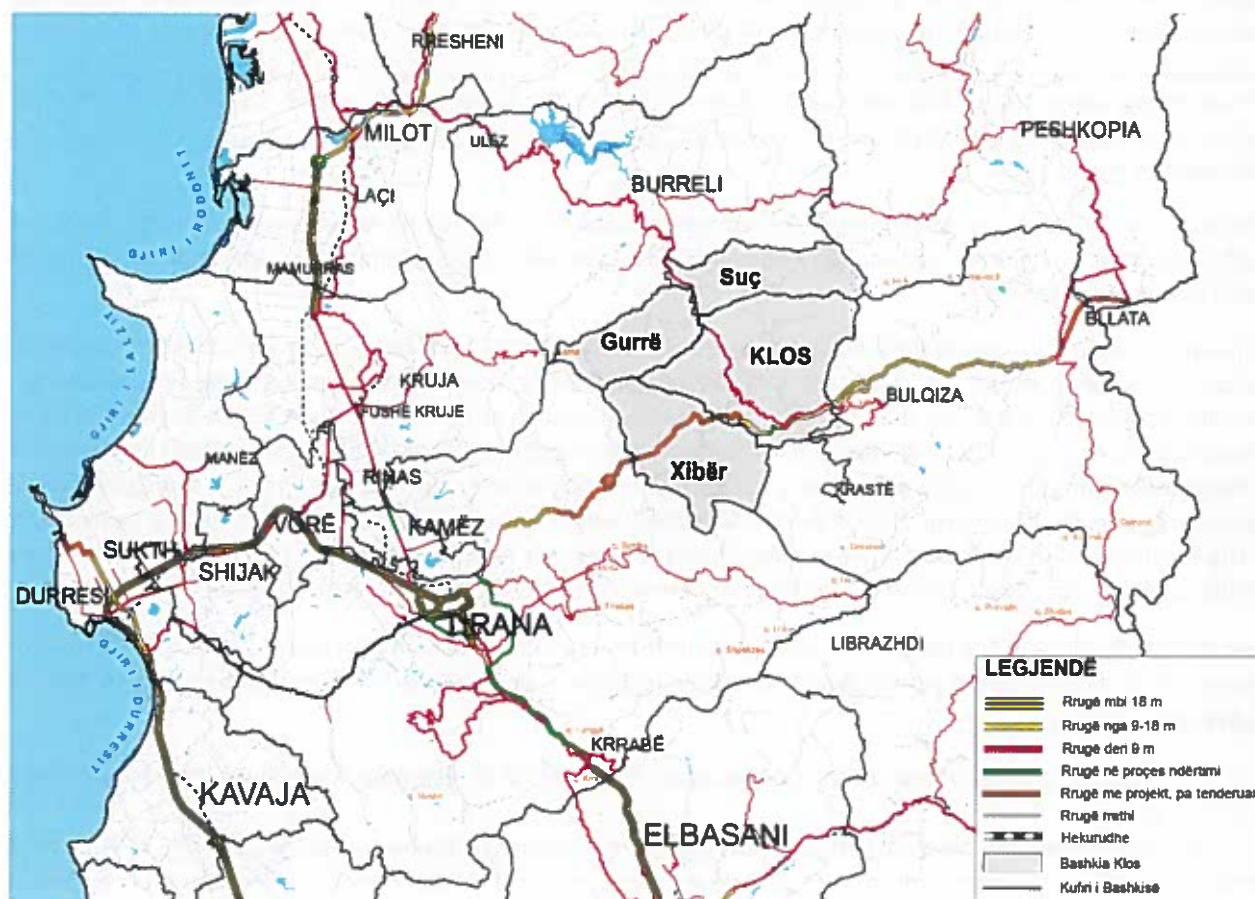
Bashkia Klos, në objektivat strategjike kombëtare shihet si një “Nyje” e “Korridorit 8”. Ajo do të bëhet pjesë e këtij korridori nëpërmjet ndërtimit të “Rrugës së Arbrit”, duke u lidhur kështu me mirë me tregjet ekonomike Tirane, Peshkopin dhe me larg rajonit si Shkupin, Sofjen dhe Stambollin.

Gjithashtu, ky korridor shihet si mundësi e mirë për shkëmbimin e energjisë, korridoreve natyrore, për vete terrenin e saj të kombinuar kodrinor dhe fushor si dhe për faktin se ndodhet në një pozicion gjeografik

strategjik për si nyja lidhëse me rrugën e Arbrit dhe pse jo dhe si një degëzim strategjik i TAP drejt Maqedonisë dhe Kosovës.

Bashkia Klos ka përfituar pak nga kjo pozitë avantazhuese nga mungesa e ndërtimit në kohë e rrugës së "Arbrit". Tashmë bashkia Klos gjenden përballë tablosë së konkretizuar të ndërtimit të "Rrugës së Arbrit" ndërtimi i kësaj rruge si pjesë e Korridorit 8, synon zhvillimin e një "ekonomie të shëndetshme dhe konkurruese", me Vendim të KM Nr. 321 Dt. 12.04.2017. Nga harta e mëposhtme jepet pozicioni i Bashkisë Klos në shtrirje të rrugës të "Arbrit", fazat në të cilat ajo është në lidhje me projektimin dhe ndërtimin dhe faktin se qeveria Shqiptare e ka vënë financimin e ndërtimit të kësaj rruge si prioritet parësor.

Harta 25: Bashkia Klos dhe Rruga e "Arbrit"

BURIMI: PËRPUNIM I AUTORIT

Ndërkohë në hartën në vijim në kemi paraqitur shtrirjen e infrastrukturës rrugore të Bashkisë Klos dhe tre NJA, si dhe fshatrave të këtyre njësive për të nxjerrë eksternalitetin e secilës prej tyre, si një tregues shumë i rëndësishëm të zhvillimi ekonomik të zonës, por ku vëmë në dukje se pjesë të mëdha të shtrirjes të zonës në pjesët periferike të Bashkisë dhe NJA janë të pa ndërlidhura me rrugë automobilistike.

Rrjeti i rrugëve dytësore përbëhet nga afërsisht 213.4 km rrugë interurbane, pa llogaritur ato brenda qytetit Klos. 42.2 km konsiderohen interurbane dhe mirëmbahen nga "Ndërmarrja Rajonale e Mirëmbajtjes së Rrugëve" (NRMR) në Mat. Pjesa tjetër, 171.2 km rrugë janë rrugë rurale lokale dhe mirëmbahen nga Bashkia Klos, nëpërmjet nën-kontraktorëve privatë, përmes procedurave të hapura të tenderimit, që lancohen çdo vit përmes sistemit të qendëruar të prokurimit publik.

Popullsia dhe produktet e Bashkisë Klos mund të arrijnë tregjet rajonale, në pjesën lindore dhe perëndimore të Shqipërisë për më pak se 2 orë me automjete. Segmentet e rrugëve kombëtare edhe pse nuk janë autostrada të klasit të parë, përgjithësisht janë në gjendje të mirë dhe të mirëmbajtura. Bashkia Klos është pjesë e rrjeti kombëtar rrugor, është pjesë e rrugës kombëtare që të çon në Dibër dhe në pikën kufitare lindore të Billatës. Në të ardhmen nëpërmjet Klosit do të kalojë dhe autostrada kryesore veri-lindore "Rruga e Arbrit" që do të lidhë Tiranën me Dibrën në Maqedoni. Ky investim, që për momentin një investim është programuar të implementohet nëpërmjet financimit të huaj, do të shkurtojë kohën dhe të lehtësoj aksesin e popullsisë të në tregjet lindore, rajonale dhe të huaj. Siç vihet re ë hartën e mëposhtme të infrastrukturës vendore një pjesë shume e madhe e territorit të bashkisë Klos nuk ka rrjet rrugor të standardizuar.

Më shumë se 75% e këtyre rrugëve rurale janë me zhavorr dhe pjesa tjetër është ose asfalt ose e pashtuar. Sipas intervistave me zyrtarët përgjegjës në bashkinë Klos, rreth 70% e këtyre rrugëve lokale janë në gjendje të keqe, veçanërisht rrugët me zhavorr dhe të pashtuara, të cilat kërkojnë të paktën mirëmbajtje minimale (e cila konsiston kryesisht në blerjen vjetore të zhavorrit dhe vendosjen përgjatë rrugës për riparime thelbësore të vazhdave dhe gropave. Nuk është parashikuar rivlerësim apo ri-shtrim me zhavorr. Operacioni normal i ri-shtrimit me zhavorr është zëvendësuar efektivisht nga zëvendësimi i qëndrueshëm i zhavorrit me rregullime të vogla të rrugës së shtruar.

Rrjeti ekzistues i rrugëve është i mjaftueshëm për garantimin e aksesit në arsim, shëndetësi dhe shërbime administrative, megjithëse cilësia e tyre ka nevojë të vazhdueshme për përmirësim nëpërmjet mirëmbajtjes dhe investimeve të reja.

Financimi i operacioneve të mirëmbajtjes për rrugët rurale lokale realizohet nëpërmjet buxhetit të bashkisë Klos. Investimet e reja dhe mirëmbajtja e rrugëve rajonale bëhet ose fondet rajonale të dhe Fondi Shqiptar i Zhvillimit (FSHZH). Në lidhje me të fundit pa përjashtim fondet arrijnë mesatarisht 5% të buxhetit total të bashkisë Klos , e cila vuan vetëm për nivel minimal mirëmbajtjeje, duke ia lënë kështu FSHZH-së barrën e investimeve të reja. E njëjta gjë është e vërtetë për NRMR dhe rrugët rajonal . Pjesë e shpjegimit lidhet gjithashtu me faktin që prej 2009, Qeveria Shqiptare kërkoi të centralizoj investimet kryesore publike për rrugët rajonale dhe lokale së pari nëpërmjet Fondit të Zhvillimit të Rajoneve (FZHR) dhe pastaj së bashku me FSHZH, për të rritur Eficiencën e investimeve nëpërmjet konceptit të ekonomive të shkallës.

Në drejtim të shërbimit të transportit, i gjithi organizohet nga furgon dhe autobus privat, dhe sipas intervistave tona, në dy vitet e fundit informaliteti në sektor (shërbim i pa licensuar) plotëson më shumë se 90% të kërkesave. Ne total kemi :

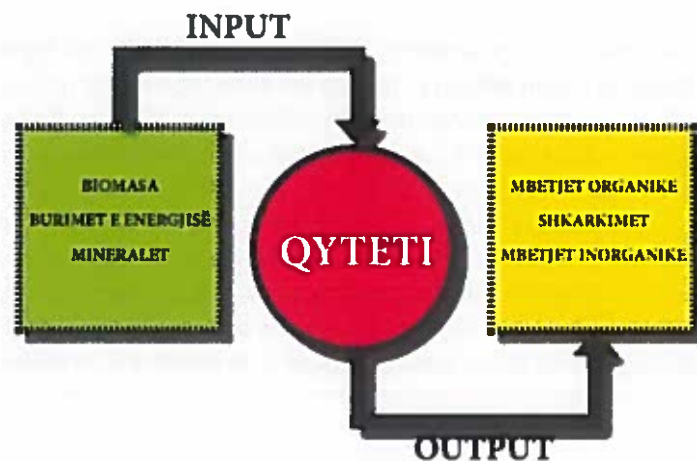
1. vetëm një linjë të transportit për pasagjer me autobus të licensuar Klos-Tiranë dhe kthim, me 4 autobus,
2. vetëm një linjë të transportit për pasagjer me autobus të licensuar Klos-Burrel dhe kthim, me 2 autobus,
3. linjat e fshatrave shërbehen me mikrobuz të pa licensuar
4. ka vetëm 1 taksi të licensuar dhe tre vend qëndrimi për taksi

7 Analiza Metabolike e Flukseve

Analiza e aktiviteteve ambientale dhe njerëzore përcaktojnë "metabolizmin urban" të qyteteve duke shqyrtuar në mënyrë të veçantë fluksin e energjisë, ujit, ushqimit dhe mbetjeve, me qëllim gjetjen e mundësive për ndërhyrje në sistemet territoriale me strategji të zhvillimit të qëndrueshëm. Kërkuar po ashtu në VKM nr. 686, metabolizmi urban është një vatër hulumtimi shume disiplinore, e prirur për të ofruar një panoramë të përgjithshme të zhvillimit të territorit të ndarë në shumë sisteme. Analiza metabolike bazohet në shqyrtimin e katër flukseve të lartpërmendur, ose edhe të tjera, duke analizuar secilin prej tyre të ndara në dy momente: atë të hyrjes, që ka të bëjë me konsumin e 'organizmit' të qytetit, nga prodhimtaria vendore, importi, etj., si dhe atë të daljes që ka të bëjë me transitin e prodhimeve dhe me atë që nxirret jashtë 'organizmit' të qytetit. Në këtë formë, mund të vlerësohen faktorë të ndryshëm, si efikasitet dhe efikasiteti i secilit prej flukseve, duke i dhënë mundësi autoriteteve lokale e kombëtare që të krijojnë një panoramë të përgjithshme të nevojave për ndërhyrje në territor dhe të marrin masat e nevojshme për ndërhyrjet që mund të rrisin efikasitetin në secilin prej këtyre flukseve.

Figura 9: Skema e flukseve për zonat urbane

BURIMI: AUTORI

Vlen të theksohet që në analizën e këtyre fluksëve, aty ku të dhënat në nivel bashkie mungojnë, janë përdorur të dhëna në nivel kombëtar kryesisht duke ju referuar INSTAT, Cencusit 2011, etj. Kështu konkretisht fluksi i energjisë dhe fluksi i ujit nuk mund të përkufizohen vetëm brenda kufijve administrativ, pasi burimet e energjisë kanë ndikim dhe menaxhohen në rang kombëtar, pavarësisht territorit ku ndodhen, dhe gjithashtu fluksi i ujit analizohet nëpërmjet burimeve nëntokësore apo burimeve sipërfaqësore, që nuk i përkasin vetëm territorit të Bashkisë Korçë, por menaxhohen në nivel baseni ujëmbledhës dhe në nivel kombëtar.

Gjithashtu për llogaritjen e treguesve të konsumit të ujit, energjisë dhe ushqimit për frymë janë përdorur të dhënat kombëtare, duke shfrytëzuar treguesit e raportit të Cencusit 2011. Analiza e metabolizmit të Bashkisë Klos merr në konsideratë disa faktorë që ndikojnë në flukset e energjisë, ushqimit, ujit dhe mbetjeve, duke shqyrtuar burimet si inpute dhe konsumin si output. Klosi ka një sipërfaqe prej 357 km² dhe një popullsi prej 16,618 banorësh (sipas Census 2011). Analiza e flukseve ndjek të njëjtën metodologji për të katër flukset në parim, por që për shkak të mungesës së informacionit pësojnë modifikime rast pas rasti. Praktikisht për të analizuar flukset janë, marrë në shqyrtim hyrjet dhe daljet për secilin fluks, me qëllim identifikimin e problemeve mjedisore dhe humbjet përkatëse.

7.1 Fluksi i Ujit

Fluksi i ujit merr në shqyrtim gjithë burimet ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore si inpute dhe konsumin e ujit fokusuar në rrjetin e ujësjellësit dhe kanalizimeve të bashkisë Klos. *Burimet Ujore*: Duke qënë se kjo bashki shtrihet kryesisht përgjatë lumit të Matit, ky lum dhe përrrenjtë që derdhen në të përbëjnë burimin kryesor të ujit sipërfaqësor.

Lumi i Matit e ka burimin në JL të masivit të Martaneshit. Ai ka një gjatësi prej 144 km, një sipërfaqe pellgu ujëmbledhës 2441km² dhe një lartësi mesatare të pellgut prej 746m. Që nga burimet e deri në afërsi të Klosit, Mati kalon nëpër gryka të ngushta. Përtej Klosit lumi hyn në një luginë të gjerë në veri të Burrelit e deri në grykën e Shkopetit ai njehet me liqenin e Ulzës dhe atë të Shkopetit, të cilët shërbejnë si rregullatorë artificialë të shtratit të Matit. Prurja mesatare shumë vjeçare e lumit Mat në derdhje në det është 103 m³/sek, gjë që i përgjigjet një moduli prej 42.2 l/s/km². Koeficienti i rrjedhjes për të gjithë pellgun ujëmbledhës është 0.8. Ushqimi nëntokësor përfaqëson 30% të rrjedhjes vjetore, ndërsa ai sipërfaqësor është 70%. Prurjet e tij maksimale lidhen me reshjet e shiut e shkrirjen e borës. Prurja maksimale me përsëritje një herë në 100 vjet në një grykëderdhje është 3100m³/sek. Ujrat e lumit të Matit kanë mineralizim të ulët (220mg/l).

Degët dhe përrrenjtë kryesorë që derdhen në këtë lumë janë: kufirin lindor të Bashkisë Degët e përrrenjve që zbresin deri në lartësitë 900 metër në Stavec. Dega përrrenjve më në jug është ajo e Sheut që zbrit në veri të rënies së lartësive nga Mali me Gropa që zbrit në krahë të Gurit të Bardhë. Dega e Xibër Murrizit (përroi i Shkallës, i Xibër Murrizit) zbresin nga lartësitë 1500 metër. Më në veri është ujërrënja e përroit të Xibër

Hanës që vjen nga këta që mandej bashkohen me lumin Mat, në Klos. Në veri rrjedh përroi i Fullqetit një degë e të cilit vjen nga Gurra e Madhe dhe tjetri nga Unjatë.

Përroi i Shulbatrës bashkohet me Matin në lartësinë 200 metër. Ky përrua krijon luginën e Rripës në veri (405 metër). Në veri të NJAV të Gurrës rrjedh përroi i Lusës nga lartësitë 1450 metër (Lamarës), maja e Sukës (1705 metër), Përroi i Gurrës së Vogël derdhet në Mat. **Rrjedha e Sipërme e Matit** në lindje plotësohet nga përroi i Planit të Bardhë (prej lartësive të 1025 metër). Në verilindje rrjedh një degë përroi nga maja e Lepurit (kreshti ndarës me Bulqizën) i cili bashkohet me Matin në lartësinë 347 metër. Në veri rrjedh përroi i Bejnit që mbledh ujrat nga Patini dhe Cëruja. Kjo degë i ka fillimet e rrjedhës në lartësitë 2100 metër, pranë majës së Kreshtës dhe liqenet e Balgjajt: 2000 metër. **Përroi i Suçit, përroi i Lucës**, kalon në luginën për midis Mallunzës në veri dhe Kurdarisë në Jug, duke ardhur nga grumbulli i liqeneve të Balgjajt, 12 liqene të ndodhur në lartësinë 1950 metra, liqene me një bukuri të rrallë, midis Miçekut dhe majës së Kotecit të Ramës. Po ashtu, në këtë bashki ndodhen dhe Liqenet e Balgjajt, liqene me origjinë akullnajore, të ndodhura në malet e Balgjajt, veri lindje të Bashkisë.

Konsumi i ujit:

Kjo çështje është nder me problematikat që ka Bashkia e Klosit. Pavarësisht burimeve të shumta ujore. Tabela 7 tregon disa të dhëna mbi konsumin e ujit për bashkinë në tërësi dhe njësitë vendore në veçanti. Prodhimi i ujit në qarkun Dibër është 4,815 mijë m³ në vit, ndërkohë që duke llogaritur përdorimin e ujit sipas standardit europian 0.186 mijë m³ për person në vit, dhe duke i bërë reference popullsisë së censurit, atëherë bashkisë do i nevojiteshin 3,090 ton uje në vit. Edhe sikur e gjithë sasia e prodhuar të përdorej vetëm për Klosin, do të kishte një mangësi prej me shume 1, 366 mijë m³ uje.

Po ashtu banesat që kanë uje brenda janë vetëm 33.5%, dhe 16.6% nuk kanë asnjë lloj furnizimi, ndërkohë që këto të dhëna në rang kombëtar janë përkatësisht në nivelet 66.0% dhe 2.7%. Po ashtu përdorimi i ujit për vaditje, është në nivele të dobëta.

Tabela 7: Tabela e konsumit të ujit për Bashkinë Klos

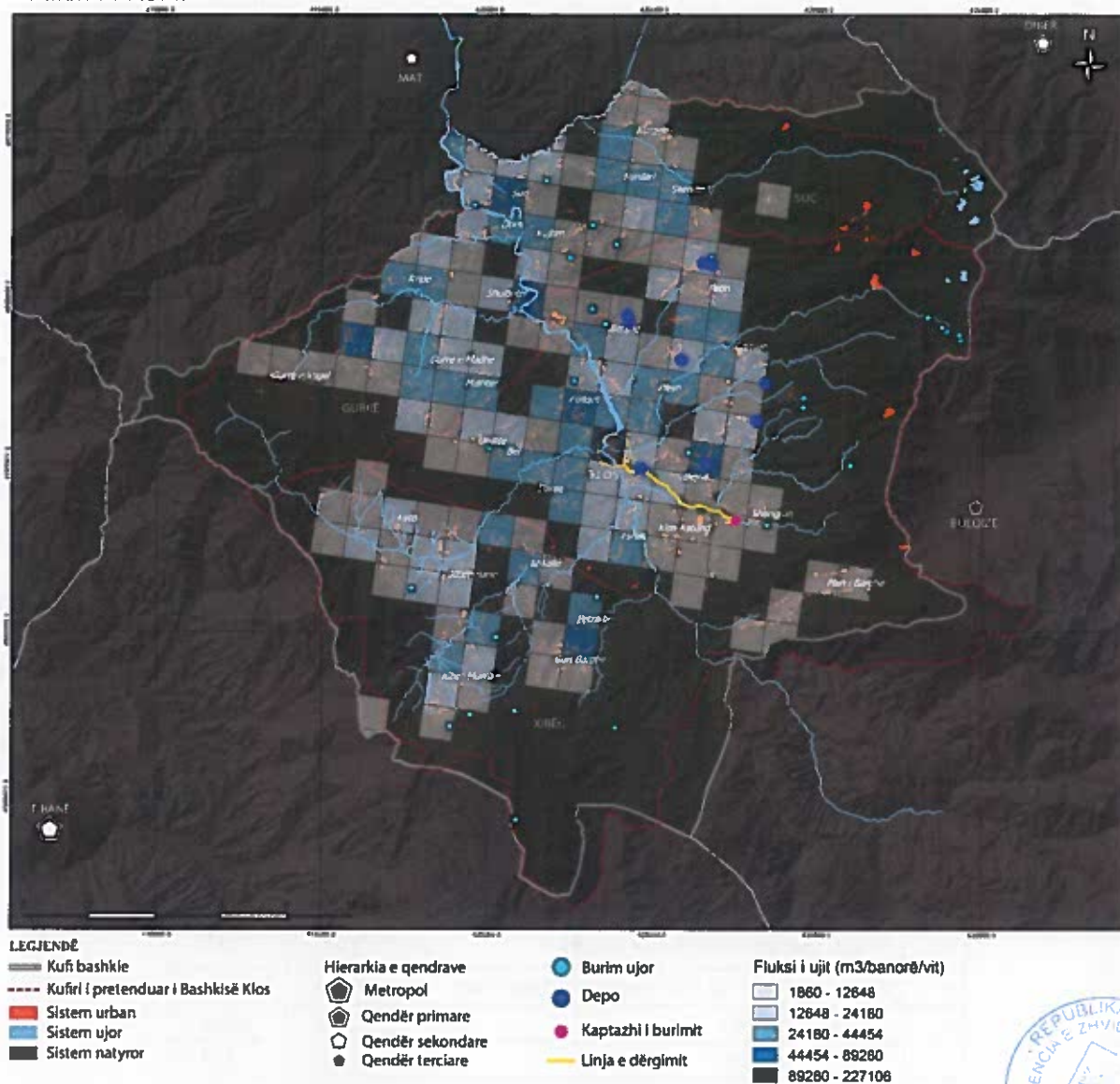
	Popullsia sipas Censurit	% e Popullsisë	Konsumi potencial (0.186 ton/p)	Banesat me Uje Brenda	Banesa me Uje të rrjedhshme në Tualet	Pa asnjë lloj furnizimi me uje
Bashkia KLOS	16,618	9.3%	3,090.95	33.50%	43.09%	16.60%
Gurre	3,369	1.9%	626.63	13.04%	32.08%	16.34%
Klos	7,873	4.4%	1,464.38	47.12%	58.46%	15.50%
Suc	2,716	1.5%	505.18	31.29%	41.16%	15.82%
Xiber	2,660	1.5%	494.76	17.59%	15.26%	21.01%

BURIMI: INSTAT

Harta 26: Harta e Fluksit të Ujit

HARTA E FLUKSIT TË UJIT

BURIMI: AUTORI

7.2 Fluksi i energjisë

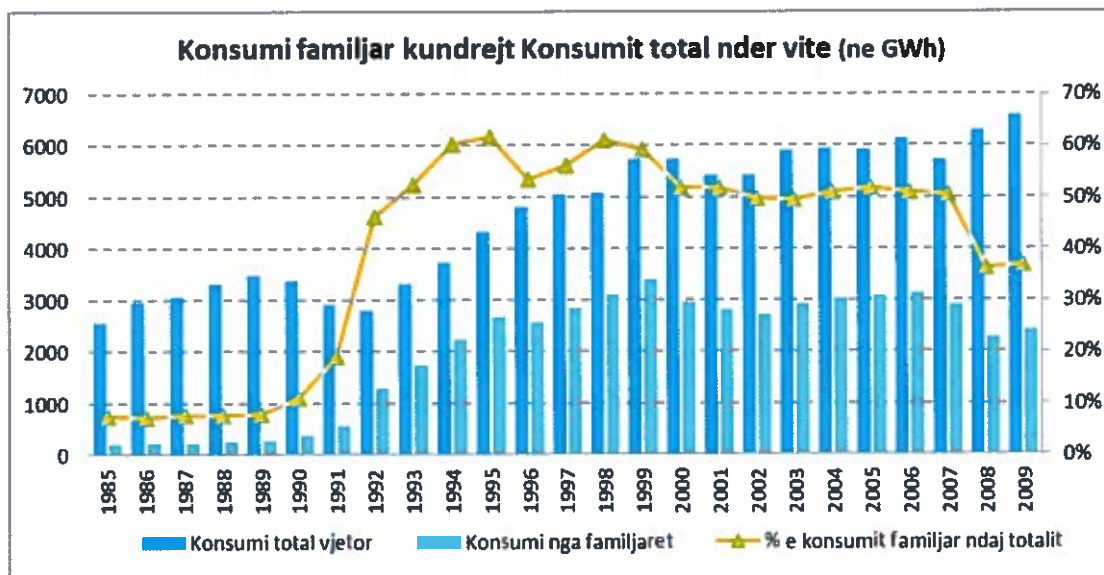
Analiza e flukseve të energjisë bazohet në potencialet energjetike si burime të vet territorit në raport me konsumin e energjisë aktualisht në Bashkinë e Klosit. Energjia elektrike është një produkt shume bazik për aktivitetin e njeriut dhe çmimi i saj ka një ndikim të drejtpërdrejtë mbi produktet bazë. Për rrjedhojë konsumi i energjisë dhe sidomos çmimi i saj mund të sjellë ndryshime socio ekonomike në shtresat e popullsisë.

7.2.1 Energjia Elektrike

Po të shohim grafikun e konsumit familjar total ndër vite (Grafiku 11), vëmë re që konsumi i energjisë elektrike në familje është rritur ndjeshëm, sidomos në dhjetëvjeçarin 1991 – 2001 kur ky konsum u rrit 8 here. Por ajo që vëmë re nga viti 2000 e me tej është se përqindja e konsumit familjar ndaj totalit, është ulur. Konsumi mesatar, duke përjashtuar ato konsumatorë me konsum mujor zero, është 271.7 KWh/muaj. Duke marrë në konsideratë edhe humbjet jo teknike (759 GWh), ky konsum llogaritet 365.9 KWh/muaj.

Grafiku 10: Konsumi familjar kundrejt konsumit total nder vite

BURIMI: INSTAT

Vlen të theksojmë, se pas vitit 2008 KESH-i, nëpërmjet një harmonizimi të kënaqshëm të importeve gjithë vjetore të energjisë elektrike, si dhe me përpunimin racional të rezervës hidroenergjetike në kaskadë, arriti të kryejë furnizimin e plotë të konsumatorëve të vendit tonë me energji elektrike. Prodhimin më të ulët vjetor gjatë kësaj periudhe është ai i vitit 2007 me 2,918 milion KWh, ose me një prodhim mesatar ditor prej 7.9 milion KWh. Ndërsa prodhimi më i madh është ai i vitit 2010 me 7,743 milion KWh, ose me një prodhim mesatar ditor prej 21.2 milion KWh. Në 2016, energjia totale në sistemin e transmetimit ishte 8,5 milion KWh prej të cilave 6.6 janë prodhuar në Shqipëri (Tabela 9).

Tabela 8: Bilanci energjetik për 2016

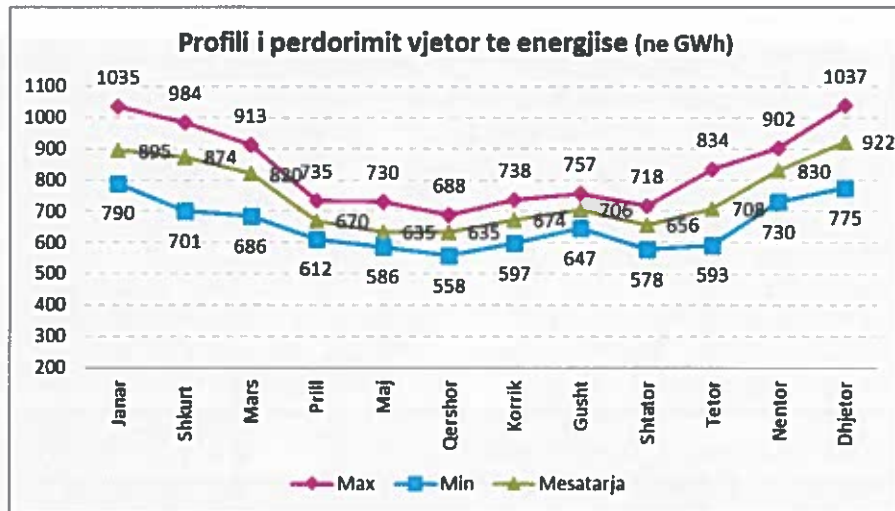
Nr.	Bilanci Energjetik i OST sh.a (GWh)	2015	2016
I	ENERGJI TOTALE NE SISTEMIN E TRANSMETIMIT	7,830	8,462
1	- Prodhimi vendas	5,475	6,636
2	- Energji në marrje	2,355	1,827
II	ENERGJIA TOTALE E TRANSMETUAR	7,672	8,272
1	- Energji në dhënie	956	1,869
2	- Energji e transmetuar për OSHEE sh.a.	6,106	5,901
3	- Energji e transmetuar për klientët lidhur në rrjetin e transmetimit	610	503
III	HUMBJE NE SISTEMIN E TRANSMETIMIT+NV	159	190
	HUMBJE NE SISTEMIN E TRANSMETIMIT+NV (%)	2.03	2.25

BURIMI: OPERATORI I SISTEMIT TE TRANSMETIMIT (OST)

Nga profili vjetor i përdorimit të energjisë (Grafiku 12) shohim që konsumi më i madh i energjisë është në periudhën e dimrit, sidomos dhjetor – janar, që lidhet edhe me periudhën më të ftohtë të vitit ku kërkesa për ngrohje është më e lartë.

Grafiku 11: Profili i perdorimit vjetor te energjise

BURIMI: OPERATORI I SISTEMIT TE TRANSMETIMIT (OST)

Gjithsesi, veçanërisht për bashkinë e Klosit, nëse analizojmë mënyrat e ngrohjes, shohim se pjesa dërrmuese e popullsisë 98.5% përdorin drurin si mjetin kryesor për ngrohje, për rrjedhojë konsumi mesatar për këtë bashki duhet llogaritur 200 KWh/muaj, që përfshin energjinë minimale të domosdoshme për nevojat jetike (gatim, ndriçim, larje teshash me makine, informacion audioviziv dhe frigorifer).

Tabela 9: Përdorimi i energjise si mjet ngrohje

Njesia	Popullsia sipas Censurit	Perqindje	Përdorimi i Drurit si mjet ngrohje	Përdorimi i Energjise Elektrike si materiali kryesor ngrohjes	Perqindja që përdorin gaz
Bashkia KLOS	16618	9.3%	98.50%	0.40%	1.10%
Gurre	3369	1.9%	99.40%	0.00%	0.60%
Klos	7873	4.4%	98.29%	0.63%	1.08%
Suc	2716	1.5%	97.96%	0.34%	1.70%
Xiber	2660	1.5%	98.92%	0.00%	1.08%

BURIMI: INSTAT

Aktualisht, bashkia e Klosit furnizohet me energji nga hidrocentrali i Ulezës i cili ka një fuqi prej 25'000 MW në vit. Por, në këtë bashki janë planifikuar disa HEC-e, duke parë potencialin nga hidro resurset dhe relievi malor. Energjia totale e planifikuar të prodhohet në këto bashki është 12,600 MW në vit (Tabela 10)

Tabela 10: Hece të planifikuara në Bashkinë e Klosit

Hece të planifikuara në Bashkinë e Klosit	MW/Vit
Hec "Klos"	2,600
Hec "Shkallë"	1,300
Hec "Ceruqe – 1"	2,300
Hec "Ceruqe – 2"	2,800
Hec "Rripe"	3,600

BURIMI: MINISTRIA E ENERGJITIKES

Harta 27: Harta e fluksit te energjise elektrik

HARTA E FLUKSIT TË ENERGJISË ELEKTRIKE

LEGJENDË

- Kufi bashkie
- - - Kufiri i pretenduar i Bashkisë Klos
- Sistem urban
- Sistem ujq
- Sistem natyror

Hierarkia e qendrave

- Metropol
- Qendër primare
- Qendër sekondare
- Qendër terciare

- HEC i propozuar 220kV
- HEC i propozuar 110kV
- Linja e tensionit të lartë 220 kV
- Linja e tensionit të lartë 110 kV
- Nënstacion elektrik

Fluksi i energjisë elektrike(kV/familje/vit)

- 7200 - 40800
- 40800 - 81600
- 81600 - 148800
- 148800 - 297600
- 297600 - 756000

BURIMI: AUTORI

7.2.2 Energjia diellore

Aktualisht përdoret shume pak, kryesisht për ngrohjen e ujit dhe jo prodhimin e energjisë elektrike. Potenciali teorik për shfrytëzimin e energjisë diellore ne Klos shkon deri ne 1200 KWh/m². Nga një vlerësim i ditëve me diell rezulton se Klosi ka një mesatare te orëve me diell rreth 2,400 ore/vit.

7.2.3 Energjia e Erës

Nga vlerësimet paraprake konstatohet, se erëra me shpejtësi mbi 5 m/s për lartësinë 10 m, rezultojnë të jenë rreth 2200 orë, kurse për lartësitë nga 50 deri 75 m orë në vit, me shpejtësi mbi 5 m, rezultojnë të jenë rreth 3000 orë. Është konstatuar, se vendet më të përshtatshme për ndërtimin e parqeve me erë, për prodhimin e energjisë elektrike është ne masivin malor ne zonën e Xibrit, por aktualisht nuk ka asnjë investim ne këtë fushë.

7.2.4 Energjia e biomasës

Përftohet si energji e pastër nga përpunimi i nënprodukteve të drurit ose të agrikulturës, nëpërmjet teknologjive të ndryshme. Biomasa, si lëndë energjetike përdoret në formën e saj tradicionale për ngrohje dhe gatim, nëpërmjet druve të zjarrit apo mbetjeve të tjera të agrikulturës. Sipas vlerësimeve paraprake të përafërta, energjia e biomasës në vendin tonë është rreth 7 Mtoe, kurse energjia e biomasës e siguruar nga mbetet bujqësore është llogaritur në rreth 130 ton/vit. Aktualisht Klosi e përdor drurin de mbetjet e

agrikulturës për përdorim vetjak por kjo zone e Klosit mund të zëre një rol të rëndësishëm në prodhimin e kësaj energjie.

7.2.5 Efiçenca e energjisë në ndërtim

Një filozofi tjetër që shoqëron Planin e Përgjithshëm Vendor është që të gjitha ndërtimet, si në zonën urbane (qytet), apo në zonën suburbane (fshat) të gjitha ndërtimet duhet të kenë për mbulesë atë të tipit çati, pse jo pjesë të kësaj çatie të përshtatura me pajisje si panele diellore për përfitim energjie, ndërtesa me çfarëdolloj kati. Mbulimi me çati na siguron jo vetëm termoizolim apo kursim energjie por edhe moskthim të energjisë diellore për shkak të së cilës kemi një rritje të temperaturave lokale, përpos një vizioni absurd jo estetik.

Një koncept tjetër i Planit të Përgjithshëm Vendor që duhet të shoqërojë funksionimin e një bashkie është arritja apo sigurimi i ndërtesave me Energji 0, të paktën e atyre që ndërtohen rishtazi, kjo d.m.th. që të gjitha ndërtesat e planifikuara për ndërtim, do të nënshtrohen një procesi analitik të shfrytëzimit të energjive alternative. Ku rrjeti do të punojë me dy kahje, edhe të marrë nga rrjeti kombëtar por edhe një zgjidhje lokale dhe specifike (mulli ere, panele diellorë, biomasë) ti japi rrjetit kombëtar. Këto quhen ndërtesa të tipit me energji 0 dhe në rastin kur jep më shumë seç merr quhen ndërtesa me energji pozitive në përputhje të plotë me legjislacionin Europian.

7.3 Fluksi i Ushqimit

Fluksi i ushqimit analizon të dhënat për importin, prodhimin, përpunimin, konsumin, humbjen dhe eksportin e ushqimeve. Edhe për këtë seksion i kemi bere reference te dhënave ne rang qarku dhe janë përshtatur me koeficiente ne baze te popullsisë dhe te dhënave specifike të Klosit. Gjithashtu, janë marrë në konsideratë shifra për Bashkinë e Matit, si bashkia me karakteristikat me te afërta te Klosit ne zhvillimin ekonomik te tij.

7.3.1 Prodhimi i Kulturave Bujqësore

Sipërfaqja e tokave bujqësore për Bashkinë Klos është 5,170 Ha, dhe vetëm Njësia e Klosit ka 2,478 Ha. Përsa i përket fluksit të ushqimit në Bashkinë Klos, analizojmë prodhimet bujqësore dhe blegtorale që prodhohen në territor, pasi zënë dhe peshën kryesore edhe ne fluksin e konsumit te tyre. Pjesa me e madhe e prodhimeve i përket drithërave, jonxhës dhe perimeve. Me përafërsi, sipërfaqet e mbjella tregohen në tabelën 11

Tabela 11: Prodhimi i kulturave bujqësore për Nj.A. te Bashkise Klos

Emertimi	Klos			Gurre			Suc			Xiber		
	sip. ha	rendim. kv/ha	prodhimi ton	sip. ha	rendim. kv/ha	prodhimi ton	sip. ha	rendim. kv/ha	prodhimi ton	sip. ha	rendim. kv/ha	prodhimi ton
I. Drithëra	420	54	2270	255	48	1215	415	45	1885	115	49	558
1. grure	160	33	528	95	35	332.5	150	32	480	5	36	18
2. miser	260	67	1742	125	65	812.5	165	70	1155	80	60	480
3. tershere	100	20	200	35	20	70	100	25	250	30	20	60
II. Perime gjithsej	185	317	5872	78	308	2406	120	323.5	3882	50	297	1485
1. perime te njoma	139	307	4272	57	310	1769	80	311.5	2492	39	283	1105
2. perime te thata	20	360	720	13	340	442	20	360	720	11	345	380
3. bostanore	26	339	880	8	244	195	20	335	670	0	0	0
III. Patate	30	350	1050	15	350	525	20	350	700	38	300	1140
IV. Fasule	35	20	700	10	20	20	20	25	50	11	25	27.5
V. Foragjere	1707.4	250	42685	548	292	16002	587.3	293	17208	409	191	7812
Totali i mbjelle me bime arash	2478.4			906			1162.3			623		

BURIMI: MINISTRIA E BUJQËSISË

Bazuar në të dhënat e kësaj table, rezulton së NJA Klos arrin rendimentet më të larta mesatare në grupin *drithëra* (grurë, misër, tërshërë) me 54 kv/ha, e ndjekur nga NJA Xibër me 49 kv/ha (duhet nënvizuar megjithatë, së kjo NJA zotëron vetëm 10% të totalit të tokave të bashkisë të mbjella me drithëra dhe jep 9% të prodhimit total). Ndërkohë 38% e totalit të prodhimit të drithërave realizohet në NJA Klos, e ndjekur nga NJA Suç me 32%. Analiza e detajuar e këtij grupi tregon së pavarësisht, së rendimenti më i lartë i prodhimit të *grurit* realizohet në NJA Xibër, 36 kv/ha (për shkak të sipërfaqes së kufizuar), produktiviteti i NJA Gurrë meriton vëmendje (35 kv/ha). Ndërkohë, është NJA Suç, e cila realizon rendimentin më të lartë në kulturën e *misrit*, me 70 kv/ha, e ndjekur nga NJA Klos me 65 kv/ha. Të dyja këto NJA japin së bashku rreth 70% të prodhimit të

kësaj kulture në Bashkinë e Klosit. Analiza e grupit të *perimeve* përsëri konfirmon pozicionin e liderit në rendimet për NJA Suç (323.5 kv/ha) dhe NJA Klos (317 kv/ha).

7.3.2 Prodhimi i Blegtorisë

Ne total ne bashkinë e Klosit ka një sipërfaqe prej 112,35 ha është me kullota, kryesisht në fshatrat Këtë dhe Xiber Hane. Kapaciteti kulloror është rreth 1 krerë/ha. Gjendja e tyre është mjaft e dobët, pasi ka vite që ato vetëm shfrytëzohen dhe nuk janë kryer punime përmirësuese. në kullota janë rekomanduar që të bëhen punime të tilla si pleherime organike me vathimë, pastrim nga gurët dhe ndërtime lera uji. Kjo shfaqet edhe në prodhimet blegtorale zona e Matit (përfshirë Klosin) ndodhen nën mesataren kombëtare. Klosi ka në total rreth 91 stalla, pjesa më e madhe e të cilave ndodhen në NJA Klos (1491) dhe njësitë e tjera kanë rreth 600 ferma.

Tabela 12: Prodhimi i blegtorisë për Nj.A. të Bashkisë Klos

Emërtimi / NJA	Klos	Gurre	Suç	Xibër	Totali
Nr. i stallave	47	17	9	18	91
Gjedhe	4,582	1,412	1,090	1,080	8,164
Te leshta	4,053	1,375	1,091	2,806	9,325
Te dhirta	4,005	2,084	1,250	2,773	10,112
Njëthundrakë	551	385	212	348	1,496
Derra	20	0	120	0	140
Shpendë	26,364	14,200	14,500	4,556	59,620
Blete	1,105	174	202	706	2,187

BURIMI: BASHKIA KLOS

Për prodhimin e gjëse se gjalle, edhe për këto kategori i kemi bere reference Bashkisë se Matit, dhe e kemi përshtatur në baze të popullsisë sipas censurit dhe disa të dhëna të marra nga Bashkia Klos, tregohen në tabelën 13

Tabela 13: Prodhimet blegtorale

Emertimi i Prodhimit	Sasia në ton
Prodhimi i mishit (ton)	2,042
Qumesht	15,624
Veze (mije)	13,008
Lesh	48
Mjalte	39

BURIMI: BASHKIA KLOS

7.3.3 Konsumi i ushqimit

Për të llogaritur konsumin e produkteve bujqësore në nivel Bashkie janë përdorur të dhënat mesatare për frymë të produkteve kryesore sipas burimit të Ministrisë së Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujerave, dhe të dhënave të "Situatës Bujqësore të EU"9. Sipas këtyre të dhënave ky konsum është sipas tabelës më poshtë:

Tabela 14: Konsumi i produkteve bujqësore dhe blegtorare

Ushqimi për konsum	Vlera Mesatare (kg/fryme)
Drithera	301
Patate	58
Mish	35
Qumesht	209
Perime	200

BURIMI: MINISTRIA E MJEDISIT

Duke përdorur të dhënat e Censurit 2011 për vlerësimin e popullsisë së Bashkisë Klos, janë përlogaritur sasitë e konsumit për produktet bujqësore dhe është vlerësuar:

- nevoja për hyrje nga jashtë (kur prodhimi nuk mjafton), apo
- nevoja për të nxjerrë në treg jashtë Bashkisë (kur prodhimi është me tepri).

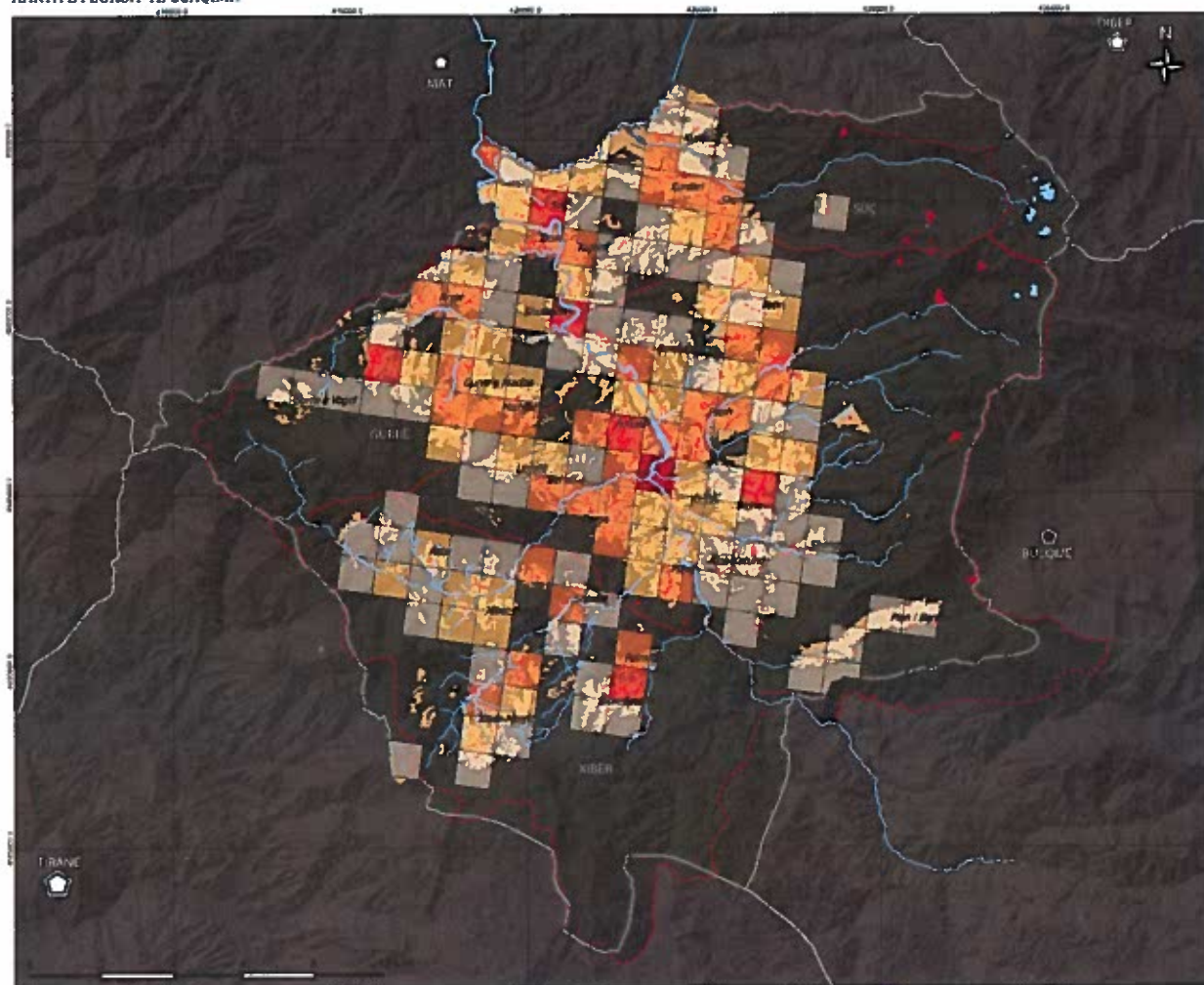
Diferenca mes potencialit të prodhimit dhe nevojave të popullsisë tregon se Bashkia Klos ka potencial për eksportimin e drithërave, patates, mishit dhe qumështit, dhe ka nevojë për importimin e perimeve dhe frutave.

Grafiku 12: Potenciali për eksport për Bashkinë Klos

Harta 28: Harta e Fluksit të Ushqimit

HARTA E FLUKSIT TË USHQIMIT

LEGJENDË

— Kufi bashkle	Hierarkia e qendrave	Fluksi total i ushqimit (kg/banorë/vit)
- - - Kufiri i pretenduar i Bashkisë Klos	Metropol	8030 - 54604
Sistem urban	Qendër primare	54604 - 104390
Sistem ujqor	Qendër sekondare	104390 - 191917
Sistem bujqësor	Qendër terclare	191917 - 385440
		385440 - 980463

BURIMI: AUTORI

7.4 Fluksi i mbetjeve

Fluksi i mbetjeve analizon sasinë e mbetjeve që importohen, prodhohen, riciklohen dhe përpunohen. Studimi mbi mbetjet, nga njëra anë informon shoqërinë civile dhe publikun, nga ana tjetër jep gjendjen e menaxhimit të mbetjeve urbane, për sa i përket grumbullimit të tyre, trajtimit, reduktimit, riciklimit, kompostimit dhe groposjes, me qëllim përmirësimin e këtyre proceseve në të ardhmen, të cilat ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në mjedisin përreth dhe në shëndetin e popullsisë.

Në Shqipëri mbetjet e ngurta urbane të menaxhuara me fonde publike kanë pasur trend në rritje ndër vite, shpjeguar kjo ndër të tjera me sjelljen shoqërore të banorëve si refleksion i ndryshimeve në mënyrën e jetesës së tyre. Në vitin 2015 rezultoi të jenë menaxhuar rreth 1,4 milion ton mbetje, në vitin 2014 rreth 1,2 milion ton dhe në vitin 2013 sasia e mbetjeve të menaxhuara me fonde publike ishte 950 mijë ton. Sasia vjetore e mbetjeve të gjeneruara për banor në shkallë vendi ka pasur trend në rritje përkatësisht me: 396 kg/banor në vitin 2015, në 355 kg/banor në vitin 2014 dhe 321 kg/banor në vitin 2013.

Bashkia do të zhvillojë modelin e vet të depozitimit të mbetjeve, ku rindarja në shesh grumbullim dhe më pas vend grososja, pa dyshim luajnë rolin më të rëndësishëm. Strategjia mbështetet mbi:

- Vlerësimin e grumbullimit dhe transportimit të mbetjeve urbanë në shesh grumbullim;
- Pastrimin dhe disefektimin e vendeve përreth kontenierëve;
- Larjen dhe disifektimin e kontenierëve;
- Mirëmbajtjen e pikave të grumbullimit të mbetjeve urbane gjatë ditës; dhe
- Pajtueshmëria me kërkesat ligjore si cilësia e ajrit, zhurmat, dridhjet, rrjedhjet ujore dhe të lëngshme.

Tabela 15: Konsumi i mbetjeve të ndryshme sipas tipologjise

Tipi i Mbetjeve	% Mesatare ne Hedhjen e Mbetjeve Bashkiake (ton)	Pesha e mbetjeve Bashkiake te Shqipërisë/dite (ton) (0.7kg/person/dite)	Pesha e Mbetjeve Bashkiake te Shqipërisë/vit (ton) (266kg/person/vit)
Organike	103.27	1,106	403,690
Dru	3.08	33	12,045
Letre	11.67	125	45,625
Kartoni	17.74	190	69,350
Total te Biodegradueshme	135.76	1,454	530,710
Plastike me densitet te ulet	18.49	198	72,270
Plastike me densitet te larte	10.36	111	40,515
Qelq	12.51	134	48,910
Tekstile	11.48	123	44,895
Metale - Ferroze	1.21	13	4,745
Metale - Me ngjyra	1.21	13	4,745
Mbetjet Spitalore	0.37	4	1,460
Produkte Gome	0.47	5	1,825
Mbetje Inerte	15.69	168	61,320
Mbetje nga produktet sanitare	7.10	76	27,740
MPEE	0.65	7	2,555
Bateritë	0.09	1	365
Prodhome te Mbetjeve nga Kafshët	2.33	25	9,125

BURIMI: AGJENCIA EVROPIANE E MJEDISIT

Në Bashkinë Klos problemet e administrimit të mbetjeve janë të shumta dhe të ndryshme. Zonat rurale nuk janë të mbuluara akoma nga shërbimet e menaxhimit të mbetjeve. Pjesa më e madhe e mbetjeve të këtyre zonave depozitohen nëpër lumenj ose në anë të rrugëve të cilat pastrohen nga ujërat dhe në këtë mënyrë zhvendosen në një pjesë tjetër toke dhe në fund në rrjedhjet ujore. Mbetjet bashkiake kanë një përqindje të lartë të mbetjeve organike dhe aktualisht në vendin tonë nuk kompostohen këto mbetje me qëllim që të reduktohet sasia e tyre në vend depozitime. Pjesa më e madhe e mbetjeve të krijuara (në peshë) janë të prirura të jenë substanca inerte, në veçanti mbetjet e ndërtimeve, por rreziqet më të mëdha janë të lidhura me vëllime të vogla (kryesisht industriale) të mbetjeve të rrezikshme. Mbetjet komunale kanë nevojë për një grumbullim të kushtueshëm dhe të zgjeruar, transportim dhe rregullim. Kondita të veçanta duhet t'u aplikohen kategorive të ndryshme, si p.sh. mbetjet nga shëndetësia. Sektori i mbetjeve paraqet një nga sfidat më të rëndësishme që ndesh Shqipëria. Tabela me poshtë tregon vëllimin e mbetjeve urbane dhe jo urbane për Nj.A-të, kurse me tej tregohen te hartëzuara në bazë të vëllimit dhe dendësisë të popullsisë.

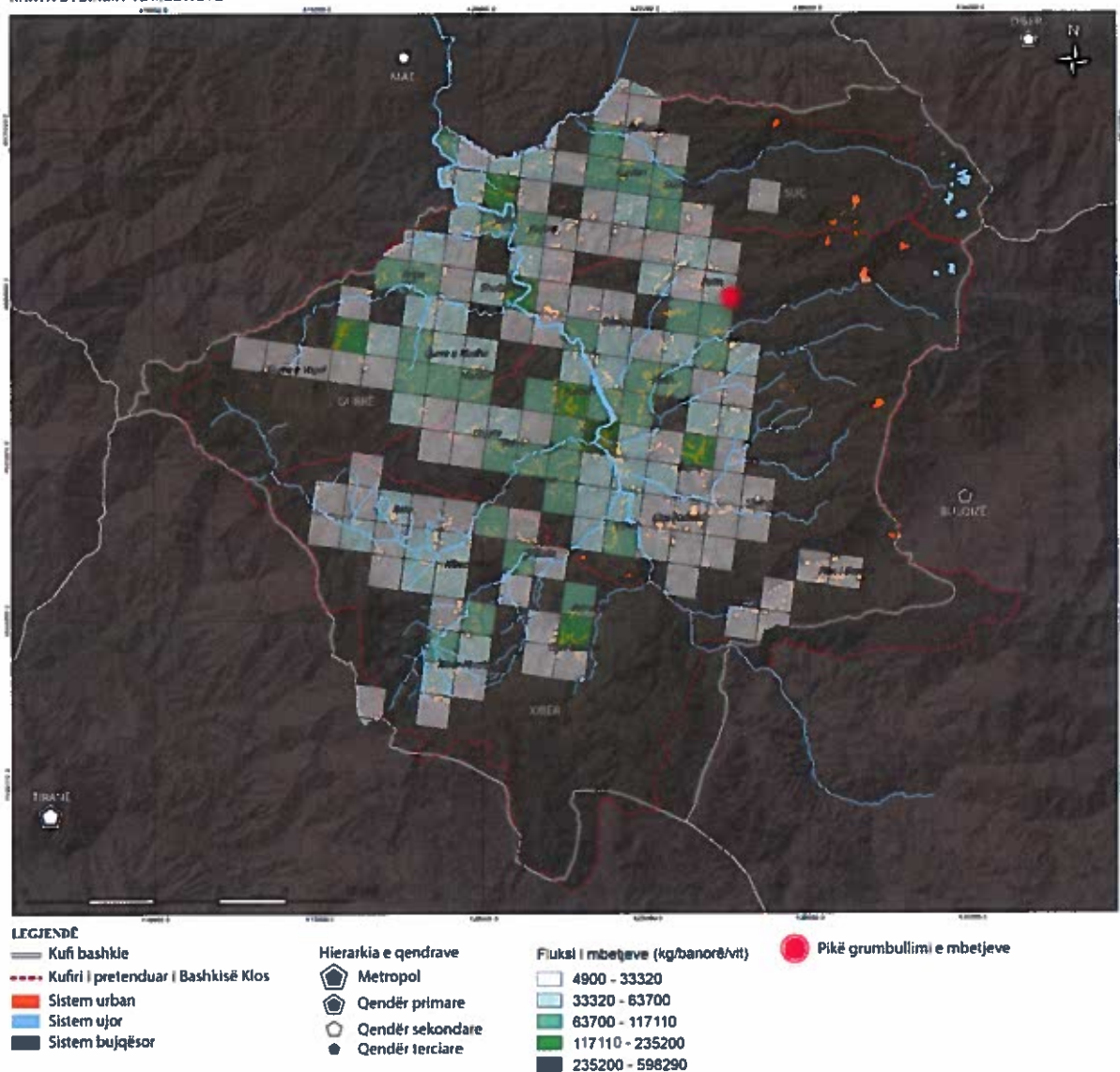
Tabela 16: Konsumi i mbetjeje urbane dhe jo urbane ne Nj.A te Bashkise se Klosit

Njesia	Nr. i Banoreve	Perqindje e Popullsise	Mbetje jo Urbane (Kg/Ban/Vit)	Total mbetje jo Urbane (ton)	Mbetje Urbane (Kg/Ban/Vit)	Total mbetje Urbane (ton)	Total (ton)
Gurre	3369	1.893%	94	317	396	1,334	1,651
Klos	7873	4.424%	94	740	396	3,118	3,858
Suc	2716	1.526%	94	255	396	1,076	1,331
Xiber	2660	1.495%	94	250	396	1,053	1,303
Bashkia KLOS	16618	9.337%	94	1,562	396	6,581	8,143

BURIMI: INSTAT

Harta 29: Harta e Fluksit te Mbetjeve

HARTA E FLUKSIT TE MBETJEVE

BURIMI: AUTOR

7.4.1 Menaxhimi i mbetjeje në vend

Menaxhimi i mbetjeje në vend është akoma në një nivel te ulet. Me sistem për grumbullimin e mbetjeje te ngurta janë pajisur vetëm qytetet, por jo zonat rurale. Sasia e mbetjeje që riciklohet është 10%. Kryesisht mbetjet asgjësohen ne vend grumbullimet e mbetjeje. Bashkia e ka zgjidhur duke përdorur landfill-in e Burrelit dhe ne Rripe ka vend depozitimin e përkohshëm te tyre. Ky vend depozitim ka nevojë për ndërhyrje

rehabilituese dhe shikimin e përpunimit të tyre, por si kapacitet është mjaftueshëm për të përballuar mbetjet e Bashkisë.

7.4.2 Menaxhimi i mbetjeve të rrezikshme në vend

Nuk ka një sistem të sigurtë për administrimin e mbetjeve të rrezikshme (atyre të prodhuara nga industritë dhe ato shtëpiake). Sistemi i menaxhimit të mbetjeve të rrezikshme është shumë i dobët dhe pjesa më e madhe e grumbullimit të mbetjeve kryhet nga sektori privat.

7.4.3 Industria e riciklimit

Në shumicën e rasteve industria e riciklimit varet nga lëndët e para të riciklueshme që importohen në Shqipëri. Ekziston një politikë dominuese dhe e përhapur e hapjes së gropave dhe e grumbullimit të mbetjeve në to. Instrumentet ekonomike për administrimin e mbetjeve janë të pakta dhe me vlerë të pa konsiderueshme.

7.4.4 “Varrezat” e Automjeteve

Vatra ndotjeje janë edhe “varrezat” e automjeteve që gjenden të shpërndara në shumë pika të hapësirave të bashkive të vendit, të cilat prodhojnë ndotje të përditshme si në ujrat dhe në tokat përreth. Ato përmbajnë sasi të konsiderueshme substancash me shkallë të lartë ndotjeje, përfshirë naftën, vajrat, tretës dhe produkte të tjera petrokimike. Edhe pse në të gjithë Shqipërinë ka qendra dhe reparte për çmontimin e automjeteve të tilla, pjesa më e madhe e tyre nuk janë të pajisura me masat e mjaftueshme për parandalimin e ndotjes ose praktika të sigurtë pune.

8 Zhvillimi Social dhe Ekonomik

8.1 Analiza dhe Vlerësimi Demografik

8.1.1 Shpërndarja, përqendrimi dhe lëvizjet mekanike dhe natyrore në vite të popullsisë

Ekzistojnë dy burime kryesore lidhur me numrin e popullsisë dhe të familjeve në Bashkinë e Klosit: Censusit i vitit 2011 i kryer nga Instat dhe regjistri i gjendjes civile të bashkisë. Shifrat e dhëna nga këto dy burime ndryshojnë ndjeshëm nga njëra-tjetra. Më konkretisht, sipas Censusit 2011 rezultuan shifrat: 16.618 banorë dhe 4.588 familje; ndërsa bazuar në të dhënat e marra nga Zyra e Gjendjes Civile për vitin 2016 evidentohen: 20.596 banorë dhe 6.992 familje. Kjo diferencë prej **20%** në numrin e banorëve dhe **34%** në numrin e familjeve vjen kryesisht si pasojë e migrimit të jashtëm dhe të brendshëm, pra personave të larguar, por që figurojnë ende në regjistrat e gjendjes civile. Në tabelën në vijim janë treguar të dhënat mbi numrin e popullsisë në Bashkinë e Klosit, për vitin 2016, bazuar tek faqja zyrtare e internetit të Bashkisë.

Tabela 17: Popullsia e Bashkisë Klos për vitin 2016

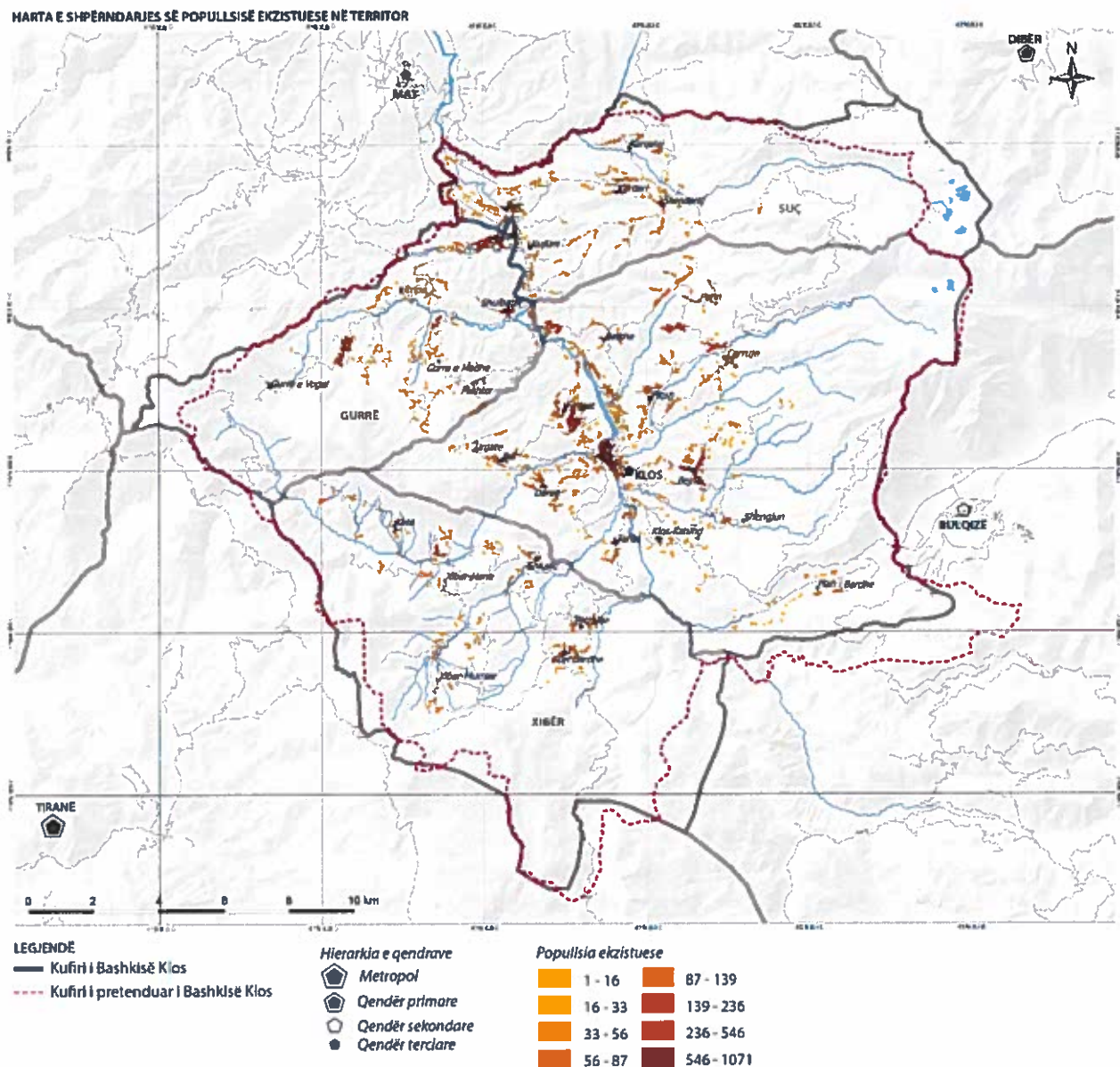
NJA	Nr i banorëve	% ndaj totalit
Klos	10.060	49%
Gurrë	3.910	19%
Suç	3.393	16%
Xibër	3.233	16%
Totali	20.596	100%

BURIMI: BASHKIA KLOS

Nga tabela e mësipërme vihet re, se gati gjysma e popullsisë së bashkisë është e përqendruar në qytetin e Klosit dhe 13 fshatrat në përbërje të NJA Klos. Të dhënat tregojnë për një dominim të popullsisë rurale në këtë bashki. Qyteti i Klosit është e vetmja qendër urbane, e cila përqendron rreth 30% të popullsisë totale të NJA Klos dhe 10% të totalit të bashkisë. Pra, konstatohet se në Bashkinë e Klosit kemi të bëjmë me popullsi **90% rurale**. Qendra e dytë më e rëndësishme ku është përqendruar popullsia, në këtë bashki është NJA Gurrë. Një tablo më të plotë e tregon harta e dendësisë së popullsisë dhe kolona përkatëse në Tabelën 6.

Harta 30: Harta e Shpërndarjes se Popullsisë

BURIMI: BASHKIA KLOS, PËRPUNIM I AUTORIT

Aktualisht qyteti i Klosit ka afërsisht 2,300 banorë (në bazë të regjistrit të Gjendjes Civile) ndërkohë që në totalin e popullsisë së Bashkisë Klos kjo pjesë e qytetit të Klosit - që mund të konsiderohet Urbane, përbën vetëm rreth 11% (Totali i popullsisë për vitin 2016 është 20,596 banorë). Kjo e bën Bashkinë e Klosit ndër bashkitë më rurale jo vetëm në krahasim me bashkitë përreth por në të gjithë Shqipërinë¹⁰.

¹⁰ Për krahasim raportet e përqindjeve të popullsisë Urban/Rural janë: Bashkia e Burrelit - 39% me 61%; Bashkia e Peshkopisë - 22% me 78% dhe Bashkia Bulqizë - 23 % me 77%.

Harta 31: Harta e Raportit Urban-Rural ne rajonin e Bashkisë Klos,

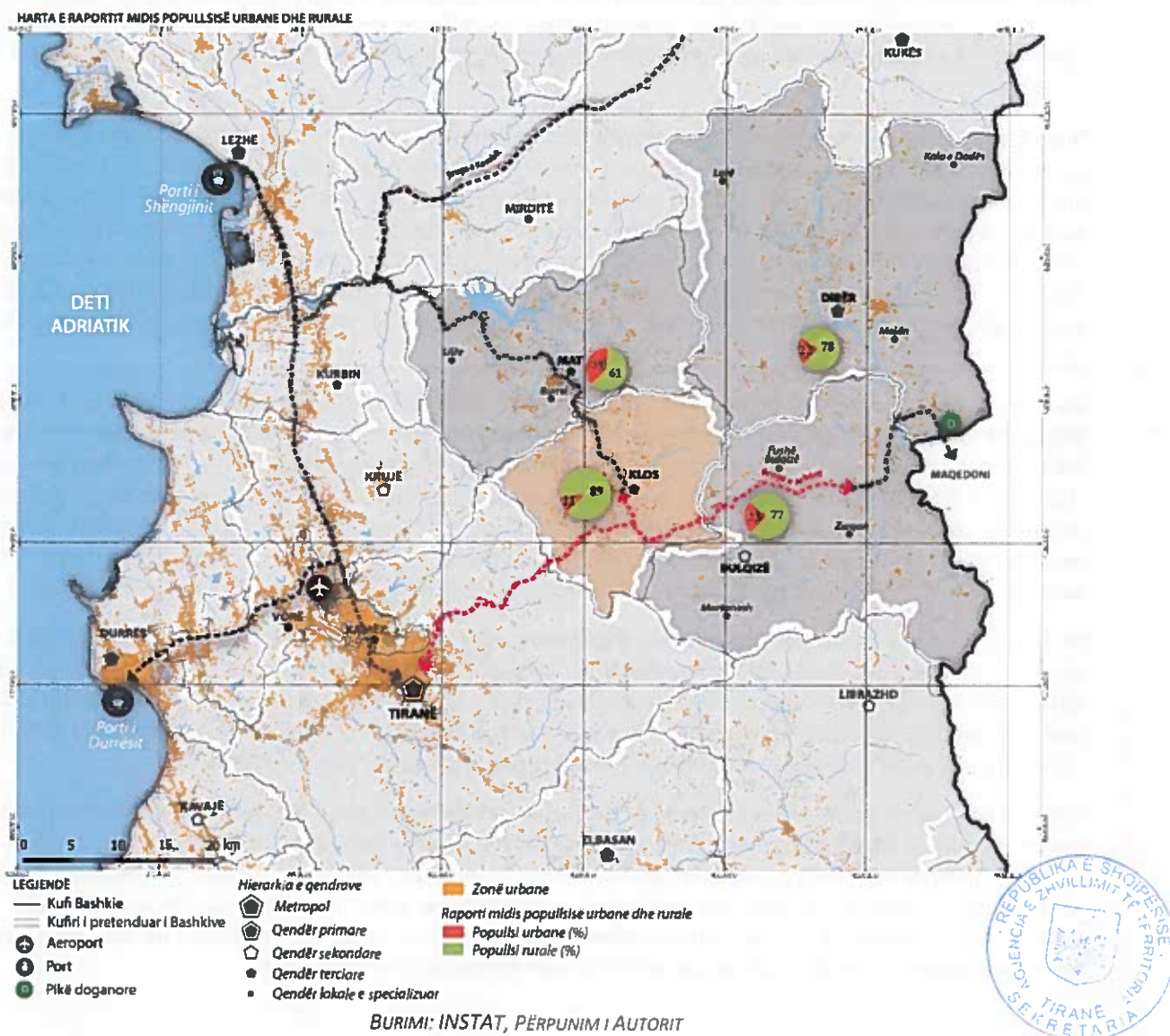

Tabela 18: Grup moshat, ndryshimi i popullsisë, dendësia dhe madhësia mesatare e njësisë ekonomike

NJA	Popullsia	Grup moshat			Ndryshimi i Popullsisë 1989-2011 %	Ndryshimi i Popullsisë 2001-2011 %	Dendësia e Popullsisë banore/km2 %	Madhësia mesatare e njësisë ekonomike (persona)
		0-14 vjeç (%)	15-64 vjeç (%)	>65 vjeç (%)				
Klos	7873	23.2	65.9	10.91	-32.52	-24.94	54.57	4.40
Suç	2716	23	65.32	11.63	-28.55	-24.74	43.4	4.53
Gurre	3369	26.9	63.43	9.68	-28.7	-22.96	60.8	4.98
Xibër	2660	24.6	62.29	13.12	-45.17	-28.63	27.94	4.72
Shqipëria		20.7	68	11.3	-12	-8.7	97.4	3.90

BURIMI: CENSUSIT 2011

Nga tabela dhe harta e mësipërme vihet re se *dendësia* e popullsisë kushtëzohet jo vetëm nga terreni, por edhe nga orientimi tradicional drejt qytetit të Burrelit, që ka qenë dhe vazhdon të jetë qendra ekonomike gravitacionale e kësaj zone. Vihet re gjithashtu, se dendësia e popullsisë në këtë bashki mbetet mjaft më e ulët se mesatarja në rang vendi, gjë që reflekton rolin e deritanishëm periferik të kësaj zone.

Analiza e *grup moshave*, bazuar në të dhënat e tabelës 8, tregon një fakt interesant për Bashkinë e Klosit. Përqindja e grup moshës së fëmijëve 0-14 vjeç, në të gjitha NJA e kësaj bashkie tejkalon mesataren e vendit,

gjë që krijon premisa pozitive për të ardhmen demografike të zonës. Shifra e lartë për NJA Xibër (25%) është favorizuar edhe migrimi më i lartë për këtë NJA. Po ashtu përqindja e grup moshës së aftë për punë, 15-64 vjeç, është fare pak poshtë mesatares së vendit, duke i mundësuar kësaj bashkie burime të konsiderueshme njerëzore, në shërbim të zhvillimit të ardhshëm. Në veçanti, kjo bie në sy në NJA Klos me gati 66% dhe NJA Suç me 65%.

Duke krahasuar të dhënat e ndryshimit të popullsisë në hapësirën kohore të viteve 1989-2011 dhe duke veçuar periudhën 2001-2011, konstatohet se rënia e numrit të popullsisë, si rezultat i fenomenit të migrimit ka qenë mjaft intensiv për këtë zonë (gati trefishi i mesatares në rang vendi), por nuk është zhvilluar me të njëjtin ritëm. Kështu, në periudhën 1989-2001 *trendi i zvogëlimit* të numrit të banorëve, në territorin që aktualisht bën pjesë në Bashkinë e Klosit, ka qenë më i ulët, me mesatare rreth -1.4% në vit; ndërsa u thellua mëtej në vitet 2001-2011, me mesatare gati -2.5% në vit. Kjo mund të shpjegohet ndër të tjera me rritjen ekonomike që pati vendi ynë në atë dhjetëvjeçar, krijimin e vendeve të punës të lidhura me të, si dhe rritjen e numrit të studenetëve në po atë periudhë.

Vlerësimi i ritmit të zvogëlimit të popullsisë për periudhën **2011-2016** në Bashkinë e Klosit është kryer, duke u bazuar në korrelacionin që ky trend ka treguar në 20 vitet e mëparshme me atë analog në Qarkun e Dibrës. Më konkretisht, për këto 5 vite, konstatohet një trend i zvogëlimit të popullsisë me rreth **-2% në vit** dhe rreth -10% për të gjithë periudhën, për secilën prej NJA dhe Bashkinë e Klosit në tërësi. Sipas mendimit tonë ekziston mundësia, që pas përfundimit të ndërtimit të Rrugës së Arbrit, rënia e numrit të popullsisë në këtë bashki të frenohet gradualisht dhe të shkojë drejt stabilizimit. Gjithsesi, në projeksionin e popullsisë të llogaritur në tabelën 3, është mbajtur parasysh trendi i parashikuar nga INSTAT për Qarkun e Dibrës, deri në vitin 2031.

Në të kaluarën janë konstatuar, megjithatë, diferencime ndërmjet NJA në përbërje të kësaj bashkie, lidhur me vlerën e zvogëlimit të popullsisë. Kështu, NJA Xibër ka njohur *thua se* përgjysmim të popullsisë në vitet 1989-2011, e ndjekur nga NJA Klos ku popullsia u zvogëlua me gati 1/3 në të njëjtën periudhë. Nëse në rastin e Xibrit premisë kryesore për migrimin kanë qenë kushtet natyrore të relievit dhe infrastruktura e dobët, për Klosin ka ndikuar më tepër mungesa e bazës ekonomike, për një qytet në kushtet e vendit tonë.

Drejtimi kryesor i migrimit të brendshëm ka qenë zona Tiranë-Durrës, por edhe qyteti i afërt i Burrelit, ndërsa migrimi i jashtëm është orientuar drejt shteteve të tilla, si Greqia, Italia dhe Anglia. Fenomeni i migrimit ka qenë më tipik për meshkujt, puna dhe të ardhurat e të cilëve ju kanë garantuar mjetet e jetesës familjeve dhe të afërmeve, të mbetur në zonë. Kjo tablo plotësohet më tepër edhe nga të dhënat për *raportin gjinor*, të paraqitura në Tabelën 21 në vijim. Shpërpjesëtimi i raportit gjinor është më i dukshëm në NJA Xibër (tepër poshtë mesatares së vendit), ndërsa paraqitet më afër normalitetit në NJA e tjera.

Tabela 19: Tabela e Raporti Gjinor,

	NJA Klos	NJA Gurrë	NJA Suç	NJA Xibër	Shqipëria
Raporti gjinor	98.6	99.3	103.9	91.2	100.4

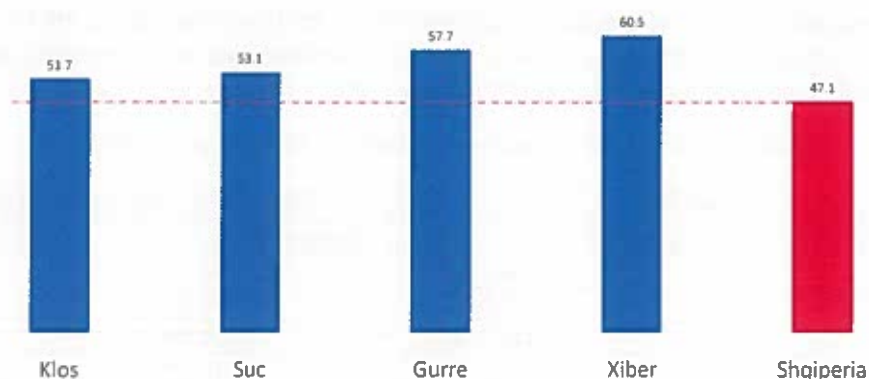
BURIMI: INSTAT, CENSUSIT 2011

Madhësia mesatare e njësisë ekonomike për secilën prej NJA të Bashkisë së Klosit, e treguar në tabelën 20, është mbi mesataren e vendit (3.9 persona). Shifra më e lartë konstatohet në NJA Gurrë, me gati 5 persona. Është e rëndësishme të vihet në dukje, se përkufizimi i Njësisë Ekonomike nga INSTAT, mund të përfshijë më shumë se një familje, p.sh. dy të tilla, të cilat mund të jenë të ndara sipas gjendjes civile, por jetojnë bashkërisht në një banesë. Ky dallim duhet të mbahet parasysh nga bashkia, sepse ndarja formale, që kryejnë familje të ndryshme, që banojnë bashkërisht, ndodh për arsye që lidhen drejtpërdrejt me përfitimet të caktuara sociale, si p.sh. ndihma ekonomike, pagesa e paaftësisë, bursa shkollore etj.

Struktura moshore e popullsisë është e rëndësishme për të vlerësuar *raportet e varësisë* së atyre segmenteve që me gjasa janë të varura ekonomikisht (fëmijë + të moshuar) dhe që janë "konsumatorë neto", ndaj atyre që janë me gjasa ekonomikisht aktivë (prodhues neto). Ndryshimet në këtë raport janë të domosdoshme për të konsideruar, se çfarë politikash mbështetëse janë të nevojshme nga pikëpamja sociale dhe ekonomike. Një nivel i lartë varësie nënkupton, që popullsia aktive dhe ekonomia në përgjithësi përballet me një barrë të madhe për të mbështetur dhe ofruar shërbime sociale tek moshat e reja dhe moshat e vjetra.

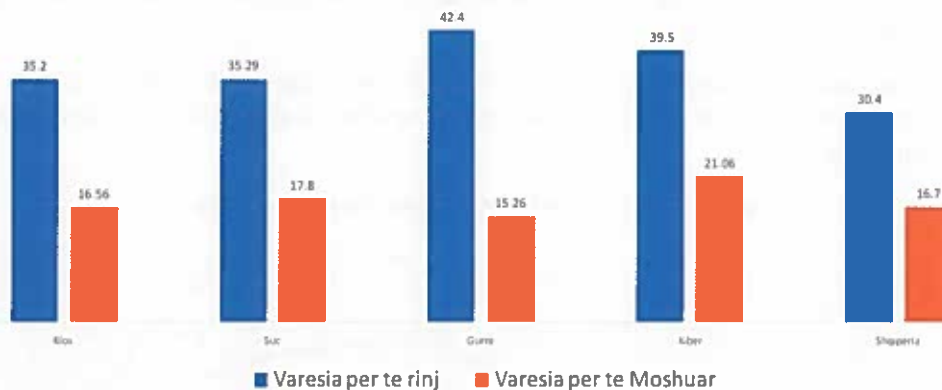
Grafiku 13: Koefficienti i varësisë së përgjithshme në Bashkinë Klos

BURIMI: INSTAT, CENSUSIT 2011, PËRPUNIMI I AUTORIT

Grafiku 14: Grafiku i varësisë së të rinjve dhe të moshuarve

Varesia për të Rinj dhe për të Moshuar (Census 2011)

BURIMI: INSTAT, CENSUS 2011, PËRPUNIMI I AUTORIT

Bazuar në të dhënat e Censurit 2011, ky koeficient është shumë i pafavorshëm për Bashkinë e Klosit. Në të gjitha Njësitë Administrative ky koeficient rezulton mbi 50% (madje shkon deri në 60% në NJA Xibër), të gjitha vlerat janë më lart se mesatarja e Shqipërisë (47%). Në këtë rast nënkuptohet, se për çdo 100 persona ekonomikisht aktivë duhen mbështetur nga 52 persona në NJA Kloss, deri në 60 persona në Xibër. Analiza e mëtejshme e strukturës moshore (me të dhëna nga Censurit në tabelën 2) tregon, se pavarësisht nivelit të lartë të varësisë, ajo ndodh më së shumti për moshat e reja, sesa për moshat e vjetra. Kjo nënkupton realisht një barrë më të madhe për shërbime arsimore dhe shërbime të tjera sociale për të rinjtë, por përmban në vetvete edhe avantazhin e një brezi me moshë të re, që mund të kontribuojë mjaft pozitivisht për zhvillimin e ardhshëm të Bashkisë.

Projeksiioni i popullsisë për periudhën e ardhshme është një domosdoshmëri për planifikimin e zhvillimit social-ekonomik të Bashkisë së Klosit. Në vijim do të paraqitet projeksiioni i popullsisë për 15 vitet e ardhshme, bazuar në parametrat që parashikon INSTAT. Sipas studimit të këtij institucioni, në nivel kombëtar, popullsia e Shqipërisë është përfshirë në këto 25 vite në lëvizje të brendshme dhe ndërkombëtare në shkallë të gjerë dhe gjithashtu është reduktuar në mënyrë të konsiderueshme numri i lindjeve. Efektet e kombinuara të lindshmërisë së ulët dhe migrimeve në shkallë të gjerë, kryesisht të moshave të reja, përsheptuan ritmin e plakjes së popullsisë, pothuajse në të gjitha qarqet/bashkitë. Nga ana tjetër, zhvillimet e viteve të fundit, ku vendet e destinacioni të migrantëve shqiptarë (kryesisht Greqi dhe Itali) kanë qenë pjesë e një recesioni ekonomik, janë shfaqur disa shenja të kthimit të emigrantëve, gjë që e vështirëson pak më tepër parashikimin e ndryshimit të popullsisë, sesa në situatën e bazuar në trendet e mëparshme.

Emigrimi i të rinjve, rënia e lindshmërisë, si dhe vdekshmëria më e ulët që prej vitit 1989, kanë zvogëluar peshën e brezave të rinj, duke rritur atë të grup moshave më të vjetra në popullsinë e përgjithshme. INSTAT ka kryer një përlogaritje të projeksionit të popullsisë, bazuar në 3 skenarë: 1) vdekshmëria më e ulët, lindshmëria

e ulët, migrim i lartë; 2) vdekshmëri e mesme, lindshmëri e mesme, migrim i mesëm; 3) vdekshmëri e ulët, lindshmëri e ulët, migrim i ulët.

Niveli më i ulët i projeksonit që vihet në dispozicion nga INSTAT është në nivel Qarku. Në këtë rast, për efekt të analizës së Bashkisë së Klosit, është vlerësuar si më i përshtatshëm skenari 2 (i mesëm) dhe përlogaritjet janë kryer me nivelin e projeksioneve të Qarkut Dibër. Rezultatet e përlogaritjeve paraqiten në tabelën 10.

Tabela 20: Projektioni i popullsisë për Bashkinë Klos deri në vitin 2031

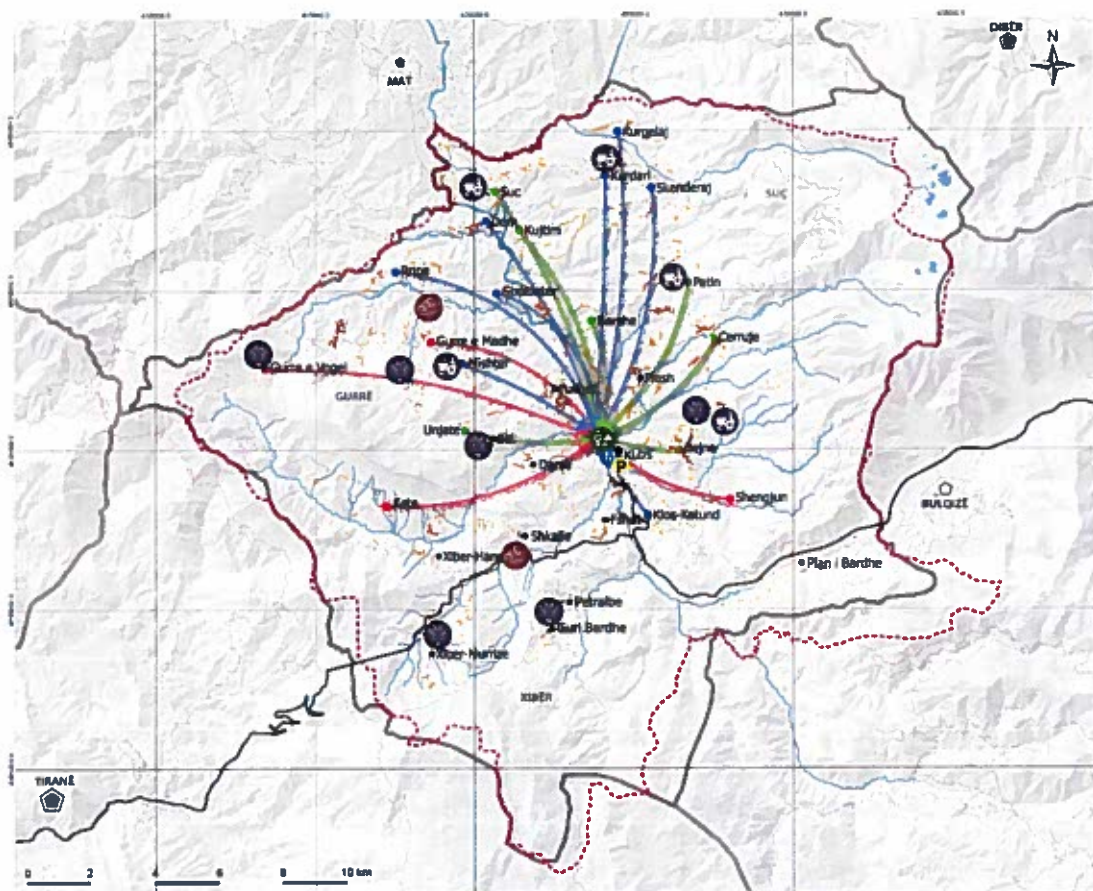
Qarku Dibër	INSTAT	Përlogaritje IDRA – Bashkia Klos	
		Censusit 2011	GJC 2016
2011	144.195	16.618	
2016	129.434	14.917	20.596
2021	116.812	13.462	18.588
2026	105.741	12.186	16.836
2031	95.680	11.027	15.225

BURIMI: PERPUNIM I AUTORIT

Sipas këtij projeksoni, Bashkia Klos parashikohet të ketë një popullsi në rënie, e cila nëse bazohemi tek Gjendja Civile në vitin 2031 do të ketë 15.225 banorë, ndërsa nëse bazohemi tek Censusit do të ketë 11.027 banorë. Këto parashikime duhen konsideruar si orientuese gjatë përlogaritjeve të planifikimit për planin e përgjithshëm vendor të kësaj bashkie.

Gjithesesi situata parashikohet ndryshe për Qytetin e Klosit, pasi rruga e Arbrit do t'i japë një rol tjetër në ekonominë e Rajonit (aresye të cilat shtjellohen në kapitujt në vijim) duke krijuar vende të reja pune sidomos në industrinë ushqimore.

Harta 32: Harta e parashikimeve ekonomike dhe demografike

LEGJENDË

— Kufiri i Bashkisë Klos
 - - - Kufiri i pretenduar i Bashkisë
 — Sistem ujor

Popullsia ekzistuese

1 - 16	87 - 139
16 - 33	139 - 236
33 - 56	236 - 546
56 - 87	546 - 1071

Migrimi i popullsisë

- Migrimi nga 0% - 10%
- Migrimi nga 11% - 20%
- Migrimi nga 21% - 30%

P Park logjistik i propozuar
Po Zonë për zhvillimin e bujqësisë
Po Zonë për zhvillimin e blegtorisë

S Sistemi dhe zhvendosja e tregut të qytetit
P Pikë grumbullimi për produkte blegtoriale
T Terminali i propozuar

Për rrjedhoje parashikohet një rritje e popullsisë vetëm në qytetin e Klosit, me gati 2-fishin e banorëve (nga 10% popullsi urbane, mund të rritet deri në 20%). Ky migrim ilustron në Harten e mësipërme dhe parashikohet të jetë më i madh nga fshatrat me të largëta dhe më të paarrtshëm të Bashkisë dhe më pak, deri në masën 10% në fshatrat të cilat kanë potencial në zhvillimin e bujqësisë. Gjithsesi ky migrim parashikohet të jetë nga moshat e reja, dhe jo me braktisje totale të shtëpive në këto fshatra.

Konkluzione:

- Verifikimi i popullsisë rezidente në territorin e bashkisë duhet të jetë një objekt i vazhdueshëm i strukturave të bashkisë. Për shkak të faktit, se shifrat e ofruara nga regjistrat e Gjendjes Civile ndryshojnë në mënyrë të ndjeshme ato që ofron INSTAT në Censurit 2011, është e domosdoshme që Bashkia e Klosit të gjejë mekanizma të tjerë për të verifikuar sistematikisht numrin real të popullsisë. Sugjerojmë si mënyra vlerësimi të përafërt:
 - Vlerësimin në bazë të kontratave të furnizimit me ujë (për qytetin e Klosit), duke gjykuar mbi numrin aktual të abonentëve dhe duke patur një vlerësim (trend) për kontratat e reja, të lidhura gjatë 5-10 viteve të fundit. Nga ky këndvështrim, i duhet kushtuar kujdes dallimit të konsumatorëve-biznese nga konsumatorët-individë.
 - Vlerësimin bazuar në kontratat e lidhura me OSHEE për furnizim me energji elektrike, në nivel të plotë bashkie. Edhe nga ky këndvështrim, duhet patur kujdes në ndarjen sipas kategorisë së konsumatorit (biznes apo individ).
- Është mjaft thelbërore për të ardhmen e Bashkisë, që të synojë rritjen e përqindjes së popullsisë urbane dhe më konkretisht të hartojë e zbatojë politika, që të nxisin rritjen e numrit të banorëve në vetë qytetin e Klosit (psh. program kredish të buta për strehimin), paralelisht me politikat për zhvillimin ekonomik të këtij qyteti.
- Nga pikëpamja e shpërndarjes demografike, duhet patur në konsideratë shtrirja me prioritet e shërbimeve dhe infrastrukturës drejt NJA Suç dhe Gurrë. Kjo do të ishte në përputhje edhe me përcaktimet e Programit të Zonës Funktionale Burrel – Klos.
- Struktura moshore e popullsisë së Bashkisë së Klosit tregon për egzistencën e një potenciali njerëzor pozitiv, duke patur parasysh përqindjen e grupmoshës ekonomikisht aktive të popullsisë (15-64 vjeç), si dhe atë të fëmijëve (<15 vjeç). Këto grupmosha dominuese krijojnë premisa që mund të ndikojnë pozitivisht në zhvillimin ekonomik të Bashkisë, por nga ana e kësaj të fundit nevojitet të zbatohen politika që nxisin arsimimin dhe punësimin.
- Duke vlerësuar diferencat që ekzistojnë midis dy burimeve të ndryshme të të dhënave për popullsinë, sugjerohet që për efekt të planifikimit, të përdoret burimi i Gjendjes Civile. Megjithatë, kur të merren vendime lidhur me shpërndarje specifike shërbimesh (mbulim me mjedise për kujdes shëndetsor dhe arsimi), nevojitet të mbahen parasysh edhe vlerësimet që vijnë nga përllogaritjet e Censurit të INSTAT.

8.1.2 Sektorët Ekonomike

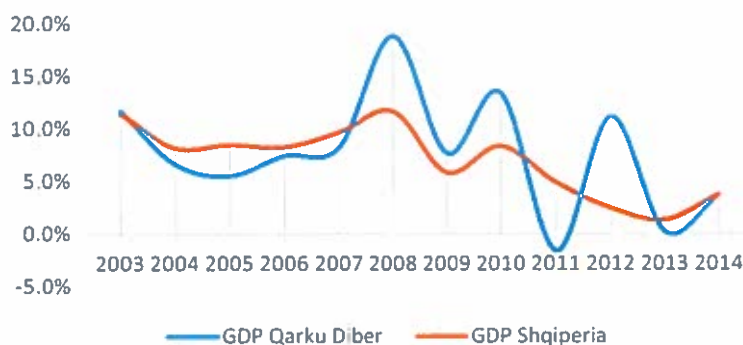
Në Planin e Përgjithshëm Kombëtar (PPK) 2015-30, Bashkia e Klosit përcaktohet si pjesë e rajonit Dibër-Mat-Bulqizë, me tipare komplekse si të turizmit malor dhe natyror. Megjithatë, vlerat e specializimit ekonomik të këtij rajoni janë identifikuar në nxjerrjen dhe përpunimin e minerareve, zhvillimin e industrisë dhe teknologjisë përpunuese të minerareve. Afërsia me një prej motorëve qendrorë të zhvillimit ekonomik (rajoni Tiranë-Durrës) dhe përcaktimi i përfundimit të Rugës së Arbrit, si një nga prioritetet kryesore strategjike në PPK, krijon mundësi për zhvillim të shpejtë ekonomik të Bashkisë së Klosit në periudhën e shqyrtuar nga kjo strategji. Po ashtu, vlen të përmendet edhe përcaktimi në PPK i Rajonit Ndërkufitar Shkup-Dibër, si një rajon historik me bashkëpunim të ngushtë ekonomik. Shkëmbimi tregtar i produkteve bujqësore, zhvillimi i turizmit natyror dhe kulturor mund të krijojnë lidhje të forta bashkëpunimi për këtë rajon, mbështetur edhe nga fondet IPA.

Burimi kryesor i të dhënave për këtë pikë të strategjisë mbetet INSTAT, i cili përpilon llogaritë kombëtare dhe rajonale, të cilat aktualisht ekzistojnë deri në nivel e Qarkut dhe nuk detajohen më tej në nivel bashkish. Në këto rrethana, shqyrtimin i aspekteve të zhvillimit ekonomik të Bashkisë së Klosit nis në nivelin e Qarkut të Dibrës, me qëllim identifikimin e tendencave më të rëndësishme. Duhet nënvizuar, gjithashtu, se brenda këtij qarku, Bashkia e re e Klosit gjendet në nivele më modeste zhvillimi, sesa bashkitë e Dibrës, Bulqizës dhe Matit, gjë që do të mbahet parasysh edhe në projeksionin e treguesve për bashkinë në shqyrtim.

Prodhimi i Brendshëm Bruto i Qarkut të Dibrës përbën 3.1% të totalit në rang vendi, që e rendit këtë Qark në vendin e 9-të, në pozita të barabarta me Lezhën, duke lënë pas vetëm Gjirokastrën dhe Kukësin. Ndërsa treguesi i të ardhurës për frymë në Qarkun e Dibrës krahasuar me mesataren në rang vendi paraqitet edhe më i dobët, duke lënë pas vetëm Lezhën. Të dhënat e detajuara janë paraqitur në tabelën 1. Mund të konstatohet lehtësisht, se zhvillimi ekonomik i këtij qarku mbetet nën mesataren, për shkak të lidhjeve të dobëta infrastrukturore, dhe izolimit relativ prej pjesës tjetër të vendit.

Dinamika e PBB të Qarkut të Dibrës, është treguar në grafikun 1, krahasuar me atë në rang vendi. Vihet re, se ekziston një korrelacion i lartë për pjesën më të madhe të periudhës së shqyrtuar, me përjashtim të viteve 2011-2013. Kjo mund të shpjegohet kryesisht me aktivitetin e industrisë nxjerrëse dhe përpunuese të mineralit të kromit në këtë qark, por për Bashkinë e Klosit pjesëmarrja në këtë industri është relativisht e modeste, siç do të shihet edhe në vijim.

Grafiku 15: Norma e ndryshimit të PPB për Qarkun Diber, krahasuar me atë të Shqipërisë, në %

BURIMI: INSTAT 2015

8.1.2.1 Bujqësia dhe Blegtoaria

Sipas të dhënave të vitit 2013 nga INSTAT, Bujqësia është dega ekonomike kryesore, që kontribuon me 46.4% të peshës në Vlerën e Shtuar Bruto (VSHB) për Qarkun e Dibrës, duke qenë në këtë mënyrë dega më e rëndësishme për këtë qark, në nivele shumë më të larta sesa mesatarja e vendit për këtë sektor (22.5%). Ndërkohë Industria Prodhuese zë 16.2% të peshës së VSHB-se, duke qenë në nivele më të larta se mesatarja e vendit (14.4%). Kjo i detyrohet industrisë minerare (kryesisht kromi), që u përmend dhe më lart. Ndërkohë, shumë poshtë mesatares së vendit është një degë mjaft e rëndësishme si Ndërtimi (5.4% vs. 11.9% në nivel kombëtar) dhe Aktivitetet e Pasurive të Paluajtshme (1.6% vs. 5.1% në nivel kombëtar). Është interesante të evidentohet se sektori i Aktiviteteve Shkencore, Profesionale dhe Teknike renditet i treti për nga rëndësia në këtë qark, madje mbi mesataren kombëtare (15.4% vs. 12.8%).

Bazuar në informacionet e grumbulluara në fazën e analizës paraprake, struktura ekonomike aktuale e Bashkisë së Klosit rezulton thellësisht rurale. Në plotësim të analizës së deritanishme, në tabelën 11, është paraqitur *inventari i kafshëve* në fermat e bashkisë. Gati gjysma e numrit total të fermave (46%) ndodhet në NJA Klos, bie në sy se NJA Xibër renditet e dyta me rreth 19% të fermave në këtë bashki, në pozita thuajse të njëjta me NJA Gurrë, ndërsa numri më i vogël i fermave rezulton në NJA Suç (16%). Të njëjtat përpjesëtime ruhen edhe në numrin e stallave, me të vetmin korrigjim, se në NJA Klos ndodhen gati 52%, ndërsa në NJA Suç vetëm 10% e totalit në rang bashkie.

Niveli më i lartë i treguesve për numrin e *gjedhëve*, më shumë se gjysma e numrit total të tyre, i takon NJA Klos (56%) e ndjekur nga NJA Gurrë (17%). Dy NJA e tjera paraqesin shifra mjaft të përafërta (rreth 13% secila). Ndryshe paraqitet situata tek treguesi i *të leshtave*, ku NJA Klos përsëri renditet e para me gati 43% të numrit total në rang bashkie, por ndiqet nga NJA Xibër me rreth 30%, gjë që tregon specializimin kryesor të kësaj njësie, ndërsa NJA Gurrë dhe Suç kanë respektivisht rreth 15% dhe 12%. Një renditje e ngjashme konstatohet edhe për numrin e *dhirtave*, ku në NJA Klos gjenden gati 40% e numrit total, e dyta vjen NJA Xibër me 27%, të ndjekura nga NJA Gurrë (21%) dhe Suç (12%).

Tabela 21: Inventari i kafshëve në fermë në Bashkinë e Klosit

Emërtimi / NJA	Klos	Gurre	Suç	Xibër	Totali
Nr. i fermave	1491	598	510	612	3211
Nr. i stallave	47	17	9	18	91
Gjedhe	4582	1412	1090	1080	8164
Te leshta	4053	1375	1091	2806	9325
Te dhirta	4005	2084	1250	2773	10112
Njëthundrakë	551	385	212	348	1496
Derra	20	0	120	0	140
Shpendë	26364	14200	14500	4556	59620
Blete	1105	174	202	706	2187

BURIMI: BASHKIA KLOS, PËRPUNIM I AUTORIT

Niveli i treguesit të *njëthundrakëve* rezulton më i lartë në NJA Klos, me rreth 37% të totalit të bashkisë, në vend të dytë renditet NJA Gurrë me gati 26%, ndërsa NJA Xibër (23%) qëndron përpara NJA Suç (14%). Treguesi i mbarështimit të *derrave* tregon për një specializim thuajse absolut në këtë bashki të NJA Suç, me gati 86% të totalit, e ndjekur nga NJA Klos me 14%, ndërsa në dy NJA e tjera nuk është fare prezent. Niveli i treguesit të *shpendëve*, konfirmon përparësinë e NJA Klos me gati 44% të numrit total, e ndjekur nga NJA Gurrë dhe Suç, me gati 24% secila, ndërsa NJA Xibër paraqitet dobët me vetëm 8%. Treguesi i rritje së *bletëve* paraqet dominim të NJA Klos me 51% të totalit të bashkisë, e ndjekur nga NJA Xibër me 32%, që tregon një tjetër drejtim specializimi të kësaj njësie, ndërsa NJA Suç dhe Gurrë kanë tregues të ulët, respektivisht 9% dhe 8% të numrit total në rang bashkie. Bazuar në analizat e deritanishme në vijim, në tabelën 3, është paraqitur struktura ekonomike e Bashkisë së Klosit, me njësitë e saj administrative:

Tabela 22: Struktura ekonomike e Bashkisë së Klosit,

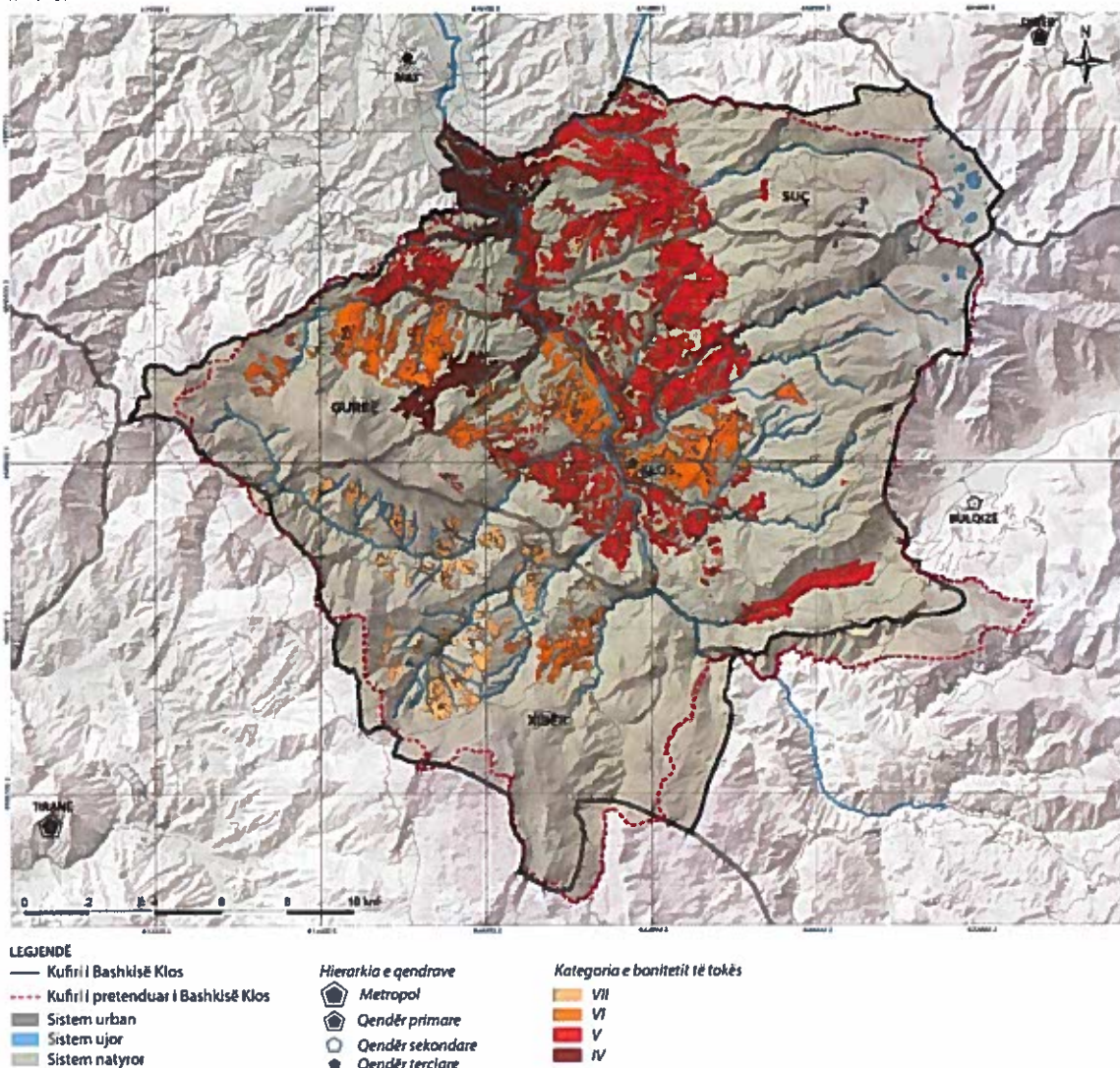
Njësia Administrative	Struktura ekonomike
Klos	Bujqësia (grurë, fasule, patate, foragjere); Blegtoria (gjedhë, shpendë); Tregtia, Shërbimet
Suç	Bujqësia (perime, misër, foragjere), Blegtoria (derra)
Gurrë	Bujqësia (foragjere, misër, patate), Blegtoria (njëthundrakë, shpendë)
Xibër	Blegtoria (të leshta, të dhirta, bletë); Bujqësia (patate, foragjere)

BURIMI: MINISTRIA E BUJQESISE, PËRPUNIM I AUTORIT

Harta 33: Harta e Bonitetit,

HARTA E BONITETIT TË TOKAVE

BURIMI: DAMT, PËRPUNIM I AUTORIT

Konstatohet, se NJA përbërëse të Bashkisë së Klosit, ndeshen me problemin e *fragmentarizimit* të parcelave të tokës së punueshme, brenda sipërfaqes së një ferme. Në mënyrë tipike, një fermë e ka tokën në 2-3 parcela. Ky fragmentarizim i konsiderueshëm bëhet pengesë për mekanizimin e punimeve dhe përdorimin racional të kanaleve vaditëse.

Thujse të gjitha fermat në Bashkinë e Klosit janë të *formës familjare*. Vlen të nënvizohet, se kjo tipologji është karakteristike edhe në nivel kombëtar. Format e tjera të organizimit të prodhimit bujqësor e blegtoral mungojnë ose janë fillimet e veta (disa aktivitete informuese të ndërmarra nga Këshilli i Agrobiznesit etj). Mendojme, se organizimi i fermave me bazë kooperimin duhet stimuluar fuqimisht në planin strategjik të Bashkisë.

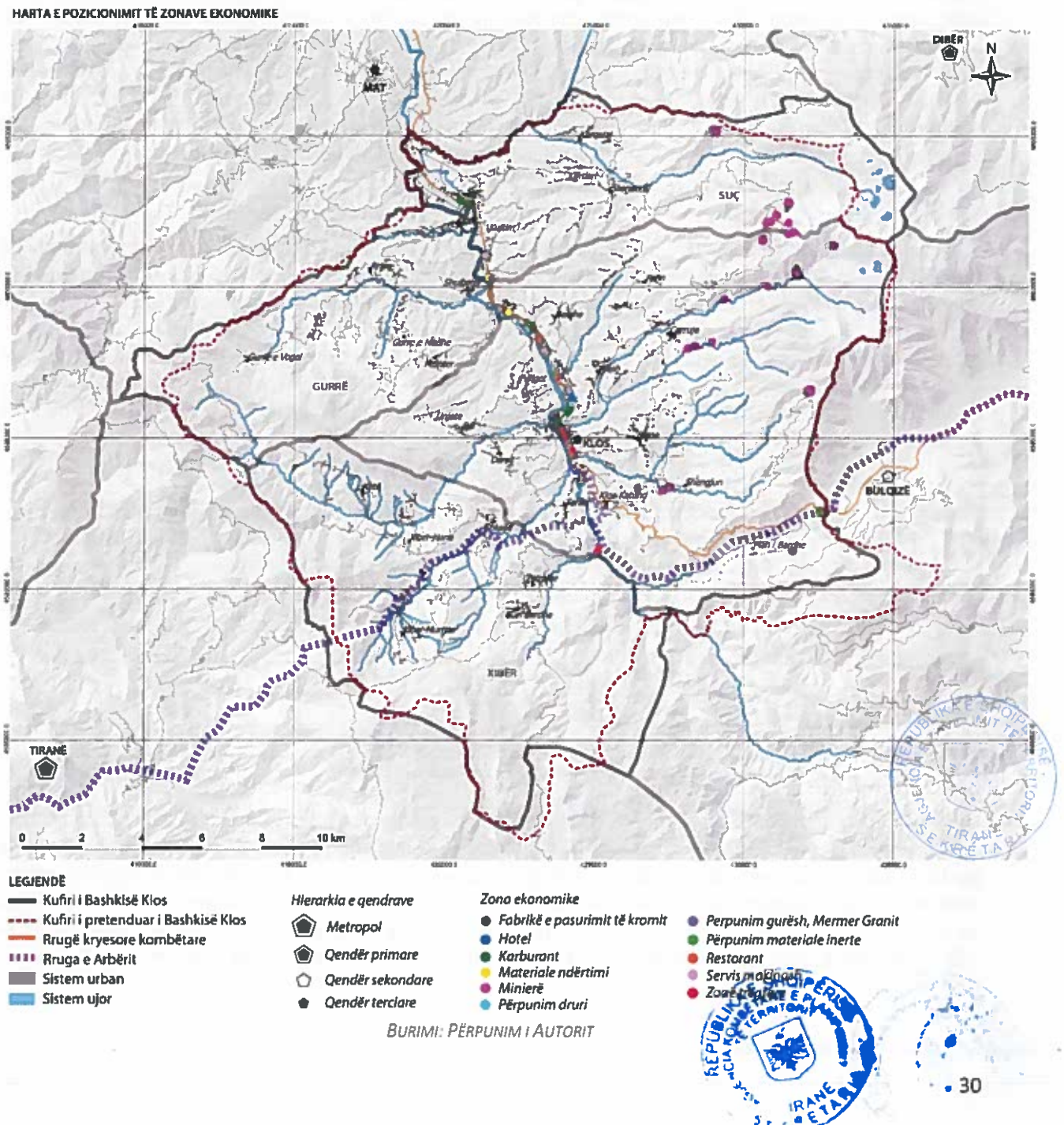
Të gjitha NJA përbërëse të Bashkisë së Klosit kanë probleme serioze me *infrastrukturën e ujitjes* dhe të kullimit. Nga analiza e gjendjes dalin dy probleme kryesore: 1) mungesa e infrastrukturës së ujitjes si pasojë e mosmirëmbajtjes dhe shkatërrimit gradual të saj, gjatë 25 viteve të fundit, 2) problemet e menaxhimit të ujitjes. Aktualisht uji për ujitjen e bimëve administrohet nga shoqatat e ujitjes në NJA, por rezulton se këto shoqata kanë performancë të dobët. Nevojitet që Bashkia e Klosit të luajë në të ardhmen një rol më thelbësor në bashkërendimin e veprimeve me shoqatat e ujitjes, gjë që do të përmirësonte punën e tyre dhe eficientë e menaxhimit në sistemin e vaditjes.

Një tjetër shqetësim i rëndësishëm i fermerëve të Bashkisë së Klosit, i shprehur gjatë takimeve me komunitetin, është *gjetja e tregut* për prodhimet e tyre bujqësore dhe blegtorale. Një vështirësi shtesë për ta përbën edhe konkurrenca e produkteve të importit nga vendet fqinje. Mangësitë e konstatuara mund të përshkruhen në pikat e mëposhtme:

- Mungesa e sistemeve të magazinimit të thejstë/frigoriferik, si dhe i pikave të grumbullimit. Disa produkte, veçanërisht perimet e njoma dhe frutat kanë afate të shkurtra kohore për konsum.
- Mungesa e një hapësire tregtimi të produkteve bujqësore e blegtorale me parametra bashkëkohore, që do favorizonte mundësinë e tregtimit në Klos gjatë gjithë ditëve të javës, ndryshe nga sa zhvillohet deri tani vetëm ditëve të diela.
- Mungesa e një sistemi të informacionit mbi tregun, që do të lehtësonte përcaktimin e çmimeve të shitjes/blerjes, bazuar në njohjen e kërkesës/ofertës për produkte të ndryshme bujqësore e blegtorale. Kjo do të orientonte me mirë fermerët, lidhur me prodhimin dhe marketingun.
- Prodhimi në sasi relativisht të vogla nga shumica e fermerëve, gjë që ul ndjeshëm fuqinë tregëtuese të fermerit. Kjo duhet korrigjuar me krijimin e nyjeve të grumbullimit.
- Largësia nga tregjet për fshatrat malore, për shkak të mungesës së rrugëve rurale me parametra të pranueshëm.

Edhe pse territori i Bashkisë së Klosit përbën terren të përshtatshëm bujqësor e blegtoral, *industria agropërpunuese* nuk është prezente. Përpunimi i frutave/perimeve dhe nënproduketet e qumështit e mishit mbeten një potencial i konsiderueshëm për zhvillimin ekonomik të kësaj zone. Mendojmë, se Bashkia duhet ta mbajë në konsideratë këtë mundësi, gjatë procesit të hartimit të politikave të zhvillimit ekonomik.

Harta 34. Harta e Pozicionimit të Zonave Ekonomike

Turizmi përbën një sektor me potencial të lartë zhvillimi ekonomik, , i përmendur edhe në Planin e Përgjithshëm Kombëtar, por mbetet ende i pashfrytëzuar në Bashkinë e Klosit. Synimi në këtë bashki duhet të jetë drejt stimulimit të turizmit multi-dimensional dhe gjithë-vjetor, që do të përfshinte:

- **Turizmin historik-kulturor.** Bashkia e Klosit numëron mbi 20 objekte historiko-kulturore, që ndodhen aktualisht nën mbrojtjen e shtetit, por kanë nevojë urgjente për riparime e mirëmbajtje. Vlen të veçohen dy objekte me interes të veçantë, Kalaja e Petralbës (Guri i Bardhë) dhe shtëpia e Pjetër Budit, të cilat duhet të përfshihen në prioritetet investuese të bashkisë.
- **Eko-turizmin.** Turizmi i lidhur me admirimin e bukurive natyrore është një tjetër mundësi zhvillimi për Bashkinë e Klosit. Zona të tilla si Balgjaj, Mali i Gurrës-Llapushë etj., ofrojnë mundësi të mëdha për këtë lloj turizmi.
- **Turizmin kulinar/gastronomik.** Gatimet tradicionale të zonës së Klosit/Matit duhet të identifikohen dhe promovohen posaçërisht, me qëllim kompletimin e ofertës turistike të zonës.

Njohja e mirë e potencialit historik-kulturor, përcaktimi i aktiviteteve kulturore në lidhje me to dhe kalendari i tyre duhet të shtrihet në mënyrë të tillë që të stimulojë turizmin multi-sezonal, duke i dhënë mundësi Bashkisë së Klosit që të ketë vizitorë në çdo sezon. Njohja nga ana e bashkisë, e tablosë së plotë lidhur potencialin e turizmit shumë-dimensional, krijimi i një databaze të dhënash, krijimi i Zyrës së Turizmit pranë Bashkisë, 24-orë/7 ditë, duke ju përgjigjur çdo të interesuari për informacion në lidhje me pikat turistike, aksesueshmërinë, akomodimin, kulinarinë, sigurinë, etj., do të ishte e domosdoshme për këtë sektor, i cili duhet menaxhuar me kujdes, për tu kthyer gradualisht në burim të konsiderueshëm të ardhurash për banorët e zonës. Fletëpaosjet, faqe online që jep informacion të bollshëm për çdo turist, përfshirja në rrjete sociale turistike ndërkombëtare gjithashtu është një opsion që duhet të vlerësohet. Ndërtimi i një strategjie afatmesme në lidhje me turizmin, duke ndërthurur të gjithë faktorët gjeomjedisor, historikë-kulturore etj., do të ishte i domosdoshëm për të nxitur shfrytëzimin e këtij potenciali të Bashkisë së Klosit.

8.1.3 Situata Social-Ekonomike

8.1.3.1 Arsimi

Treguesit e arsimimit të popullsisë në Bashkinë e Klosit paraqiten përgjithësisht më dobët sesa në bashkitë fqinje të Qarkut Diber dhe dukshëm poshtë nivelit mesatar në rang vendi, të ndikuar në një masë të madhe edhe nga bashkia fqinje e Tiranës. Mjaft shqetësues është niveli i konstatuar i analfabetizmit prej 5%, thuajse dy herë më i lartë se mesatarja në rang vendi dhe dukshëm më i lartë edhe se në Bashkinë e Matit (3.6%). Po ashtu, në ekstremin tjetër, popullsia me arsim të lartë është gati 3 herë më e pakët se mesatarja e Shqipërisë dhe në nivel të ngjashëm vetëm me Bashkinë e Bulqizës. Evident është hendeuku edhe më i madh arsimor mes popullsisë së bashkive Klos dhe Tiranë, respektivisht analfabetizmi 3-fish më i lartë dhe 6-fish më pak individë me arsim të lartë. Të dhënat e plota jepen më poshtë në tabelën 23.

Tabela 23: Niveli i arsimor i popullsisë në Bashkinë Klos, bashkitë fqinje dhe në rang vendi,

Arsimimi	Niveli analfabetizmit %	Popullsia me arsim 9-vjeçar %	Popullsia me arsim të mesëm %	Popullsia me arsim të lartë %
Bashkia Klos	5.0	68.5	20.6	4.1
Bashkia Bulqize	2.7	69.3	22.7	4.0
Bashkia Mat	3.6	55.2	31.4	7.6
Bashkia Diber	2.8	68.2	22.7	4.9
Bashkia Tirane	1.6	31.4	39.6	25.3
Shqipëria	2.8	52.1	31.4	11.8

Burimi: INSTAT, Census 2011

Shqyrtimi i parametrave të arsimimit në secilën prej Njësi Administrative të Bashkisë së Klosit tregon, se niveli i analfabetizmit në NJA Gurrë dhe NJA Xibër (5.6%) e tejkalon edhe mesataren në rang bashkie (5%). Në po këto NJA konstatohet edhe niveli më i lartë i popullatës me arsim 9-vjeçar dhe të mesëm, ndërsa konstatohet një tregues më pozitiv për NJA Xibër lidhur me përqindjen e individëve me arsim të lartë (4.74), që tejkalon mesataren e bashkisë dhe nivelin e të gjithë NJA të tjera. Gjithsesi, bëhet fjalë për nivele mjaft të ulëta të treguesit, që mbeten poshtë zonave të ngjashme rurale. Të dhënat e plota jepen në vijim në tabelën

Tabela 24: Niveli arsimor sipas njësive administrative në Bashkinë Klos,

Arsimimi	Niveli i analfabetizmit %	Popullsia me arsim 9-vjeçar %	Popullsia me arsim të mesëm %	Popullsia me arsim të lartë %
NJA Klos	4.5	66.81	22.46	4.61
NJA Gurrë	5.6	72.23	17.21	3.17
NJA Suç	5.0	66.41	24.21	3.21
NJA Xlibër	5.6	71.49	15.55	4.74

BURIMI: INSTAT, CENSUS 2011

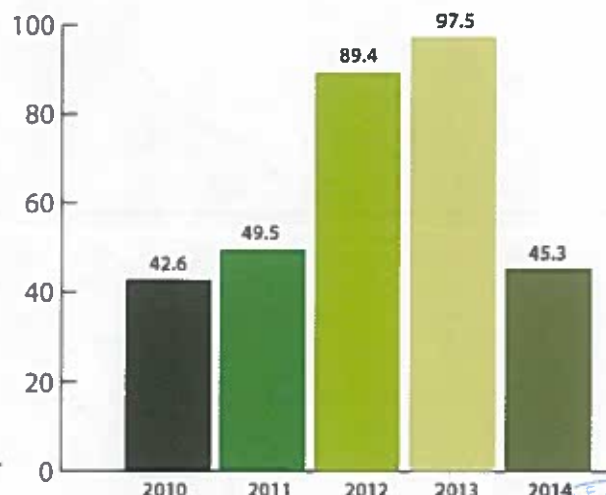
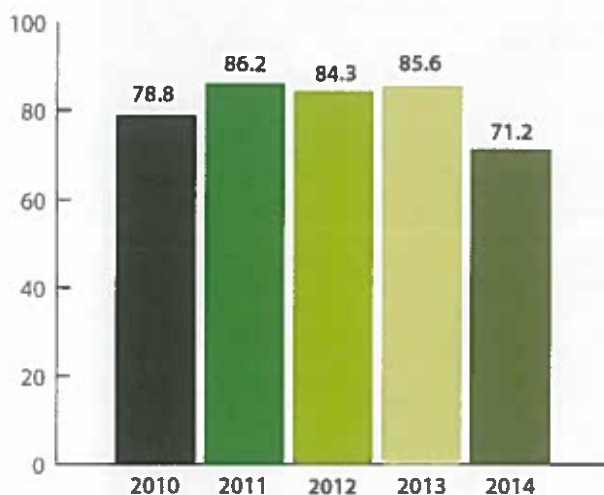
Me përfundimin e Rrugës së Arbrit, ballafaqimi në tregun e përbashkët të punës do të jetë mjaft i disfavorshëm për popullsinë e Bashkisë Klos, në qoftë se këta parametra mbeten të pandryshuar.

Duke shqyrtuar *aksesin në arsim* në Bashkinë e Klosit, konstatohet se gjenden 23 kopshte, 15 shkolla 9-vjeçare dhe 3 shkolla të mesme. Nga të dhënat e paraqitura në grafikët 1 dhe 2 konstatohet një fakt jo pozitiv, lidhur me rënien e përqindjes së fëmijëve të grupmoshës 6-18 vjeç, që ndjekin shkollën në vitin 2014. Më shqetësuese është kjo rënie për grupmoshën 15-18 vjeç, që mund të ndjekë arsimin e mesëm. Bashkia e Klosit nevojitet ta adresojë këtë problem, në bashkëpunim me Drejtorinë Arsimore të Qarkut Dibër dhe MAS, nëse kjo tendencë rënieje do të rezultojë edhe në vitet në vazhdim. Nevojitet t'i jepet përgjigje pyetjes, nëse është shkak është migrimi, acarimit të varfërisë dhe nevoja për krahë punë në ekonominë bujqësore/blegtorale familjare, apo edhe perceptimi se arsimi i mesëm i përgjithshëm nuk i përgjigjet nevojave të tregut të punës në këtë zonë.

Bashkia e Klosit do të duhet ta ndjekë në vazhdimësi këtë situatë dhe të reagojë nëpërmjet stimulimit të ofrimit të kurseve kualifikuese profesionale, kryesisht me përmbajtje agroteknike.

Grafiku 16: Përqindja e fëmijëve 6-15 vjeç të regjistruar në arsimin e detyruar (majtas)

Grafiku 17: Përqindja e fëmijëve 15-18 vjeç të regjistruar në arsimin e mesëm, Bashkia Klos (djathtas)

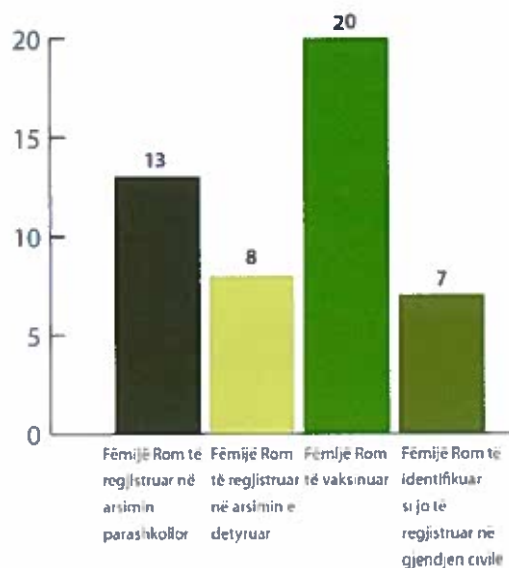

BURIMI: DREJTORIA ARSIMORE RAJONALE DIBER 2015

Në NJA Suç të Bashkisë së Klosit janë identifikuar gjithashtu 3 familje Rome me banim të përkohshëm, fëmijët e të cilave janë përfshirë në nismën "Çdo fëmijë Rom në kopësht", gjatë viteve 2013-2015. Shifrat e detajuara jepen në Grafikon 14.

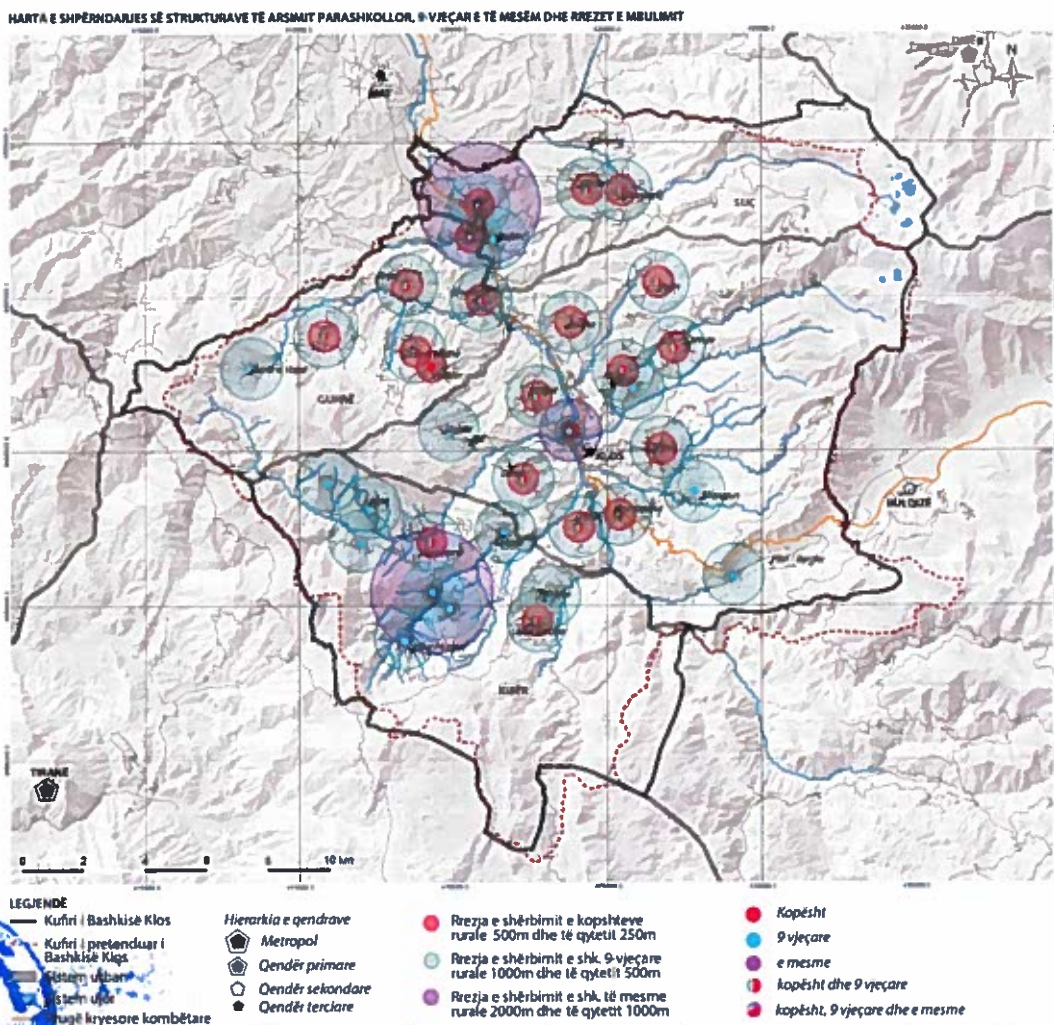
Grafiku 18: Fëmijët Romë të përfshirë në kujdesin parashkollor, 2013-2015, Bashkia Klos ,

BURIMI: DREJTORIA ARSIMORE RAJONALE DIBËR, 2015

Infrastruktura e objekteve ekzistuese është një nga problemet kryesore në ofrimin e shërbimit arsimor. Shumë ndërtesa paraqesin amortizim të avancuar, nuk përmbushen standartet lidhur me ngrohjen, paisjet didaktike-laboratorike etj. Megjithatë ka pasur investime në vitet e fundit, nuk ka përfunduar ende rikonstruksioni i të gjithë godinave aktuale.

Harta 35: Harta e mbulimit të territorit me shërbim arsimor

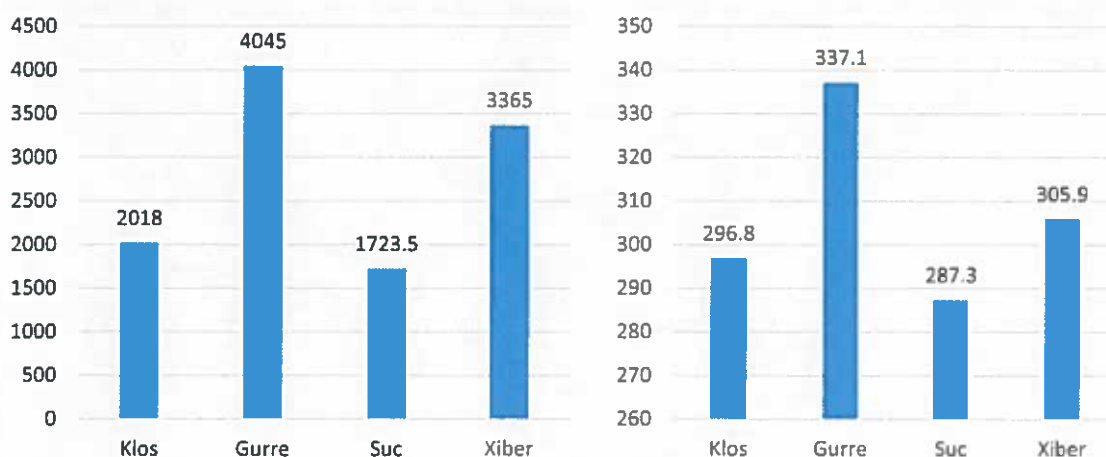
BURIMI: PERPUNIMI AUTORIT

Mbulimi me shërbim arsimor në njesite administrative ka nevojë të konsolidohet, duke u fokusuar tek cilësia e standarteve të kërkuara. Bashkia e Klosit nevojitet të nxisë zhvillime projektsh me fokus në efikasitetin e energjisë në institucionet arsimore, kjo një kërkesë e domosdoshme për çdo ndërtesë që ofron shërbime publike në përgjithësi. Bashkia e Klosit dhe NJA e saj përbërëse mund të synojnë stimulimin e të rinjve (psh. nëpërmjet bursave) për ndjekjen e degëve profesionale në shkollat më të afërta, që kanë lidhje me profilin ekonomik të tyre (agroteknikë, turizëm, gastronomi etj).

8.1.3.2 Shëndetësia

Shërbimi i kujdesit shëndetësor parësor vazhdon të jetë një shërbim i centralizuar, edhe pse shpesh është diskutuar decentralizimi i sistemit të kujdesit shëndetësor parësor, por kjo ende nuk është një realitet i afërt. Gjithsesi, kushtet e ofrimit të kujdesit shëndetësor të shkallës së parë ndaj banorëve të bashkisë dhe aksesit në këtë shërbim janë mjaft të rëndësishëm. Gjatë viteve të fundit janë konsoliduar qendrat shëndetësore, që ofrojnë këtë shërbim, përfshirë dhe shërbimet e veçanta të konsultimit të fëmijëve dhe të gruas, të përfshira në këto institucione.

Grafiku 19: Numri i Banorëve për 1 mjek (majtas) dhe 1 infermiere/mami (djathtas) në Bashkinë e Klosit,

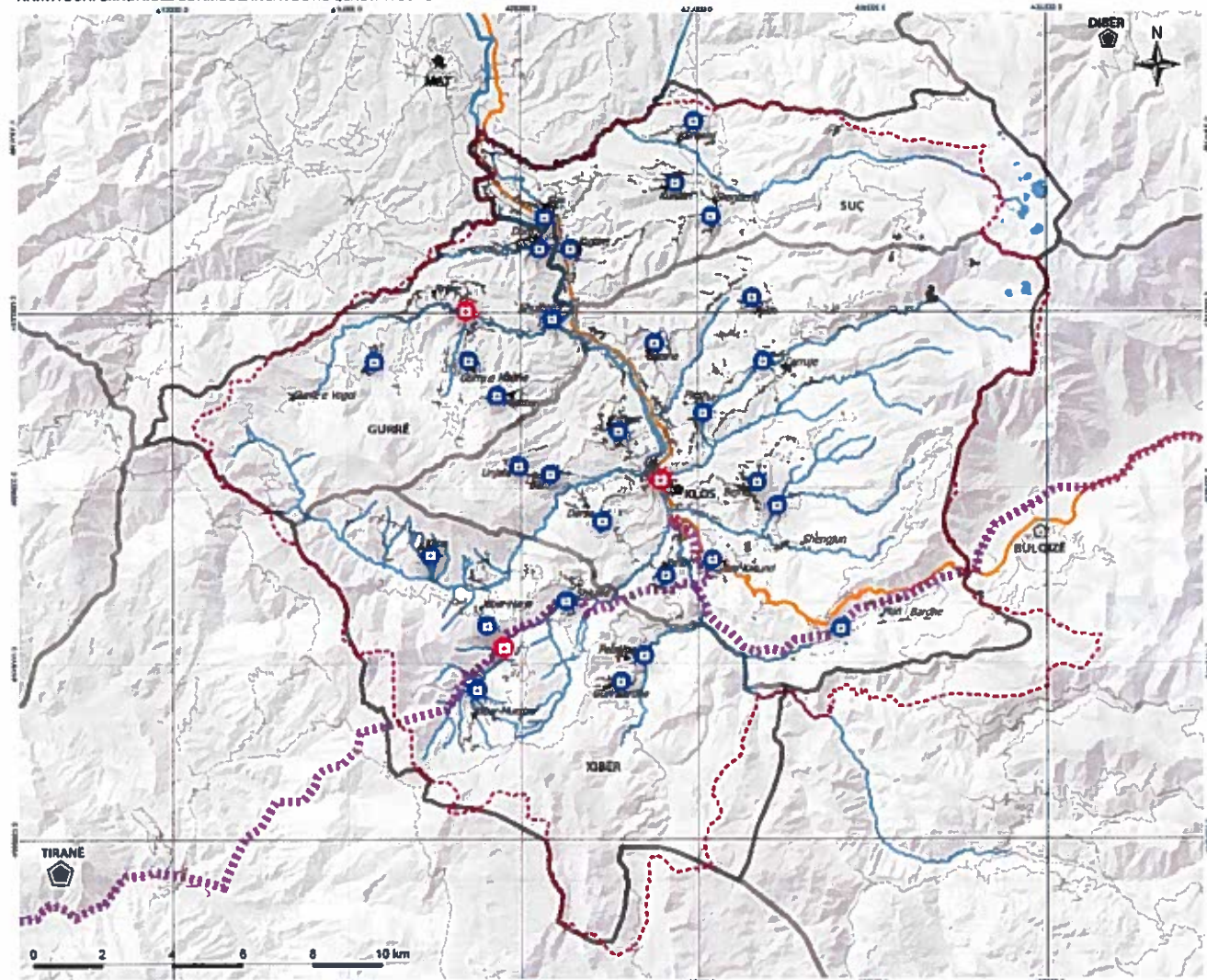
BURIMI: DREJTORIA RAJONALE E SHËNDETËSISË, 2014

Të dhënat e detajuara, lidhur me numrin e banorëve për një mjek dhe infermiere/mami në Bashkinë e Klosit, sipas NJA përbërëse, janë paraqitur respektivisht në grafikët 4 dhe 5. Tipike për zonat malore në Shqipëri është vlera rreth 2 mijë banorë për mjek, gjë që ndeshet në NJA Klos dhe Suç. Në dy NJA të tjera është evidente nevoja për shtimin e numrit të mjekëve në kujdesin parësor. Një situatë më e mirë paraqitet në raportin e numrit të banorëve për infermiere/mami, ku vlerat janë më afër mesatares kombëtare (280 banorë për 1 infermiere/mami).

Harta 36: Harta e shpërndarjes së qendrave shëndetësore:

HARTA E SHPËRNDARJES SË AMBULANCAVE DHE QENDRAVE SHËNDETËSORE

LEGJENDË

— Kufiri i Bashkisë Klos

--- Kufiri i pretenduar i Bashkisë Klos

— Rrugë kryesore kombëtare

--- Rruga e Arbërit

— Sistem urban

— Sistem ujor

Hierarkia e qendrave

Metropol

Qendër primare

Qendër sekondare

Qendër terciare

Qendër shëndetësore

Ambulancë

BURIMI: BASHKIA KLOS, PERPUNIMI AUTORIT

Bashkia e Klosit duhet të koordinojë veprimet me Drejtorinë Rajonale të Shëndetësisë dhe MSH, me qëllim shtimin e numrit të mjekëve në kujdesin parësor

8.1.3.3 Punësimi

Analiza e papunësisë kërkon së pari kuptimin e përkufizimeve të papunësisë që lidhen me treguesit statistikorë të raportuar. INSTAT përdor dy lloje të dhënash mbi tregun e punës:

- Të dhëna administrative, të marra nga Zyrat e Punës
- Të dhënat e marra nga Anketa e Punës

Të dy burimet kanë nevojë për një trajtim të kujdesshëm kur u referohemi shifrave. Në rastin e të dhënave administrative konstatohen dy probleme lidhur me përkufizimin:

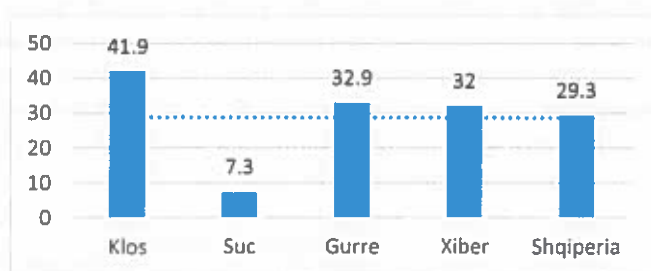
- Të papunë quhen ata të cilët janë regjistruar në zyrat e punës si të tillë. Prej kësaj rezulton se çdo person i cili nuk është i regjistruar atje nuk llogaritet në treguesin e të papunëve.
- Çdo person me banim në fshat që zotëron tokë/arë konsiderohet i vetëpunësuar (pavarësisht sezonaleitetit apo mundësisë që me prodhimet e asaj toke të mund të mbajë pjesëtarët e familjes).

Në rastin e të dhënave nga anketa e punës gjithashtu ekziston një problem me përkufizimin. Të punësuar, sipas INSTAT konsiderohen persona që kanë kryer një punë qoftë dhe një orë kundrejt një page ose përfitimi gjatë javës së referencës (një javë kalendarike). Konceptin në këtë rast e "deformon" disi ideja e punës që kryhet në fermën/tokën e vetë personit, pasi ai konsiderohet i punësuar, sado pak të ketë punuar gjatë javës së referencës. Këta persona që punojnë në tokën e tyre, edhe në qoftë se prodhojnë vetëm për konsum vetjak të familjes (pra nuk i shesin prodhimet e tyre në treg) konsiderohen të punësuar.

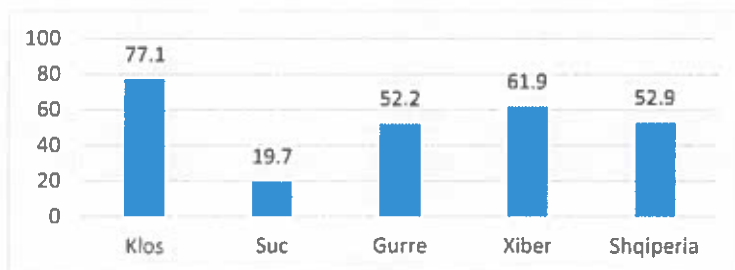
Në grafikët 11 dhe 12 tregohet respektivisht niveli i përgjithshëm i papunësisë dhe papunësia tek të rinjtë, sipas NJA përbërse të Bashkisë së Klosit, bazuar në shifrat e dhëna në Censusin e vitit 2011. Veçanërisht shqetësues paraqiten këta tregues në NJA Klos dhe NJA Xibër, ndërsa konstatohet një situatë mjaft më e mirë në NJA Suç.

Grafiku 20: Niveli i Papunësisë në Bashkinë e Klosit (%)

BURIMI: INSTAT, CENSUS 2011

Grafiku 21: Niveli i papunësisë tek të rinjtë në Bashkinë e Klosit (%)

BURIMI: INSTAT, CENSUS 2011

Bashkia e Klosit do të duhet të hartojë një strategji të detajuar të zhvillimit ekonomik për vitet në vijim, zbatimi i suksesshëm i të cilës do të reduktonte edhe nivelin e treguesve të papunësisë.

8.1.3.4 Mirëqenia Sociale

Ndihma Ekonomike përbën një nga programet e Mbrojtjes Sociale, që jepet në formën e një pagese mujore në para për familjet dhe individët që kanë më shumë nevojë për mbështetje nga shteti.

Një reformë e gjerë e skemave të ndihmës ekonomike dhe asistencës për personat me aftësi të kufizuara, është ndërmarrë aktualisht me mbështetjen e Projektit për Modernizimin e Asistencës Sociale (PMAS) të Bankës Botërore. Lidhur me këtë skemë, Bashkitë do të kenë mundësi të krijojnë bazat e tyre të të dhënave për të gjithë banorët që trajtohen në skemën e ndihmës ekonomike dhe sociale.

Nga analiza e deritanishme, rezultoi se më problematike paraqitej situata në NJA Xibër dhe NJA Gurrë, ku gjysma e numrit total të familjeve trajtoheshin me ndihmë ekonomike. Hapi kryesor, në situatën aktuale të reformimit të këtij shërbimi, konsiston në evidentimin e familjeve në nevojë, sidomos në zonat e thella malore të njësive administrative, për të pasur një njohje të mirë të regjistrit të familjeve që trajtohen me ndihmë ekonomike në të gjithë Bashkinë e Klosit. Krijimi i kësaj databaze dhe lidhja me shërbimet e tjera sociale mbeten një sfidë dhe një mundësi për të përmirësuar situatën sociale në bashki, punësimin, ri-integrimin social, dhe akses në shërbime të tjera të bashkisë. Dalja nga skema ekonomike e këtyre familjeve duhet të jetë fokusi kryesor i Bashkisë, si dhe ndihma ndaj fëmijëve të këtyre familjeve, që të përfitojnë nga skema e arsimit, me qëllim zbutjen e varfërisë.

Shërbimet e Kujdesit Shoqëror

Këto shërbime bëjnë pjesë në Programin e Mbrojtjes Sociale, të financuar nga buxheti i shtetit. Aktualisht konstatohen mangësi në mbulimin e të gjithë nevojave për shërbime të grupeve vulnerabël në nivel kombëtar. Shërbimet e kujdesit shoqëror të specializuar sigurohen nga organizata jofitimprurëse, të financuara në baza vullnetare ose nga partnerë të huaj. Ofrimi i këtyre shërbimeve është mjaft i pakët në zonat rurale. Ndryshe nga skemat e pagesave të NE dhe për PAK, sfida këtu qëndron tek ngritja e një sistemi shërbimesh të përkujdesit shoqëror që të mund mbulojë më gjerë nevojat e grupeve në nevojë për shërbime shoqërore të integruara dhe efikase. Sfidë e mëtejshme e Bashkisë së Klosit mbetet njohja e nevojave për shërbime specifike, të organizuara në qendra ofrimi shërbimesh, si në qytet dhe në zona rurale si dhe plotësimi i tyre, duke ofruar dhe donacione të ndryshme për t'i ofruar këto shërbime, ose bashkëpunime me shoqata të specializuara, duke ju ofruar asete në përdorim.

Strehimi

Numri i të pastrehëve të regjistruar në bashki është mjaft i vogël (vetëm 18 familje), megjithatë në funksion të rritjes së shkallë së urbanizimit të NJA Klos nevojitet të planifikohet ndërtimi gradual i blloqeve të banimit, jo vetëm për plotësimin e nevojave të të pastrehëve, por edhe për t'i paraprirë ardhjeve të mundshme të banorëve nga NJA e tjera të bashkisë, apo nga bashkitë fqinje. Bashkia e Klosit mund të parashikojë gjithashtu financimin e një programi kreditimi me norma të ulëta interesi për të nxitur më tej urbanizimin e qytetit.

Tabela 25: Ndertesat e Bashkisë Klos në vite,

Njesite Administrative	Periudha e ndërtimit							Nuk e di
	Gjithsej	Deri më 1960	1961-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005	2006-2011	
Gurrë	672	70	75	75	80	35	46	291
Klos	1644	259	197	195	232	91	111	559
Suç	689	153	124	107	156	47	49	53
Xibër	542	118	99	70	42	11	8	194
Gjithsej	3547	600	495	447	510	184	214	1097

BURIMI: INSTAT, PERPUNIM I AUTORIT

Tabela 26: Tipet e ndertesave të Bashkisë Klos

Njesite Administrative	Lloji i ndërtesës					Numri i Banesave në ndërtesë			
	Gjithsej	Shtëpi individuale	Shtëpi pjesërisht e veçuar	Shtëpi në rend ose tarracore	Pallat Apartment	1	2	3-4	5+
Gurrë	672	537	121	13	1	558	91	22	1
Klos	1,644	1,281	313	38	12	1,404	184	43	13
Suç	689	593	77	18	1	611	61	15	2
Xibër	542	335	175	32	0	482	59	1	0
Gjithsej	3,547	2,746	686	101	14	3,055	395	81	16

BURIMI: INSTAT, PERPUNIM I AUTORIT

Situata financiare e bashkisë

Te ardhurat, Shpenzimet dhe Investimet

Reforma territoriale ka sjellë jo vetëm një ridimensionim të territorit të bashkive, por dhe sfida të shumta lidhur me bashkimet e funksioneve të bashkive dhe njësive administrative (ish-komuna), si dhe transferimet e disa funksioneve nga pushteti qendror në atë vendor. Sfidë më e madhe si gjithmonë, mbetet rritja e autonomisë financiare të bashkive dhe perthithja e fondeve nëpërmjet granteve të pakushtëzuara, si dhe mundësive të tjera nëpërmjet donacioneve apo FZHR, etj. Financat vendore janë një instrument i rëndësishëm në dorë të bashkive për të ushtruar politikën e veta fiskale, kundrejt bashkive të tyre kryesisht me biznesin vendas. Menaxhimi i financave vendore është një nga proceset më të rëndësishme, ku bashkitë duhet të fokusohen për të realizuar maksimalisht të ardhurat e tyre. Nisur nga fakti që trendi i transfertës së kushtëzuar, qëndron pak a shumë fiks dhe transfertat e kushtëzuar të ofron mbulimin minimal të shpenzimeve të

funksioneve të transferuar, fokusi i çdo bashkie duhet të ishte menaxhimi më i mirë i të ardhurave të veta, duke pasur parasysh që këto të ardhura do të shërbejnë për investime, si dhe për të përmirësuar më tej shërbimet që ofrohen ndaj qytetareve.

Të ardhurat

Struktura bazë e të ardhurave, përbëhet nga të ardhurat e vet bashkisë, (taksa dhe tarifat vendore, të ardhura të tjera nga asetet, etj) dhe transfertat ndërqeveritare (transferta të kushtëzuara dhe të pakushtëzuara), si dhe të ardhura të tjera nga huamarrje apo FZHR, etj.

Tabela 27: Të ardhurat e Bashkisë,

Të Ardhura	VITI 2014	Në %	VITI 2015	Në %	VITI 2016	Në %
Trsf. e pakushtezuar	45,277,819	82%	107,103,288	87%	105,642,959	63%
Të ardhurat e veta	9,934,181	18%	15,456,712	13%	22,438,749	13%
Trsf. e kushtezuar	-	-	-	-	38,442,418	23%
TOTALI	55,212,000	100%	122,560,000	100%	166,524,126	100%

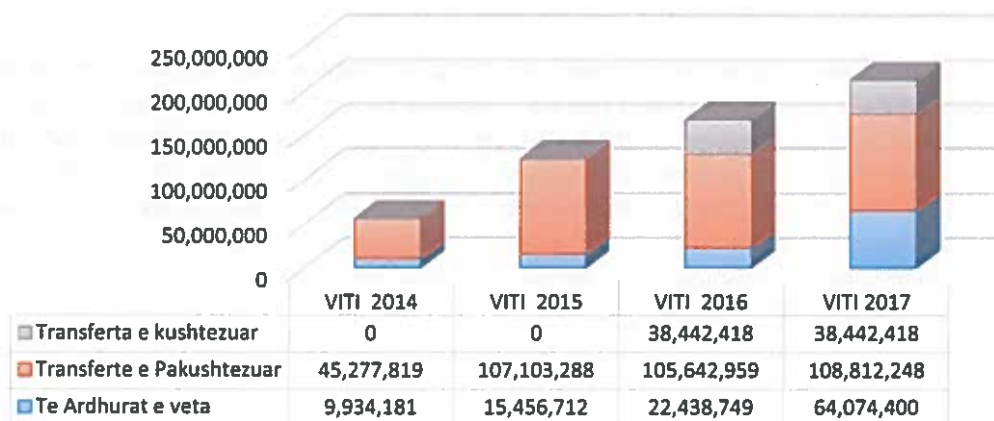
BURIMI: BASHKIA KLOS, PERPUNIM I AUTORIT

Grafiku 22: Të ardhurat e Bashkisë

BURIMI: BASHKIA KLOS, PERPUNIM I AUTORIT

Grafiku 23: Të ardhurat e Bashkisë Klos

BURIMI: BASHKIA KLOS, PERPUNIM I AUTORIT

9.1.1 Gjetje dhe Rekomandime

- Duket qartë nga analiza e të ardhurave se peshën më të madhe në të ardhurat e bashkisë Klos e zë Transferta e Pakushtëzuar, dhe ky parashikohet të jetë trendi për 3 vitet e ardhshme.

- Ka një impenjim të Bashkisë për të rritur të ardhurat nga Burimet e Veta, duke maksimizuar vjeljen e taksave, rregjistrimin e bizneseve, vjeljen e tarifave etj.
- Sugjerohet që rritja të rishikohet duke u argumentuar më mirë pasi nuk duket reale rritja me 200 % e të ardhurave të veta.
- Fokusi i mbledhjes së të ardhurave duhet të jetë në verifikimin më mirë të bazës së të dhënave për mbledhjen e taksave dhe tarifave që sjellin dhe % më të lartë të të ardhurave.
- Transferta e kushtëzuar nuk parashikohet të ketë ndryshime të rëndësishme.
- Ka politika të mira taksimi për nxitjen e bizneseve por duhet të ketë një vision të mirë për shtrirjen dhe mundësinë e aktiviteteve të biznesit në Bashkinë Klos si dhe informim të qytetarëve në lidhje me to.

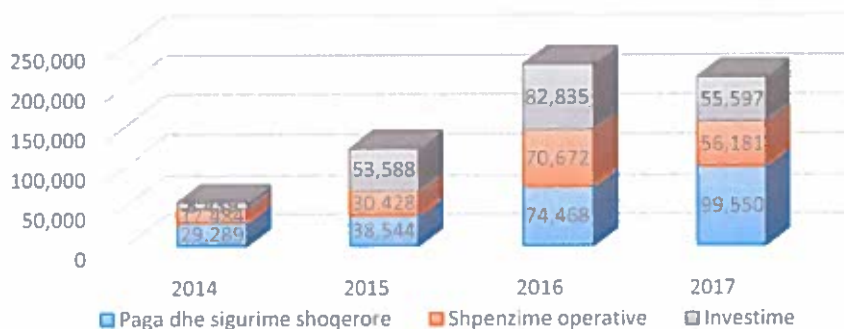
9.1.2 Shpenzime

Tabela 28: Shpenzimet e bashkisë Klos 2014-2017

Shpenzimet	Viti 2014		Viti 2015		Viti 2016		Viti 2017	
	ne mije lek	ne %	ne mije lek	ne %	ne mije lek	ne %	ne mije lek	ne %
Paga dhe sigurime shoqerore	29,289	53%	38,544	31%	74,468	33%	99,550	47%
Shpenzime operative	17,484	32%	30,428	25%	70,672	31%	56,181	27%
Investime	8,439	15%	53,588	44%	82,835	36%	55,597	26%
Totali	55,212	100%	122,560	100%	227,975	100%	211,328	100%

BURIMI: BASHKIA KLOS, PËRPUNIM I AUTORIT

Grafiku 24: . Shpenzimet e bashkisë Klos 2014-2017

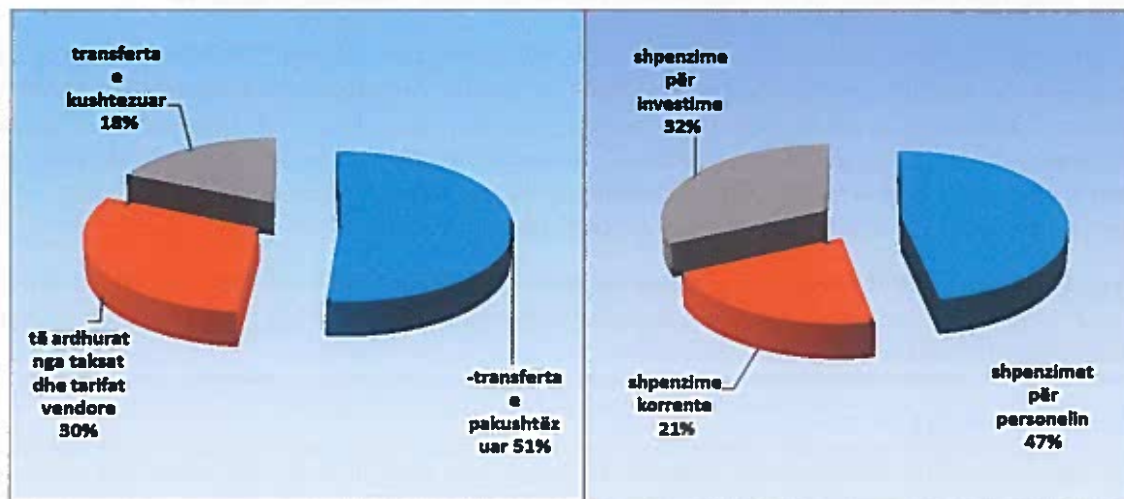

BURIMI: BASHKIA KLOS, PËRPUNIM I AUTORIT

Nisur nga tabela e shpenzimeve peshën më të madhe, e kanë pasur pagat e administratës sidomos në vitin 2014, rreth 53% të të gjithë shpenzimeve. Ndërkohë ato vazhdojnë të kenë peshën kryesore të shpenzimeve dhe për vitin 2015, që kanë pësuar rritje, megjithëse në raport me shpenzimet në total duket sikur janë ulur. Për vitin 2016 kemi një rritje të ndjeshme gati dyfishin e shpenzimeve të pagës për të ardhur kjo nga restrukturimi i bashkisë, si dhe transferimet e funksioneve të tjera në bashki. Për vitin 2016 kemi dhe transfertë të kushtëzuar që vjen si paketë e shpenzimeve për funksionet e deleguara. Gjithësesi, shihet që shpenzimet e bashkisë për pagat do të vijojnë të pësojnë rritje dhe për vitin 2017 me rreth 33.6 %, duke e çuar përsëri në zërin më dominant të shpenzimeve të bashkisë

Grafiku 25: Të ardhurat dhe shpenzimet e Bashkisë Klos

BURIMI: BASHKIA KLOS, PËRPUNIM I AUTORIT

9.1.3 Investimet

Referuar buxhetit të parashikuar për investime dhe listës së projekteve të investimeve për periudhën afatmesme 2017-2019, evidentohet një shpërndarje e tyre (pavarësisht burimit) në përputhje me programet strategjike për arritjen e vizionit të përgjithshëm të bashkisë Klos. Konkretisht, fondet e parashikuara për investime sipas viteve janë:

- Në vitin 2017, parashikohen 55,597 milionë lekë investime të cilat përbëjnë 26 % të të gjithë strukturës së shpenzimeve.
- Në vitin 2018, parashikohen 68,550 milionë lekë investime të cilat përbëjnë 32 % të të gjithë strukturës së shpenzimeve.
- Në vitin 2019, parashikohen 74,712 milionë lekë investime të cilat përbëjnë 34% të të gjithë strukturës së shpenzimeve. Në përfundim edhe pse pesha e investimeve nuk është shumë e lartë, ajo vjen duke u rritur në tre vitet e konsideruara.

Tabela 29: Tendencat e shpenzimeve

Tendeca e shpenzimeve	2014	2015	2016	2017
Paga dhe sigurime shoqërore	29,289	38,544	74,468	99,550
Trendi i pagave		32%	93%	34%
Shpenzime operative	17,484	30,428	70,672	56,181
Trendi i shpenzimeve operative		74%	132%	-21%
Investime	8,439	53,588	82,835	55,597
Trendi i investimeve		535%	55%	-33%

BURIMI: BASHKIA KLOS, PËRPUNIM I AUTORIT

9.1.4 Asetet Vendore

Bashkia Klos në kuadër të Nr.8744, datë 22.2.2001 "Për Transferimin e Pronave të Paluajtshme Publike të Shtetit në Njësitë e Qeverisjes Vendore" ka proceduar me hartimin e inventarit të listës së pronave në administrim të Bashkisë Klos.

Nga lista e Inventarit të Pronave të sjelle nga Bashkia, vihet re se Inventari është i organizuar për efekt departamentit të financës, por nuk ka informacion në lidhje me Pronësinë e çdo aseti. Lista e Inventarit është e ndarë mirë sipas grupeve të përcaktuara me Ligjin 8744 por kërkon ende plotësim me Regjistrat e Monumente

kulture dhe historike, si dhe pronat që përdoren për varreza e funerale, gjithashtu nuk janë të listuara pyjet. VKM 433, date 08.06.2016 ka të përcaktura listën e pyjeve dhe kullotave për tu transferuar në pronësi të Bashkive, midis tyre dhe Bashkia Klos. Kjo listë nuk figuron në listën e aseteve të Bashkisë.

Në përputhje me Vendimin e Këshillit të Ministrave, Nr. 433 datë 08.06.2016 mbi "Transferimin në pronësi të Bashkive të pyjeve dhe kullotave publike, sipas listave të inventarit dhe aktualisht në administrim të Ministrisë së Mjedisit", sipërfaqet e fondit pyjor dhe kullotat publike, sipas listave të inventarit, infrastruktura mbështetëse e tyre, asetet, arkivi dhe protokoli, aktualisht në përgjegjësi administrimi të Ministrisë së Mjedisit, si edhe sipërfaqet e fondit pyjor e kullotat publike dhe infrastruktura mbështetëse e tyre, që i janë transferuar ish-komunave e bashkive, transferohen në pronësi të bashkive.

Sipas kësaj VKM-je, sipërfaqja pyjore dhe kullosore sipas listës së inventarit, që transferohen në pronësi të Bashkisë Klos janë përcaktuar sipas shtojcës 9, bashkëlidhur këtij vendimi, e cila përmban listën e inventarit që fillon me numrin rendor 1 deri 1209.

10 Analiza SWOT

Analiza SWOT është një analizë arsyetimësh të kontekstit territorial mbi të cilin realizohet një program ndërhyrjesh. Qëllimi i analizës është përkufizimi i mundësive të zhvillimit të një territori apo të një fushe, që vijnë nga vlerësimi i pikave të forta dhe nga kufizimi atyre të dobëta, duke shfrytëzuar mundësitë dhe duke paraprirë kërcënimeve të mundshme. Lista e mëposhtme paraqet në mënyrë të përmbledhur dhe skematike, konkluzionet e nxjerra nga analiza të evidentuara sipas elementëve të analizës SWOT: fuqitë, dobësitë, shanset dhe kërcënimet. Në krahun e majtë të tabelës, në kolonën e parë, është bërë një klasifikim i çështjeve sipas disa tematikave që janë konsideruar qendrore për drejtimin e veprimeve të zhvillimit në këtë plan. Çështjet e evidentuara në këtë tabelë të analizës SWOT i shërbejnë lexuesit për të parë në mënyrë të përmbledhur trajtimin e tyre që nga Vizioni i Zhvillimit e deri te trajtimet konkrete me projekte.

10.1 Pikat e forta

- **Natyrë dhe vlerat e saj:** reliev malor, lumi, lugina, liqenet akullnajore.
- Përkohet mes për mes nga rrjedhja e sipërme e lumit MAT.
- **Afërsia me Tiranën.** E lidhur me rrugën e Arbrit: mund të jetë aneks i Tiranës. Për më tej, Rruga e Arbrit kryqëzohet në Klos me Aksin ekzistues Tiranë - Peshkopi dhe kthehet në një nyje që lidh Veriun (Shkodrën, Kukësin, Kosovën) dhe zonën qendrore të vendit (Tiranë Durrës Elbasan) për tu kthyer dhe në një "nyje" të kryqëzimit ekonomik.
- **Burimet natyrore:** pyjet
- 7 brezat klimatike Brenda bashkisë, mundësia për rritje të bimëve medicinale.
- **Potenciali mineral** – Mali i Balgjajt është formacioni mineral.
- **Trashëgimi historik** të pasur.
- **Një ndjenjë e forte e komunitetit** që është e lidhur me historinë dhe mbrojtjen e vlerave të vendit.
- **Traditë në prodhimet bujqësore:** rrush, perimet (domate spec) dhe blegtorinë: gjedhin.
- **Token pjellore:** Zona e luginës në lartësi të ulet 299 m: toka e luginës është pjellore.
- **Treg zonal** i prodhimeve bujqësore dhe blegtorale. Këto mund të vijnë nga Bulqiza, Martaneshi, dhe Burreli.
- **Ndërtimet:** nuk ka pasur presion të madh për ndërhyrje informale.
- **Migracion** i ulet vitet e fundit.
- **Turizëm kulturor dhe historik:** Qendrat Ilire (Xibri, Petralba etj) Monumentet Historike gjenden përgjatë rrugës së Arbrit.
- **Tregu i se dielës:** deri në 10 mijë veta në treg.

10.2 Pikat e Dobëta

- **Infrastruktura rrugore** shumë e dobët
- **Pamundësia e bashkisë** për të siguruar fonde për investime në infrastrukture.
- **Bashki rurale** – qendër bashkie pa gravitet ekonomik.
- **Mungesa shërbimesh publike** baze: trajtim ujërash të zeza, mbledhje mbeturinash, trajtimi i mbetjeve urbane.
- **Zone me varfëri ekonomike**
- **Ndërtimet jo cilësore.**

- **Mungese e hapësirave urbane** për rekreacione - sidomos për fëmijët.
- **Mungesa e ambienteve kulturore.**
- **Mungesa e industrisë agropërpunuese**
- **Mungesa e pikave të grumbullimit të prodhimeve bujqësore**
- **Zone me ujë por pa ujësjellës.**
- **Infrastruktura bujqësore e dobët:** kullim/vaditje etj.
- **Mbulimi i dobët me shërbime sociale**
- **Menaxhimi dhe administrimi i pyjeve.**
- **Niveli i ulët shërbimesh për turizmin.**
- **Copëzim i pronësisë së tokave bujqësore.**
- **Mungesa e certifikimit të produkteve lokale.**
- **Mungesa e prioritizimit të investimeve.**
- **Mungesa e kualifikimit për tregun e punës**
- **Mos-regjistrimi i aseteve publike.**
- **Mos-regjistrimi i fermereve.**

10.3 Oportunitetet

- **Pozicioni gjeografik i bashkisë:** bie në zonën Tiranë Durrës Krujë. Kjo vlen për të lidhur me pjesën tjetër të Shqipërisë dhe të Rajonit.
- **Rruga e Arbrit** që do të ndihmojë lidhjen e Klosit me pjesët e tjera, sidomos Tiranën deri në Maqedoni.
- **Treg grumbullues** (paratreg për Tiranën) – shoqëruar me infrastrukturën
- **Turizmi:**
 - Mundësia për të zhvilluar **turizmin kulturor dhe historik.**
 - **Agroturizmi**
- **Përfundimi i traverbankut.**
- **Përqendrimi i Urbanizimit** i qendrës së bashkisë së Klosit.

10.4 Rreziqet

- **Zone me erozion të lartë.**
- **Rrëshqitje të tokës.**
- **Vonesa e ndërtimit të rrugës së Arbrit.**
- **Ndërtimi pa kriter dhe i pastudiuar i HEC-eve.**
- **Damprat minerare dhe të mbetjeve urbane.**
- **Ndotja e fabrikës së ferrokromit**
- **Ndotja e mjedisit:** djegia e mbetjeve urbane.

II. VIZIONI I BASHKISË KLOS

Vizioni i Bashkisë Klos është hartuar duke marrë parasysh:

- Principet e planifikimit
- Konsideratat në shkallë rajonale
- Propozimet që vijnë nga Plan i Përgjithshëm Kombëtar,
- Propozimet që vijnë nga strategjitë sektoriale,
- Propozimet që vijnë nga instrumente planifikimi vendore, të hershme
- Gjetjet kryesore të analizave,
- Të dhënave konkrete nga studimi i profilit të çdo njësie administrative,
- Takimet publike dhe rezultateve të anketës mbi vlerësimin dhe prioritetet e qytetarëve për territorin e bashkisë Klos.

Klosi ne 2031

Klosi – një nyje lidhëse infrastrukturore mes Tiranës dhe Rajonit Lindor, - një hub i grumbullim/furnizimi i produkteve bujqësore, blegtorale dhe të industrisë minerare – një “kopsht” lindor i Tiranës si një destinacion unik malor dhe turistik.

III. PARIMET E PLANIT STRATEGJIK

QENDRUESHMERIA:

Vizioni, objektivat dhe programet strategjike synojnë një habitat të shëndetshëm mjedisor, social dhe ekonomik për popullsinë aktuale pa kompromentuar mundësinë e gjeneratave të ardhshme të plotësojnë nevojat e tyre dhe të progresojnë.

JETUESHMERIA

Jetueshmëria është shuma e faktorëve që përkufizojnë standardin e jetesës së një komuniteti duke përfshirë mjedisin urban, natyror, zhvillimin ekonomik, stabilitetin social, mundësinë e arsimit, të kujdesit shëndetësor si dhe mundësitë kulturore dhe të argëtimit. Plani strategjik i Bashkisë Klos synon rritjen e cilësisë së jetesës për banoret e vet duke konsideruar faktorët e mëposhtëm:

Hapësirat publike; Formën urbane; Zhvillimin ekonomik, Aksesin në shërbime; Kujdesi social; Mjedisin natyror; Mirëqeverisja dhe Pjesëmarrjen e publikut në Qeverisje.

INTEGRIMI

Bashkia Klos është një bashki me profil rural, por që me zhvillimin e Rrugës së Arbrit do të marrë një rendësi të veçantë. Objektivat e planit strategjik marrin parasysh transformimin dhe integrimin e ekosistemit ekzistues në atë të një ekosistemi me kompleks urban dhe rural, për t’iu përgjigjur nevojave të ardhshme. Infrastruktura është faktori kryesor për të siguruar një zhvillim progresiv të Bashkisë dhe për t’iu përgjigjur potencialit zhvillimor që do të mundësohet nga afërsia me metropolin.

RUAJTJA DHE ZHVILLIMI I TRADITES

Bashkia e Klosit është krenare për pasurinë e trashëgimisë historike dhe kulturore. Zhvillimi i territorit të Bashkisë do të bëhet duke vlerësuar dhe mbrojtur trashëgiminë historike të kullave dhe kalave, elementët ndërtimor dhe materialet lokale si element i rëndësishëm i identifikimit urban.

IV. DREJTIMET E ZHVILLIMIT DHE DIMENSIONET URBANE TË PLANIFIKIMIT

11 Drejtimitet e zhvillimit

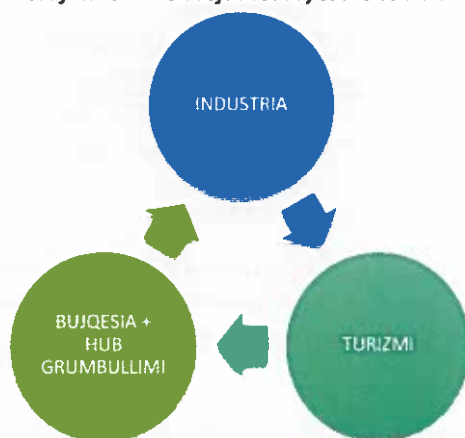
Analiza e gjendjes ekzistuese është baza kryesore për hartimin e Vizionit, i cili më vete është një përmbledhje e të gjitha propozimeve që lidhen me drejtimitet e zhvillimit, objektivat strategjike, e të tjerat me radhë.

Vizioni dhe strategjia përcaktojnë drejtimitet e zhvillimit që do të ketë Bashkia e Klosit, konkretizuar në një plan veprimi. Por gjithsesi ky Plan Veprimi nuk shteron mundësinë e propozimit ose zhvillimit të projekteve, programeve apo objektivave të reja shtesë për realizimin e Vizionit. Përkundrazi, plani është i nevojshëm që të plotësohet sipas nevojave konkrete të cilat mund të lindin jashtë parashikimeve të tij. Në procesin e planifikimit, emergjencat e paparashikuara duhet të konstatohen, rivlerësohen në lidhje me planin, të bëhen rregullimet e nevojshme sipas udhëzimeve ligjore të planifikimit nëse është nevoja, dhe të implementohen masat e nevojshme që duhen marrë.

Dokumenti i PPV-së duhet të kuptohet si një mjet orientues, jo garantues i zhvillimit, i cili ndihmon organet e qeverisjes vendore për t'u përqafuar me nevojat lokale për zhvillim dhe për të orientuar potencialet investuese vendore përmes një platforme të përbashkët me qytetarët, që është vetë dokumenti dhe instrumentet që dalin në funksion të tij. Ndërkohë, për aplikimin e efektshëm të propozimeve të planit në territor, është i domosdoshëm verifikimi konkret i të dhënave të detyrueshme ligjore dhe të planit, me qëllim afrimin e tyre me gjendjen ekzistuese në vend, si dhe konsultim të vazhdueshëm mes grupeve që preken përpara çdo vendim-marrjeje.

Rregullorja e Planifikimit të Territorit, në bazë të V.K.M. nr.686 të datës 22.11.2017, përcakton nevojën e formulimit të drejtimeve të zhvillimit të territorit të bashkisë. Këto drejtime janë specifike për fushën që mbulojnë, orientuese për të gjitha fazat e mëtejshme të planit. Drejtimitet e zhvillimit përfshijnë disa disiplina dhe përcaktojnë bazën në të cilën do të orientohet formulimi politikave urbane, lidhja e objektivave me programet, përparësia për projekte të zhvillimit, e të tjera. Për Bashkinë e Klosit drejtimitet e zhvillimit të territorit janë tre industria, turizmi dhe bujqësia e cila është edhe si një hub grumbullimi. Këto drejtime zhvillimi marrin shkas nga Plani i Përgjithshëm Kombëtar i cili e specializon rajonin Dibër-Klos-Bulqizë në nxjerrjen dhe përpunimin e pasurive minerare si dhe në zhvillimin e industrisë e teknologjisë përpunuese.

Grafiku 26: Tre drejtimitet kryesore të zhvillimit

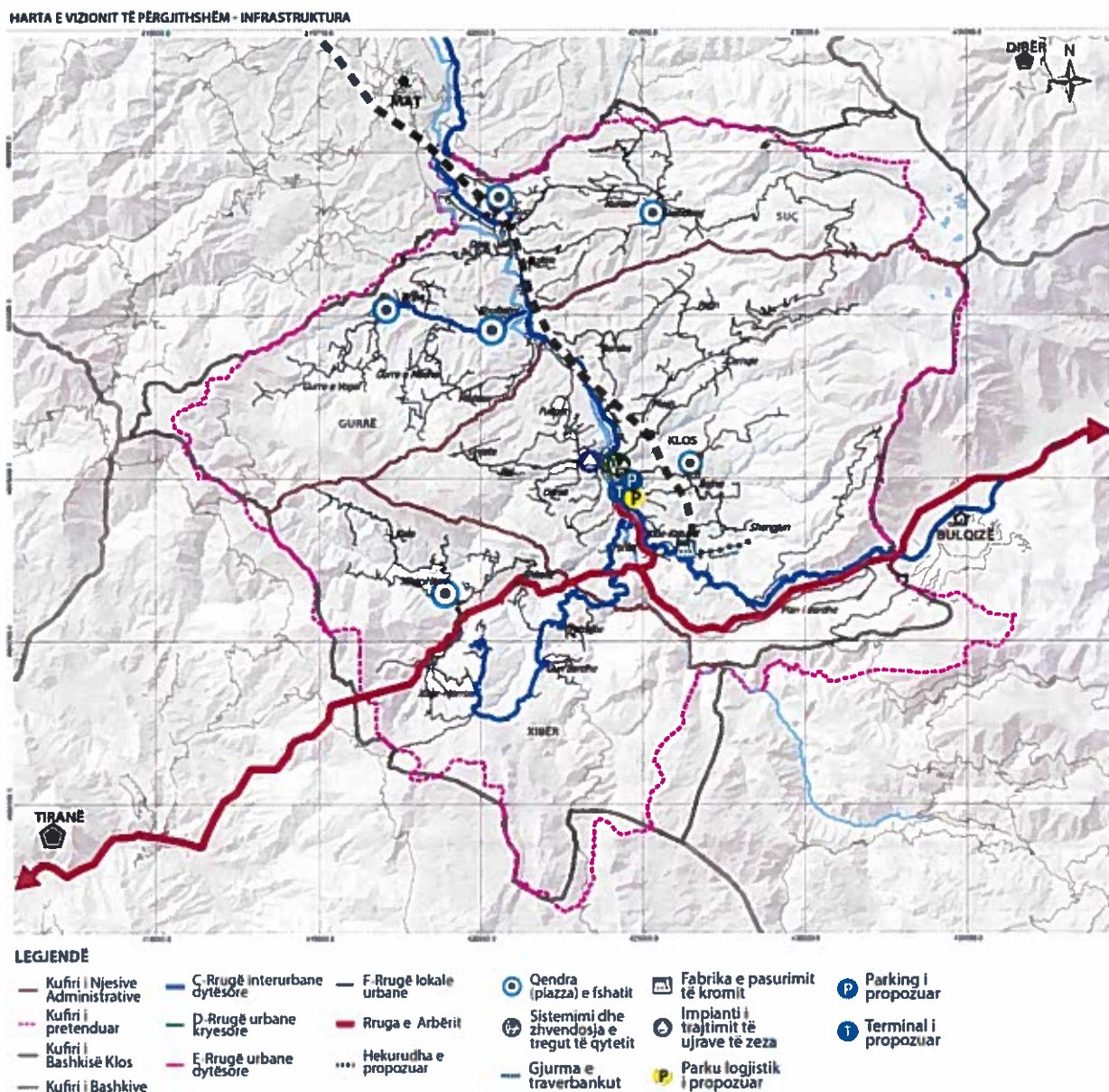

BURIMI: AUTORI

11.1 Drejtimi i zhvillimit të Industrisë

Harta 37: Harta e Vizionit të Përgjithshëm- Infrastruktura

BURIMI: AUTORI

Krahitat e Matit dhe Martaneshit janë të njohura për pasuritë e mëdha industriale që zotërojnë. Veçanërisht pas viteve '50, në Mat morën zhvillim të vullshëm investimet në industrinë e kromit, energjetikë, mekanikë bujqësore, etj. Rezervat e Kromit në rajonin qendror të Shqipërisë përlogariten në 12 milion ton me më shumë se 38% Cr₂O₃

- në disa dhjetëra milion ton rezervat prognoze në oksid kromi,
- në disa dhjetëra milion m³, rezervat në mermerë e gëlqerore të mermerizuar,
- gëlqerore pllakore,
- argjila industriale,
- materiale ndërtimi,

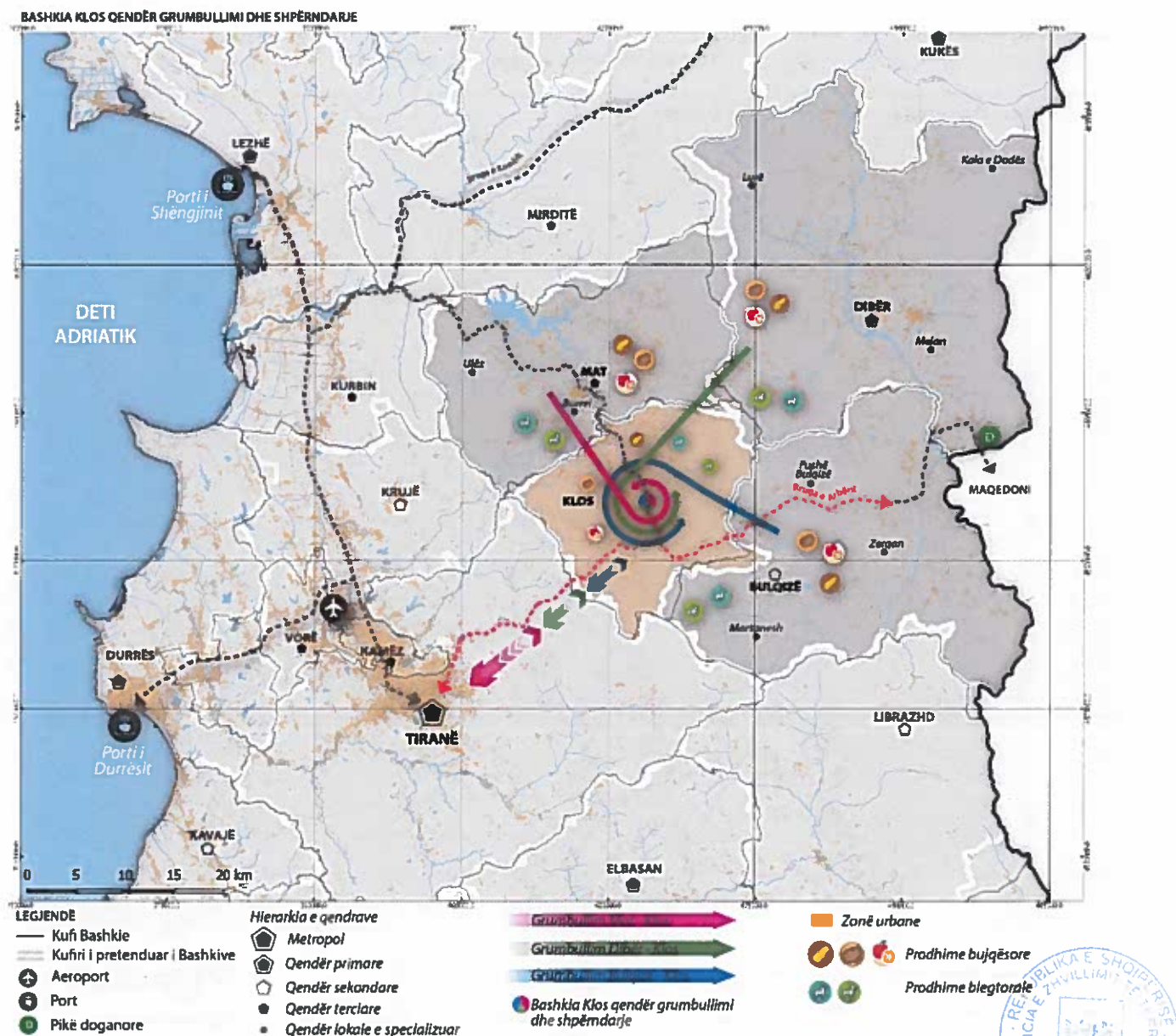
Duhet theksuar, se 90% e pasurive që përmenden ndodhen në skajin jugor dhe lindor të luginës së Matit, vetëm 10-20km nga portat e qafës Murizës dhe vetëm 40 – 60 km nga metropoli Tiranë-Durrës. Vendburimet kryesore të kromit ndodhen në Shkallë-Qafe Burreli-Manazdre, Batër-Lugu i Gjatë-Fushe Lope-Theken (Martanesh), por dhe rezervat gjeologjike prognoze të përlogaritura nga specialistët e fushës, ndodhen afër dhe rreth këtyre vendburimeve të njohura.

Potencialet e industrisë minerale do të rriteshin shumë me zhvillimin e rrugës së Arbrit. Kjo rrugë mund të aktivizojë 26 vendburimeve minerale, të cilat shtrihen brenda pellgut të kësaj autostrade, që sot janë të pashfrytëzueshme, por që në total mund dhe duhet të shfrytëzohen në kuadrin e 100 minierave, shumë afër, afër dhe jo shumë larg kësaj autostrade; mund të sillte në interes aktivizimin e mbi 80 fabrikave e uzinave të Maqedonisë e të Preshevës që kërkojnë tregun European nëpërmjet porteve të Durrësit e Shëngjinit.

Ndërtimi i traverbankut 18 vjet pas braktisjes është një nga projektet e rëndësishë se veçantë për industrinë minerare. Kjo pasi i gjithë prodhimi i kromit në minierën e Bulqizës do të transportohet në Klos për përpunim, dhe prej andej drejt destinacioneve përkatëse.

11.2 Zhvillimi i Bujqësisë dhe Hubit të Grumbullimit

Harta 38: Harta e Vizionit të Bujqësisë

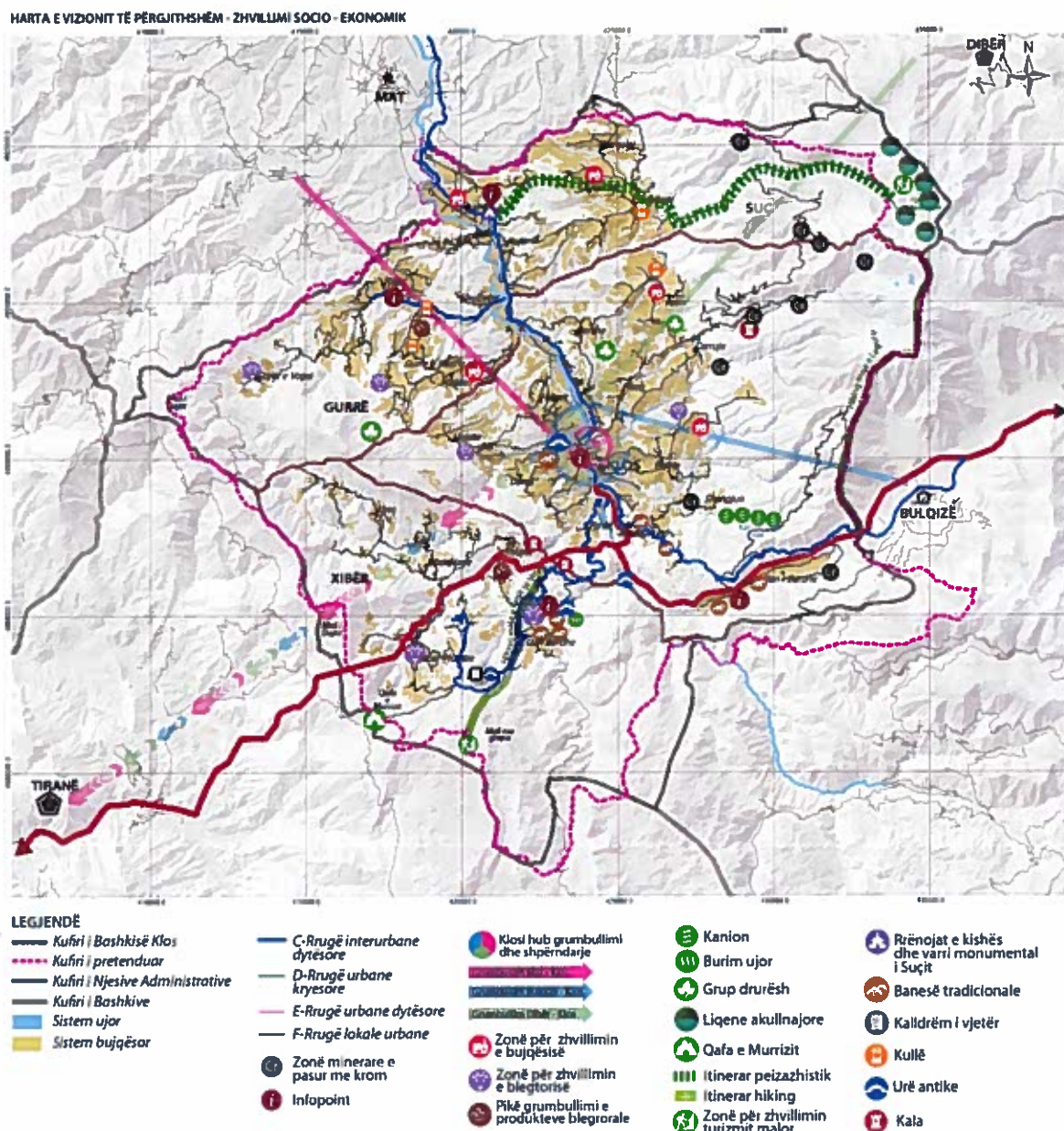
Zona e Matit ku përfshihet edhe Klosi është një pol i rëndësishëm bujqësor, sidomos në prodhimin e perimeve, patates dhe vreshtave dhe me pak të frutorëve. Në veçanti zona e Klosit ka potencial të zërë një përqindje të konsiderueshme të këtij prodhimi. Shumëllojshmëria e kulturave bujqësore, që siguron zona e bashkisë së Klosit, i detyrohet vendndodhjes dhe klimës së saj. Sa i përket prodhimit blegtoral, mesatarja është me e ulët se ajo kombëtare, por zona e Klosit, sidomos Nj.A. Xibër dhe Gurrë ka potencial në prodhimet blegtorale sidomos të gjedhëve.

Duke i shtuar dhe pozicionin gjeografik, me zhvillimin e zona e Klosit ka potencial të zhvillohet në zonat me konkurruese në rajon dhe më gjerë për sa i përket prodhimeve bujqësore dhe blegtorale. Klosi duke qenë kufitare me Tiranën ka nevojë të ketë akses në "tregun" e Tiranës, akses i cili aktualisht mungon. Prandaj dhe drejtimi i zhvillimit të bujqësisë dhe blegtorisë në Klos duhet të mendohet në formën e një "hub"-i për grumbullimi dhe shpërndarjen për një zhvillim të harmonizuar të burimeve dhe produkteve në drejtim të Tiranës dhe jo vetëm. Gjithashtu përqendrimi i këtij hubi në Klos do të krijonte një gravitet ekonomik të bashkisë në qytetin e Klosit.

Ky hub do të ndihmohet nga fasilitetet dhe shërbimet në magazinim dhe grumbullim, të përqendruara në qytetin e Klosit. Rruga e Arbrit dhe stacioni hekurudhor për arsye të traverbankut, krijon kushtet optimale për transportimin e të mirave bujqësore si në perëndim (Tiranës) ashtu dhe në lindje (drejt Maqedonisë). Një situatë e tillë ekonomike do të sillte një dendësim të pashmangshëm të qytetit të Klosit, sikurse ilustron në hartën e mëposhtme.

11.3 Zhvillimi i Turizmit

Harta 39: Harta e Vizionit të Turizmit

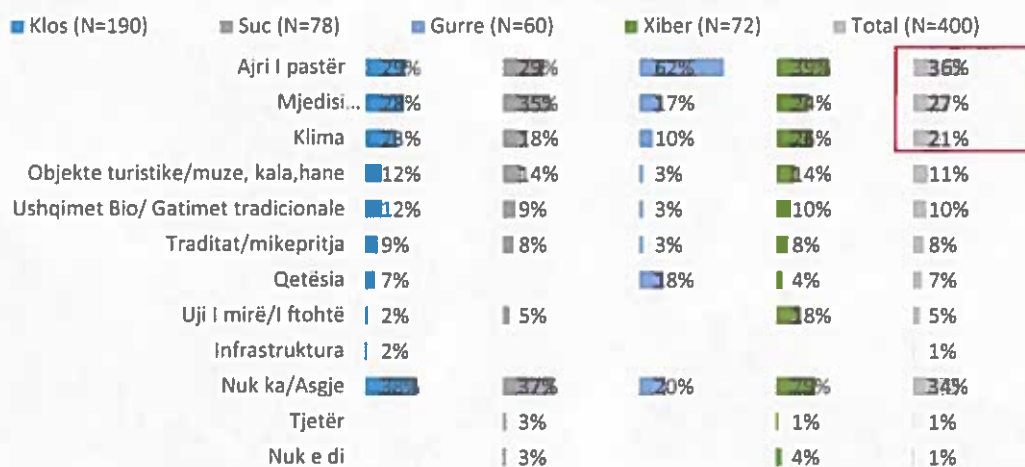
BURIMI: AUTORI

Zona e Klosit merr vlera të veçanta turistike si pasojë e vlerave të relievit, natyrës, historisë dhe kulturës që ka. Klosi mund të jetë destinacioni malor dhe natyror më i afërt me Tiranën me peizazhet unike të relievit

që krijon lumi Mat. Aktualisht në territorin e bashkisë në zonën jugore përfshihet dhe parku kombëtar i Malit me Gropa dhe një fragment nga parku kombëtar i Dajtit.

Te njëjtën mendim ndajnë dhe qytetaret e Klosit, të cilat kanë vlerësuar ajrin e pastër, mjedisin dhe klimën si tre pikat me të forta. Por sikurse tregohet dhe nga grafiku, një përqindje e konsiderueshme janë skeptike për vlerat e turizmit në bashkinë e tyre duke thënë nuk ka asgjë. Bashkia përmes planeve promovuese duhet të evidentojë këto vlera turistike.

Grafiku 27: Vlerat kryesore të turizmit sipas qytetareve

BURIMI: AUTORI, PYETESORI ME QYTETARËT E BASHKISË KLOS, 2017

Turizmi liqenor ka potencial dhe ky i fundit duhet të fokusohet tek liqenet akullnalore sidomos ato të Balgjajt. Në vizionin e bashkisë këto vlera të natyrës zënë një rëndësi të veçantë, dhe janë menduar mënyra sesi vlerat dhe potenciali i tyre të promovohet dhe të frekuentohen me shume. Aktualisht ky park nuk përfshihet në zonat e mbrojtura dhe në vizionin e bashkisë propozohet që ky park të jetë zone e mbrojtur. Gjithashtu drejt këtij parku janë menduar 2 itinerare kryesore: një hiking dhe një peizazhi si degëzim që nis nga rruga nacionale Tiranë Dibër dhe përmes Nj.A. Suç shkon deri tek liqenet e Balgjajt. Trajektore të tjera që janë menduar janë dhe në jug të territorit të bashkisë deri tek parku Kombëtar i Malit me Gropa.

Këto vlera se bashku me ushqimet tradicionale të zonës së Matit me baze mishi dhe jufkat përbejnë potencial për zhvillimin e **ekoturizmit**; kurse prania e urave veneciane, kalave të Xibrit dhe Petralbës, varret arkeologjike të qytetërimeve ilire si dhe ura e Vashës krijojnë premisat për zhvillimin e atij **kulturor**. Për më tepër pozicioni gjeografik i shumicës prej tyre është përgjatë rrugës së Arbrit ose në afërsi të aksit kombëtar, kështu që thjeshtë përmirësimi dhe rehabilitimi i aksesueshmërisë do e ndryshonte ndjeshëm situatën aktuale.

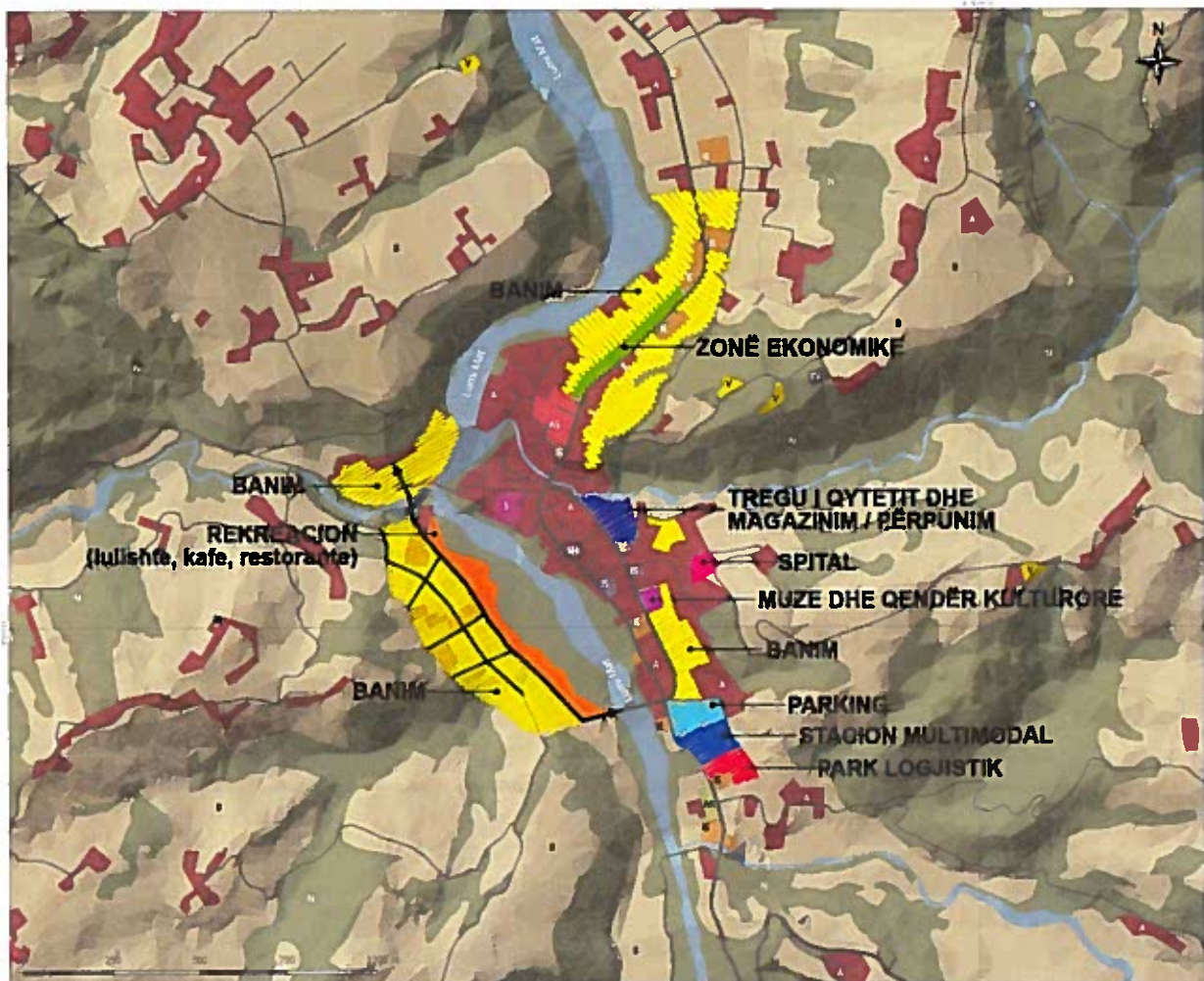
Nga ana tjetër, janë menduar disa shërbime/fasilitete në veçanti për qytetin e Klosit të cilat kanë për qëllim përmirësimin dhe rritjen e cilësisë së jetës. Për shembull, aktualisht qyteti i Klosit nuk ka as një park dhe as ambiente rekreacioni dhe sportive. Kështu rreth këtij qyteti janë menduar dy breza të gjelbërta në kufijt lindor të qytetit dhe në anën tjetër të lumit. Këto dy parqe do të plotësojnë nevojat e banorëve për pushim dhe rekreacion. Gjithashtu në projektet e strategjike janë përfshirë stadiumi i qytetit, muzeu dhe një amfiteatër të cilat do i shtojnë gjallërinë e aktiviteteve kulturore të këtij qyteti.

11.4 Sistemet territoriale të propozuara

Në vijim të 3 drejtimeve kryesore të zhvillimit (bujqësisë, industrisë dhe turizmit), fenomeni kryesor që parashikohet është rritja e popullsisë në qytetin e Klosit. Fatmiresisht jemi në situatën kur kjo rritje e popullsisë nuk ka filluar ende dhe kjo na ndihmon që të paracaktojmë në mënyrë strategjike se si do të ndodhe dhe ku mund të vendosen banoret e rinj të qytetit të Klosit. Me tej tregohet sesi vizioni i qytetit të Klosit, do të jete si

nje qytet me shtrirje te zonës urbane ne te dyja krahët e lumit dhe kthimin e Lumit Mat ne nje park te vizitueshem, dhe rrethuar nga dy parqe. Ne kete menyre ky lum mund te kthehet ne nje aset për banoret e Klosit, dhe nje destinacion për banoret e qyteteve përreth. Ne anën tjetër te lumit jane parashikuar pjese socio rekreative me bare, restorante, ambiente sportive, dhe banim.

Harta 40: Harta e konvertimit te tokes bujqesore

BURIMI: AUTORI

Gjithashtu qyteti i Klosit ka nevojë për rritje te sipërfaqeve për shërbime, industrinë, ne drejtim te transportit dhe te infrastrukturës ujësjellës kanalizim. Me konkretisht këto zona jane paraqitur ne Harten e mëposhtme, shoqëruar me tabelën përkatëse me sipërfaqet e konvertimit ne këto aktivitete.

Tabela 30: Tabela e konvertimit nga toke bujqesore

Kategoria_Propozim	Siperfaqja e konvertuar nga toke bujqesore (ha)
A - Banim	24.8
AR - Aktivitete Rekreacion	2.6
IE - Industri Ekonomi	2.6
INT - Infrastruktura Transporti	2.7
IUK - Infrastruktura Ujesjelles Kanalizimi	7.1
S - Sherbime	0.8
Total	3.2

BURIMI: AUTORI

12 Dimensionet urbane të zhvillimit

Për të pasur një qasje sa më gjithëpërfshirëse në organizimin e nevojave për ndërhyrje, dhe në të njëjtën kohë për t'i administruar sa më mirë me drejtimet kryesore të zhvillimit, është shfrytëzuar koncepti i "dimensionit urban", të cilat përcaktohen nga drejtimet e zhvillimit dhe rezultatet e analizës. Për bashkinë e Klosit grupi i eksperteve hartues ka përcaktuar 5 Dimensione urbane për të ndihmuar në kategorizimin e mundësive dhe problematikave të territorit (krahaso me analizën SËOT). Dimensionet e zhvillimit për Bashkinë Klos janë:

- Infrastruktura
- Zhvillimi Socio Ekonomik
- Cilësia e Jetës
- Mireqeverisja
- Mjedis

Figura 10: Skema e Drejtimeve të Zhvillimit

BURIMI: AUTORI

Secili nga këto dimensione përbëhet nga objektivat strategjike përkatëse dhe për secilën prej tyre janë hartuar programet dhe projektet përkatëse. Rritja e rëndësisë ekonomike të Bashkisë së Klosit, nëpërmjet mbështetjes për zhvillimin e bujqësisë, blegtorisë, turizmit (malor, historik-kulturor, agroturizmit), duke respektuar ekuilibrat mjedisore. Në këtë kuadër është e rëndësishme që Bashkia të hartojë disa projekte strategjike, dhe jo të limitohet në investimi në fusha të caktuara.

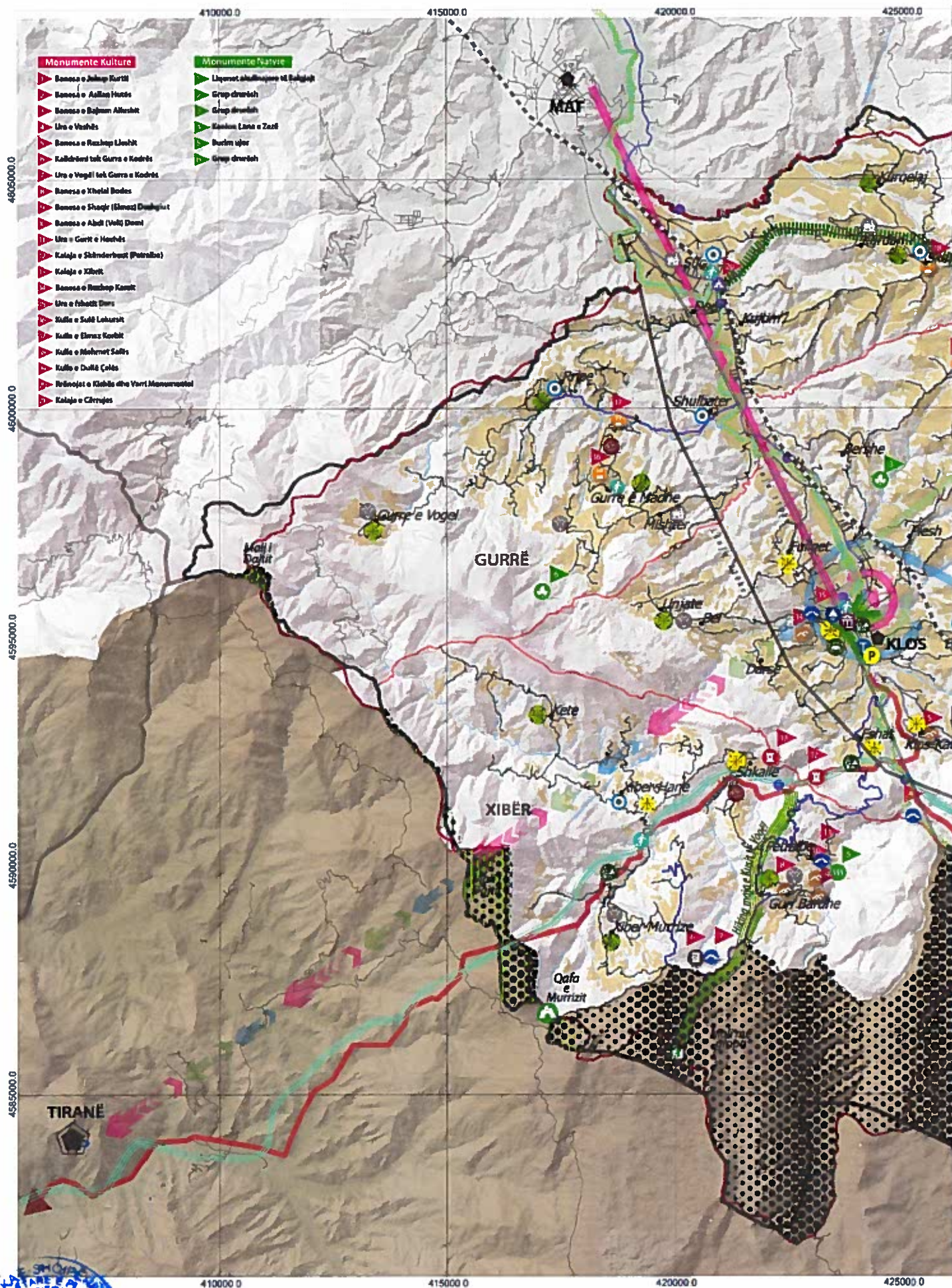
Synimi do të jetë që Qyteti I Klosit të marrë dëndësinë e nevojshme nëpërmjet një procesi urbanizimi që do të vijë edhe si pasojë e investimeve për zhvillim ekonomik të kësaj qendre (ndërtimi i tregut, përfundimi i traverbankut, ndërtimi i zonës ekonomike për magazinim, frigoriferim dhe përpunim, segmenti i rrugës së Arbrit etj.

Duke konsideruar profilizimin e kësaj bashkie me parametra të ngjashëm si Bashkitë e tjera rreth e rrotull, pritshmëritë janë që popullsia e Qytetit të Klosit minimalisht të dyfishohet dhe maksimalisht të katërfishohet në 15 vitet e ardhshme duke arritur një raport 40-60 (Urbane- Rural). Pikërisht për këtë arsye PPV duhet të parashikojë zgjerim të vijës urbane të qytetit dhe të zonojë këtë zhvillim për 15 vitet e ardhshme.

Harta 41: Harta e Përgjithshme e Vizionit

BURIMI: AUTORI

430000.0

435000.0

DIBËR

N

LEGJENDË

- Metropol
- Qendër primare
- Qendër sekondare
- Qendër terciare
- Sistem bujqësor
- Sistem ujq
- C-Rrugë interurbane dytësore
- D-Rrugë urbane kryesore
- E-Rrugë urbane dytësore
- F-Rrugë interurbane tretësore
- HEC në ndërtim
- HEC i planifikuar
- Rruga e Arbërit
- Hekurudha e propozuar
- Kufiri i Njesive Administrative
- Kufiri i pretenduar
- Kufiri i Bashkisë Klos
- Kufiri i Bashkive
- Zonë Bufferike e Lumit Mat
- Linja e IAP (Propozuar nga PPK)
- Kanion
- Burim ujq
- Grup drurësh
- Liqene akullnajore
- Qafa e Murizit
- Rrjeti ekologjik
- Rrjeti emerald
- Zonë e mbrojtur
- Zonë e mbrojtur e propozuar
- Park Kombëtar
- Itinerar peizazhistik
- Itinerar hiking
- Brezi i gjelbër i qytetit
- Park logjistik i propozuar
- Kloshi hub grumbullimi dhe shpërndarje
- Gjurmë e transportit Malor - Klos
- Gjurmë e transportit Bulqizë - Klos
- Gjurmë e transportit Dibër - Klos
- Rikualifikim i pikës ekzistuese të grumbullimit të mbetjeve urbane
- Ambiente sportive dhe qendra komunitare
- Qendra (piazza) e fshatit
- Treg i ri i propozuar
- Zonë për zhvillimin e bujqësisë
- Zonë për zhvillimin e blegtorisë
- Pikë grumbullimi për produkte blegtorale
- Zonë për zhvillimin turizmit malor
- Zonë minerale e pasur me krom
- Fabrika e pasurimit të kromit
- Gjurmë e Traverbankut
- Implanti i trajtimit të ujërave të zeza
- Stadiumi i propozuar
- Terminali i propozuar
- Densifikim i qendrave
- Kompakësimi i qendrave
- Qendër kulturore e propozuar
- Banesë tradicionale
- Kullë
- Kala
- Rrënojat e kishës dhe varri monumental i Suçit
- Urë antike
- Kalldrëm i vjetër
- Linjat e tensionit të lartë
- Linja 110kv
- Linja 220kv

430000.0

435000.0

13 Objektivat strategjike për dimensionet e zhvillimit

Nga drejtimet e zhvillimit, takimet me komunitetin dhe drejtues të pushtetit lokal por gjithashtu duke u nisur dhe nga përgjigjet që i kanë dhënë qytetarët në anketën e zhvilluar. Përgjigjet nga anketa evidentojnë se ne cilat fusha qytetarët vlerësojnë me shume dhe ne cilat ka me shume mangësi, ku dhe ky plan duhet ti jepe me shume prioritet.

Qytetarët vlerësojnë se problemi me i madh me të cilin haset komuniteti është infrastruktura. Kjo përqindje është ndjeshëm më e larte edhe se sektorët e tjerë p.sh. papunësia apo problemet ekonomike. Prandaj dhe dimension i infrastrukturës është ai që mban peshën me të madhe. Me tej vlerësohet papunësia, uji i pijshëm dhe ai vaditës për përqindjet me të mëdha.

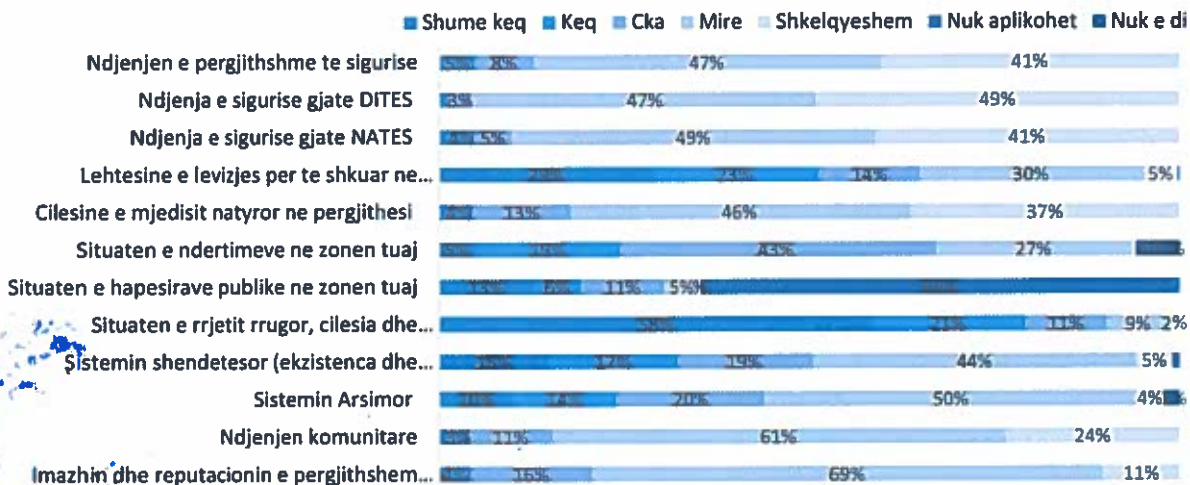
Grafiku 28: Problemet kryesore që komuniteti i Bashkisë Klos

BURIMI: AUTORI, PYETESORI ME QYTETARËT E BASHKISË KLOS, 2017

Edhe kur qytetarëve i është kërkuar të japin vlerësim mbi cilësinë e shërbimeve, ai i infrastrukturës ka marrë vlerësimin më të ulët si shumë i keq, kurse hapësirat e gjelbërta si të pa aplikueshme duke qënë se ka mungesa. Po njëjloj, mundësia për punësim në bashkinë e Klossit figuron si dimension i vlerësimit më negativ, me rreth 73% e të anketuarve duke deklaruar se situata është “shume keq” në këtë aspekt dhe 20% të tjerë duke e konsideruar “keq”. Për mungesë të infrastrukturës rrugore, mundësia për të lëvizur me makinë në këtë zonë, si dhe mundësia për të aksesuar dyqanet konsiderohen gjithashtu si dimensione problematike për këtë bashki. Ngjashëm edhe në rastin edhe rreth mundësisë për tu argëtuar, ku opsionet për këta banorë duket se janë tepër të limituara.

Grafiku 29: Problematikat që vlerëson me shume komuniteti

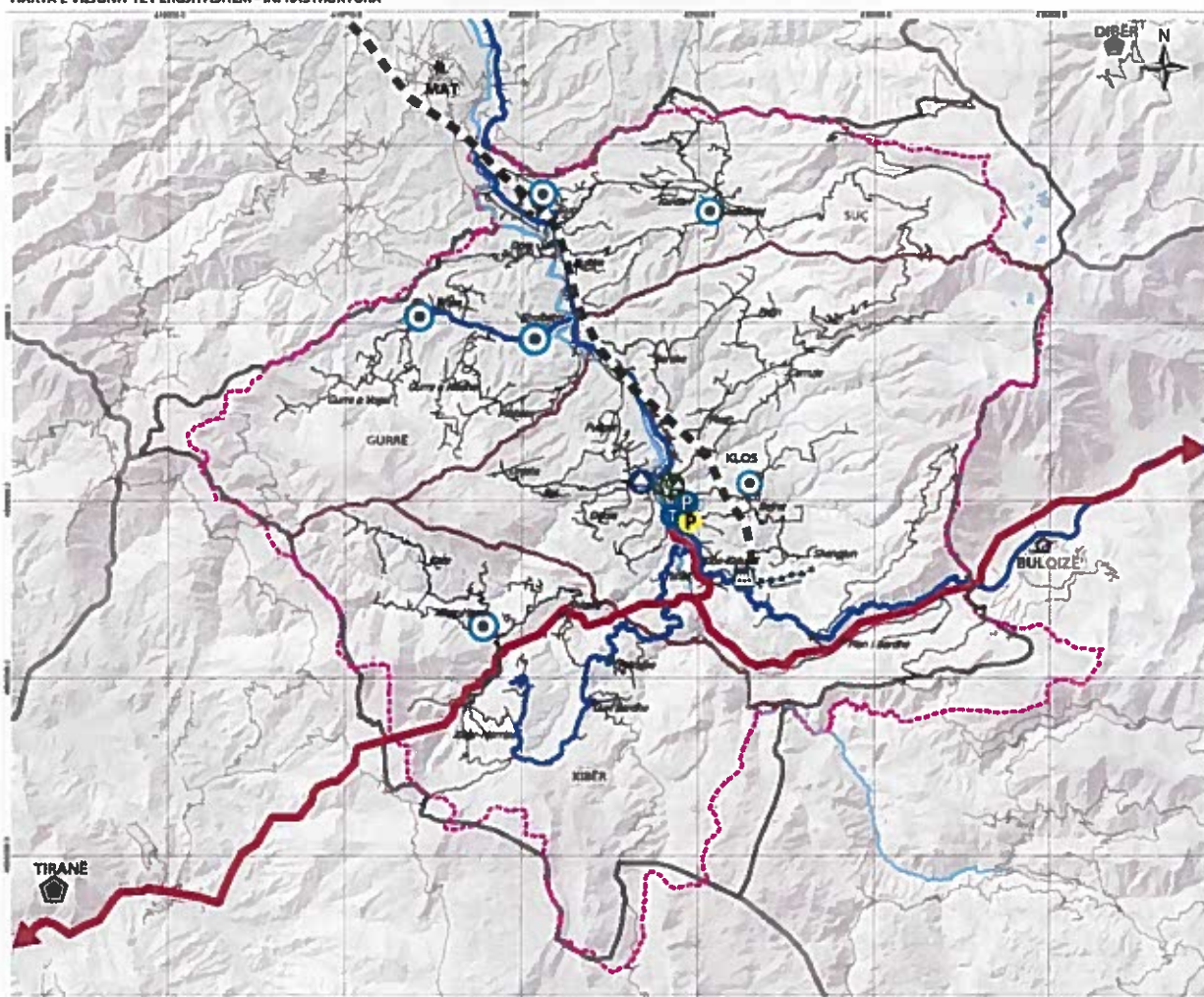
BURIMI: AUTORI, PYETESORI ME QYTETARËT E BASHKISË KLOS, 2017

13.1 INFRASTRUKTURA

Klosi një "Hub" i grumbullimit dhe shpërndarjes për një zhvillim të harmonizuar të burimeve dhe prodhimeve dhe të gjithë potencialeve, kapaciteteve resurseve natyrore dhe historike të zonës "qendrore verilindore" (Mat-Mirditë-Bulqizë-Dibër-Krastë-Martanesh) në për në/nga zona metropolitane "Tiranë-Durrës", si mundësi zhvillimi të turizmit rekreativ mbështetur në folklorin e pasur karakteristik, ushqimit bio agro bujqësor, historikun dhe monumentet e shumta,, bukuritë dhe freskinë e natyrës të luginës të papërsëritshme dhe lumenjve që lagin zonën përreth që afrohen dhe aksesohen në një mënyrë të shpejte dhe komode me ndërtimin e rrugës së Arbrit.

Harta 42: Harta e Vizionit të Infrastruktura

HARTA E VIZIONIT TË PËRGJITHSHËM - INFRASTRUKTURA

LEGJENDË

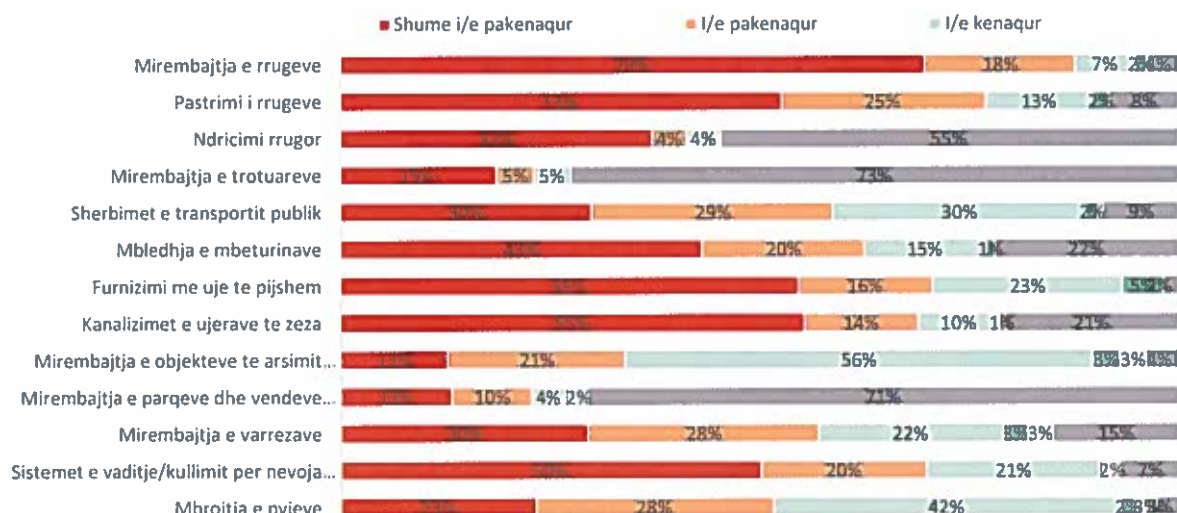
— Kufiri i Njesive Administrative	— C-Rrugë Interurbane dytësore	— F-Rrugë lokale urbane	● Qendra (plazza) e fshatit	Ⓜ Fabrika e pasurimit të kromit	Ⓟ Parking i propozuar
--- Kufiri i pretenduar	— D-Rrugë urbane kryesore	— Rruga e Arbërit	Ⓢ Sistemimi dhe zhvendosja e tregut të qytetit	Ⓢ Implantsi i trajtimit të ujrave të zeza	Ⓡ Terminali i propozuar
— Kufiri i Bashkisë Klos	— E-Rrugë urbane dytësore	--- Hekurudha e propozuar	— Gjurma e traverbankut	Ⓢ Parku logjistik i propozuar	
— Kufiri i Bashkive					

BURIMI: AUTORI

Banorët e bashkisë Klos shprehin në përgjithësi shprehin me *nivele të ulëta kënaqësie* rreth shërbimeve publike të ofruara nga kjo bashki. Shumica e këtyre vlerësimeve kanë lidhje me infrastrukturën sidomos me atë rrugore.

Grafiku 30: Kënaqësia e banorëve nga shërbimet publike

BURIMI: AUTORI, PYETESORI ME QYTETARET E KLOSIT, 2017

Zhvillimi i infrastrukturës synon ti adresojë këto shqetësime dhe parashikon të krijojë një infrastrukturë të përshtatshme për një zhvillim progresiv të bashkisë që do të mundësonte një potencial zhvillimor të ofruar nga afërsia me metropolin pas ndërtimit të rrugës së Arbrit. Ky synim arrihet përmes disa Objektivave Strategjike (O.S.), dhe për secilën prej tyre janë hartuar programet dhe projektet përkatëse.

Gjithashtu, prania e hekurudhës, degëzim i linjës Tirane – Kukes, kërkon prezencën e një linjës së lidhjes të stacionit hekurudhor me terminalin e autobuzave në qytetin e Klosit. Nga ana tjetër, roli i bashkisë si një Hub grumbullimi, nxjerr nevojën e pranisë të një Parku Logjistik. Shtuar objektivat me programet përkatëse, sistemi i infrastrukturës për bashkinë e Klosit plotësohet.

13.1.1 O.S.1 Përmirësimi të Rrugëve:

Infrastruktura rrugore është sektori që paraqet emergjencën më të madhe për ndërhyrje në krahasim me të gjitha fushat e tjera pasi lidhet drejtpërdrejtë me zhvillimin e ekonomisë së zonës. Në analizën e gjendjes aktuale të rrjetit rrugor dhe shërbimeve të transportit në bashkinë e Klosit, kemi analizuar rrjetin ekzistues sipas Kodit Rrugor. E përgjithshmja është që për të gjithë qytetin e Klosit ashtu edhe për rrjetin kryesor rrugor që kalon mes për mes bashkisë, pjese e aksit kombëtar Tiranë-Peshkopi me gjatësi 18 km, gjithashtu dhe për rrugët lidhëse të Nj.A me qendrën e bashkisë, dhe qendrat e Nj.A. me fshatrat përkatëse, gjendja paraqitet e keqe dhe shumë e keqe. E njëjta situatë paraqitet edhe në drejtim të mirëmbajtjes. Për rrjedhojë, parimi i këtij objektiv strategjik është të përshkallëzohen prioritetet sipas rëndësisë duke nisur nga: Qendra e qytetit Klos – qendrën e Nj.A. dhe nga qendra e Nj.A. - Fshatra kryesore e më tej në ato më të vogla. Me specifikisht rikualifikimi i eksternaliteteve do të bëhet në këto drejtime kryesore:

Se pari nëpërmjet ngritjes në kategori të rrjetit rrugor ekzistues në përshtatje me kërkesat e Kodit Rrugor: a) Segmenti rrugor i rrugës nacionale që do të mbetet në pronësi të bashkisë dhe detyrim mirëmbajtje dhe riparimi në AKRR, do të klasifikohet si rrugë *interurbane kryesore (B)* dhe do të përmirësohet gjendja e saj ekzistuese nga shumë e keqe në gjendje *shumë të mirë* deri në *të mirë*; b) rrugët qendër Klos – qendër Nj.A. të kualifikohen si rrugë *Interurbane Dytësore (C)* dhe c) të gjitha rrugët lidhëse Qendër Nj.A. – Fshat do të kualifikohen si rrugë *Interurbane Lokale (F)*.

Së dyti duhet parë mundësia e gjetjes së alternativës së aksesimit të disa Nj.A. dhe fshatrave direkt në rrugën e Arbrit si mundësi e rritjes së komoditetit të udhëtimit me pikësynimin të përmirësimit të eksternalitetit të tyre. Përmirësimi i rrugëve, duke u bazuar nga sa më lart, do të përmbajë këto programe të cilat më tej janë zbërthyer në projekte konkrete për bashkinë. Gjithashtu për përcaktimin e projektet i kemi bërë reference dhe Planit të investimeve të Planit Buxhetor Afatmesëm (2017-2019) dhe janë radhitur sipas prioriteteve përkatëse. Programet janë:

13.1.1.1 P1: Programi i rrugëve

Ky program përmban disa projekte, prioritetizimit i të cilave bazohet duke nisur nga qyteti i Klosit; segmenti që lidh me rrugën e Arbrit; rehabilitimi i aksit kombëtar; segmentet që lidhin qendër Klos me qendër Nj.A., dhe lidhja e fshatrave kryesore me qendrën e Nj.A. Ne total bashkia e Klosit ka 42.2 km interurbane dytësore (segmentet qendër Klos – qendër Nj.A.) dhe 171.2 segmente interurbane lokale (qendër fshat – qendër Nj.A.). Në këto projekte kemi përfshirë edhe projektet e bashkisë të parashikuara si investime nga PBA 2017-2019 të cilat janë përfshirë sipas përkatësisë në kategoritë përkatëse. Projektet janë si me poshtë:

1. Plan afatgjatë për përmirësimin e sistemit rrugor të Bashkisë Klos
 - a) Rrugët lidhëse qendër Unaze
 - b) Sistemim asfaltim i lagjen të Qytetit Klos
 - c) Rruga dytësore Spitali/ Lokali 4 stinët
 - d) Ndërtim linje ndriçimi në qytet
 - e) Ndërtim mbikalimi për nxënësit e shkollave të qytetit
2. Ndërtimi i segmentit që do të bëjë lidhjen me rrugën e Arbrit
3. Rikonstruktion i rrugës nacionale (interurbane kryesore) pjese e aksit Tiranë-Peshkopi
4. Rikonstruktion / ndërtim i rrjetit lidhës së qendres së Klosit me Nj.A (interurbane sekondare) (Sidomos Nj.A. Xiber)
5. Lidhja e fshatrave me Nj.A-ve me rruge interurbane lokale
 - a) Ndërtim rruga tek Elezi deri tek kanali vadites
 - b) Rruga nga rruga kryesore deri tek shkolla Suç
 - c) Ndërtim ura beli lagja Lela-Arriku
6. Projektimi dhe implimentimi i programi të Sinjalistikës vertikale dhe horizontale të rrjetit rrugor të qytetit të Klosit dhe në vijim të gjithë rrjetit rrugor të Bashkisë Klos
7. Përmirësimi i ndricimit në Qytetin e Klosit
8. Krijimi i ndriçimeve në qendra të Njësive Administrative
9. Ndërtimi rruga e Xibër Murrizë me akses lidhjeje në rrugën e Arbrit
10. Projektim rruga e qafe Shkalles.

Veçanërisht për turizmin janë evidentuar këto akse:

Tabela 31: Tabela me akset kryesore rrugore turistike,

Akset me rëndësi Turistike	Gjatesia (km)	Gjendja (Ekzistuese apo e propozuar)
Suç - Liqenet	17.3	
Suç - Skënderaj	7	Ekzistuese
Skënderaj - Liqenet	10.3	Ekzistuese e pakalueshme
Klos - Kalaja e Cerrujes	8.7	
Klos - Cerruje	7	Ekzistuese
Cerruje - Kalaja e Cerrujes	1.7	E propozuar
Rruga e Arbrit - Ura e Vashes	0.8	E propozuar
Rruga e Arbrit - Kalaja e Pertralbes	0.2	E propozuar
By-Pass në krah të tjetër të lumit	1.3	E propozuar

BURIMI: AUTORI

13.1.1.2 P2: Programi i përmirësimit të sistemit të transportit

Përmirësimi i infrastrukturës nuk mund të mjaftohet vetëm me rehabilitim dhe përmirësimin e asaj ekzistuese, pasi ky sektor ka nevojë për ndërhyrje përmirësuese. Nga analiza kemi identifikuar projekte të cilat në përmirësojnë ndjeshëm sistemin e transportit në tërësi:

1. Ndërtimi i një stacioni të autobusëve dhe furgonave në Klos.
2. Hapje aksesesh rrugore në bashkisë Klos
3. Hapje aksesesh rrugore në Nj.A. Xibër

Aktualisht qyteti ka vetëm një linjë të transportit për pasagjer me autobus të licencuar Klos-Tiranë dhe kthim – me 4 autobusë; një linjë të transportit për pasagjer me autobus të licencuar Klos-Burrel dhe kthim – me 2 autobus; një taksì të licencuar dhe tre vend qëndrimi për taksì. Ndërkohë që linjat e fshatrave shërbejnë me mikrobus të palicensuar.

Kjo situatë duhet të përmirësohet përmes përcaktimit të linjave kryesore të transportit publik (qendër Klos – qendër Nj.A.), caktimin e një Terminali të autobusëve dhe furgonave, me një tabelë orarësh të mirë përcaktuar. Përmirësimi i transportit publik ndikon drejtpërdrejt në rritjen e lëvizshmërisë, i cili është ngushtësisht i lidhur edhe me sektorët e tjerë të ekonomisë.

Gjithashtu, hapja e akseve të reja rrugore në Nj.A. Klos dhe Xibër është përcaktuar si prioritet edhe nga bashkia pasi ende ka zona të cilat janë të paaksesueshme në Nj.A. Klos dhe Xibër si p.sh. fshatrat Xibër Murriza.

13.1.1.3 P3: Programi i përmirësimit të ujësjellës kanalizime

Çështja e ujësjellës kanalizimeve, së bashku me ato vaditëse ka qenë një shqetësim i ngritur disa here nga komuniteti nga dëgjesat, gjithashtu dhe një nga prioritetet e bashkisë. Programi i përmirësimit të ujësjellës kanalizimeve mbështetet në parimin që duhet ti jepet prioritet përfundimit të ujit të pijshëm dhe impiantit të purifikimit të ujerave të zeza për qytetin e Klosit i cili ka dhe numrin më të madh të banorëve, dhe me tej projektet e ujësjellësve në zonat të cilat aktualisht nuk kanë një (Nj.A. Gurë dhe Xibër) dhe rehabilitimi i atyre ekzistuese (Nj.A. Suç). Ky program përkthehet në projekte si më poshtë:

1. Përfundimi i sistemit të ujit të pijshëm për Klosin.
2. Ndërtimi i impiantit të purifikimit të ujerave të zeza për qytetin e Klosit
3. Ndërtimi i ujësjellësve të rinj për Nj.A. Gurë dhe Xibër.
4. Rehabilitimi i ujësjellësve ekzistues në Klos dhe Nj.A. Suç
 - i. Ndërtim ujësjellësi lugina lagjja Dalti deri tek lagjja Muçaj –Gjini
 - ii. Projekti ujësjellësi lugina e Klosit lagjja. Dalti - Ura e degës
 - iii. Projekti ujësjellësi të përroi i lopës
5. Projekti i instalimit të modelit të trajtimit të ujerave të zeza në fshatra - Lagunazh Natyror
6. Pastrimi dhe rehabilitimi i kanaleve vaditëse
7. Ndërtimi i një ujëmbledhësi për fermerët për të evituar temperaturë të ulët të ujit Suç Klos.
8. Trajtim i detyruar i ujerave të ndotura për çdo industri. Identifikimi dhe verifikimi i trajtimit të ujerave nga fabrika dhe përdorimi industrial.
9. Projektim/Ndërtim dige në Liqenet e Balgjajt

13.1.1.4 P4: Programi i infrastrukturës së zonave atraktive për turizëm.

Zhvillimi i turizmit si një nga tre drejtimet e zhvillimit të këtij rajoni, lidhet me disa fusha, mbi të gjitha me infrastrukturën, pasi një ndër arsye kryesore që vlerat turistike dhe mjedisore nuk njihen dhe vlerësohen sa është pasi mungon e aksesit (në shumicën prej tyre). Përmirësimi i infrastrukturës drejt këtyre pikave por dhe drejt atyre natyrore si lumi Mat dhe liqenet e Balgjajt janë kusht kryesor për tërheqjen e vizitorëve. Në këtë pikë bashkohen edhe politikat e bashkisë, të cilët kishin planifikuar rehabilitimin e rrugës drejt kalasë Petralbe. Projektet e parashikuara për këtë program janë:

1. Rruga për në kalanë e Petralbës
2. Hartimi i itinerareve për lidhjen e pikave turistike të Bashkisë Klos
3. Rikonstruksion rruga për të liqenet e Balgjajt
4. Punime rikonstruktimi në kalanë e Petralbës
5. Rehabilitim i urave në harqe
6. Riparime të kullave të vjetra
7. Rikonstruktimi i shtëpisë së Pjetër Budit
8. Ndërtimi i një baseni artificial në lumin e Matit pranë Klosit për qëllime turistike

13.1.2 O.S.2 Përmirësimi i qendrave të Njësisë Administrative

13.1.2.1 P1: Programi i Qendrave Administrative

1. Përmirësimi i qendrave të Nj.A dhe Fshatrave kryesore - Model për ndërhyrje në qendra fshatrash (Sheshi i fshatit/Parku/gjelbërimi, ndriçimi)
2. Projekti i rikualifikimit të rrugës kryesore të Qytetit të Klosit
3. Projekti i parkut të zonës rekreative të qytetit
4. Ndërtimi i zonave të gjelbërta në qendrat e Nj.A. - Sheshet e fshatrave
5. Përcaktimi i një zone për varreze publike për çdo qendër të banuar

Përmirësimi i qendrës së Nj.A. vjen si pasojë e mungesës së një qendre të tillë në secilën prej tyre. Aktualisht, të treja Nj.A.-të e Bashkisë së Klosit, nuk kanë një qendër fizike që të plotësojë të gjitha funksionet e një sheshi të vogël për komunitetin. Për këtë arsye kemi hartuar një skemë me të gjithë elementet e mundshme që do të përmbajë kjo qendër.

Objekti i këtyre udhëzimeve është krijimi i një skeme të përgjithshme orientuese në shërbim të projektimit të qendrave të fshatrave. Strategjia e rikualifikimit do të variojë në bazë të gjendjes aktuale të lokacionit dhe do të fokusohet në tre akset e mëposhtme:

- Krijimi i hapësirave publike
- Sigurimi i shërbimeve bazë
- Rikualifikimi i formës urbane

Në infografikun në vijim është pasqyruar skema e përgjithshme e orientimeve.

Figura 11: Infografik – Qendra e fshatit

BURIMI: AUTOR

• Krijimi i hapësirave publike

Në qendër të kësaj skeme qëndron piaca e fshatit e konceptuar si një hapësirë multifunktionale takimi, pushimi dhe organizmi eventesh të ndryshme. Sipërfaqja e piacës duhet të evidentohet nga pjesa tjetër e sheshit me anë të teksturës së gurit. Ndër elementët e saj të arredimit urban duhet të jenë stolat, ndriçuesit, gjelbërimi, koshat etj.

Figura 12: Infografik – Elementët e piacës,

Burimi: Autori

Për të siguruar hapësirë rekreative për fëmijët dhe të rinjtë udhëzohet projektimi i parkut të lojërave dhe terreneve sportive në afërsi të piacës dhe lehtësisht të aksesueshëm nëpërmjet rrugëve këmbësore.

- **Sigurimi i shërbimeve bazë**

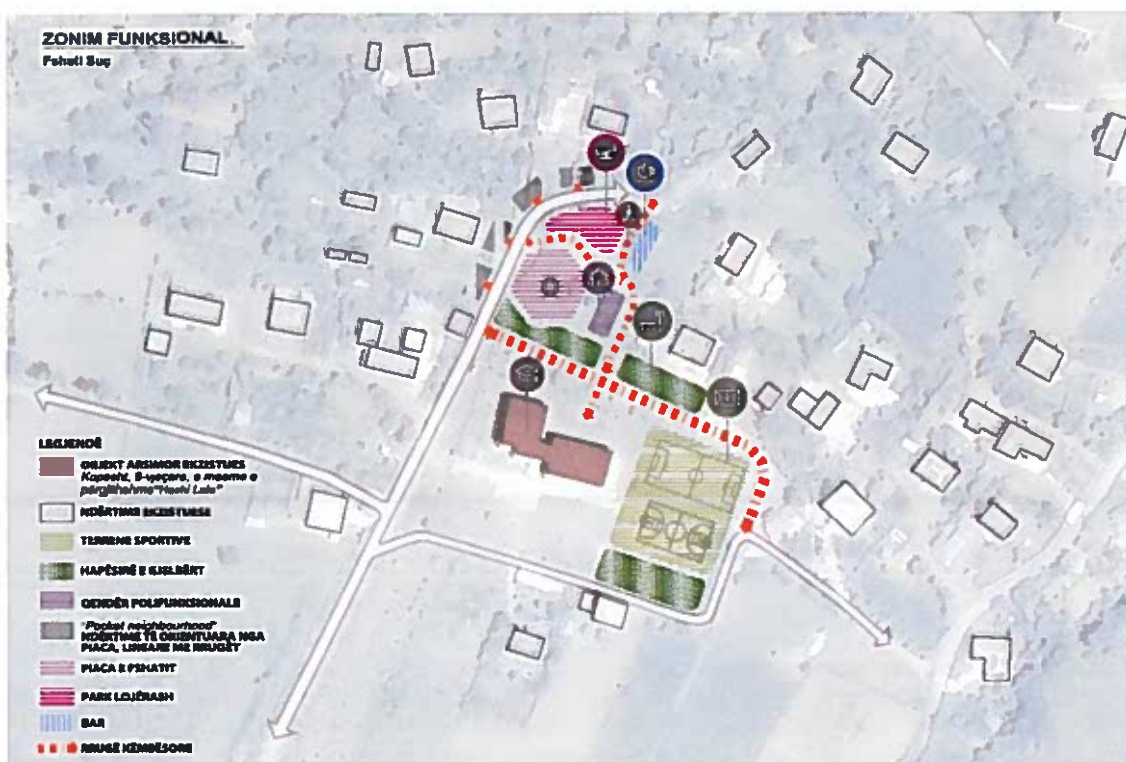
Qendra e fshatit duhet të sigurojë shërbimet bazë për përmirësimin e cilësisë së jetës përfshirë por jo kufizuar në: “Village hall” konceptuar si holli i fshatit një objekt polifunksional i cili do të shërbejë për aktivitete të ndryshme si kulturore, edukative, ceremoni, celebrime familjare, hapësirë sportive, hapësirë takimesh etj; objekte arsimore, objekte administrative, objekte shëndetësore, minimarket, bar, hapësirë parkimi etj.

- **Rikualifikim i formës urbane**

Aktualisht në fshatrat e Bashkisë Klos nuk ka një formë urbane të strukturuar. Një ndër udhëzimet e strategjisë së ndërhyrjes është inkurajimi i krijimit të “Pocket neighbourhood” zhvillimi rezidencial i orientuar kundrejt piacës, rrugëve , në një vijë ndërtimi të rregullt.

Më poshtë është paraqitur grafikisht skema e përgjithshme e zonimit funksional të propozuar për qendrën e fshatit Suç

Harta 43: Hartë e zonimit funksional të qendrës së fshatit Suç

BURIMI: AUTORI

Piacë është pozicionuar në zonën me densitet më të lartë rezidencial, në veri të shkollës “Haxhi Lata”. Duke shfrytëzuar afërsin me shkollën në pjesën lindore të saj është propozuar realizimi i terreneve sportive në funksion të shkollës dhe komunitetit. Për lehtësi aksesimi kjo hapësirë lidhet me sheshin qendror me anë të rrugëve këmbësore (ngjyrë portokalli në hartë). Në veri të piacës është përcaktuar njolla e parkut të lojërave dhe barit ndërsa në lindje ndodhet qendra polifunkionale, përcaktuar si funksione vitalizuese për qendrën e fshatit. Këto zonime janë të lidhur midis tyre me hapësira gjelbërime të cilat ndajnë vizualisht funksionet dhe krijojnë një mjedis tërheqës për të qëndruar. Në veri-perëndim të piacës është treguar grafikisht orientimi kundrejt ndërtimit linear i cili do të krijonte një fasadë interesante përgjatë rrugës me funksione rezidenciale ose komerciale si minimarket, dyqane etj.

Figura 13: Infografik – Funksionet në afërsi të piacës së fshatit,

BURIMI: AUTORI

13.1.3 O.S.3 Përmirësimi i infrastrukturës arsimore dhe shëndetësore me shërbime te denja për qytetarët e Klosit.

Infrastruktura arsimore dhe shëndetësore, është në përgjegjësi të bashkisë dhe perben shërbimet kryesore të një komuniteti. Për këtë arsye, është me rëndësi që bashkia të ketë gjatë gjithë kohës nën vëzhgim këto shërbime.

13.1.3.1 P1: Programi i përmirësimit të infrastrukturës Arsimore

Bashkia është e mbuluar me arsimin para shkollor dhe atë shkollor, por standardet e këtij shërbimi nuk janë ato të duhurat. Ka shkolla të cilat operojnë me dege nëpër fshatra (Nj.A. Gurrë dhe Xiber) pasi është e pamundur organizimi i transportit të fëmijëve. Është e nevojshme që shkollat, përveç se të rikonstruktohen dhe të kenë ambjente sipas standardeve, por nga ana tjetër terrenet sportive dhe ambjente të tjera të jenë të aksesueshme nga banorët si qendra komunitare. Programet e parashikuara për këtë pjesë janë:

1. Shkollat si qendra komunitare (program për përmirësim të plotë të infrastrukturës sportive në shkollat, programi i lidhjes me komunitetin etj.
2. Ndërtim terrenesh sportive në shkollat e bashkisë
3. Kopshte Cerdehe nëse do të ketë për tu ndërtuar.

13.1.3.2 P2: Programi i përmirësimit të infrastrukturës shëndetësore

Aktualisht bashkia është e plotësuar me qendra shëndetësore, dhe ambulanca. Aktualisht ka 3 qendra shëndetësore dhe ambulanca në çdo fshat. Gjithsesi bashkia ka të nevojshme të hartojë një program për mirëmbajtjen e tyre, prandaj dhe programi për këtë pikë fokusohet tek rehabilitimi dhe mirëmbajtja e tyre:

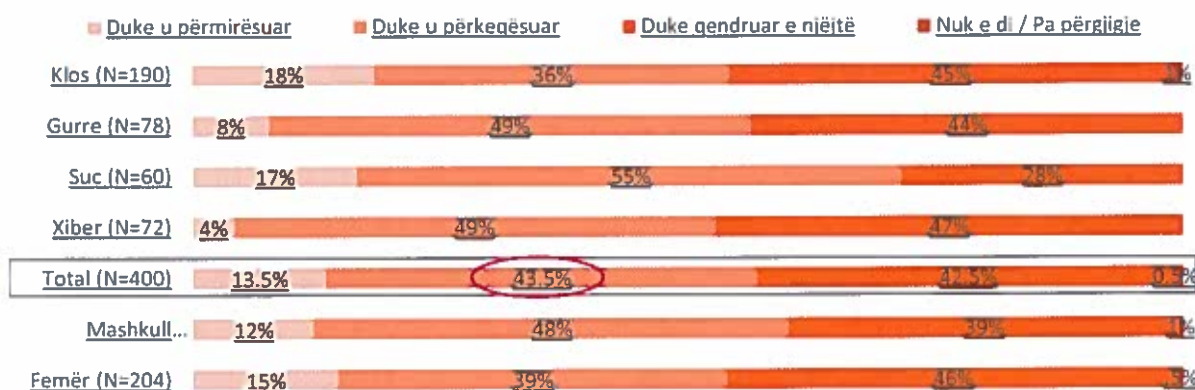
1. Rikonstruksion dhe mirëmbajtje e qendrave shëndetësore

13.2 ZHVILLIMI SOCIO-EKONOMIK

Zhvillimi socio-ekonomik do të përmbajë politika të qarta orientuese zhvillimi për të krijuar premisa për një rritje të gravitetit ekonomik dhe social rreth qytetit të Klosit. Gjithashtu këto politika janë mbështetje e objektivit të dendësisë, që sikurse e përmendëm në fillim dendësimi i popullsisë urbane dhe rritja e këtij niveli deri në 40% është kryesore për të arritur një zhvillim të qëndrueshëm sikurse bashkitë fqinje. Gjithashtu, Nj.A. Klos, përpara reformës administrative ka qenë një komunë, dhe aktualisht situata socio ekonomike paraqitet mjaft e dobët, sa që banorët shprehen në masë se situata duket me e keqe (57%) dhe se e kanë të pamundur të gjejnë një punë në zonën e tyre (71%) (grafiku i mëposhtëm)

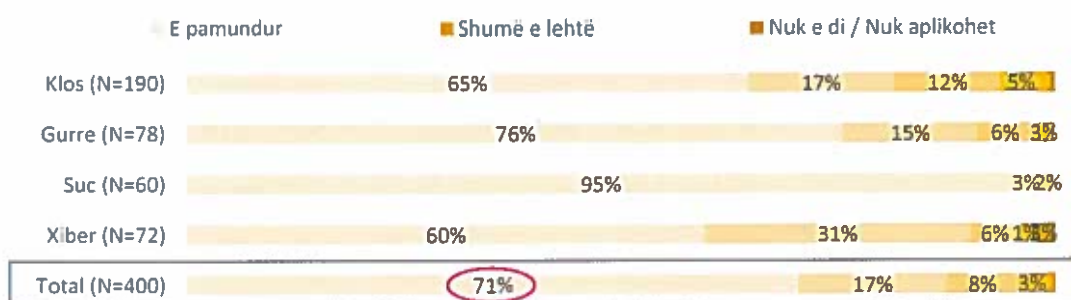

Grafiku 31: Si e shikon komuniteti gjendjen ekonomike ne 5 vitet e fundit

BURIMI: AUTORI, ANKETA ME QYTETARET E BASHKISË KLOS, 2017

Grafiku 32: Sa të lehtë e ka komuniteti të gjeje pune në zonën e tij

BURIMI: AUTORI, ANKETA ME QYTETARET E BASHKISË KLOS, 2017

Ne këtë kuptim janë menduar disa objektiva strategjike, programet dhe projektet e te cilave kanë për qëllim të tërheqin investimet, të nxisë zhvillimin e bujqësisë dhe të promovojë bashkinë, me qëllim që të gjallërojnë ekonominë dhe të japin profilin e një Bashkie të vogël por me aktivitete e nevojshme sociale dhe kulturore për një mirëqenie të denjë.

13.2.1 O.S.1 Rritja e potencialit të Bashkisë së Klosit për krijimin e klimës së favorshme për tërheqjen e investimeve

Pozicioni gjeografik dhe sidomos prezenca e traverbankut i jep Klosit disa avantazhe në drejtim të këtyre investimeve në fushën e industrisë. Për këtë bashkia duhet të punojë në drejtim të katër programeve kryesore: 1) tërheqja e kapitalit të huaj 2) nxitjen e punësimit, 3) mirë-administrimin e aseteve vendore dhe 4) mbështetja e zhvillimit të biznesit. Te katra këto programe kërkojnë mobilizimin e bashkisë si aktor kryesor dhe të analizoje strategji konkrete mbi bazën e këtyre programeve. Një pjesë të projekteve tregohen më poshtë:

13.2.1.1 P1: Tërheqja e investimeve vendase dhe të huaja

1. Hartim i strategjisë për tërheqjen e kapitalit të huaj dhe vendas dhe promovimi i mundësive për investime në Bashkinë e Klosit

Për këtë projekt duhet të angazhohet posaçërisht bashkia në mënyrë që përmes politikave lehtësuese dhe konkurruese të mund të tërheqë kapitale të huaja që kanë lidhje sidomos me industrinë. Prezenca e traverbankut është një potencial konkret, por që mund të hapë rrugë projekteve të tjera.

13.2.1.2 P2: Nxitja e punësimit

1. Krijimi i nxitëseve fiskale në sektorët kryesorë të ekonomisë lokale, sidomos të prodhimit bujqësor, për nxitjen e punësimit.

Bashkia mund të stimulojë ndjeshëm punësimin në vend përmes politikave të posaçme fiskale si p.sh. lehtësimi pjesor nga taksat vendore për çdo punësim në sektorë të veçantë etj. Është e nevojshme që bashkia të shohë me kujdes këto politika pasi kanë impakt imediat në përmirësimin e situatës ekonomike.

13.2.1.3 P3: Mire-administrimi i aseteve vendore

Administrimi i aseteve vendore është një program i cili e ndihmon ndjeshëm jo në mënyrë të drejtpërdrejtë, por njohja e aseteve dhe regjistrimi i tyre në bilancin e bashkisë e bën këtë të fundit të jete e gatshme për shfrytëzimin konkret të tyre. Është e pamundur të tërheqësh investitorë të huaj apo të besh investime të tjera në pronë të cilat nuk janë plotësisht të njohura nga Zyra e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme. Prandaj duhen ndjekur të gjitha hapat e nevojshme për regjistrimin final të tyre deri në bilancin e bashkisë.

1. Regjistrimi i aseteve vendore
2. Rivlerësimi i aseteve
3. Regjistrimi në bilancin e bashkisë
4. Krijimi i një baze të dhënash me funksionet aktuale, kërkesat e bashkisë për asetet dhe funksionet e ardhshme të tyre (çdo pronë e regjistruar dhe e vlerësuar përbën mundësi bashkëpunimi me investitorët vendas apo të huaj)

13.2.1.4 P4: Mbështetja e zhvillimit të biznesit

Për zhvillimin e biznesit janë menduar disa hapa të cilat përfshijnë edhe bashkinë: p.sh. është shumë e rëndësishme që bashkia të ketë një strukturë të veten dedikuar stimulimit të bizneseve, dhe ti ndihmojë jo vetëm në hapat që të ndjekin por dhe të dhënat të tjera që kanë lidhje me to. Më shumë këto projekte janë si më poshtë:

1. Stimulimi i shtimit të bazës së bizneseve, nëpërmjet politikave fiskale inkurajuese
2. Ngritja e strukturës të stimulimit të bizneseve të reja dhe personave të vetëpunësuar, nën varësi të Njësisë së Zhvillimit Ekonomik pranë bashkisë
3. Krijimi i hapësirave të reja të tregjeve, në mbështetje të prodhimit dhe promovimit të produkteve vendore (bujqësore, blegtorale, artizanale etj.)
4. Rivlerësimi i saktë i bazës së tatueshme vendore, me qëllim maksimizimin e të ardhurave vendore

13.2.2 O.S.2 Rritja dhe fuqizimi i mbështetjes institucionale dhe infrastrukturore për zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë, si motor zhvillimi ekonomik të Bashkisë

Sikurse e përmendëm, zhvillimi i bujqësisë dhe blegtorisë është thelbësor për bashkinë e Klosit. Si rrjedhojë është e nevojshme që ky sektor të mbështetet si institucionalisht ashtu dhe në infrastrukturë vazhdimisht. Programet dhe projektet e menduara për këtë objektiv janë:

13.2.2.1 P1: Mbështetja institucionale për bujqësinë dhe blegtorinë

1. Krijimi i strukturave menaxhuese të posaçme të sektorit të bujqësisë pranë bashkisë (hartim politikash, monitorim dhe certifikim)
2. Hartimi i një strategjie lokale për zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë (krijimi i një sistemi, të mbështetur nga infrastruktura përkatëse, për të kontrolluar produktet nga fermeri te konsumatori)
3. Verifikimi dhe dixhitalizimi i Bonitetit të tokave
4. Njohja e potencialit prodhues të tokës bujqësore dhe specializimit të saj

13.2.2.2 P2: Mbështetja infrastrukturore për bujqësinë dhe blegtorinë

1. Mbështetje për krijimin e hapësirave të magazinimit të produkteve bujqësore dhe blegtorale dhe ndërtimin e tregjeve lokale
2. Studime-projektme për kanale vaditëse

13.2.3 O.S.3 Promovimi i Bashkisë si destinacion turistik (malor, historik-kulturor dhe i agroturizmit)

Turizmi si një ndër tre drejtimet kryesore të zhvillimit, duhet që të ketë të mirepërcaktuar një plan strategjik për turizmin jo vetëm në shkallë rajonale por kombetare e me gjere përmes bashkëpunimit me agjensite turistike etj. Nderkohe bashkia duhet të punojë në një plan konkret në ndihmë të tij (info point, vista point etj.).

Programet dhe projektet janë menduar si më poshtë:

13.2.3.1 P1: Zhvillimi i turizmit shumë-dimensione

1. Hartimi i strategjisë për zhvillimin e turizmit gjithëvjeter, shumëdimensional
2. Krijimi një strukture informuese për turizmin, në shërbim të turistëve (vendas e të huaj), 24 h në ditë
3. Përcaktimi i itinerareve turistike kulturore, arkitektonike, historike, natyrore, përfshirë dhe ato agroturistike

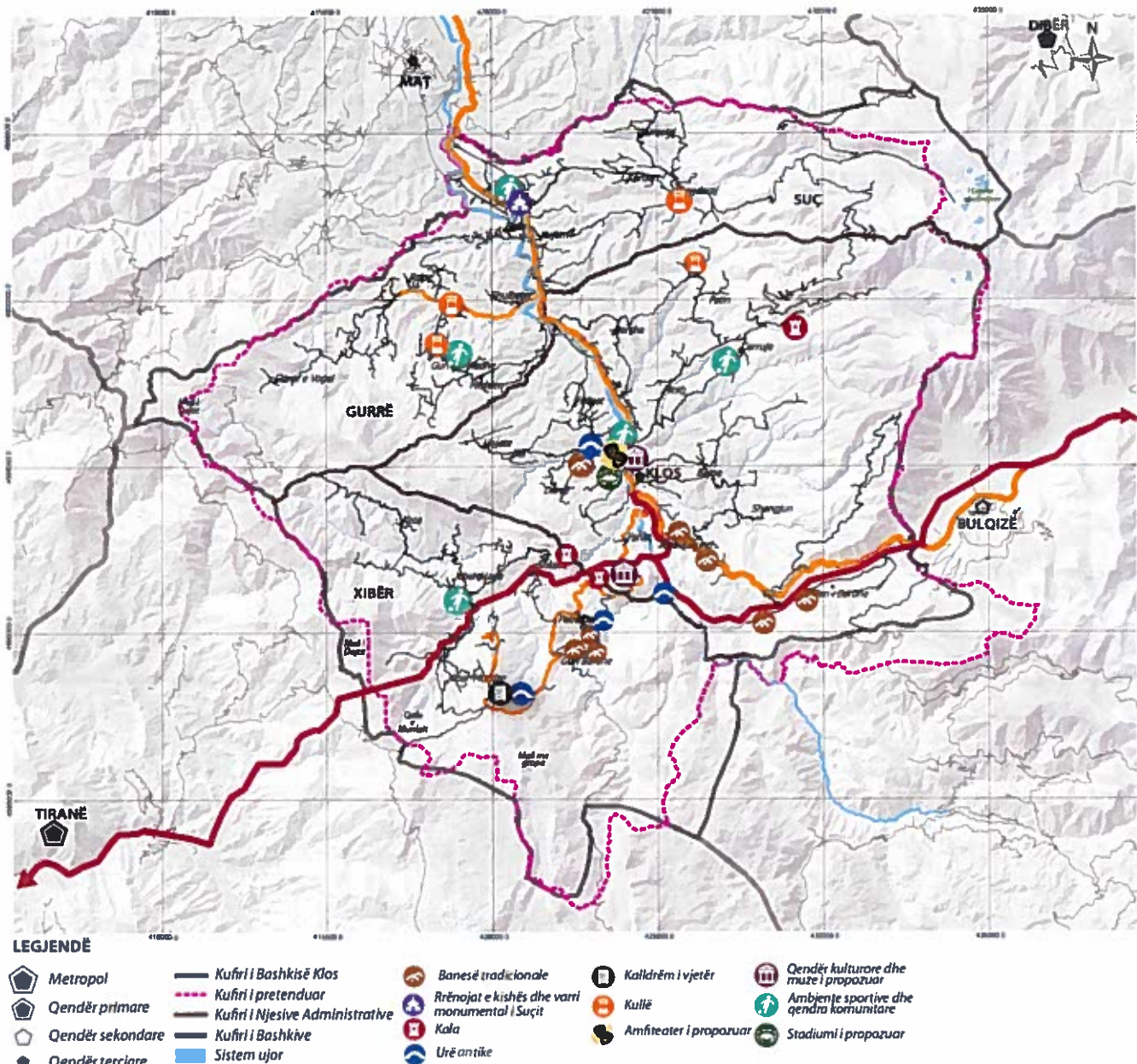

Aktualisht qytetaret, ne lidhje me turizmin rendisin si problematiken kryesore mungesën e infrastrukturës, dhe me pak ate te investimeve, por gjithashtu nje përqindje e konsiderueshme nuk eshte e vetëdijshme për

13.3 CILESIA E JETES

Harta 44: Harta e Përmirësimit të cilësisë së jetës

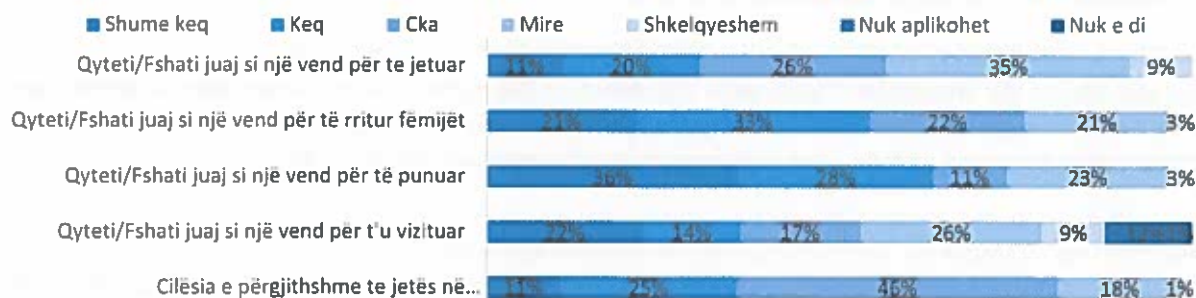
HARTA E VIZIONIT TË PËRGJITHSHËM - CILËSIA E JETËS

BURIMI: AUTORI

Cilësia e Jetës në Bashkinë e Klossit përmirësohet nga aksesimi me i madh në shërbime të përmirësuara. Klossi është një bashki e re e krijuar pas Reformës Administrative të vitit 2015 dhe ka nevojë për përmirësimin e aksesibilitetit të shumë shërbimeve përmes ndërtimit të infrastrukturave përkatëse. Nën këtë kuadër janë menduar objektiva strategjike që lidhen me zhvillimin e infrastrukturës fizike dhe burimore për zhvillimin e kulturës, sportit, komunitetit me fokus rinor por dhe të kujdesit social. Vlerësimi nga qytetaret nuk është pozitiv pasi një përqindje e konsiderueshme e vlerëson atë si shumë të keq për të jetuar (11%) për të rritur fëmijët (21%) apo për të punuar (36%)

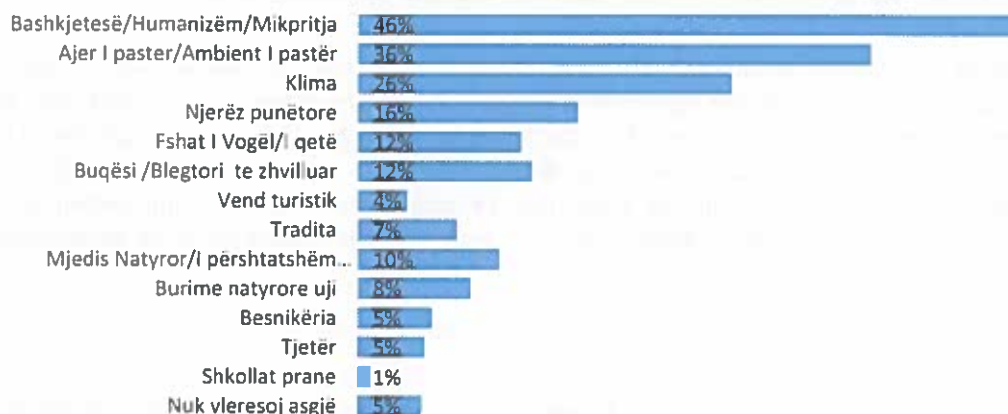
Grafiku 33: Vlerësimi i qytetarëve për komunitetin ku jetojnë

BURIMI: AUTORI, ANKETA ME QYTETARET E BASHKISË KLOS, 2017

Por nga ana tjetër qytetarët vlerësojnë ndjeshëm komunitetin ku jetojnë si mikpritës (46%) dhe me vlera humane dhe gjithashtu me ajër të pastër (36%) dhe klimën (26%).

Grafiku 34: Gjërat pozitive që vlerësojnë me shumë qytetarët tek komuniteti i tyre

BURIMI: AUTORI, ANKETA ME QYTETARET E BASHKISË KLOS, 2017

Për secilën prej tyre janë menduar programet si me poshtë:

13.3.1 O.S.1. Përmirësimi i infrastrukturës fizike dhe asaj burimore për zhvillimin e kulturës në Bashkinë e Klosit

Zhvillimi i kulturës është menduar përmes një sërë programesh dhe investimesh të cilat synojnë të përmirësojnë jetesën në komunitet por gjithashtu të ndihmojnë vizitorët që të njihen më shumë me kulturën, traditën dhe historinë e zonës së Klosit.

13.3.1.1 P1: Zhvillimi Kulturor

1. Ndërtimi i muzeut të qytetit të Klosit
2. Ndërtimi i një Qendre Kulturore multi-funksionale në Qytetin e Klosit
3. Ndërtim Amfiteatri Klos
4. Projekt për promovimin e trashëgimisë kulturore
5. Krijimi i këndeve informative në pikat e trashëgimisë kulturore
6. Iniciimi dhe promovimi i aktiviteteve/festave kulturore tradicionale që promovojnë zonën e Klosit

13.3.2 O.S.2. Përmirësimi i infrastrukturës dhe programeve për zhvillimin e sporteve në Bashkinë e Klosit duke ju përgjigjur kërkesave në rritje të komunitetit me fokus sidomos rininë

Zhvillimi i aktiviteteve sportive është menduar përmes disa projekteve të cilat përfshijnë ndërtimin e ambienteve të reja sportive, por dhe shfrytëzimi i atyre ekzistuese në shkollat nga komuniteti.

13.3.2.1 P1: Për zhvillimin sportiv

1. Rikonstrukcion i ambienteve sportive të shkollave nëpërmjet një "menuje" standarde - me prioritet shkollat e zonave rurale që do shërbejnë si qendër "komunitare"
2. Ndërtimi i ambienteve sportive të hapura në qytetin e Klosit

3. Ndërtimi i stadiumit të qytetit
4. Promovimi i Kampionateve sportive lokale të zonës

13.3.3 O.S.3 Përmirësimi i përdorimit dhe efikasitetit të kujdesit social për qytetarët e Klosit

E njëjta gjë, sikurse për strategjitë e tjera, edhe shërbimet sociale duhet të kenë vëmendjen e bashkisë pasi ndikojnë drejtpërdrejtë në rritjen e cilësisë së jetës. Çështje si ngritja e një qendre ditore multifunksionale, apo qendre për informimin janë disa nga projektet që janë parashikuar për këtë sektor.

13.3.3.1 P1: Përmirësimi i shërbimeve sociale

1. Hartimi i një strategjie për shërbimet sociale në nivelin e Bashkisë
2. Ndërtimi i një qendre informative për shërbimet sociale brenda Bashkisë (si modul i One-Stop-Shop-it të shërbimeve)
3. Ndërtimi i Qendre Ditore Multi-funksionale (kujdesi për të moshuarit, për njerezit me paaftesi etj)
4. Vlerësimi dhe hartimi i plote i parametrave për Monitorimin dhe dhënien e Ndihmës Ekonomike

13.4 MIREQEVERISJA

Synimi i këtij dimensionimi është rritja e kapaciteteve të Bashkisë Klos për të menaxhuar me efikasitet burimet e veta dhe për të zbatuar politika të përshtatshme, të përgjegjshme dhe gjithëpërfshirëse, rritur kontrollin demokratik për të siguruar qëndrueshmëri duke i shërbyer më mirë qytetarëve të Klosit.

Vizioni i Strategjisë së Zhvillimit Rajonal është "Kthimi i Rajonit në një rajon ku individët dhe bizneset të jenë të aftë dhe të suksesshëm, të përfitojnë nga burimet natyrore dhe të zhvillohen ekonomikisht duke siguruar një jetë cilësore për vete dhe familjet e tyre". Një nga objektivat strategjike fokusohet tek zhvillimi i turizmit në rajon. Për këtë arsye është e rëndësishme që kjo Bashki të paraprijë këtij vizioni me politika dhe strategji afatgjatë që sigurojnë qëndrueshmëri në treg, duke rritur kapacitetet e bashkisë për të mirë administruar dhe shfrytëzuar të gjithë potencialet e saj njerëzore, financiare, natyrore, për të qënë në një Bashki megjithëse e vogël por konkurruese në një treg të avancuar.

13.4.1 O.S.1 Transparenca, lehtësia dhe liria e aksesit në aktet e organeve të bashkisë, lirinë e informacionit si dhe garantimi e një drejtësie administrative.

Bashkia e Klosit është një bashki e re, dhe ende ka nevojë të konsolidojë strukturën e miratuar nga Ministri i Pushtetit vendor. Me këtë objektiv strategjik, është hartuar programi me projektet e mëposhtme:

13.4.1.1 P1: Hartimi dhe miratimi i programit të transparencës.

Ky program synon duke siguruar akses nga të gjithë, veçanërisht nga shtresat më të varfra të komunitetit, në përputhje me dispozitat e ligjit në fuqi për të drejtën e informimit Bashkia Klos synon të fokusojë ndërhyrjet e saj për transparencën si më poshtë:

1. Përcaktimi i koordinatorit të transparencës
2. Krijimi dhe mirëmbajtja e faqes zyrtare të bashkisë duke siguruar informacion të përditësuar mbi veprimtarinë e saj. Promovimin e faqes në mediat lokale;
3. Monitorimi i ofrimit të shërbimeve publike për qytetarët (anketa, dëgjesa, raporte etj.)

13.4.2 O.S.2 Rritja e përgjegjshmërisë në vendimmarrje, kontrollin dhe përmirësimin e ofrimit të shërbimeve administrative si dhe miradministrimin e financave vendore në bashkinë Klos.

Në përputhje me këtë objektiv strategjik, janë hartuar programet dhe projektet si më poshtë:

13.4.2.1 P1: Rritja e përgjegjshmërisë në vendimmarrje

Në mungesë të planeve vendore dhe strategjive krijohen hapësira për vendimmarrje ad-hoc të cilat nuk ndihmojnë në zhvillim të qëndrueshëm ekonomik të bashkisë. Ndjekja me përgjegjshmëri e planeve strategjike dhe financimi i investimeve sipas prioritizimit në ciklin e PBA i krijon mundësi bashkisë të përmbushë me efikasitet të gjitha objektivat sipas funksioneve të saj.

Bashkia Klos angazhohet në këtë drejtim duke hartuar dhe miratuar Planin e Investimeve 3 vjeçar sipas Strategjisë dhe PBA-së .

13.4.2.2 P2: Shërbime administrative me cilësi dhe të aksesueshme për të gjithë banorët në territorin e bashkisë Klos.

Siç ceket edhe nga objektivi strategjik, një nga synimet kryesore është standardizimi i shërbimeve që ofron Bashkia, brenda të gjithë territorit të administruar prej këtij institucioni. Pas reformës administrativo-territoriale është vënë në pah diferenca që ka ekzistuar mes komunave dhe bashkive të dikurshme, të cilat

tani i gjejmë të integruara në një territor të vetëm administrativ. Prej saj është bërë gjithnjë e më urgjente nevoja për decentralizimin e shërbimeve. Aktualisht, zonat rurale, sidomos ato malore, mbeten relativisht të pa shërbyera në krahasim me qytetin për shërbime të caktuara vendore. Për këtë arsye, përmes dy projekteve të mëposhtme, bashkia angazhohet që të rrisë cilësinë e shërbimeve.

1. Krijimi i zyrës me një ndalese (one stop shop) për ofrimin e shërbimeve të bashkisë.
2. Sistem i integruar informacioni (ICT) dhe lidhja me njësitë e tjera administrative

13.4.2.3 P3: Mirë administrimin e financave vendore në bashkinë Klos.

Bashkia në kuadër të mirë administrimit të financave vendore duhet të garantojë mjaftueshmërinë financiare mbi të gjitha burimet e të ardhurave të parashikuara nga aktet ligjore në fuqi për të përmbushur funksionet dhe kompetencat e saj. Ajo duhet të marra të gjitha masat e nevojshme për të mirë administruar dhe kontrolluar shpenzimet vendore duke siguruar më shumë mundësi për investime dhe shërbime për qytetarët e saj.

1. Ngritja e një task force si grup tematik auditi i brendshëm, për uljen e informalitetit dhe rritjen e % së të ardhurave të veta të Bashkisë.
2. Zhvillimi i një sistemi për mirë menaxhimin e informacionit mbi të ardhurat vendore. Lidhja e këtij sistemi me ZRPP Vendore, DPSHTRR, QKB etj.
3. Ngritja e Zyrës së statistikave vendore.
4. Hartimi i një Plani vjetor Trajnimesh në bashkëpunim me DAP dhe Institucione të tjera që ofrojnë trajnime.
5. Trajnim për ngritjen e kapaciteteve të nevojshme për shkrimin e projekteve dhe aplikimin në donatorë ose institucione që sigurojnë burime të ndryshme të ardhurash për të mbuluar investimet dhe projektet e Bashkisë Klos.
6. Grup Pune për hartimin e listës së inventarit të aseteve të Bashkisë dhe ndjekja e procesit deri në miratimin e VKM-së për transferimin në pronësi të Aseteve vendore.
7. Aplikime për binjakezime me bashki jashtë Shqipërisë

13.4.3 O. S.3 Pjesëmarrja, nëpërmjet dhënies së mundësive të të gjithë aktorëve të marrin pjesë në procesin e vendim marrjes.

Këshillimi me publikun, bëhet sipas mënyrës së përcaktuar në rregulloren e këshillit bashkiak, duke përdorur një nga format e nevojshme, si takimet e hapura me banorët e grupet e interesit, takime me specialistë, me institucione të interesuara dhe organizata jofitimprurëse ose nëpërmjet marrjes së nismës për organizimin e referendumeve vendore.

Çdo komunitet, nëpërmjet përfaqësuesve të autorizuar të tij, ose jo më pak se një për qind e banorëve të bashkisë ka të drejtë të paraqesin për vendimmarrje në këshillin bashkiak iniciativa qytetare për çështje që janë brenda juridiksionit të njësisë së vetëqeverisjes vendore. Propozimet e ardhura në këshill si iniciativë qytetare, kur kanë ndikim financiar në buxhetin e njësisë së vetëqeverisjes vendore, shqyrtohen në këshill, sipas rendit të ditës.

13.4.3.1 P. 1 – Programimi dhe organizimi i dëgjësave publike për çdo veprimtari dhe aktivitet të bashkisë.

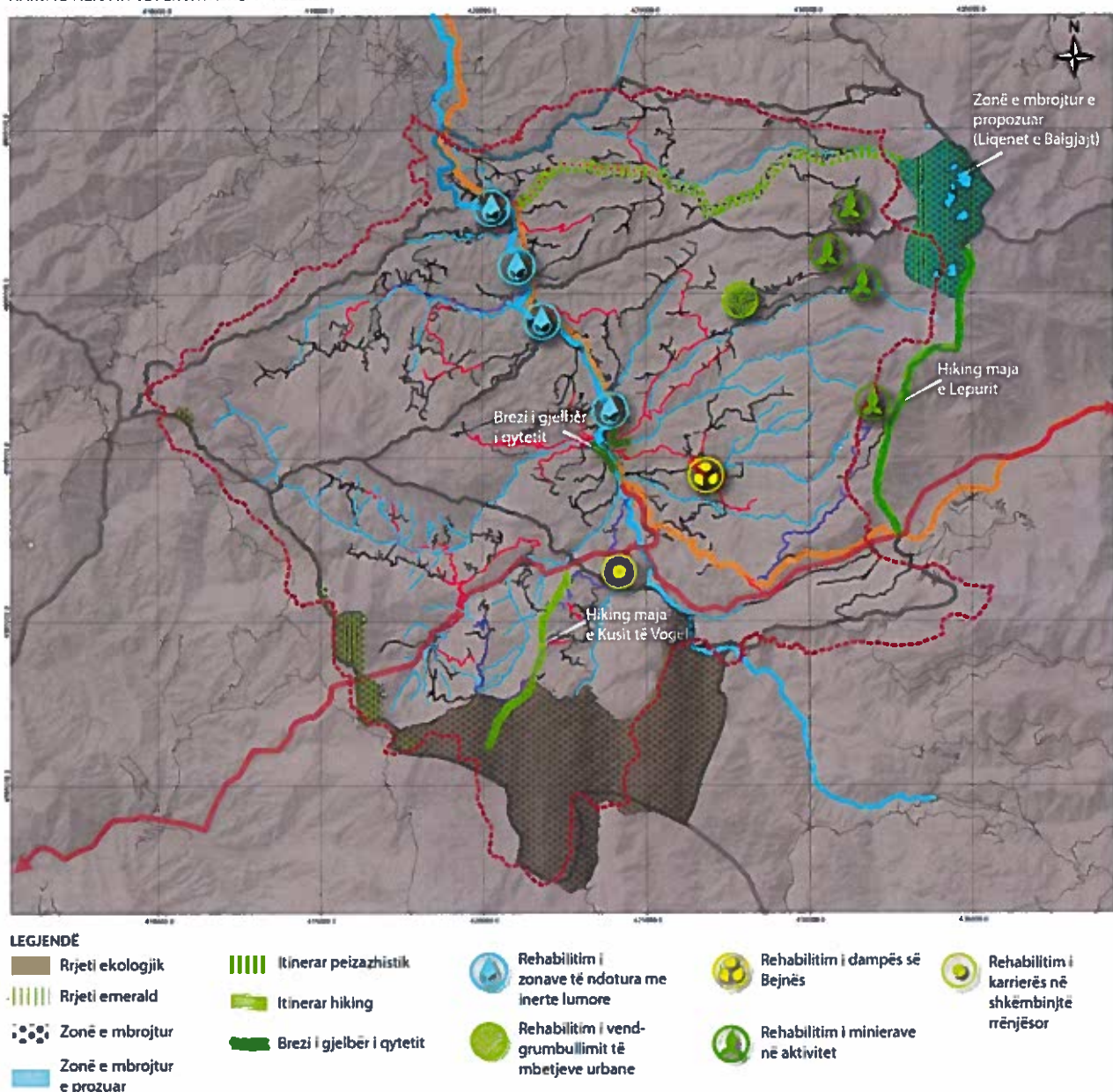
1. Caktimi i koordinatorit për njoftimin dhe organizimin e konsultimeve publike;
2. Hartimi dhe publikimi i kalendarit të dëgjësave publike për çdo veprimtari dhe aktivitet të bashkisë.

13.5 MJEDISI

Harta 45: Harta e vizionit të përgjithshëm, Mjedisi

HARTA E VIZIONIT TË PËRGJITHSHËM - MJEDISI

BURIMI: AUTORI

Dimensioni i mjedisit vjen si një domosdoshmëri pasi bashkia aktualisht nuk ka as një plan të menaxhimit të mbetjeve dhe as një program në mbrojtje të mjedisit. Objektivat strategjike janë menduar të ndara sipas tipit të mjedisit: tokës, ujit, ajrit, dhe për secilën prej tyre kemi hartuar programet me projektet përkatëse.

13.5.1 O.S.1 Përmirësimi i Mjedisit të Tokës dhe përdorimit të qëndrueshëm të saj.

13.5.1.1 P1: Programi i Mbetjeve Urbane

Ky program është me prioritar në drejtim të mjedisit. Aktualisht Bashkia e Klosit përdor vetëm landfillin e bashkisë së Burrelit ku transporton 844 ton në vit. Kjo sasi, është me e madhe duke qenë se jo të gjitha terrenet e bashkisë janë të aksesueshme për mbledhjet e mbeturinave. Bashkia ka një pike transferimi, në afërsi të fshatit Rripe, por që është jashtë çdo normative mjedisore. Projektet e këtij programi përfshijnë rehabilitimin e fushës së grumbullimit, por dhe përcaktimi i pikave të grumbullimit, dhe implementimi i një programi ri-ciklimi, ripërdorimi dhe kompostimi.

Hartimi i një plani menaxhimi mbetjesh. Administrimi dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane përfshijnë:

- Përcaktimin sipas një plani, pikat ekzakte të grumbullimit të mbetjeve të ngurta urbane, dhe numrit të kontenerëve për secilën pikë, në të gjithë zonën e administruar në nivel vendor, ku përfshihen edhe të gjitha pikat e grumbullimit pranë të gjitha tregjeve brenda zonës së administrimit vendor.
 - Reduktim të mbeturinave që në burim;
 - Ndarje, vend depozitime familjare;
 - Ripërdorim të mbeturinave;
 - Mbledhja dhe transportimi i mbeturinave;
 - Riciklim jashtë vendit të grumbullimit;
 - Trajtim primar i mbeturinave (biologjik, kimik/trajtim fizik, kompostim);
 - Verifikim i sistemit për transportin dhe venddepozitim të mbeturinave urbane;
 - Vend depozitim përfundimtar (landfill).
2. Rehabilitimi i fushës së grumbullimit të mbetjeve. Procesi i transportimit të mbeturinave duhet të realizohet me një makinë vetshkarkuese drejt vendit të depozitimit, i pozicionuar në mënyrë të pjerrët në pyll me sipërfaqe rreth 2000–3000m². Sheshimi që ka nevojë kjo dampë do mundësojë lehtësimin e praktikës për ndarjen e mbeturinave. Si rezultat do të përftojmë zvogëlimin e volumit të tyre duke i bërë të gatshme për në venddepozitim regional.
 3. Pike transferimi nga Klosi për në Landfillin rajonal.
 4. Sistemi i mbledhjes së mbetjeve me pika transferimi nga fshatrat – grafik ditor javor
 5. Përcaktimi i vendodhjes së grumbullimit
 6. Ri-ciklimi, ripërdorim dhe kompostim

Mbetjet inerte dhe vend depozitat e tyre

Nga fluksi i aq sa ndërtimeve krijohen mbetje inerte, të cilat në të shumtën e rasteve i hedhin ku të mundin, në anet e rrugëve, në shpatet e përrrenjëve, afër atyre urbane, (shpesh të përziera me to), ku edhe sot këto mbetje inerte (ndoshta edhe të reja), gjenden anës së rrugëve dhe në shpatet e përrrenjëve dhe lumenjëve. Mbetjet e inerteve, në ndikimin e agjentëve atmosferik, erërave dhe reshjeve, sjellin ndotje të ajrit, të ujërave dhe të ambientit përreth, duke dëmtuar botën akuatike.

Masat e propozuara për rehabilitimin dhe mbylljen e fushës së mbetjeve

Tabela 32. Tabela e përbërjes së mbeturinave në rajonin

Materiali	Përbërja në %	Sasia ton/vit	Sasia ton/vit 2015	Potenciali për Kompostim
Organik	53,70	17248	18860	18860
Letër dhe karton	10,54	3385	3702	3702
Plastikë e	13,70	4400	4812	
Qelq	5,25	1686	1844	
Metale	0,70	225	246	
Lëndë Drusore	0,62	199	218	218
Tjeter	15,50	20,80	5444	
Totali i vlerësuar	100,00	100,00	100,00	22780

Në bazë të kësaj kostoje të re specifike për çdo kategori në mund të llogarisim tarifën për çdo familje, biznes dhe institucion që duhet të paguajnë për mbulimin e koston operativë për kryerjen e këtij shërbimi: Tarifa për një familje/vit=2 055 lekë /vit Tarifa për një biznes (mes)=9,102 lekë /vit Tarifa për institucionet= 20 804 lekë /vit. Nga të dhënat paraqitet qartë se llogaritja e tarifës nuk duket se është e lartë si për qytetarët, ashtu dhe për bizneset, por e llogaritur me ndikimet indirekte që sjell mosmenaxhimi i mbetjeve, këto kosto të bëjnë të mendosh se janë të ulta ose të përballueshme. Gjithësesi ka Nevojë për rishikime të një plani të ri, ku njëkohësisht të analizohen mundësitë për uljen e shpenzimeve për këtë shërbim.

Menaxhimi i mbetjeve dhe perspektiva

Parandalimi i mbeturinave do të jetë një element kyç i një politike të integruar. Masa të forta fillimisht Nevojiten për të nxitur **ripërdorimin, reduktimin dhe riciklimin** dhe përpunimin e mbetjeve, e cila quhet ndryshe edhe "**hierarkia e mbetjeve**". Edukimi i qytetarëve për të reduktuar, ricikluar mbetje urbane nuk është

zgjidhja e plotë, por është një fillim i mbarë. Që të sigurojë sukses, një program i bashkuar riciklimi duhet të zhvillohet në një stil të bashkërenduar.

- **Së pari**, Bashkia duhet të vendosi, se cilët materiale duhet të riciklohen, duke u bazuar në një analizë të vëllimit të materialeve të riciklueshëm të komunitetit, që mund të kthehen në funksionin e riciklimit dhe tregtueshmërinë dhe ekonomine mbajtëse të këtyre materialeve.
- **Së dyti**, programi i riciklimit duhet planifikuar, që të plotësojë kushtet e riciklimit të bazuara në legjislacionin specifik të procesit për zhvillimin dhe funksionimin e programit të riciklimit. Riciklimi siguron një mundësi për bashkpunimin midis publikut dhe sektorëve privatë.

“Përzgjedhja e vendeve për një rindarje të mbetjeve urbane dhe pjesa e ngulur për një gruposje të kontrolluar të tyre” është i domosdoshëm për të kaluar një nga fazat më të vështira dhe të pazgjidhura aktualisht sot në Bashki. Në kushtet konkrete të ish Komunave (referuar standardit të jetesës), eksperiencës në Europën Lindore dhe Ballkan, si dhe diskutimeve me grupin e punës, pesha specifike e mbulimit të kostos sipas burimeve të kategorisë së prodhimit të mbeturinave është si vijon:

- **65%** nga mbeturina familjare
- **25%** nga mbeturina biznesi
- **10%** nga mbeturina institucion

Plani i menaxhimit të mbetjeve urbane

Zgjidhjet teknike për eliminimin e mbetjeve të ngurta me një kosto efektive duhet të jenë gjithashtu të pranueshme edhe nga ana sociale. Menaxhimi i mbeturinave urbane është më kompleks se thjesht vend depozitimi i tyre në vend gruposje të kontrolluar inxhinierike (landfill). Administrimi dhe menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane përfshijnë:

- Reduktim të mbeturinave që në burim;
- Ndarje, vend depozitime familjare;
- Ripërdorim të mbeturinave;
- Mbledhja dhe transportimi i mbeturinave;
- Riciklim jashtë vendit të grumbullimit;
- Trajtim primar i mbeturinave (biologjik, kimik/trajtim fizik, kompostim);
- Verifikim i sistemit për transportin dhe venddepozitimin e mbeturinave urbane;
- Vend depozitim përfundimtar (landfill).

Përveç mungesës së informacionit dhe të një tradite, e cila vjen dhe si pasojë e kohës së shkurtër të bashkëjetesës së banorëve, prejardhjet e ndryshme kulturore, mungesat e koshave të ndarë, ndikojnë dhe bëjnë të pa realizueshme zhvillimin e Reduktimit, Ripërdorimit dhe Riciklimit. Këto metoda janë zgjidhje mjedisore të integruara me zgjidhjen ekonomike, duke ju përmbajtur parimeve të menaxhimit të integruar të mbetjeve urbane, uljen e sasisë së mbetjeve dhe njohjes së praktikës më të mirë. KRR ka bërë diçka për të përmirësuar menaxhimin e mbetjeve të ngurta të komunës. Mbetjet familiare, si dhe ato të rrezikshme, shpesh përzihen me mbetjet e ngurta urbane. Përgjithësisht mbledhja e mbeturinave të ngurta dhe pastrimi i rrugëve rezultojnë të jetë jo efektiv në zonën e KRR. Problemet kryesore kanë të bëjnë me riciklimin informal, ku ata persona që kërkojnë nëpër plehra flakin jashtë kazaneve të rrugës mbetje të pa riciklueshme, siç mund të shihet edhe në foton e mëposhtme, dhe ku sasi të mëdha mbetjesh komerciale dhe të tregjeve hidhen nëpër kazane, të cilët nuk kanë përmasa për t’i përballuar. Kjo nuk do të thotë që duhet të dekurajohet riciklimi, por ai duhet të menaxhohet më mirë. Kjo situatë përkeqësohet edhe nga mungesa e pajisjeve në zonat informale, ku vetëm 10% e kazaneve të mbeturinave i shërbejnë më shumë se 40% të popullsisë. Edhe pamundësia e aksesit në rrugët e zonave informale shërbën si pengesë për mbledhjen e mbeturinave. Taksat e pastrimit paguhen, por nuk kryhet asnjë lloj shërbimi nga komuna. Gjëja më e thjeshtë është që këto mbetje urbane të flaken pa të keq në ara, lumë apo në ane të rrugës. Këto mbetje vijnë nga restorantet e ndryshme që ka kjo zonë por dhe nga popullsia, të cilët duke mos pasur kosha ju gjejnë vendin në ndonjë kanal apo në cep të rrugës. Duke qënë se politikat kombëtare për zgjidhjen e shërbimeve të tilla publike i referohen skemave rajonale, edhe ish komunat në fjalë kanë për detyrë që në një kontekst afatgjatë të marrin në konsideratë zgjidhjen dhe lidhjen e këtij shërbimi në territorin e vet me zgjidhjet rajonale të propozuara.

Planin e vendosjes së kontenierëve dhe grafikët e punimeve

Njësitë vendore duhet të përcaktojnë sipas një gentplani, pikat ekzakte të grumbullimit të mbeturinave të ngurta urbane, dhe numrit të kontenierëve për secilën pikë, në të gjithë zonën e administruar në nivel vendor, ku përfshihen edhe të gjitha pikat e grumbullimit pranë të gjitha tregjeve brenda zonës së administrimit vendor.

Kriteret bazë për hartimin e planit të menaxhimit të mbeturinave

Skema për grumbullimin, transportimin dhe depozitimin e mbeturinave bazohet në një analizë të detajuar të të dhënave mbi vëllimin e mbeturinave, mënyrën e grumbullimit, përzgjedhjen e llojit të mjeteve për realizimin e grumbullimit dhe transportimit, mënyrën e transportit si dhe mundësitë reale të depozitimit të tyre. Për këtë arsye, sasia e mbeturinave që prodhohet në vit është rreth 1500 ton, shifër mbi të cilën ngrihet një plan i caktuar. Skema propozon shpërndarjen e 25 pikave grumbullimi të mbeturinave për mbledhjen e tyre (duke shpërndarë një kontenier metalik për çdo pikë grumbullimi) dhe duke mbuluar gjithë territorin e ish Komunave. Pasurimi i hartës për vend-vendosjen e 25 pikave të grumbullimit bazohet në kriteret si:

- Pikat ekzistuese e grumbullimit të mbeturinave prej banorëve;
- Densiteti i popullsisë;
- Distanca nga një pikë grumbullimi në tjetrën të mos kalojë kufirin 600-700m;
- Përshtatshmëria me infrastrukturën/hapësirat publike;
- Siguria për mirëmbajtjen dhe ruajtjen e kazaNeve;
- Krijimi i lehtësisë për një sistem standard të grumbullimit të mbeturinave.

Nisur dhe nga propozimet dhe interesi i bashkisë, përzgjedhja e llojit të kazaNeve konsistoi në kazaNe plastik të vëllimit 1,1m³, duke qënë se synimi konsiston në futjen në përdorim të makines teknologjike. Llogaritja për numrin e kazaNeve plastik si dhe shpërndarja e tyre bazohet në numrin e familjeve duke respektuar normative 40-50 kazaNe, në total (sipas studimeve të bëra për të shfrytëzuar me efikasitet kontenieret llogaritet që një kontenier t'u shërbejë rreth 25-35 familje, në varësi të dendësisë së shtëpive), por duke marrë në konsideratë Nevojën për shërbimin e pastrimit të banesave të veçanta (grupe me 2-3 shtëpi të shpërndara për shkak të largimit të popullsisë pas viteve '90). Procesi nëpër të cilin do të kalojë ky shërbim konsiston në heqjen periudike të mbeturinave dhe transportimin e tyre për në fushën e grumbullimit (depozitimit). Mjetet e transportit të mbeturinave sipas destinacionit të caktuar do të kryejnë transportin e mbeturinave nga qyteti në fushën e grumbullimit, ndërkohë që punëtorët e transportit kanë për detyrë të organizojnë heqjen e të gjithë mbeturinave familjare nga pikat e grumbullimit, të kryejnë fshirjen me fshesë dhe dezinfektimin me gëlqere të vendgrumbullimit me një rreze prej 3m, si dhe shtyrjen dhe sistemimin e mbeturinave në fushën e grumbullimit të mbeturinave. Diskutimet përgjatë hartimit të këtij plani prekin dhe idene për shtrirjen e shërbimit të pastrimit në fshatra, ku sot infrastruktura nuk është e përshtatshme për të kryer këtë shërbim.

Trajtimi i vendgrumbullimit

Procesi i transportimit të mbeturinave duhet të realizohet me një makine vetshkarkuese drejt vendit të depozitimit, i pozicionuar në mënyrë të pjerrët në pyll me sipërfaqe rreth 2000–3000m². Sheshimi që ka Nevojë kjo dampë do mundësojë lehtësimin e praktikës për ndarjen e mbeturinave. Si rezultat do të përftojmë zvogëlimin e volumit të tyre duke i bërë të gatshme për në venddepozitimin regional.

Riorganizimi i strukturës së ndërmarrjes së Pastrim-Gjelbërimit

- Reformë në lidhje me përmirësimin e shërbimëve publike në terësi dhe atë të shërbimit të pastrimit në veçanti.
- Ngritja e një strukture të re pranë Bashkisë do të mundësojë menaxhimin e mbeturinave të ngurta dhe proceseve lidhur me të.
- Riorganizimi i skuadrës së pastrimit të rrugëve dhe mekanizimi i procesit të ngarkimit dhe transportimit të mbeturinave, duke vendosur në punë makinën teknologjike së bashku me kazaNet plastik do të mundësojë uljen e kostove të shërbimit të pastrimit dhe rritjen e efijencës.

13.5.1.2 P2: Rikthimi i tokës së dëmtuar në nivele funksionale

Ky program, përmes disa projekteve synon që të përmirësojë/mbrojë tokat të cilat paraqesin rrezik

1. Hartimi I nje plani për rryllëzimit ne pyjet e demtuara
2. Forcimi I rregullores për mbrojtjen ne pikat hot-spote
3. Shpallja e zones se liqeneve te Balgjajt si zone e mbrojtur
4. Zgjerimi i parkut rekreati/ natyral perreth qytetit te Klosit

13.5.1.3 P3: Politika përshtatëse ndaj ndryshimeve klimatike

1. Identifikimi I zonave me rrezikshmeri permbytjeje
2. Hartimi I nje plani mbrojtës ne rast permbytjeje
3. Programe detyruese për ndertimim ne perputhje me eficencen energjitike

13.5.2 O.S.2 Permirësimi I mjedisit ujqor

13.5.2.1 P 1: Parandalimi dhe pakësimi i ndërhyrjeve ne mjedisin ujqor.

Hartimi i një Plani për mbrojtjen e mjedisit nga efektet negative të ujërave të ndotura urbane nga zonat e banimit (qytetet/fshatra) dhe ujërave të zeza industriale të biodegradueshme nga industria ushqimore.

14 Vizioni i Qytetit te Klosit

Aktualisht qyteti i Klosit është nje qytet i vogël, i ngritur në Lindje të Luginës të lumit Mat, me dy akse rrugore kryesore: nje rruge e qytetit dhe by passit, pjese ky i fundit i aksit Tirane - Peshkopi. Rruga kryesore e qytetit është rregulluar se fundmi, kurse by-pasi është ende i paasfaltuar ne gjenjde shume te dobët. Për rrjedhoje rruga e qytetit perdoret nga kalimtarët ne vend te aksit Tirane – Peshkopi. Shumica e godinave te qytetit janë te vjetra, ne gjendje shume te degraduar, kurse ato te rejat, jane ndertuar pa asnjë lloj standardi, dhe me cilësi te dobët. Klosi, bazuar tek regjistri i gjenjdes civile numëron 2,322 banore, ose rreth 11% te popullsisë te bashkisë Klos. Kjo e ben kete bashki me ruralen ne krahasim me fqinjët e vet, por edhe ne rang vendi (kur mesatarja kombëtare e popullsisë urbane është 57%¹¹.

Roli i këtij qyteti do te ndryshoje thelbesisht me zhvillimin e Rruges se Arbrit dhe pritët që qyteti te kete nje peshe me te madhe ekonomike, dhe nje dendësim te popullsisë ne kete qytet. Eshte e rëndësishme që Plani i Pergjithshem Vendor ti paraprijë këtij dendësimi, dhe te beje parashikimet e duhura.

Nga ana tjetër, ne programet socio ekonomike, dhe te cilësisë se jetës që ky plan ka përgatitur, qytetit te Klosit do ti shtohet parku logjistik, hapësira magazinimi dhe frigoriferimi apo investime ne drejtim te industrisë ushqimore, shtuar tregut te qytetit, te cilat se bashku do te stimulojnë rritjen e popullsisë ne kete qytet. Gjithashtu, projekti i Muzeut te qytetit, Qendres Multikulturore, Stadiumit te Qytetit, do ta bëjnë jetën ne qytetin e Klosit me atraktive për banoret me aktivitete te ndryshme lokale. Për rrjedhoje, ne strategjitë e zhvillimit te qytetit te Klosit, është parashikuar zgjerimi i zonës se banimit, e cila do ti pergjigjet te gjitha kërkesave për 15 vitet e ardhshme.

Lumi i Matit është nje aset shume i rëndësishëm i zonës, dhe mund te kthehet ne nje vlere me te madhe edhe për qytetin. Aktualisht ky lum nuk është i aksesueshme, por zhvillimi i qytetit ne te dy anët e lumit do ta bënte ate edhe me te vizitueshem, nderkohe që do te rriste vlerat peisazhit urban te qytetit. Ne kete menyre është menduar që shtrati i lumit përveçse te rehabilitohet dhe sistemohet, duhet te kufizohet me nje brez te gjelbert që do ti sherbeje qytetit si nje park urban. Qyteti nuk ka asnjë park urban, apo hapësira rekreacioni. Përqendrimi i tyre përgjatë lumit do ti jepte vlere te veçanta qytetit dhe lumit njëkohësisht.

Gjithashtu, brezi i pyllëzuar që ndodhet ne verilindje te qytetit, mund te behet me i aksesueshem për qytetarët dhe te shndërrohet ne nje park urban gjithashtu.

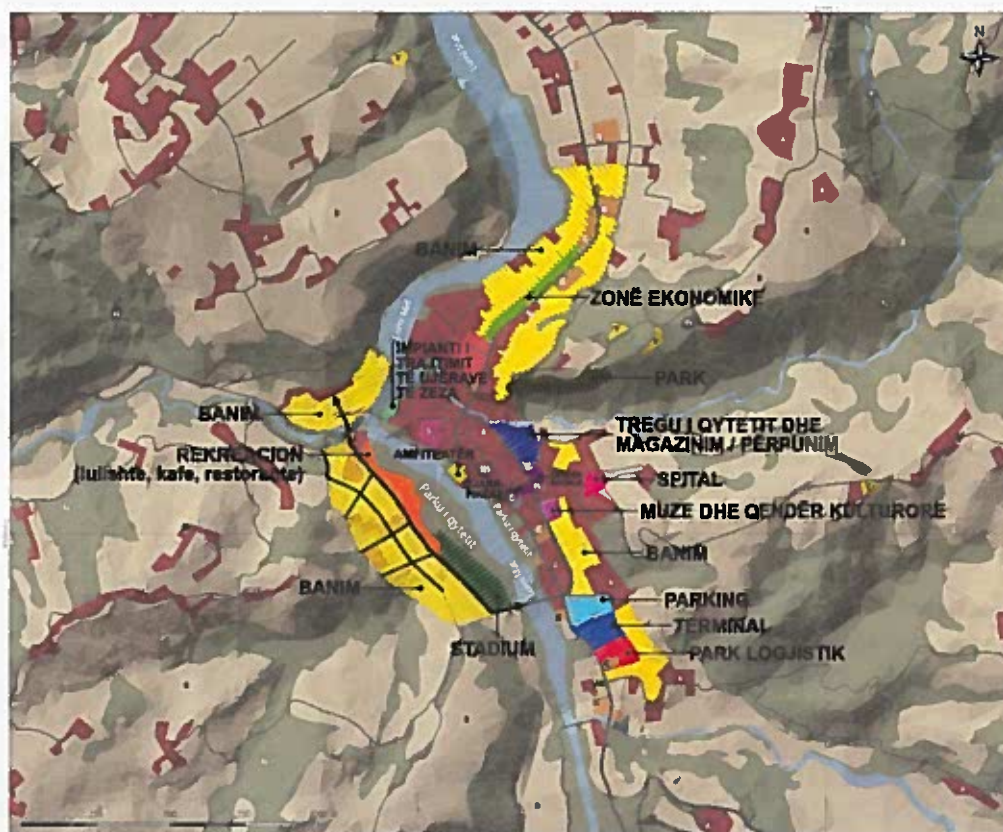
Me tej, zhvillimi duhet te vazhdoje me nje zonim për te përqendruar shërbime të ndryshme që i shërbejnë rekreacionit si bar, kafe, restorante etj. Brezi ne vijim mund te zhvillohet për banim, zhvillimi i se cilit parashikohet ne faza. Aty do te kete edhe nje stadium dhe terrene sportive, kurse muzeu me qendren kulturore dhe ate sociale do te pozicionohen ne anën ekzistuese te qytetit, ne afërsi te unazës.

¹¹ INSTAT, 2016

Ky propozim i mundshëm i zhvillimit të këtij qyteti tregohet ne Hartën 40, kurse Figura 13 tregon kete zonim ne 3D. Ky propozim iu paraqit edhe komunitetit te Bashkise Klos tek dëgjesa me qytetaret, por eshte ende ne proces diskutimi.

Harta 46: Propozim i Zgjerimit te Qytetit te Klosit

LEGJENDË

Kategoritë e përdorimit ekzistues të tokës

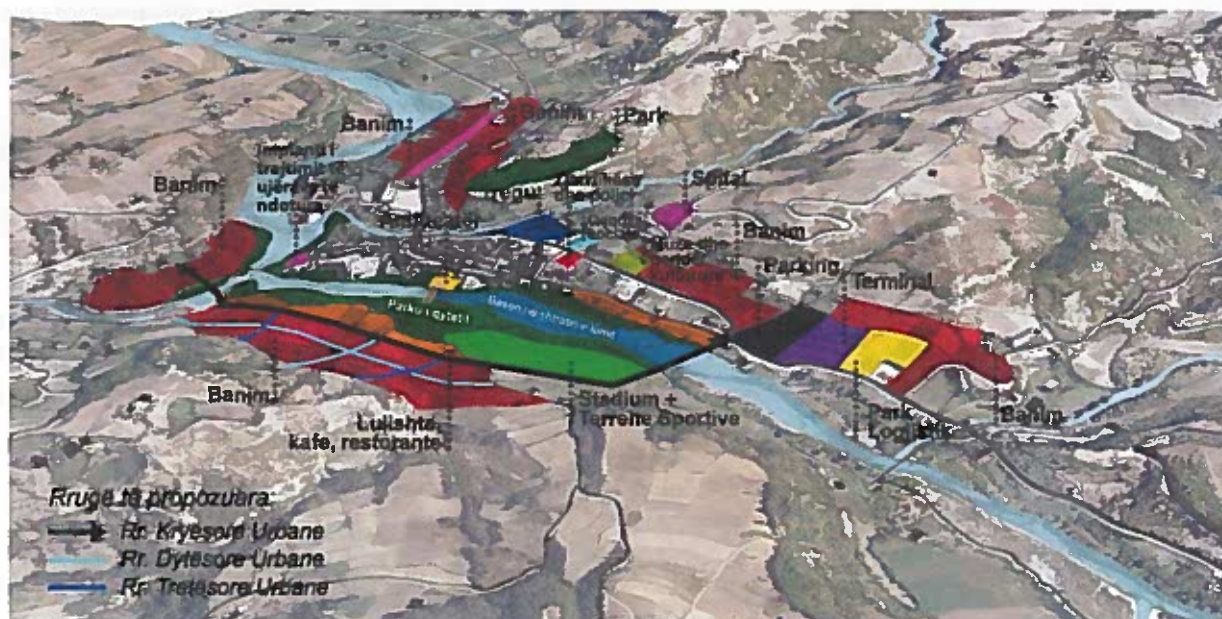
- A - Banim
- IE - Industri dhe ekonomi
- S - Shërbime
- SH - Shëndetësi

- AR - Aktivitete sociale rekreative
- AS - Arsium
- IS - Institucione
- IN - Infrastruktura

- V - Varreza
- B - Bujqësi
- N - Tokë natyrore
- U - Ujëra

BURIMI: AUTORI

Figura 14: Zgjerimi i qytetit te Klosit ne 3D

BURIMI: AUTORI

15 Degjese dhe Forume mbi Strategjine

15.1 Dëgjese Publike mbi Strategjinë – 19/07/2017

Degjese publike e zhvilluar tek biblioteka e qytetit të Klosit mbi strategjinë dhe vizionin e kësaj bashkie, u zhvillua në 19 korrik, dhe në të morën pjesë 36 banorë të bashkisë Klos. Prezantimi kishte në fokus, përveç se të prezantonte qytetaret me vizionin dhe projektet strategjike që grupi i punës ka menduar për këtë bashki, por edhe të paraqisim gjetjet kryesore nga anketa e zhvilluar me qytetaret dhe gjetje të tjera nga procesi i Analizës së Territorit.

Diskutimi ishte interesant, pasi nga pjesëmarrësit dhanë mendimin e tyre në lidhje me propozimet e vizionit dhe Strategjisë. Disa nga temat që u ngritën ishin në lidhje me parqet e propozuara të qytetit, sidomos mbi parkun kodrinor, përse është perzgjedhur në atë pozicion dhe kujt do të shërbejë, problematika në lidhje me fshatrat, sidomos për kanalet vaditëse, tregun e qytetit, por diskutimi më interesant ishte në lidhje me zgjerimin e qytetit në anën tjetër të lumit.

Shumica e qytetareve ranë dakord që me zhvillimin e rrugës së Arbrit qyteti i Klosit do të ketë rol tjetër dhe zhvillim më të madh nga sa e ka pasur deri tani, dhe rritja e banorëve në të është e paevitueshme. Nga ana tjetër, ky mendim u mbështet edhe nga qytetare të tjerë të cilët dhanë shembuj të njohurve të tyre të cilat aktualisht jetojnë në Tiranë dhe janë të gatshëm të rriten në Klos nëse infrastruktura dhe shërbimet përmirësohen.

Figura 15: Foto gjatë prezantimit të Strategjisë dhe Vizionit, 19.07.2017

Një banor u shpreh se e shikon Klosin si një lagje të Tiranës, dhe se mund të mbledhë banorë të tjerë si nga Bulqiza dhe Martaneshi, dhe se duhen pasur parasysh standardet e rrugëve të propozuara që t'i përgjigjen kësaj rritje, që sipas tij mund të shkojë deri në 20,000 banorë.

Një qytetar mendonte se unaza duhet të zgjerohet në lindje dhe ndoshta të ndërtohet një tynel për t'u përgjigjur kësaj zhvendosje. Gjithashtu ai propozon që lidhja me rrugën e Arbrit të bëhet në drejtim të fshatit Fshat, pasi do ta shkurtonte ndjeshëm.

Pjesëmarrës tjetër ngriti problemin e HEC-it të parashikuar në afërsi të qytetit Klos, në vijim të rrjedhës së Matit i cili duhet të merret parasysh në mënyrë që zhvillimi i qytetit të bëhet në anën tjetër të lumit. Vlen për tu theksuar se nga sa u shprehen banorët, komuniteti ka qenë në kundërshtim me këtë hidrocentral por vendimi për të ka qenë nga qeveria qendrore.

Një pjesëmarrës tjetër u shpreh se aktualisht rrjedha e lumit Mat shfrytëzohet nga pushues të ndryshëm (sidomos të huajt) për kamping, dhe gjithashtu kjo duhet marrë parasysh për të evidentuar 2-3 pika për këtë destinacion. Në lidhje me vaditjen ai u shpreh se burimi i Gurrajve është mjaft i pasur, i cili aktualisht nuk shfrytëzohet në mënyrën më optimale të mundshme.

Një qytetar tjetër e shikonte të vështirë zhvillimin e qytetit në anën tjetër të lumit për aresye të relievit, pavarësisht se kjo ndërhyrje do të ishte shumë strategjike dhe do ia rriste vlerat qytetit.

Ekspertet iu përgjigjen secilit nga këto koment me sqarimet përkatëse. Për shembull, në lidhje me parkun, u sqarua se aktualisht ajo kurore e gjelbert nuk është e aksesueshme për qytetaret, dhe nga ana tjetër e lumit gjithashtu është menduar një park i shfrytëzueshëm.

Ne lidhje me zgjerimin e unazës dhe rritjen e popullsisë deri ne 20,000 banore, eksperti i ekonomisë urbane ndërhyri për te sqaruar se brenda 15 vjecarit ne vijim, 10 fishimi i banoreve eshte pothuajse i pamundur, por 2 fishimi po. Gjithashtu shtoi se investime te tilla si hapja e tyneleve eshte investim i shtrenjte, për te cilin do te jete shume e veshtire te gjeshe donatorin.

Ne lidhje me përshtatshmërinë e territorit, u sqarua se eshte marre parasysh pjerrësia e tij, dhe relievi eshte nje aresye me shume pse eshte me e përshtatshme që qyteti te zgjerohet ne perëndim sesa ne lindje, pasi kodrat ne lindje do ta bëjnë edhe me te veshtire ndërtimin aty.

Kishte komente, sikurse kanalet vaditëse neper fshatra, për te cilat PPV-ja nuk i ben dot ne kete faze. Por mendime si pikat e kampingut përgjatë lumit Mat dhe verifikimi i pozicionimit te HEC-it ne lumit Mat, patjetër që duhet te merren parasysh ne procesin ne vijim. Bashkia pas dëgjesës na informoi dhe na dha pozicionimin e sakte se ku eshte parashikuar diga e HEC-it (Figura 15).

Figura 16: Pamje e diges se HEC-it ne qytetin e Klosit

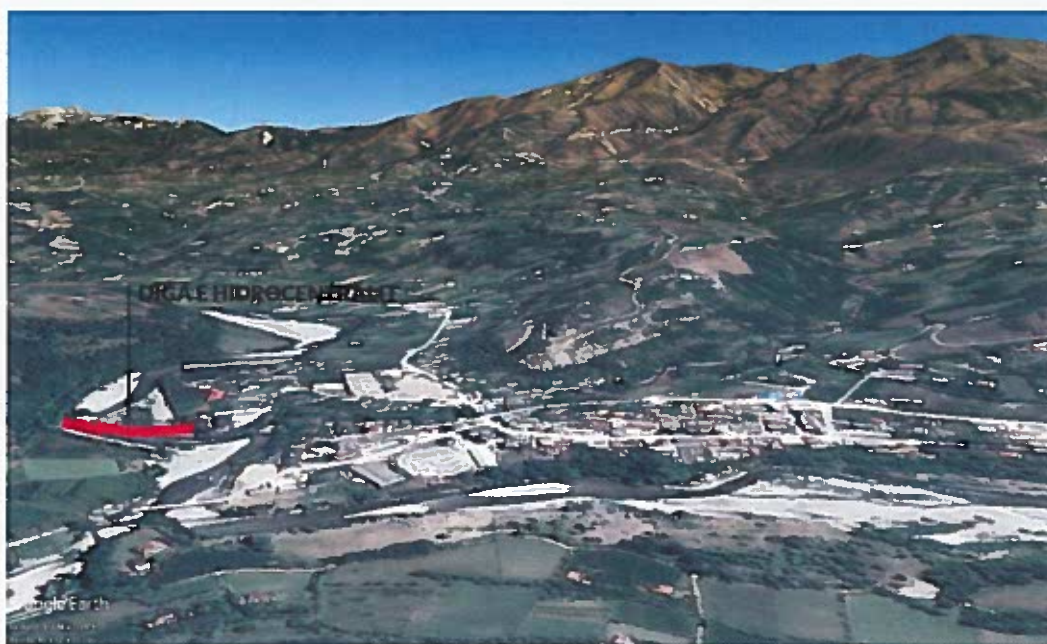

Figura 17: Gjate diskutimit me banoret, 19.07.2017

15.2 Takimi i Forumit të Bashkërendimit të Planifikimit në Nivel Vendor (FBPV)

AKPT si drejtuese e FBPV-se mendoj të zgjeroje spektrin e bashkërendimit duke ftuar në një tryeze të rrumbullakët përfaqësues jo vetëm të nivelit vendor e rajonal, por edhe të atij qendror, duke synuar një koordinim dhe diskutim strategjik akoma më gjithëpërfshirës. Takimi u mbajt me 18 Korrik 2017 tek Hotel Tirana International dhe përmbajti prezantimin e Draft – Strategjise Territoriale për Bashkinë Klos dhe Planin e Zhvillimit dhe Rregulloren e PPV-se për Bashkinë Mat. Pjesëmarrës ishin:

- Bashkitë - Mat, Klos, Kurbin, Krujë Tirane, Bulqizë, Diber, Mirdite;
- Qarqet - Diber;
- Agjencia për Zhvillimin Rajonal 2;
- Konsulentet planifikues për PPV - Mat, Klos dhe Vau i Dejës;
- Ministria e Zhvillimit, Ekonomik, Tregtisë, Turizmit dhe Sipërmarrjes;
- Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave;
- Ministria e Transportit dhe Infrastruktura;
- Ministria e Energjisë dhe Industrisë;
- Ministria e Zhvillimit Urban;
- Instituti i Monumenteve të Kulturës;
- Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura;
- Administrata Rajonale e Zonave të Mbrojtura: Diber;
- Qendra Rajonale e Mjedisit REC;
- Agjencia e Basenit Mat;
- Fondi Shqiptar i Zhvillimit;
- GIZ

Diskutimi që u bë me pjesëmarrësit ishte mjaft i vlefshëm dhe preku disa tema: diskutimi i parë ishte në lidhje me të ardhmen e demografisë së qytetit të Klosit dhe pse grupi ynë i punës mendon se në të ardhmen dendësimi i këtij qyteti do të jetë i pashmangshëm. Nga ana tjetër u diskutua mbi zgjerimin e këtij qyteti nëse mund të bëhet në anën tjetër të lumit Mat apo në krahun lindor të qytetit. Për disa arsye, që lidhen me relievin dhe me vlerat që mbart ky lum, grupi ynë i punës insistoi që ky lum të përfshihet në mes të qytetit.

Diskutimi tjetër ishte mbi shfrytëzimin e burimeve ujore të bashkisë përmes Hidrocentraleve. Sikurse dihet bashkia ka disa hidrocentrale në territorin e saj dhe të tjera parashikohen. Në fakt këto varen nga politika qendrore dhe PPV-ja mund të ndërhyjë deri në piken e VSM –se ku të specifikohet që ndërhyrja në to të bëhet sipas normativave përkatëse të shfrytëzimit të ujit (max 2/3 e rrjedhës). Po ashtu u diskutua edhe për mbetjet e bashkisë, për të cilat Planin strategjik i ka përfshirë dhe parashikon të bëjë rekomandime të qarta për grumbullimin e tyre, dhe për rehabilitimin e qendrës së transferimit në Rripë.

Figura 18: Gjate Prezantimit të IDRA-s në FBPV

16 Plani i veprimeve strategjike

Tabela 33: Planet Strategjike për Bashkine Klos për 15 vitet e ardhshme

Dimensi	Obj. Strategjik	Programi	Përshkrimi i Projektit	Vlera ne 000/lekë	Treguesit Monitorues te Zbatimit	Aktoret dhe Burimi Financiar	Faza I	Faza II	Faza III
INFRASTRUKTURA	OS.1: Zhvillimi dhe rehabilitimi i sistemit te infrastrukturës	P.1: Programi i Rrugëve	1. Rikualifikim Urban, zona Ura Allamanit – Qendër (sipas projektit te Bashkisë)	100,561,899	Nr. i përdoruesve		X		
			2.a. Rrugët lidhëse qendër Unaze	1,150,000	Km linear të rehabilituar/ shtruar		X		
			2.b. Sistemit asfaltim i lagje Qytetit Klos	8,170,430	Km linear të rehabilituar/shtruar		X		
			2.c. Rruga dytësore Spitali/ Lokali 4 stinë	2,500,000	Km linear të rehabilituar/shtruar		X		
			3. Ndërtimi i parkut te qytetit përgjatë lumit Mat	5,000,000	Nr. i përdoruesve			X	
			4. Ndërtimi i segmentit që do te beje lidhjen me rrugën e Arbrit	112,000,000	Km linear të rehabilituar/shtruar		X		
			5. Rikonstruksion i rrugës nacionale (interurbane kryesore) pjese e aksit Tirane-Peshkopi	126,000,000	Km linear të rehabilituar/shtruar		X		
			6. Rikonstruksion / Ndërtim i rrjetit lidhës se qendrës se Klosit me N/A (interurbane sekondare) (Sidomos Nj.A. Xlibër)	210,000,000	Km linear të rehabilituar/shtruar		X		
			6.a. Ndërtim rruga interurbane dytësore (Elezi deri tek kanali vaditës)	140,000,000	Km linear të rehabilituar/shtruar	Bashkia Klos, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Fondi Shqiptar i Zhvillimit		X	
			6.b. Pjesa e Rrugës nga rruga kryesore deri tek shkolla Suç	70,000,000	Km linear të rehabilituar/shtruar				X
			6.c. Ndërtim ura beli lagja Lela-Arriku	1,500,000	Rehabilitim/ndërtim urash				X
			7. Projektimi dhe implementimi i programi te Sinjalistikës vertikale dhe horizontale te rrjetit rrugor te qytetit te Klosit dhe ne vilim te gjithë rrjetit rrugor te Bashkisë Klos	42,000,000	Nr. i aksidenteve rrugore		X		
			8. Përmirësimi i ndriçimit ne Qytetin e Klosit	1,500,000	Nr. i rrugëve te ndriçuara				X
			9. Krijimi i ndriçimeve ne qendra te Njësive Administrative	900,000	Nr. i rrugëve te ndriçuara		X		
			10. Ndërtimi rruga e Xlibër Murrizë me akses lidhjeje ne rrugën e Arbrit	490,000,000	Km linear të rehabilituar/shtruar			X	
			11. Projektim rruga e qafe Shkalles	2,800,000	Km linear të rehabilituar/shtruar			X	
			1. Rikualifikim Urban, zona Ura Allamanit – Qendër (sipas projektit te Bashkisë)	100,561,899	Nr. i përdoruesve		X		

OS.1: Zhvillimi dhe rehabilitimi i sistemit të infrastrukturës		P.2: Përmirësimi i sistemeve të transportit		2.a. Rugat lidhëse qendër Unaze		1,150,000	Km linear të rehabilituar/ shtruar	X	
OS.1: Zhvillimi dhe rehabilitimi i sistemit të infrastrukturës		P.2: Përmirësimi i sistemeve të transportit		1. Ndërtimi i një Terminali të autobusëve dhe furgonave ne Klos	70,000,000		Nr. i udhëtarëve		X
				2. Ndërtimi i parkimit të qytetit	700,000				X
				3. Hapje aksesh rrugore ne bashkisë Klos	140,000,000		Km linear të rehabilituar/shtruar		
				4. Ndërtim parku logistik për qytetin e Klosit	1,000,000		Nr. I bizneseve që e përdorin		X
				3. Hapje aksesh rrugore ne Njësinë Xiber	140,000,000		Km linear të rehabilituar/shtruar		X
				1. Përfundimi I sistemit te ujit te pijshëm për Klosin.	4,000,000		Kapaciteti i furnizimit me ujë të pijshëm		X
				2. Ndërtimi i implantitë e purifikimit te ujerave te zeza për qytetin e Klosit	5,000,000		M2 kanale te lidhura me te.		X
				3. Ndërtimi i ujësjellësve te rinj për NJA Gurre dhe Xiber.	2,820,277		Kapaciteti i furnizimit me ujë të pijshëm		X
				4. Rehabilitimi i ujësjellësve ekzistues ne Klos dhe Nj.A. Suc	1,000,000		Kapaciteti i furnizimit me ujë të pijshëm		X
				4.a. Ndërtim ujësjellësi lugina Igi. Dalti deri tek lagja Muçaj - Gjini	2,820,277		Kapaciteti i furnizimit me ujë të pijshëm		X
P.3: Ujësjetës kanalizime		P.3: Ujësjetës kanalizime		4.b. Projekti ujësjellësi lugina e Klosit Igi. Dalti - Ura e degës	540,000		Kapaciteti i furnizimit me ujë të pijshëm		X
				4.c. Projekti ujësjellësi te përroi I lopës	700,000		Kapaciteti i furnizimit me ujë të pijshëm		X
				5. Projekti i instalimit te modelit te trajtimit te ujerave te zeza ne fshatra - Lagunazh Natyror	100,000		M2 sipërfaqe lagunazh		X
				6. Pastrimi dhe rehabilitim i kanaleve vaditëse	3,060,737		Kapaciteti i kanaleve vaditëse		X
				6.a. Projektim /rikonstruksion kanale vaditëse fsh. ceruje,fsh. Rripe,fsh .Fshat	1,500,000		Kapaciteti i kanaleve vaditëse		X
				6.b. Rikonstruksion kanali Fullqet (Sifonet)	3,000,000		Kapaciteti i kanaleve vaditëse		X
				6.c. Ndërtim kanale kullues ne Lagjen Kuka Suç	1,360,465		Kapaciteti i kanaleve vaditëse		X
				6.d. Rikonstruksion kanale vaditëse	2,000,000		Kapaciteti i kanaleve vaditëse		X
				6.e. Blerje tubash për kanale vaditëse	4,598,000		Kapaciteti i kanaleve vaditëse		X
				7. Ujëmbledhës për fermerët për te evituar temperature e ulet te ujit Suc Klos.	200,000		Sasia e ujit te mbledhur		X
				8. Trajtim i detyruar i ujerave te ndotura për çdo industri. Identifikimi dhe verifikimi i trajtimit te ujerave nga fabrika dhe përdorimi industrial.	5,000,000		Sasia e ujit te trajtuar		X

OS.2 Qendrat e Njësive Administrative si pika fokale të zhvillimit komunitar	P.4: Infrastruktura e zonave atraktive për turizmin	1. Rruga për ne kalanë e Petralbës	1,500,000	Km linear të rehabilituar/shtruar	Bashkia Klos, Fondi Shqiptar i Zhvillimit	X	
		2. Hartimi i Itinerareve për lidhjen e pikave turistike të Bashkisë Klos	500,000	Nr. i turistëve	Bashkia Klos Fondi Shqiptar i Zhvillimit, Agjencia Rajonale e Zhvillimit II	X	
		3. Rikonstruksion rruga për të liqenat e Balgajt	1,000,000	Km linear të rehabilituar/shtruar		X	
		4. Punime rikonstruktimi ne kalanë e Petralbës	8,000,000	Nr. i vizitoreve/turistëve		X	
		5. Rehabilitim i urave ne harqe	1,000,000	Rehabilitim/ndërtim urash	Bashkia Klos, Ministria e Kulturës, Agjencia Rajonale e Zhvillimit II	X	X
		6. Riparime te kullave te vjetra	1,000,000	Nr. i vizitoreve/turistëve		X	X
		7. Rikonstruktimi i shtëpisë se Pjetër Budit	1,000,000	Nr. i vizitoreve/turistëve		X	
		8. Ndërtimi i një baseni artificial ne lumin e Matit pranë Klostit për qëllime turistike	1,500,000	Nr. i vizitoreve/turistëve		X	
	P.1: Programi i Qendrave të Njësive Administrative;	1. Përmirësimi i qendrave te NJA dhe Fshatrave kryesore - Model për ndërhyrje ne qendra fshatrash (Sheshi i fshatit/Parku/gjelbërimi, ndriçimi)	1,000,000	Nr. i qytetareve /aktiviteve / bizneseve / te hapura ne qendër	Bashkia Klos, Fondi Shqiptar i Zhvillimit. Agjencia Rajonale e Zhvillimit II		X
		2. Ndërtimi i zonave te gjelbërta ne qendrat e njësive Administrative - Sheshet e fshatrave	500,000	Nr. i frekuentuesve		X	
OS.3 Infrastruktura arsimore dhe shëndetësore me shërbime të denja për qytetaret e Klosit	P.1: Infrastruktura Arsimore	3. Përcaktimi i një zone për varreze publike për çdo qendër te banuar	200,000		Bashkia Klos		X
		1. Shkollat si qendra komunitare, projektim (program për përmirësim e plote te infrastrukturës sportive ne shkolla, programi i lidhjes me komunitetin etj.)	500,000	Institucione arsimore te rehabilituara/ndërtuara			X
		2. Ndërtim terrene sportive ne shkollat e bashkisë	2,000,000	Terrene sportive të rehabilituara/ndërtuara	Bashkia Klos, Drejtoria Arsimore Rajonale, Ministria e Arsimit Sportit dhe Rinise , Agjencia Rajonale e Zhvillimit II	X	
		3. Nderim Çatie ne shkollat 9 vjeçare	2,000,000	Institucione arsimore të rehabilituara/ndërtuara		X	
		4. Rikonstruksion, ndërtim banjash ne çdo shkolle	1,000,000	Institucione arsimore të rehabilituara/ndërtuara			X
		5. Rehabilitim i oborreve te shkollës (me plaka dekorative)	2,000,000	Institucione arsimore të rehabilituara/ndërtuara			X
	P.2: Infrastruktura Shëndetësore	6. Mirëmbajtje Kopshte Çerdhe	1,000,000	Institucione arsimore të rehabilituara/ndërtuara		X	X
1. Mirëmbajtje e qendrave shëndetësore		1,000,000	Qendra shëndetësore të rehabilituara	Bashkia Klos, Ministria e Shëndetësisë		X	X

ZHVILLIMI SOCIO EKONOMIK									
Dimensioni	Obj. Strategjik	Programi	Përshkrimi i Projektit	Vlera në 000/lekë	Treguesit Monitorues të Zbatimit	Aktorët dhe Burimi Financiar	Faza I	Faza II	
OS.1 Rritja e potencialit të Bashkisë së Klosit për krijimin e klimës së favorshme për tërheqjen e investimeve		P. 1: Tërheqja e investimeve vendase dhe të huaja	1. Hartim i strategjisë për tërheqjen e kapitalit të huaj dhe vendas dhe promovimi i mundësive për investime në Bashkinë e Klosit	1,000,000	Biznese të huaja të regjistruara	Institucionet: Bashkia Klos Bashkitë e qyteteve fqinje dhe ndërkufitare AIDA		X	
		P. 2: Nxitja e punësi	1. Studim për krijimi i nxitësve fiskale në sektorët kryesore të ekonomisë lokale, për nxitjen e punësimit	200,000	Nr. i të punësuarve	Burimet njerëzore: Në disa projekte, përveç stafëve të institucioneve të sipërpërmendura, është e nevojshme të angazhohen organizata të shoqërisë civile ose eksperte me eksperiencë në shkrimin e projekt propozimeve për projektet IPA crossborder		X	
		P. 3 Mire administrimi i aseteve vendore	1. Regjistrimi i aseteve vendore	Varet nga tarifat e çdo aset	Nr. i aseteve të regjistruara	Rritja e vlerës së aseteve		X	
			2. Rivlerësimi i aseteve	Varet nga tarifat e çdo aset					
OS.2 Rritja dhe fuqizimi i mbështetjes institucionale dhe infrastrukturë për zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë, si motorë zhvillimi		P. 4: Mbështetja e zhvillimit të biznesit	1. Projektim për hapësira reja të tregjeve, ne mbështetje të prodhimit dhe promovimit të produkteve vendore (bujqësore, blegtorale, artizanale etj.)	200,000	Nr. i subjekteve të regjistruara për kategoritë synuara	Bashkia Klos, Agjencia Rajonale e Zhvillimit II		X	
		P. 1: Mbështetja bujqësive dhe blegtorinë	1. Hartimi i një strategjie lokale për zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë (krijimi i një sistemi, të mbështetur nga infrastruktura përkatëse, për të kontrolluar produktet nga fermeri të konsumatori)	1,000,000	Numri i fermave të regjistruara	Bashkia Klos, Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural, Agjencia Rajonale e Zhvillimit II	X		
			P. 2: Mbështetja infrastrukture	1. Nxitja e ndërtimit të baxhove përmes politikave vendore në Xiber dhe Gurra.	2,500,000	Nr. i Fermave të regjistruara	Bashkia Klos, Min. E Bujqësisë dhe zhvillimit rural,		X

OS.6. Promovimi i Bashkisë si destinacion turistik (malor, historik-kulturor dhe i agroturizmit) P.1: Zhvillimi i turizmit shume-dimensionale	2. Nxitja e ndërtimit të një tregu të ri bujqësor në hyrje të rrugës së Arbrit në Xibër	2,500,000	Nr. Fermerëve Pjesëmarrës	Bashkia Klos, Drejtoria e Planifikimit Urban, Agjencia Rajonale e Zhvillimit II	X
OS.6. Promovimi i Bashkisë si destinacion turistik (malor, historik-kulturor dhe i agroturizmit) P.1: Zhvillimi i turizmit shume-dimensionale	3. Studime-projektme për kanale vaditëse	200,000	Kapaciteti i kanaleve vaditëse	Bashkia Klos, Drejtoria e Planifikimit Urban, Agjencia Rajonale e Zhvillimit II	X
OS.6. Promovimi i Bashkisë si destinacion turistik (malor, historik-kulturor dhe i agroturizmit) P.1: Zhvillimi i turizmit shume-dimensionale	1. Hartimi i strategjisë për zhvillimin e turizmit gjithëvjetor, shumëdimensional	1,000,000	Nr. i vizitoreve/turistëve	Bashkia Klos Bashki të rajonit dhe ndërkufitare, të identifikuar si pjesë e itinerareve turistike Përveç sa me sipër, mund të përfshihen edhe partner privat aktiv në këtë sektor si: Agjenci Turistike vendase dhe të huaja që operojnë në këtë bashki, guida turistike, etj.	X
OS.6. Promovimi i Bashkisë si destinacion turistik (malor, historik-kulturor dhe i agroturizmit) P.1: Zhvillimi i turizmit shume-dimensionale	2. Përcaktimi i itinerareve turistike kulturore, arkitektonike, historike, natyrore, përfshirë dhe ato agroturistike	200,000	Nr. i vizitoreve/turistëve	Bashkia Klos Bashki të rajonit dhe ndërkufitare, të identifikuar si pjesë e itinerareve turistike Përveç sa me sipër, mund të përfshihen edhe partner privat aktiv në këtë sektor si: Agjenci Turistike vendase dhe të huaja që operojnë në këtë bashki, guida turistike, etj.	X

Dimensioni		CILESIA E JETES								
Obj. Strategjik	Programi	Përshtikimi i Projektit	Vlera ne 000/lekë	Treguesit Monitorues te Zbatimit	Aktoret dhe Burimi Financiar	Faza I	Faza II	Faza III		
OS.1. Përmirësimi i infrastrukturës fizike dhe asaj burore për zhvillimin e kulturës ne Bashkinë e Klosit	P. 1. Programi për Zhvillimi Kulturor	1 Ndërtimi i muzeut te qytetit te Klosit	5,000,000	Nr. vizitoreve/turistëve	Bashkia Klos, Ministria e Kulturës			X		
		2. Ndërtimi i një Qendre Kulturore multifunkionale ne Qytetin e Klosit	4,541,450	Nr. i vizitoreve/turistëve	Bashkia Klos, Ministria e Arsimit Sportit dhe Rinise			X		
		3. Ndërtim Amfiteatri Klos	30,000,000	Nr. i vizitoreve/turistëve	Bashkia Klos			X		
		4. Projekt për promovimin e trashëgimisë kulturore	200,000	Nr. i vizitoreve/turistëve	Bashkia Klos pjesë e itinerareve turistike), Ministria e Mjedisit dhe Turizmit	X				
		5. Krijimi i këndeve informative ne plkat e trashëgimisë kulturore	200,000	Nr. i vizitoreve/turistëve		X				
		6. Projekte për promovimi e aktiviteteve/festave kulturore tradicionale që promovojnë zonën e Klosit	200,000	Nr. i vizitoreve/turistëve		X				
OS.2. Përmirësimi i infrastrukturës dhe programeve për zhvillimin e sporteve	P. 1: Programi për Zhvillimi Sportiv	1. Rikonstruksion i ambienteve sportive te shkollave nëpërmjet një "menuje" standarde - me prioritet shkollat e zoneve rurale që do shërbejnë si qendër "komunitare"	500,000	Nr. i pjesëmarrësve/ individëve në aktivitete sportive				X		
		2. Ndërtimi i ambienteve sportive te hapura ne qytetin e Klosit	8,000,000	Nr. i pjesëmarrësve/ individëve në aktivitete sportive	Bashkia Klos, Drejtoria Arsimore Rajonale, Ministria e Arsimit Sportit dhe Rinise ,	X				
		3. Ndërtimi i stadlunit te qytetit	15,000,000	Nr. i pjesëmarrësve/ individëve në aktivitete sportive						
		4. Projekt për Promovimi i Kampionateve sportive lokale te zonës	300,000	Nr. i pjesëmarrësve/ individëve në aktivitete sportive				X		
OS.3. Përmirësimi i kujdesit social	P. 1: Programi për përmirësimin e shërbimeve sociale	1. Projektimi për ndërtimin e një qendre për ofrimin e shërbimeve sociale për fëmijët ne nevojë për Bashkinë Klos	2,000,000	Nr. i përfutuesve nga shërbimet	Bashkia Klos, Ministria e Punës dhe Mirëqenies sociale			X		
		2. Ndërtim i një Qendre Ditore multifunkionale (kujdesi për te moshuarit, për rjerëzit me paaftësi etj.)	3,500,000	Nr. i përfutuesve nga shërbimet			X			

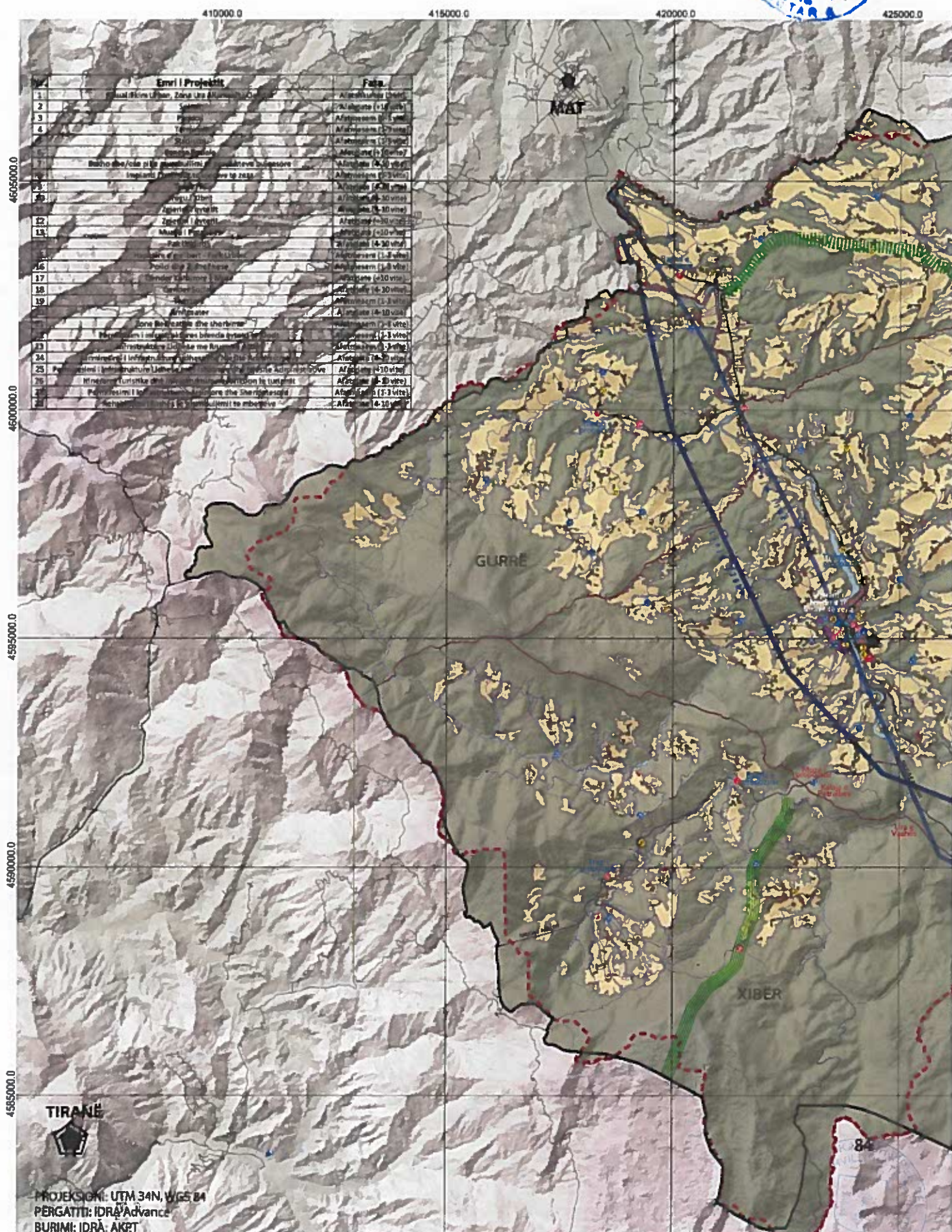
Dimensi	Obj. Strategjik	Programi	Përshkrimi i Projektit	Vlera në 000/leke	Treguesit Monitorues të Zbatimit	Aktorët dhe Burimi Financiar	Faza I	Faza II	Faza III
MIREQEVERISJA	OS.1 Transparencë, liria e aksesit në aktet e organeve të bashkisë, lirinë e informacionit si dhe garantimi e një drejtësie administrative	P. 1: Hartimi dhe miratimi i programit të transparencës	1. Krijimi dhe mirëmbajtja e faqes zyrtare të bashkisë duke siguruar informacion të përditësuar mbi veprimtarinë e saj. Promovimin i faqes në mediat lokale;	100,000	Nr. ankesave të qytetarëve	Bashkia Klos, Bashkitë fqinje dhe ndërkufitare AIDA, por , mund të përfshihen edhe profesionistë të fushës jashtë institucionit për të ofruar asistencën e tyre	X		
	OS.2 Rritja e përgjegjshmërisë në vendimmarrje, kontrollin dhe përmirësimin e ofrimit të shërbimeve administrative si dhe mirë administrimin e financave vendore	P. 2. Mirë administrimi në financave	2. Sistem i integruar informacioni (ICT) dhe lidhja me njësitë e tjera administrative	10,000,000	Shkurtimi i kohës së marrjes së shërbimit				X
		P. 3: Shërbime administrative me cilësi	1. Zhvillimi i një sistemi për mirë menaxhimin e informacionit mbi të ardhurat vendore. Lidhja e këtij sistemi me ZRPP Vendore, DPSHTRR, QKB etj.	1,000,000	Devijimi buxhetit plan-fakt				X

Dimensioni		Obj. Strategjik	Programi	Përshkrimi i Projektit	Vlera në 000/lekë	Treguesit Monitorues të Zbatimit	Aktoret dhe Burimi Financiar	Faza I	Faza II	Faza III
Mjedis	OS.1. Toka : Garanti i menaxhimit dhe përdorimit të qëndrueshëm të tokës dhe mbrojtja e saj nga ndryshimi klimatik	ajrit	P. 1: Mbrojtja Urbanë	1. Hartimi i një plani menaxhimi mbetjesh	500,000	Ujla e sasisë së mbetjeje urbane	Bashkia Klos, Ministria e Mjedisit, Agjencia Rajonale Zhvillimore	X		
				2. Rehabilitimi i fushës së grumbullimit të mbetjeje		Ujla e sasisë së mbetjeje urbane			X	
				3. Pike transferimi nga Klosi për në Landfillin regional.		Ujla e sasisë së mbetjeje urbane				X
				4. Sistemi i mbledhjes së mbetjeje me pika transferimi nga fshatrat – grafik dhe për javor		Ujla e sasisë së mbetjeje urbane			X	
				5. Përcaktimi i vendodhjes së grumbullimit	500,000	Ujla e sasisë së mbetjeje urbane		X		
				6. Ri-ciklimi, ripërdorim dhe kompostim		Ujla e sasisë së mbetjeje urbane			X	
	OS.2 Përmirësimi i mjedisit ujor dhe ajrit të	ajrit	P. 1: Mbrojtja Urbanë	2. Hartimi i një plani mbrojtës në rast përmblyje	500,000	Vlera e dëmeve nga përmblyjet	Bashkia Klos, Ministria e Mjedisit, Agjencia Rajonale Zhvillimore			X
				3. Programe detyruese për ndërtimi në përputhje me efikasitet energjetike	500,000	Nr. I ndërtësive sipas normave të efikasitet energjetikë				X
				1. Identifikimi i aktiviteteve ekonomike që shkaktojnë ndotjen me të lartë	200,000	Treguesit e ajrit				X
				2. Caktimi i politikave shtrënguese dhe rregullatorë ndaj këtyre subjekteve	200,000	Treguesit e ajrit				X
				1. Hartimi i një Planit për mbrojtjen e mjedisit nga efektet negative të ujërave të ndotura urbane nga zonat e banimit (qytetet/fshatrat) dhe ujërave të zeza industriale të biodegradueshme nga industria ushqimore.	200,000	Treguesit mjedisor		X		

Harta 47: Harta e Fazimit e Zbatimit të Projekteve

Legjendë

- Kufiri i Bashkisë Klos
- - - Kufiri i pretenduar i Bashkisë Klos
- Kufiri i Njesive Administrative

Hierarkia e qendrave

- Metropol
- Qendër primare
- Qendër sekondare
- Qendër terciare
- Ndërtesa

Fazat e zhvillimit

- Afatshkurter (1 vit)
- Afatmesem (1-3 vjet)
- Afatgjate (4-10 vjet)
- Afatgjate (+10 vjet)
- Subjekt PDV
- Kufi i Njesisë Strukturore
- Vija e gjelbër
- Rrjeti rrugor i propozuar
- Rrjeti rrugor i ekzistues

Zonë me prioritet zhvillimi:

- Urban (në Nj. Adm)
- Urban (në qytet)
- Ekonomik

Linjat e tensionit të lartë

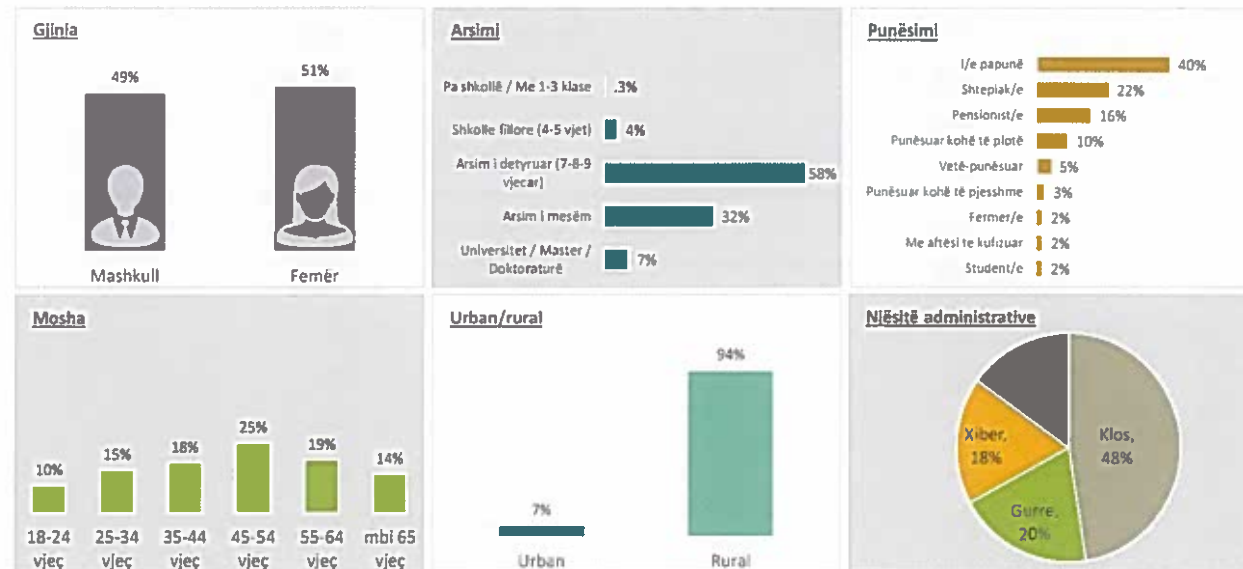
- Linja 110kv
- Linja 220kv
- Itinerar peizazhistik
- Itinerar hiking

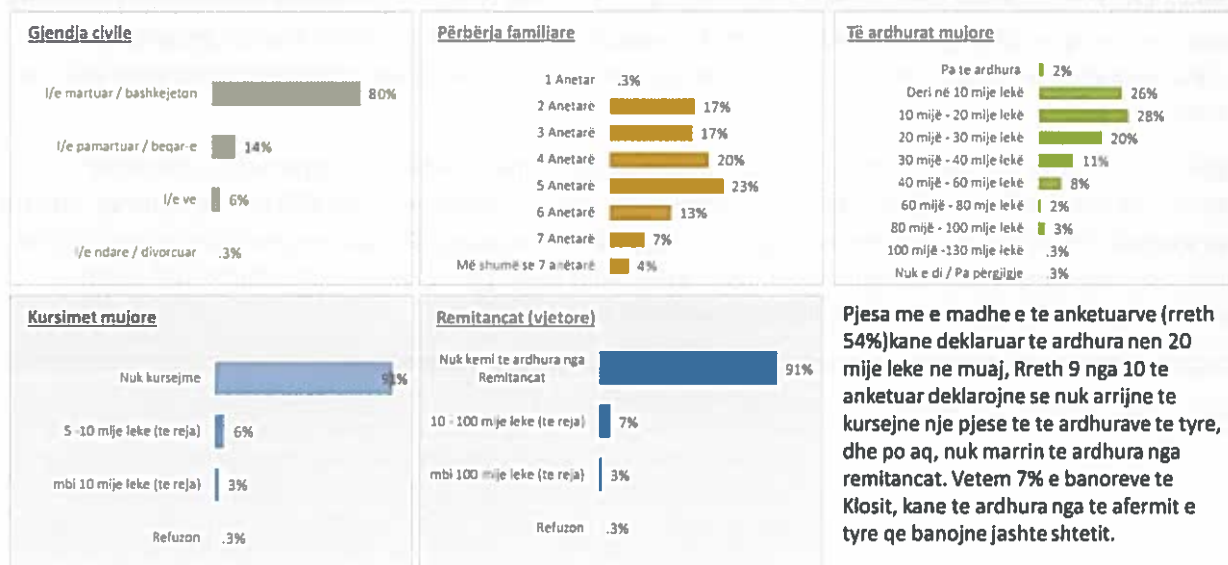
V. ANEKS

17 Anketa e Vlerësimit e qytetarëve

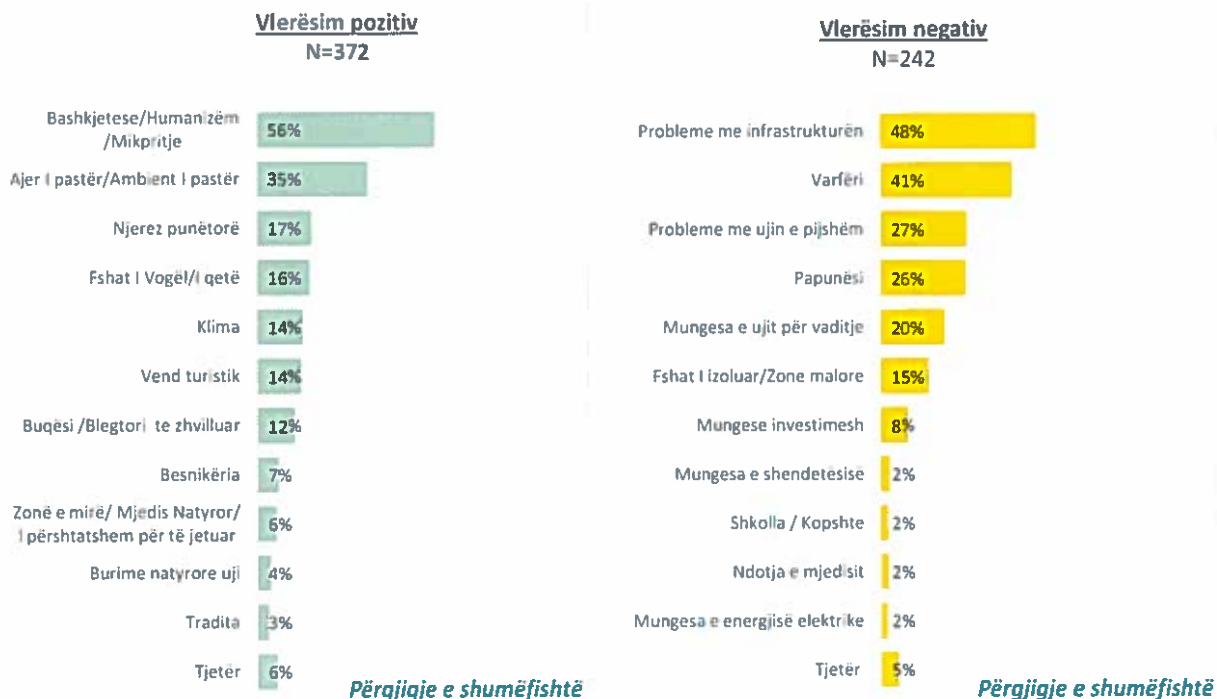
Profili i të intervistuarit (N=400)

Profili i të intervistuarit (N=400)

Listoni 3-5 fjalë me të cilat do të përshkruanit komunitetin tuaj tek njerëzit e tjerë.

Bashkëjetesa, humanizmi ose mikpritja duket se janë përshkrimet kryesore që banorët e Klosit (56%) lidhin me komunitetin e tyre. Zona gjithashtu konsiderohet si e pastër, sidomos përsa i përket aspektit të ajrit, sipas 35% të të anketuarve. Keto figurojnë si dy dimensionet kryesore pozitive me të cilat qytetarët e Klosit përshkruajnë bashkinë e tyre.

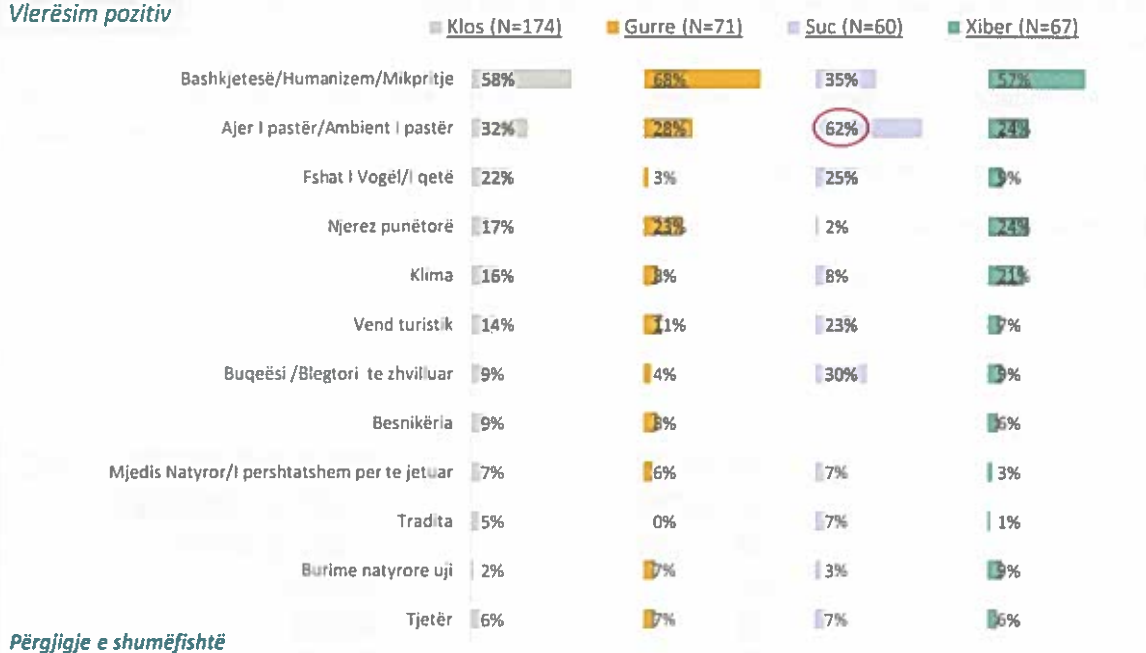
Ndërkohë ka një larmishmëri më të madhe përsa i përket vlerësimeve negative që qytetarët i atribuojnë bashkisë së Klosit. **Infrastruktura** duket se është problemi kryesor, përmendur nga 48% e të anketuarve, ndjekur nga **Varferia** (në përgjithësi), përmendur nga 41%. **Papunësia**, ose mungesa e alternativave për punësim shihet gjithashtu (nga 26%) si një tipar dallues për këtë bashki. Situata me ujin (27% uji i pijshëm dhe 20% uji për vaditje), figuron gjithashtu si problematike për qytetarët e bashkisë Klos.

Listoni 3-5 fjalë me të cilat do te përshkruanit komunitetin tuaj tek njerëz të tjerë.

***Sipas njësive administrative**

Vlerësim pozitiv

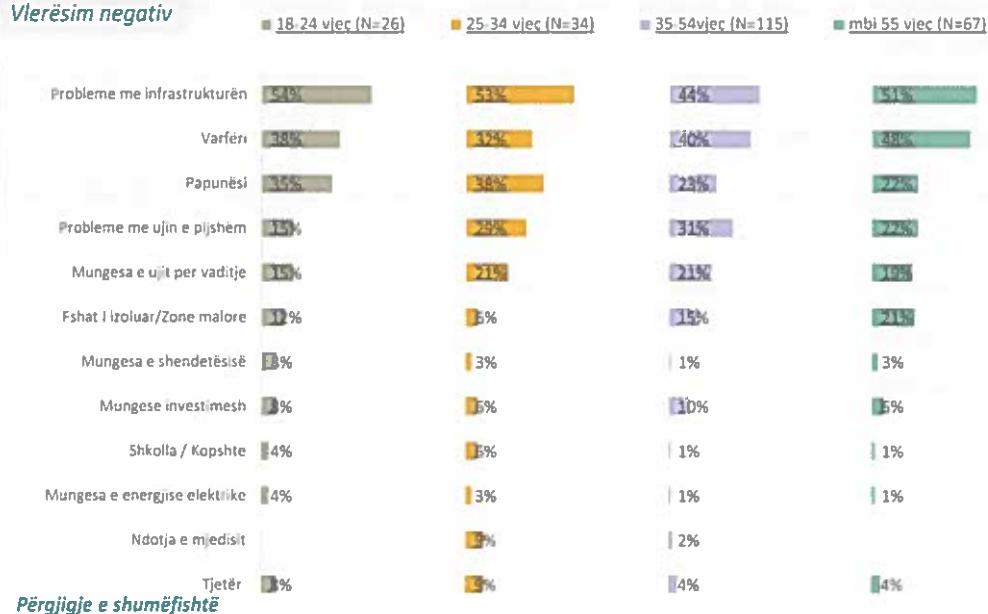

- Gjatë ndarjes së kampionit të bashkisë Klos sipas njësive administrative, Bashkëjetesa, humanizmi dhe mikpritja figurojnë si tiparet dalluese për njësitë Suc, Klos dhe Xibër, ndërkohë që banorët e njësive Gurrë preferojnë ta përshkruajnë komunitetin e tyre si një zonë me ambient dhe ajër të pastër. Sipas banorëve ne Gurrë, bujqësia dhe blegtoria konsiderohet gjithashtu si e zhvilluar në zonën e tyre, sidomos krahasuar me njësitë e tjera administrative të bashkisë. Sipas banorëve (23%) kjo zonë ka gjithashtu potencial për zhvillimin e turizmit.

Listoni 3-5 fjalë me të cilat te përshkruani komunitetin tuaj tek njerëz të tjerë.

***Sipas moshës**

Vlerësim negativ

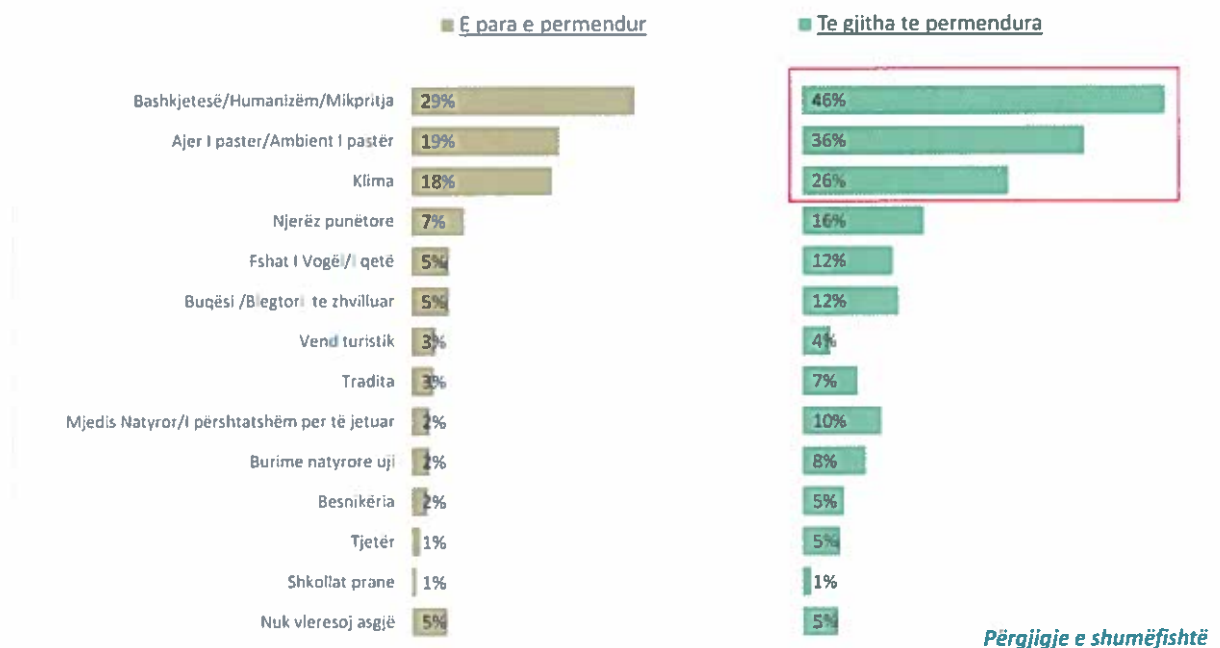

Nuk ka diferenca të konsiderueshme përsa i përket përshkrimeve negative të komunitetit, gjatë ndarjes së kampionit sipas moshës.

Vlen të përmendet ndërkohë që të anketuarit më të moshuar e përmendin më shumë se të rinjtë fenomenin e varfërisë, si karakteristike të komunitetit, ndërkohë që të rinjtë fokusohen më shumë të fenomeni i papunësisë, krahasuar më qytetarët më të moshuar.

Çfarë vlerësoni më shumë nga jetesa në komunitetin/zonën tuaj?

Përmendni 3 gjerat kryesore që vlerësoni (N=400)

Bashkjetesa, bashkëpunimi në fshat, humanizmi dhe mikëpritja, figuron si vlerësimi më i përmendur nga qytetarët e Bashkisë Klos.

Përveç vlerave të lartpërmendura, *pastërtia e ambientit dhe ajrit si dhe klima e zonës*, konsiderohen gjithashtu si tiparet me dalluese të kësaj Bashkia.

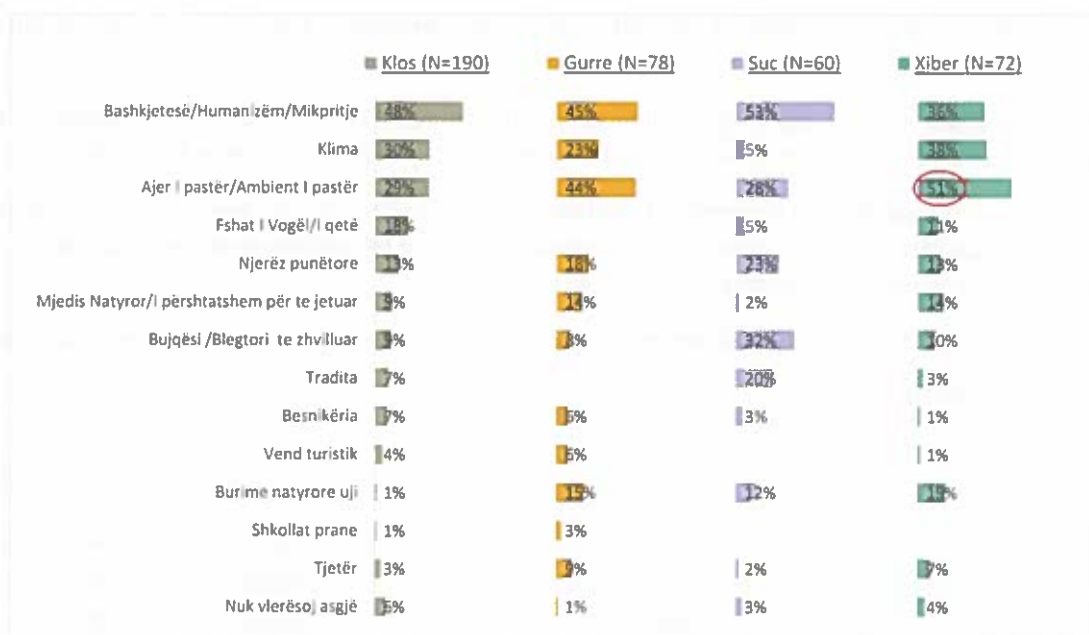
Ndërkohë më pak e vlerësuar duket së është situata përsa i përket bujqësisë/ blegtorisë, ose potencialit të turizmit në këtë zonë.

Çfarë vlerësoni më shumë nga jetesa në komunitetin/zonën tuaj?

Përmendni 3 gjerat kryesore që vlerësoni

***Sipas njësive administrative**

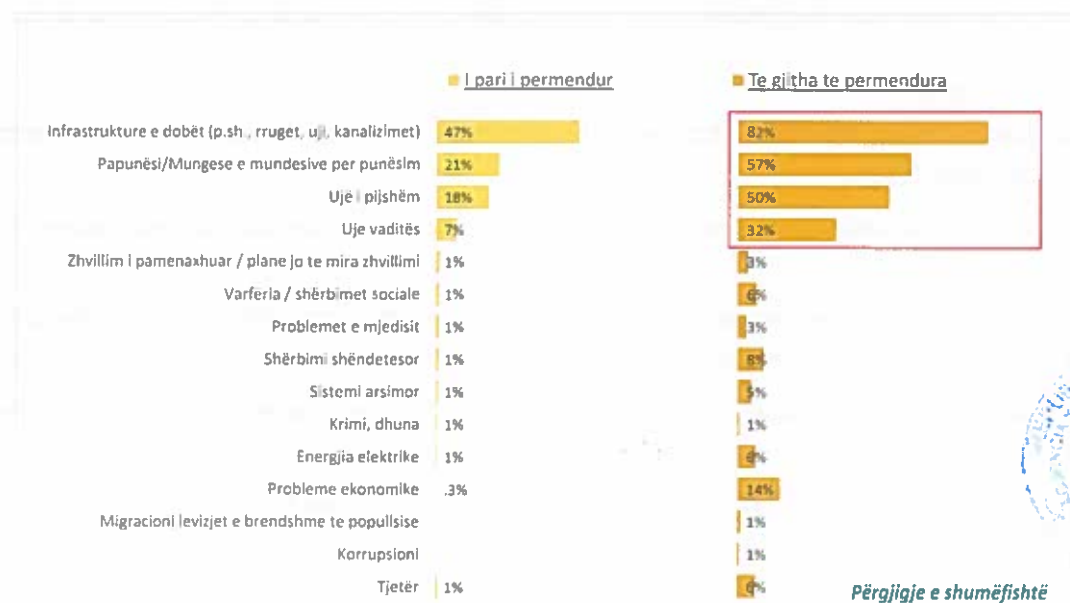

Bashkjetesë, bashkëpunimi në fshat, humanizmi dhe mikpritja vlerësohen ngjashëm gjatë ndarjes së kampionit sipas njësive administrative, por ja vlen të përmendet që në njësinë Xibër, klima si dhe ajri/ambienti i pastër shihen si tipar më karakteristik për zonën, vlerësuar më shumë se vlerat e lartpërmendura.

Të anketuarit e njësisë Gurrë gjithashtu vendosin një theks më të lartë të Tradita, si dhe faktin që njerëzit nga kjo zonë janë punëtor. Edhe bujqësia dhe blegtoria duket se janë më të zhvilluara në këtë njësi administrative, krahasuar me njësitet Klos, Suc dhe Xibër.

Sipas mendimit tuaj, cilat janë tre problemet më serioze me të cilat ndeshet sot komuniteti/zona ku jetoni? (N=400)

Përgjigje e shumëfishtë

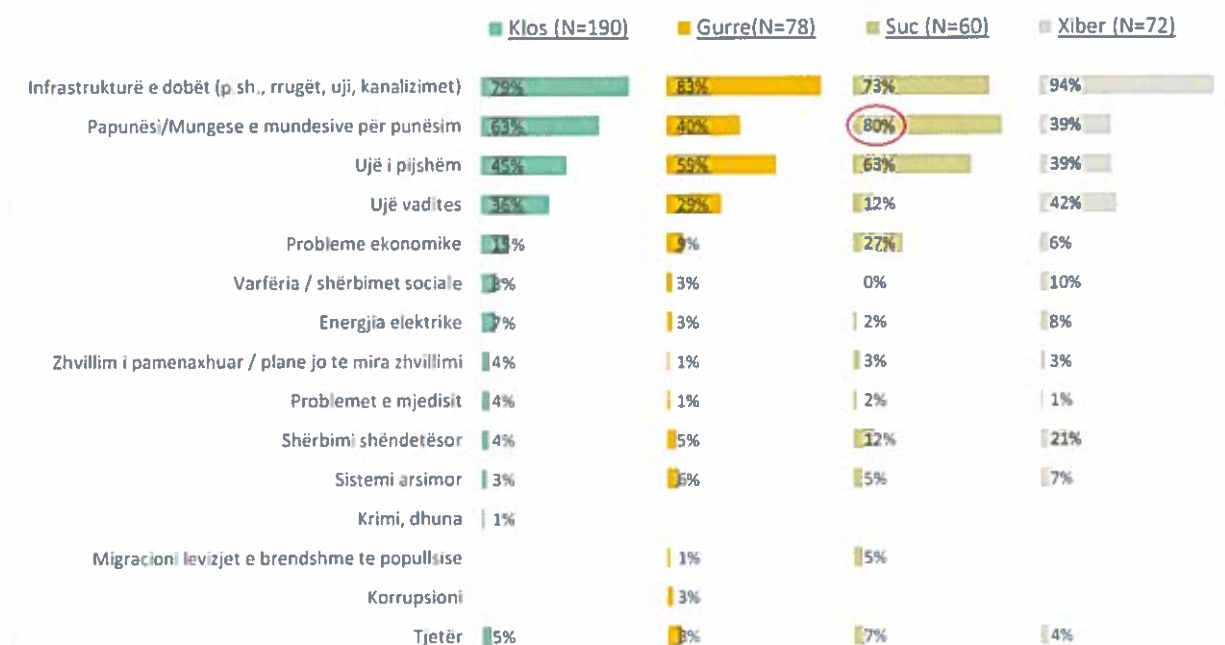
Të anketuarit e Bashkisë Klos u pyetën më specifikisht se cilat janë problemet kryesore me të cilat përballen komuniteti i tyre ditët e sotshme.

Infrastruktura e dobët (si p.sh. rruget, uji, kanalizimet) përmendet nga **47%** e të anketuarve si problemi i parë më i madh më të cilin përballen komuniteti, si dhe sipas 82% si një ndër problemeve më të mëdha.

Papunësia (57%) si dhe **problemimet ekonomike (14%)** përbëjnë gjithashtu një ndër shqetësimet kryesore për qytetarët e kësaj bashkie, ndërkohë që edhe situatë përsa i përket **ujit (të pijshëm si dhe për vaditje)** konsiderohet si problematike për të paktën gjysmën e të anketuarve.

Sipas mendimit tuaj, cilat janë tre problemet më serioze me të cilat ndeshet sot komuniteti/zona ku jetoni?

***Sipas njësive administrative**

Përgjigje e shumëfishtë

Gjatë disagregimit të rezultateve sipas njësive administrative të Klosit vërehen disa dallime rreth problematikës specifike të çdo njësie të kësaj bashkie.

Njësia Gurre duket se po përballen me fenomenin e papunësisë shumë më tepër krahasuar me njësitë e tjera (80%).

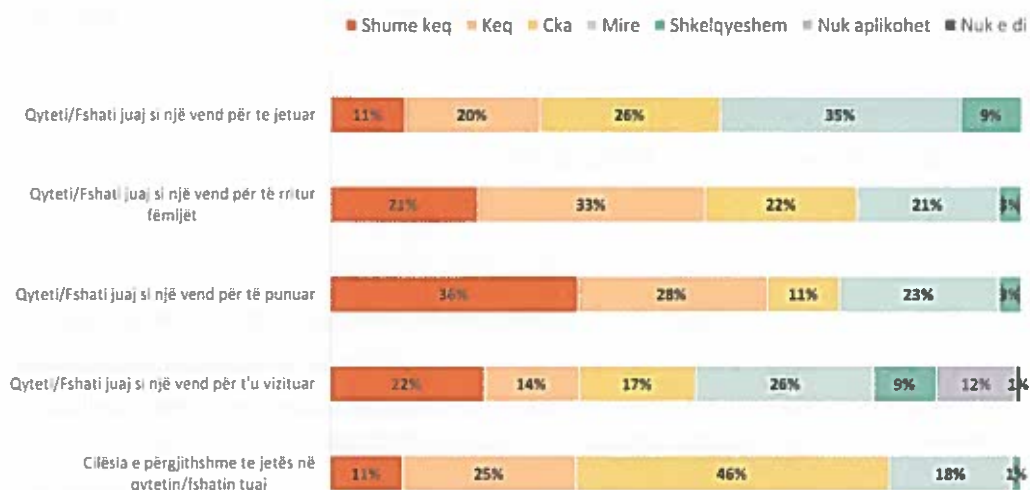
Megjithatë infrastruktura e dobët figuron si problem për të gjitha njësitë e bashkisë Klos, njësia Xiber duket se po përballen me problemet më të mëdha në këtë aspekt, përmendur nga 94% e të anketuarve të asaj zone.

Shërbimi shëndetësor gjithashtu figuron si më problematik në njësinë Xiber dhe deri diku Gurre, krahasuar me njësitë Klos dhe Suc.

Si i vlerësoni aspektet e mëposhtme të cilësisë së jetës në komunitetin/zonën ku ju jetoni:

(Shkalla e vlerësimit 1-5, ku: 1= Shumë keq dhe 5= Shkëlqyeshëm)

Si i vlerësoni aspektet e mëposhtme të cilësisë së jetës në komunitetin/zonën ku ju jetoni:

(Shkalla e vleresimit 1-5, ku: 1= Shumë keq dhe 5= Shkëlqyeshëm)

****Sipas njësive administrative***

Shenim: N Numri i respondentëve që kanë dhënë një përgjigje të vlefshme (1-5)*

Megjithatë vetëm pak aspekte rreth cilësisë së jetës kalojnë vijën e mesme në shkallën e vleresimit, gjatë ndarjes së kampionit sipas njësive administrative, vërehen disa ndryshime midis aspekteve të ndryshme të vlerësuar.

Njësia Gurre konsiderohet njësia më e mirë për të punuar në bashkinë Klos, po në të njëjtën kohë edhe si njësia që ja vlen më pak për tu vizituar.

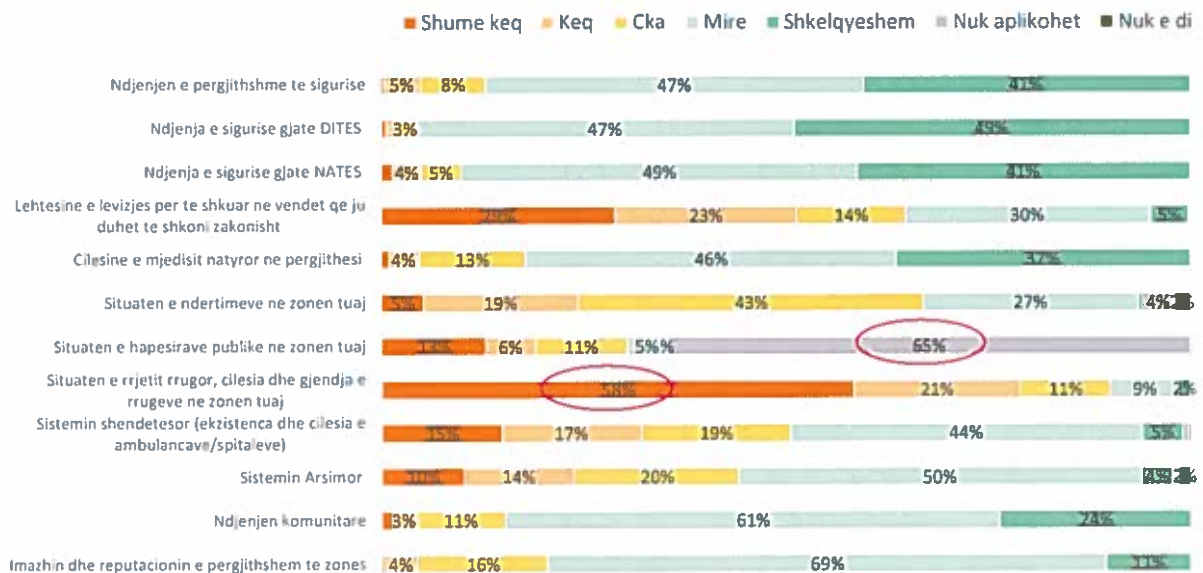
Njësia Xiber konsiderohet si një vend më pak i mirë për të jetuar, krahasuar me njësitet e tjera të bashkisë duke u konsideruar gjithashtu si një vend më cilësi më të ulët të përgjithshme të jetës.

Njësitë Klos dhe Suc ndërkohë figurojnë me ndryshime më të vogla dhe përgjithësisht cilësia e jetës vlerësohet relativisht më mirë në këto njësi.

Si do ti vlerësonit karakteristikat e mëposhtme të komunitetit/zonës ku ju jetoni?

(Shkalla e vleresimit 1-5, ku: 1= Shumë keq dhe 5= Shkëlqyeshëm)

Siç shihet në tabelë, më shumë se dy nga tre banorë të Bashkisë Klos e vlerësojnë si të keqe situatën e rrjetit rrugor në zonën e tyre (58% shumë keq dhe 21% keq).

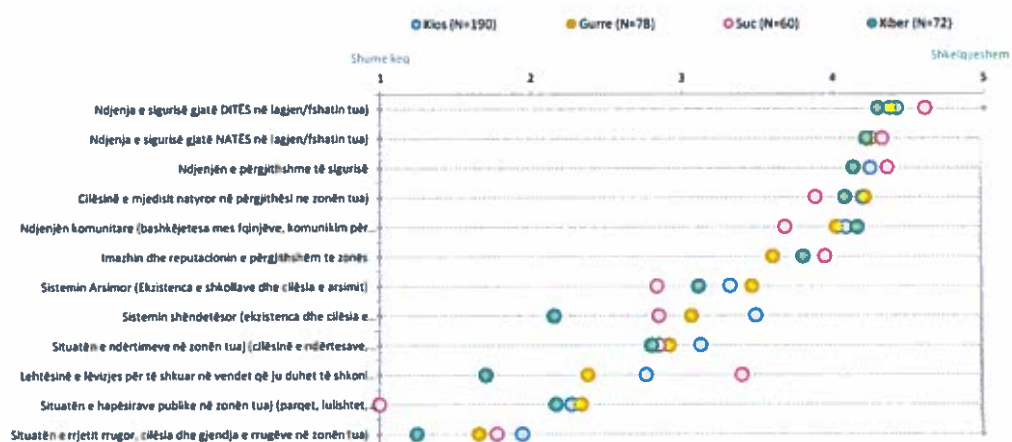
Për pasojë edhe lehtësia e lëvizjes shihet si problematike për më shumë se gjysmën e banorëve.

Ndërkohë dimensionet si siguria në komunitet vlerësohen pozitivisht nga banorët e kësaj bashkie.

Si do ti vlerësonit karakteristikat e mëposhtme të komunitetit/zonës ku ju jetoni?

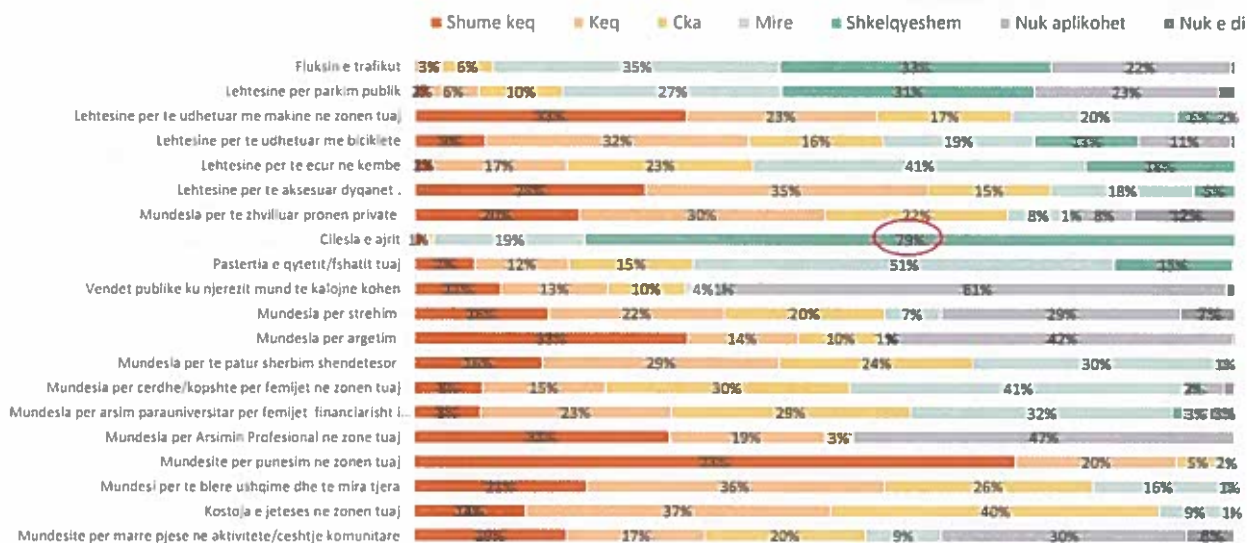
(Shkalla e vleresimit 1-5, ku: 1= Shumë keq dhe 5= Shkëlqyeshëm)

***Sipas njësive administrative**

Si do ti vlerësonit karakteristikat e mëposhtme të komunitetit/zonës ku ju jetoni?

(Shkalla e vleresimit 1-5, ku: 1= Shumë keq dhe 5= Shkëlqyeshëm)

Si do ti vlerësonit karakteristikat e mëposhtme të komunitetit/zonës ku ju jetoni?

(Shkalla e vleresimit 1-5, ku: 1= Shumë keq dhe 5= Shkëlqyeshëm)

Qytetarët e Bashkisë Klos, u pyetën rreth disa karakteristikave të ndryshme të lidhura me jetesën e përditshme në Bashkinë e tyre. Duke analizuar përgjigjet e dhëna vërehet se cilësia e jetës në këtë bashki vlerësohet më shumë negativisht se sa pozitivisht.

Cilësia e ajrit si dhe pastërtia e përgjithshme e zonës janë ndër dimensionet të vlerësuara më pozitivisht. Mungesa e trafikut, lehtësia për parkim publik si dhe lehtësia për të lëvizur në këmbë (ose biçikletë) në këtë zonë vlerësohen gjithashtu pozitivisht nga banorët e bashkisë.

Nga ana tjetër mundësia për punësim në bashkinë e Klosit figuron si dimension i me vlerësimin më negativ, me rreth 73% e të anketuarve duke deklaruar se situata është “shumë keq” në këtë aspekt dhe 20% të tjerë duke e konsideruar “keq”.

Për mungesë të infrastrukturës rrugore, mundësia për të lëvizur me makinë në këtë zonë, si dhe mundësia për të aksesuar dyqanet konsiderohen gjithashtu si dimensione problematike për këtë bashki. Ngjashëm edhe në rastin edhe rreth mundësisë për tu argëtuar, ku opsionet për keta banorë duket se janë tepër të limituara. Mundësia për arsim profesional gjithashtu duket se përbën një pengesë për banorët e kësaj zone.

Kosto e jetesës së banorëve të Klosit konsiderohet gjithashtu si e lartë, ndërkohë që edhe mundësitë për të zhvilluar pronën private duket se janë të pakta.

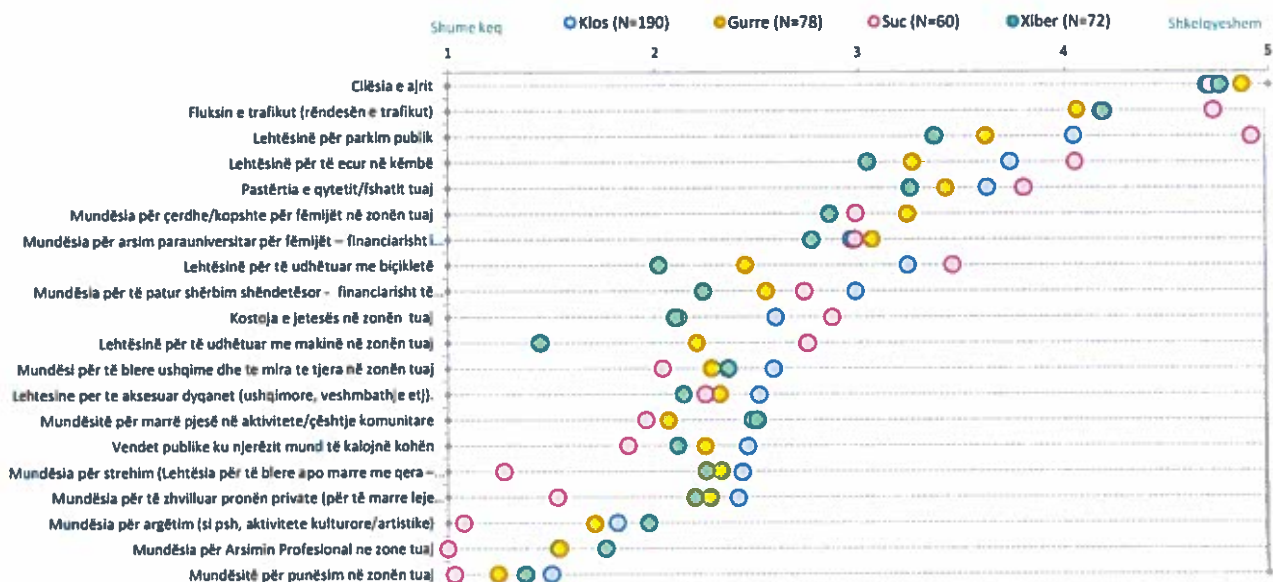
Nuk vërehen diferenca të konsiderueshme gjatë ndarjes së kampionit sipas moshës, ndërkohë që gjatë ndarjes sipas njësive administrative, banorët e njësive Xibër duket përgjithësisht më pesimistë gjatë vlerësimit të karakteristikave të jetesës në njësinë e tyre. Ngjashëm edhe në rastin e njësive Gurre, megjithatë banorët duken relativisht të kënaqur me dimensione si pastërtia e ajrit / qytetit dhe aksesin, duken tepër pesimist përsa i përket mundësive për punësim, arsim ose zhvillim të përgjithshëm ekonomik në këtë njësi.

Si do ti vlerësonit karakteristikat e mëposhtme të komunitetit/zonës ku ju jetoni?

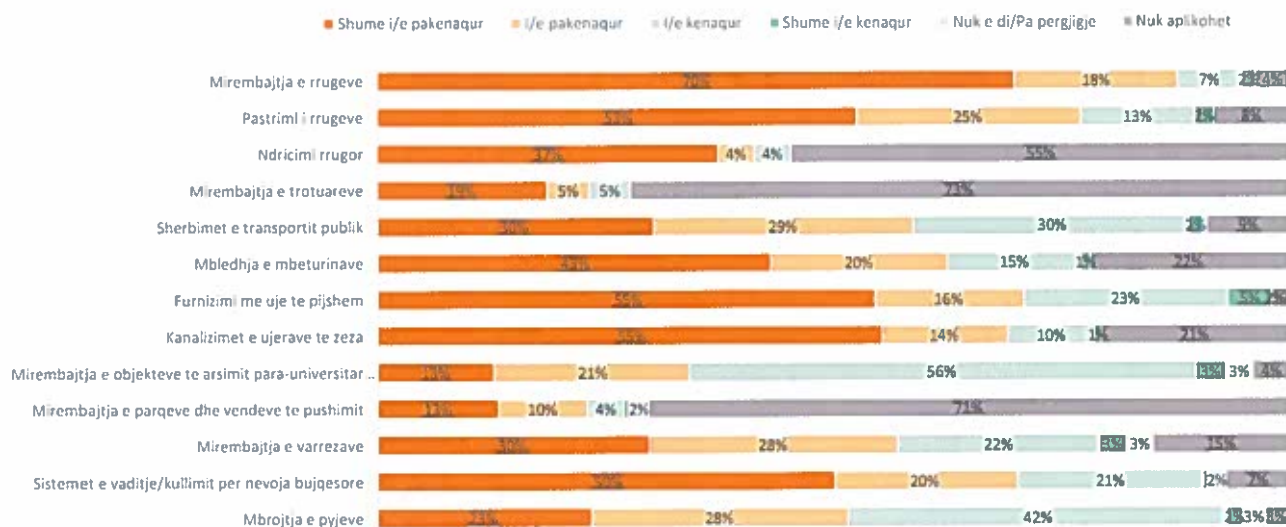
(Shkalla e vlerësimit 1-5, ku: 1= Shumë keq dhe 5= Shkëlqyeshëm)

***Sipas njesive administrative**

Sa i/e kënaqur jeni me shërbimet e mëposhtme?

(Shkalla e vlerësimit 1-4, ku: 1= Shumë keq dhe 4= Shkëlqyeshëm)

Sa i/e kënaqur jeni me shërbimet e mëposhtme?

(Shkalla e vlerësimit 1-4, ku: 1= Shumë keq dhe 4= Shkëlqyeshëm)

Banorët e bashkisë Klos shprehin nivele të ulëta kënaqësie rreth shërbimeve publike të ofruara nga kjo bashki. Mirembajtja e rrugëve, pastrimi si dhe ndricimi (i cili në më shumë se gjysmen e rasteve nuk ekziston) figurojnë si dimensionet më problematike në bashkinë Klos.

Mungesë vërehet gjithashtu përsa i përket parqeve dhe vendeve të pushimit, ku rreth 71% e të anketuarve deklarojnë se këto ambiente nuk ekzistojnë fare në bashkinë e tyre.

Situata me ujin figuron si problemi i dytë më i madh me të cilin përballen qytetarët e bashkisë Klos, si në rastin e ujit të pijshëm ashtu dhe në rastin e ujit për vaditje të tokave bujqësore (sistemet për vaditje/kullim në përgjithësi). Kanalizimet sipas banorëve të zonës ndërkohë janë problemi i tretë më i madh për këtë bashki.

Nuk ka diferenca të konsiderueshme gjatë disagregimit sipas moshës, ndërkohë gjatë ndarjes sipas katër njësive administrative, vërehet se njësia Xibër, megjithëse deklaron një situatë më të mirë përsa i përket sistemeve për vaditje / kullim, ka më shumë probleme se njësitë e tjera përsa i përket furnizimit me ujë të pijshëm, ose mbledhjen e mbeturinave. Shërbimi i transportit publik në të këtë njësi është gjithashtu si një ndër dimensionet e vlerësuara më pozitivisht nga banorët, krahasuar me njësitë e tjera.

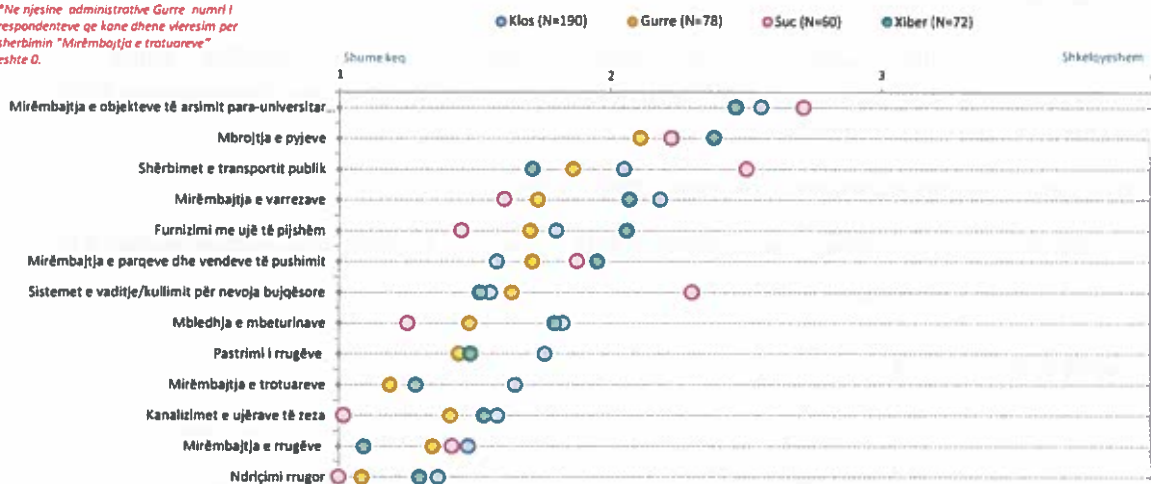
Njësia administrative Klos, duket se i vlerëson me mirë shërbimet publike krahasuar me njësitë e tjera, megjithatë, pak janë ato shërbimet të cilat kalojnë vijën e mesme në shkallën e vlerësimit (mirëmbajtja e objekteve të arsimit, mbrojtja e pyjeve)

Sa i/e kënaqur jeni me shërbimet e mëposhtme?

(Shkalla e vlerësimit 1-4, ku: 1= Shumë keq dhe 4= Shkëlqyeshëm)

***Sipas njësive administrative**

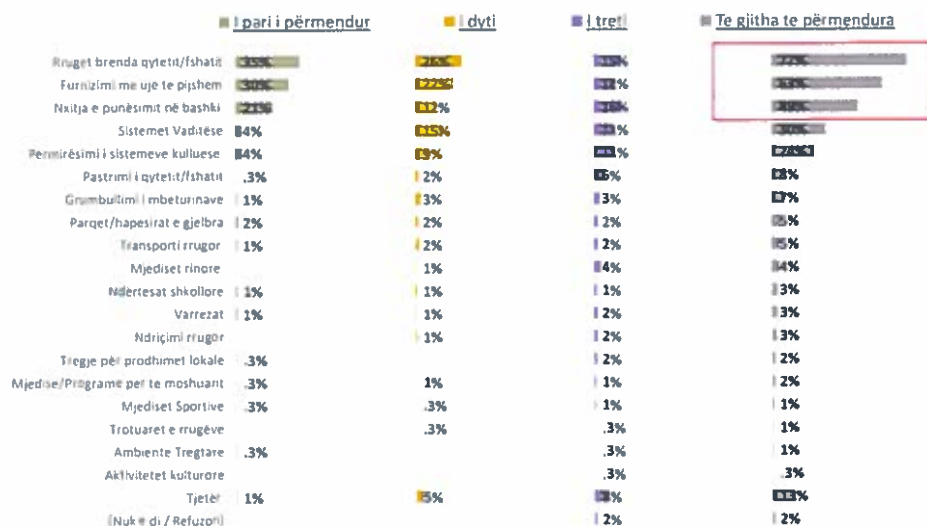
*Në njësine administrative Gurre numri i respondentëve që kanë dhënë vlerësim për shërbimin "Mirëmbajtja e trotuareve" është 0.

SITUATA NE KOMUNITET

Rendisni 3 shërbimet më të rëndësishme që duhet të ketë komuniteti ku jetoni dhe çështjet ku duhet të fokusohet Bashkia në 5 vitet e ardhshme.

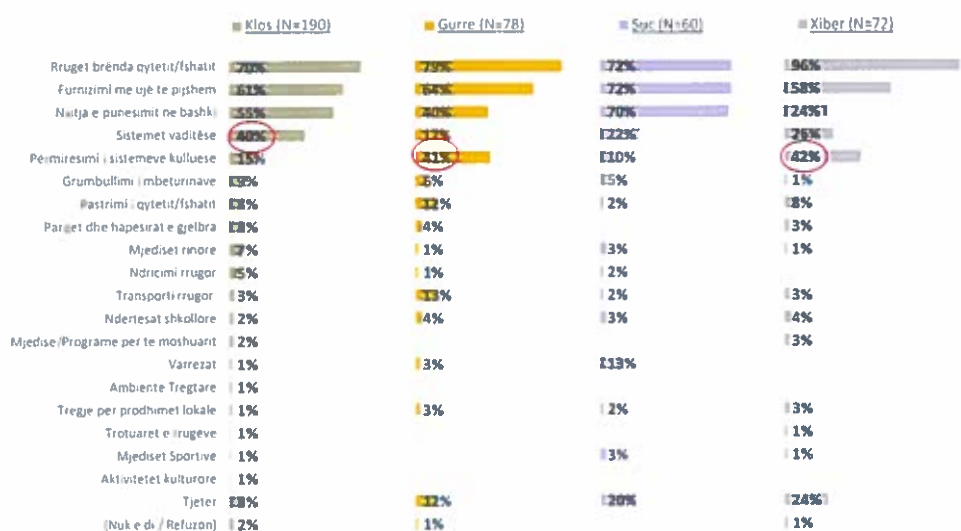
Rrugët brenda qytetit/fshatit (77%), Furnizimi me ujë të pijshëm (63%) dhe Nxjtja e punësimit ne territorin e bashkisë (49%) janë dukshëm tre shërbimet më të rëndësishme për banorët e bashkisë Klos , të cilat janë dhe të parat të përmendura.

Ne vijim të kësaj liste të intervistuarit rendisin si shërbim të rëndësishëm **“Sistemet vaditëse”**, si dhe **“Përmirësimi i sistemeve kulluese (kanalizimet)”** në bujqësi, te cilat megjithatë përmenden vetëm ne 4% te rasteve si shërbimi I pare me i rëndësishem.

Shërbimet e tjera të përmendura janë në nivele të ulta (nën 8%).

Rendisni 3 shërbimet me te rëndësishme që duhet të ketë komuniteti ku jetoni dhe çështjet ku duhet të fokusohet Bashkia në 5 vitet e ardhshme.

***Sipas njësive administrative**

Pergjigje e shumefishtë

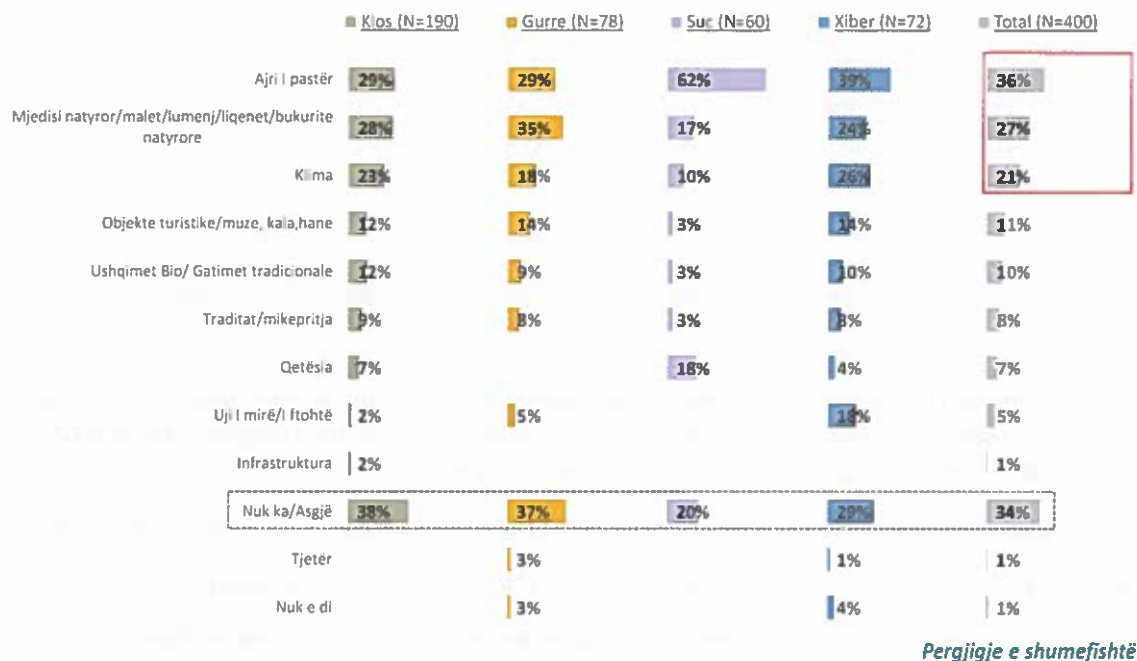

Shërbimet më të rëndësishme mbeten rrugët, furnizimi me ujë të pijshëm dhe nxitja e punësimit në bashki për njësitë administrative të Klos dhe Gurre. Për Klosin “Sistemet vaditese” duket se janë një shërbim tepër i rëndësishëm në krahasim me njësitë e tjera (duke u përmendur nga 40% e të intervistuarve). “Përmirësimi i sistemeve kulluese” duket i rëndësishëm për banorët në Xiber dhe Suc (respektivisht 42 dhe 41%).

Ndërkohe për njësinë Gurre “Varrezat” janë një ceshtje e rëndësishme ku duhet të fokusohet bashkia në 5 vitet e ardhshme, dimension ky që nuk konsiderohet si i rëndësishëm për tre njësitë e tjera administrative.

Cilat janë 3 anët e forta të turizmit në zonën tuaj?

***Sipas njësive administrative**

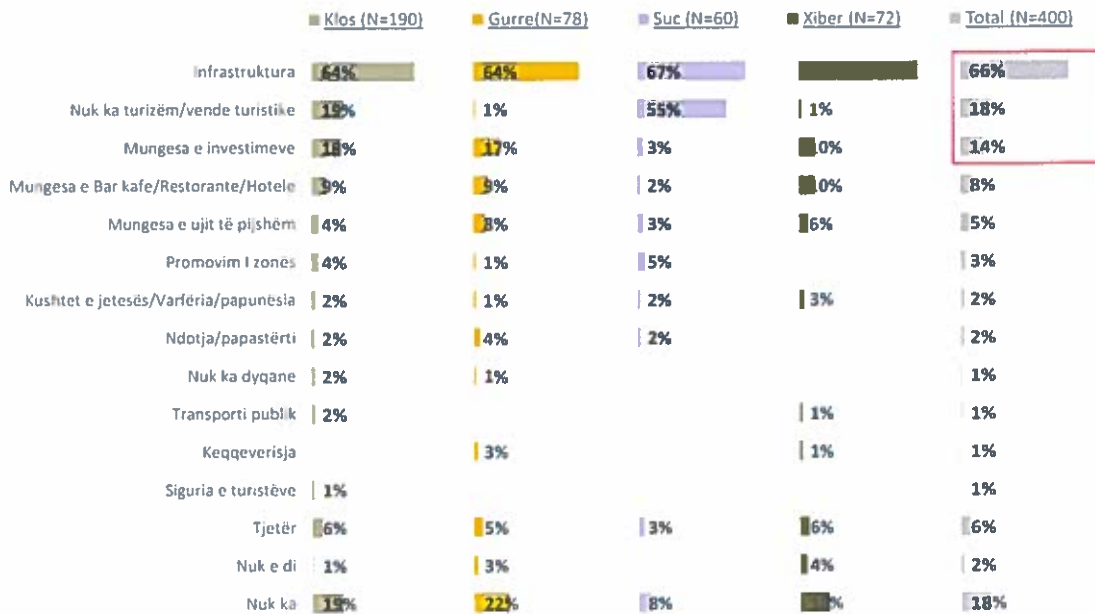
Në përgjithësi tre anët e forta të turizmit në zonë janë “Ajri i pastër (36%)”, Mjedisi natyror (27%) dhe Klima (21%). Renditja është e tillë dhe kur rezultatet disagregohen sipas njësive administrative. Objektet turistike dhe gatimet tradicionale përmenden respektivisht nga 11 dhe 10% e banorëve të bashkisë Klos.

Vlen për t’u theksuar se 1 në 3 të intervistuar (34%) nuk konsiderojnë asgjë si një pikë të fortë të turizmit në zonën e tyre.

Cilat janë 3 anët e dobëta të turizmit në zonën tuaj?

*Sipas njësive administrative

Pergjigje e shumefishtë

Pika më e dobët e turizmit në bashkinë Klos është **Infrastruktura** (66% ne total). Në vijim permenden mungesa e turizmit/vendeve turistike dhe mungesa e investimeve, por në përqindje me të ulët (18% dhe 14% ne total). Këto janë dhe anët e dobëta të turizmit për banorët e njësisë administrative Klos.

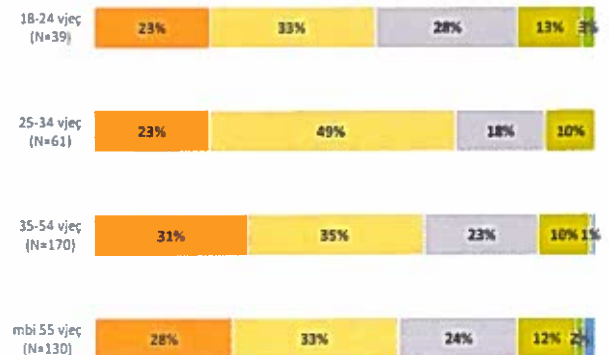
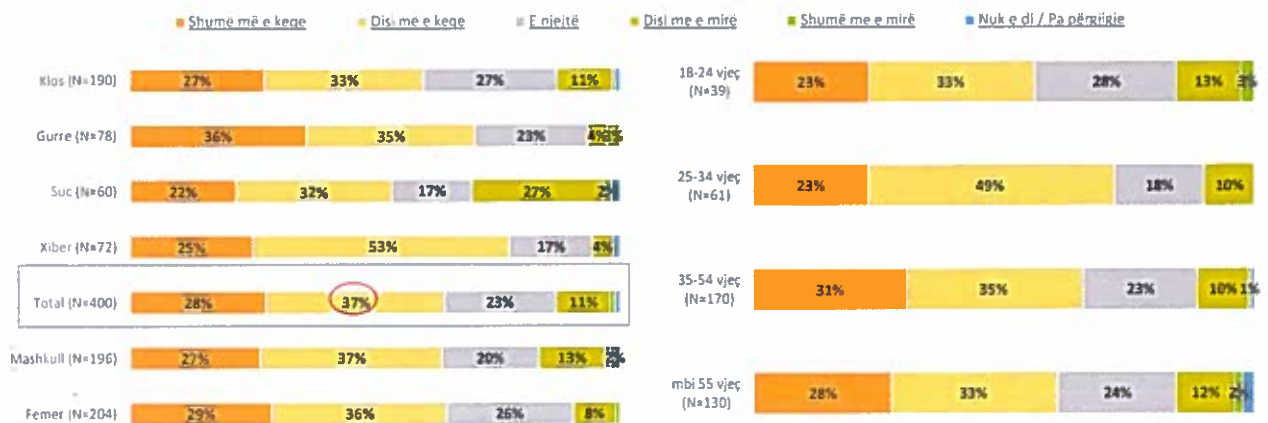
Ndërkohë për Suc dhe Xiber pikat më të dobëta renditen: **Infrastruktura**, **mungesa e investimeve** dhe **e bar/kafe**.

Rreth 18% e të anketuarve nuk mendojnë se turizmi në zonën e tyre ka ndonjë pikë të dobët.

Si do e vlerësonit gjendjen ekonomike të komunitetit tuaj në krahasim me pjesën tjetër të Shqipërisë?

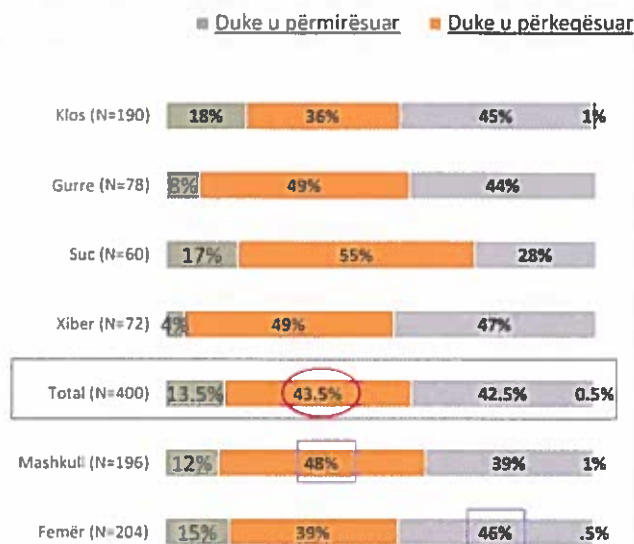
Sipas njësive administrative dhe sipas gjinisë

Sipas moshës

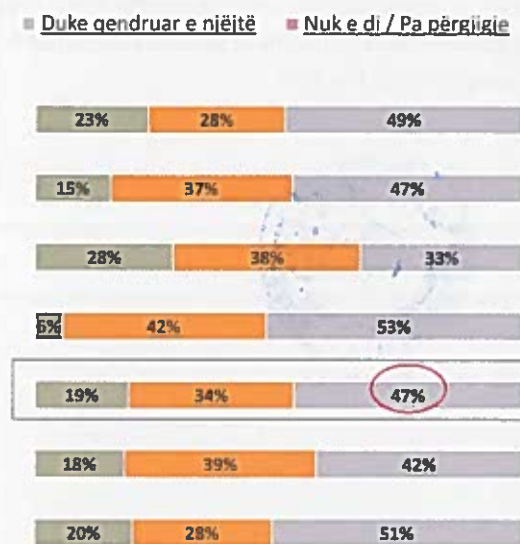

Ne 5 vitet e fundit a mendoni se situata ekonomike e komunitetit & familjes tuaj është:
***Sipas njësive administrative dhe gjinisë**

Situata ekonomike e KOMUNITETIT

Situata ekonomike e FAMILJES

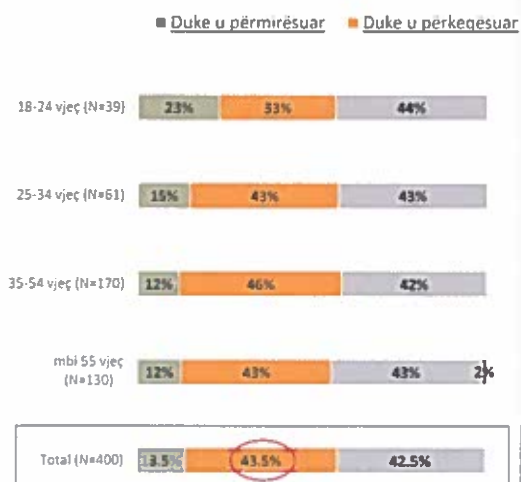

Situata ekonomike gjatë 5 viteve të fundit për komunitetin mendohet të jetë duke u përqesuar nga 44% e të intervistuarve, ashtu sikurse vlerësuan dhe gjendjen e komunitetit në krahasim me pjesën tjetër të Shqipërisë. Ndërkohe kur flitet për situatën ekonomike të familjeve të tyre, pjesa më e madhe e perceptojnë të jetë e njëjtë (47%).

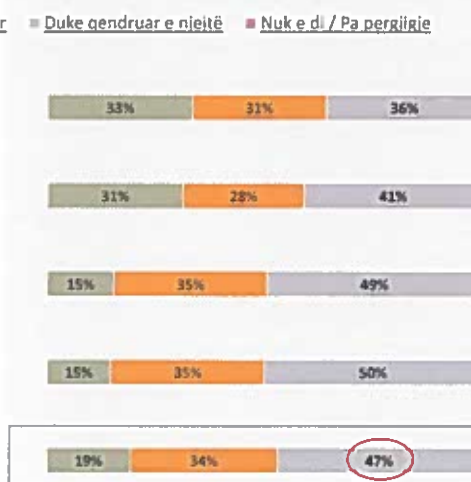
Te dhënat tregojnë se ka diferencë në perceptimin e situatës ekonomike të komunitetit apo të familjes midis femrave dhe meshkujve. Pjesa më e madhe e femrave mendojnë se situata gjatë 5 viteve të fundit ka qëndruar e njëjtë (46%) ndërkohë që 48% e meshkujve mendojnë se ka ardhur duke u përqesuar. Ndërkohe situata ekonomike e familjes mendohet se ka mbetur e pandryshuar nga pjesa më e madhe e tyre.

Ne 5 vitet e fundit a mendoni se situata ekonomike e komunitetit & familjes tuaj është :
***Sipas moshës**

Situata ekonomike KOMUNITETIT

Situata ekonomike e FAMILJES

Pjesa më e madhe e të intervistuarve, pavarësisht moshës, shprehen se situata ekonomike e familjes së tyre ka mbetur e njëjtë gjatë 5 viteve të fundit. Ky mendim është më i përforcuar në grupmoshat mbi 35 vjeç.

Persa i përket situatës së komunitetit ka disa diferenca të vogla në vlerësim. Te rinjtë 18-24 vjeç mendojnë se ka mbetur e njëjtë (44%) kurse grupmosha 35-54 vjeç mendojnë se ka ardhur duke u përkeqësuar (46%). Dy kategoritë e tjera të moshës i ndajnë vlerësimet e tyre midis përkeqësimit dhe mosndryshimit të situatës, duke e vlerësuar secilën me 43%.

18 List prezenca e pjesëmarrësve te dëgjësës

LISTE PREZENCA PER DEGJESEN PUBLIKE "VIZIONI DHE STRATEGJIA E BASHKISE KLOS.

NR	CMER	MBIEMER	PROFESIONI	NR TELFONIT	VLENBANIMI	NENSHKRIMI
1	ALBERT	Q. H. H. H.	2m K. V. H. H.	0682358240	KLOS	Alb. H. H.
2	MENTOR	MURATI	Shkollor / K. H. H.	0686418330	KLOS	Mentor M.
3	EDMUND	PROBACI	Koordinator	0686876865	KLOS	Edmund P.
4	EDMUND	PROBACI	Edmond		KLOS	Edmund P.
5	EDMUND	PROBACI	Edmond		KLOS	Edmund P.
6	EDMUND	PROBACI	Edmond		KLOS	Edmund P.
7	EDMUND	PROBACI	Edmond		KLOS	Edmund P.
8	SALI	LL. H. H.	Edmond	0682358240	KLOS	Sali L.
9	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
10	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
11	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
12	SILVANA	NEZIRI	Edmond	0682358240	KLOS	Silvana N.
13	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
14	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
15	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
16	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
17	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
18	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
19	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
20	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
21	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
22	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
23	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
24	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
25	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
26	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
27	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
28	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
29	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.
30	EDMUND	PROBACI	Edmond	0682358240	KLOS	Edmund P.

31	Valmir	Mali	Spec. Security Serv.	0694427152	Reg. Nr.	Just. B.
32	Mohamed	demani	P/Security Serv.	0684820350	Kla.	Just. B.
33	Arben	Geni	Spec. Security Serv.	0693868866	SIN	Just. B.
34	Ramazan	Mycah	P/Spec. Security Serv.	06822352367	KLO	Just. B.
35	Fatmir	Mulla	Spec. Security Serv.	0684180664	KLO	Just. B.
36	Donna	Widjo	Spec. Security Serv.	0685519146	KLO	Just. B.
37	Petar	Don	Spec. Security Serv.			Just. B.
38	Petar	Don	Spec. Security Serv.			Just. B.
39	Liza	Qahja	Spec. Security Serv.	0686412189		Just. B.
40	Stela	Don	Spec. Security Serv.	0695283123		Just. B.
41						
42						
43						
44						
45						
46						
47						
48						
49						
50						
51						
52						
53						
54						
55						
56						
57						
58						
59						
60						
61						
62						
63						

